

A person wearing a bright red hooded cloak stands in a misty, outdoor setting. The person is positioned on the right side of the frame, facing slightly away from the camera. To the left, a dark tree trunk is visible. The background is a dense, white mist or fog, creating a somber and mysterious atmosphere. The overall scene suggests a narrative of isolation or a journey in a desolate landscape.

Jean Pierre van Rossem

Postmoderne angst voor de vreemdeling

Van gastarbeider tot ouder van terrorist

Jean Pierre van Rossem

Postmoderne angst voor de vreemdeling

Van gastarbeider tot (groot)ouder van terrorist

april 2016

	2
1. Wie zijn vreemdeling in de postmoderne samenleving?	3
2. Quid met westerse en niet-westerse allochtonen	8
3. Begaat de vreemdeling meer criminele feiten dan de autochtone burger?	10
<i>Criminaliteitsvergelijking voor Nederland (1950-2015)</i>	14
4. Waarom is de vreemdeling criminelere dan de autochtoon?	16
5. Niet-westerse vreemdeling: bron van onveiligheid?	18
<i>Onveiligheidsgevoel in Nederland (1988-2015), vergelijking</i>	23
6. Niet-westerse vreemdeling als bron van onzekerheid	24
7. Waarom zijn moslims in het westen een probleem?	29
<i>Theoretisch model van polarisatie en extremisme</i>	34-37
8. Aantal moslims in Nederland en België, radicalisering en terreur	38
(a) Salafisme en de extreme vreemdeling voor wie de tijd al 14 eeuwen stilstaat	38
(b) Islam boodschap van liefde vrede of geweld? Is het een theocratie?	43
(c) Aantal moslims in Nederland en België	49
(d) De sociale identiteitstheorie van Tajfel en Ruben	51
(e) Radicalisering in Nederland, cijfers & feiten	53
(f) Radicalisering in België, cijfers & feiten	59
(g) Het terreurnetwerk van Lachraoui & Abaaoud: brein en uitvoerder	65
(h) Radicalisering, deradicalisering en heradicalisering? Nederland boven	72
<i>Dit deel moet nog verder worden uitgewerkt (± 10 pp.)</i>	
9. De Europese vluchtelingencrisis	73
(a) Vluchtelingenstroom uit Libië + kaart	73
(b) De trieste weg naar een nieuw kalifaat van terreur & willekeur	75
(c) De geopolitieke tegenstellingen in het Syrisch conflict	79
(d) Toestand in Syrië sinds oprichting kalifaat en het vluchtelingenprobleem +kaart	84
(e) Het kerende tij in Irak en de vluchtelingenstroom uit Irak	88
(f) Europa gaat op flanellen benen naar Canossa	91
(g) Diplomatieke oplossing voor Syrische burgeroorlog , maar wat daarna?	99
Appendix I Het Picot-Sykes Akkoord van 1916	104
10. Bibliografie	113-121

Postmoderne angst voor de vreemdeling

We zijn erop vooruitgegaan wat vreemdelingen betreft. Ongeveer 1,8 miljoen jaar sloegen we toevallig ontmoete vreemdelingen van een andere stam doodgewoon de kop in. En als we honger hadden aten we de vreemdeling nog op ook. Bijna 5.000 jaar geleden stopten we daarmee. Toen gingen stammen die zichzelf superieur waanden andere stammen opzoeken en namen we vreemdelingen gevangen in plaats van ze te vermoorden en/of op te eten. De mens ontdekte oorlog en slavernij. Plots werd het lucratief gevangen vreemdelingen werk te laten doen in onze plaats. En we konden ze ook verkopen en achter die verkoop een mooie stuiver verdienen. Nu zijn we beschaafd. We doen dat (bijna) niet meer. En oorlog voeren we al lang niet meer met pijl en boog of met zwaarden en messen. Nu doen we dat door op knopjes te drukken en als het moet hele steden plat te bombarderen. Maar de vreemdeling blijft tot op vandaag een stoorzender, iemand die we liefst van al kwijt zijn, tenzij om het vuile werk te doen of als spits van onze geliefde voetbalploeg. De vreemdeling werd een potentiële crimineel. We bedachten rassen en vonden ons eigen ras superieur, ook al was dat maar inbeelding en had Charles Darwin aangetoond dat alle mensen tot één en hetzelfde ras behoorden: de mensheid. De vreemdeling zadelde ons op met een gevoel van onveiligheid. Maar sinds de burgeroorlog in Syrië en de vluchtelingenstroom naar Europa is dat veranderd. Wie zijn die vreemdelingen die op oudejaarsavond onze vrouwen bepotelden in Keulen en hoeveel zullen er niet op ons af komen? Bondskanselier Angela Merkel had mooi zeggen: "Wir schaffen daß", maar de onzekerheid werd er niet kleiner op. Hoe moet het nu met de vreemdeling in onze postmoderne samenleving?

1. WIE ZIJN VREEMDELING IN DE POSTMODERNE SAMENLEVING?

Vreemdeling zijn is geen loutere kwestie van het hebben van een andere nationaliteit dan die van het land waarin men woont. Vreemdeling zijn houdt verband met **etniciteit**. Maar ook dat begrip schiet te kort om af te bakenen wie al dan niet vreemdeling in onze samenleving is. Eigenlijk betekent etniciteit de sociaal-culturele eigenheid van een *volk*. Toen er nog geen natiestaten waren spraken de Grieken al van de etniciteit van het Helleense volk. Herodotos – de vader van de geschiedschrijving – vatte rond 480BC al samen wat de eigenheid van een volk uitmaakte. Een volk werd gekenmerkt door de taal die het sprak, door de bloedband van de afstamming, door zijn godsdienst en door zijn gewoontes. In Frankrijk hebben Bretoenen en Basken een eigen etniciteit zonder er vreemdelingen te zijn. Hetzelfde geldt voor Vlamingen en Walen in België, voor Friezen in Nederland, voor Catalanen en Basken in Spanje. Maar hoe zit het wereldwijd met de Joden of de Roma zigeuners? Hoe zit het met de Koerden in Turkije, Irak en Syrië? Met de indianen, de negroïden, de Latino's en de Amish geloofsgemeenschap in Amerika? Met de Aboriginals in Australië? Met de Tsjetsjenen en de Tartaren in Rusland? Met de Turkmenen in Syrië. Zijn ze vreemdelingen of niet? Er zijn nu eenmaal opvallend meer volkeren dan er natiestaten zijn. In Rusland alleen al spreken bepaalde antropologen van niet minder dan 185 etnische groepen. Volgens Christoph Pan en Beate Sibylle Pfeil (2000, 2002, 2006) zijn er in de rest van Europa 87 etnische groepen. Daarvan zijn er slechts 33 die overeenstemmen met de meerderheid van de bevolking in een natiestaat, terwijl in de 54 resterende gevallen het gaat om minderheidsgroepen.

De Duitse socioloog Max Weber (1921b: 393-394) vertrok van de tegenstelling tussen *Gemeinschaft* (= community) en *Gesellschaft* (= civil society) om de etniciteit te verklaren. Die tegenstelling ontleende hij aan het werk van de socioloog Ferdinand Tönnies (1887) dat hij verder uitdiepte. Elke

etniciteit was volgens Weber een artificiële ("kunstlich") *Gemeinschaft* die zeker niet op spontane (= natuurlijke) wijze is ontstaan, maar veeleer het gevolg is van subjectieve overtuigingen m.b.t. de taal, de gewoontes, de gezamenlijke geschiedenis, de bloedbanden en de religie. De gemeenschap creëerde die overtuigingen niet, maar het waren integendeel die overtuigingen die de etnische groep creëerden. Etniciteit is dus het resultaat van een kunstmatige *constructie*. Of nog: de groepsvorming is het product van sociale interactie waarbij een "wij, zij" gevoel ontstaat – een gevoel, een overtuiging, dat/die onmogelijk het gevolg kan zijn van erfelijke trekken of van de gezamenlijke afstamming. Weber verwierp dus het *primordialisme* van zijn tijdgenoten die dachten dat er *a priori* objectieve criteria bestonden om etnieën objectief af te bakenen. Weber opteerde voor een *instrumentalistische* benadering: etnische groepen zijn niet enkel een constructie, ze ontstonden ook om sociale en politieke tegenstellingen te beheersen (= instrumentaliseren). Etnische groepen worden gevormd door een politieke strategie waarbij secundaire doelstellingen worden nagestreefd – doelstellingen die te maken hebben met de verhoging van de welvaart en van de levensstandaard van de groep, met het bereiken van een bepaalde status, met het concretiseren van macht. Ook verwerpt Weber het *essentialisme* van zijn voorgangers die ontkenden dat de vorming van etnische groepen het gevolg was van **sociale actie**.

In de loop van de tweede helft van vorige eeuw hebben antropologen de instrumentalistische en constructivistische benadering van etniciteit à la Weber verder uitgebreid. Baanbrekend werk werd geleverd door de Noorse antropoloog Fredrik Barth (1969) in zijn boek *Ethnic Groups and Boundaries* – zowat de bijbel geworden van de postmoderne etnografie. Hij schrijft (1969: 9-10):

"Though the naïve assumption that each tribe and people has maintained its culture through a bellicose ignorance of its neighbors is no longer entertained, the simplistic view that geographical and social isolation have been the critical factors in sustaining cultural diversity persists. An empirical investigation of the character of ethnic boundaries, as documented in the following essays, produces two discoveries which are hardly unexpected, but which demonstrate the inadequacy of this view. First, it is clear that boundaries persist despite a flow of personnel across them. In other words, categorical ethnic distinctions do not depend on an absence of mobility, contact and information, but do entail social processes of exclusion and incorporation whereby discrete categories are maintained despite changing participation and membership in the course of individual life histories. Secondly, one finds that stable, persisting, and often vitally important social relations are maintained across such boundaries, and are frequently based precisely on the dichotomized ethnic statuses. In other words, ethnic distinctions do not depend on an absence of social interaction and acceptance, but are quite to the contrary often the very foundations on which embracing social systems are built. Interaction in such a social system does not lead to its liquidation through change and acculturation; cultural differences can persist despite inter-ethnic contact and interdependence."

Barth stelt dat de culturele eigenheid van een groep onvoldoende is om de etniciteit van die groep te verklaren. Cultuur is immers niet onveranderlijk, is iets wat verandert met de tijd. Etniciteit is een subjectief gevoel. Het volstaat dat leden van een etnische groep de overtuiging hebben tot een specifieke groep te behoren, die anders is dan andere groepen – ook al ware dat slechts inbeelding – om van een etnische groep te kunnen spreken. Interne zelf-identificering door de leden is belangrijker dan de cultuur van de etnische groep. Zo schrijft Barth (1969: 14-15):

"1. When defined as an ascriptive and exclusive group, the nature of continuity of ethnic units is clear: it depends on the maintenance of a boundary. The cultural features that signal the boundary may change, and the cultural characteristics of the members may likewise be transformed, indeed, even the organizational form of the group may change - yet the fact of continuing dichotomization between members and outsiders allows us to specify the nature of continuity, and investigate the changing cultural form and content.

2. Socially relevant factors alone become diagnostic for membership, not the overt, 'objective' differences which are generated by other factors. It makes no difference how dissimilar members may be in their overt behavior - if they say they are A, in contrast to another cognate category B, they are willing to be treated and let their own behavior be interpreted and judged as A's and not as B's; in other words, they declare their allegiance to the shared culture of A's. The effects of this,

as compared to other factors influencing actual behavior, can then be made the object of investigation.

The critical focus of investigation from this point of view becomes the ethnic boundary that defines the group, not the cultural stuff that it encloses. The boundaries to which we must give our attention are of course social boundaries, though they may have territorial counterparts. If a group maintains its identity when members interact with others, this entails criteria for determining membership and ways of signaling membership and exclusion. Ethnic groups are not merely or necessarily based on the occupation of exclusive territories; and the different ways in which they are maintained, not only by a once-and-for-all recruitment but by continual expression and validation, need to be analyzed."

Het werk van Barth wordt verdergezet door zijn jongere Noorse landgenoot Thomas Hylland Eriksen, inzonder in diens *Ethnicity and Nationalism* waarvan tussen 1994 en 2010 drie verschillende edities verschenen. Eriksen (2015) schreef trouwens enkele maanden voor het overlijden van Barth op 24 januari 2016 een interessante biografie over zijn leermeester in etnografie. Al sedert *Us and Them in Modern Societies* verdedigt Eriksen (1993) de stelling dat de term "etnie" definitief moet worden losgekoppeld van zowel het verouderde begrip "stam" als van de ethisch beladen term "ras". Tevens huivert hij van het gebruik van een term als "de multiculturele samenleving" die een erfenis is uit een koloniaal verleden. Met talrijke voorbeelden verzameld in Mauritius en Trinidad illustreert hij de dubbelzinnigheid van etnische classificaties in zogezegd multi-etnische samenlevingen, ook de spanningen tussen etniciteit en nationalisme. Eriksen (2010: 16-17) vertrekt van volgende werkdefinitie van **etniciteit**:

"Ethnicity is an aspect of social relationship between persons who consider themselves as essentially distinctive from members of other groups of whom they are aware and with whom they enter into relationships. It can thus also be defined as a social identity (based on a contrast vis-à-vis others) characterized by metaphoric or fictive kinship (Yelvington, 1991: 168). When cultural differences regularly make a difference in interaction between members of groups, the social relationship has an ethnic element. Ethnicity refers both to aspects of gain and loss in interaction, and to aspects of meaning in the creation of identity. In this way it has a political, organizational aspect as well as a symbolic, meaningful one. Ethnic groups have myths of common origin, and they nearly always have ideologies encouraging endogamy, which may nevertheless be of highly varying practical importance."

Eriksen is er zich van bewust dat dit geen robuuste definitie van etniciteit is zoals de Britse antropoloog Anthony P. Cohen (1985) wenste te formuleren. De sociale relaties tussen de leden van een etnische groep en leden van andere etnische groepen zijn al te zeer verschillend om tot een robuuste definitie te kunnen komen. Het zijn steeds *US versus Them* relaties met een overwegend subjectief karakter. Eriksen (2010: 18-20) onderscheidt vijf soorten etnische groepen, elk met heel eigen sociale relaties, die aan zijn gegeven definitie beantwoorden.

- (a) *Moderne migranten* - Hieronder rekent hij de niet-westerse inwijkelingen in Europese steden, de latino's in de Verenigde Staten, de migranten naar grootsteden in Afrika, de ingeweken Koreanen naar steden in Japan en de Chinese inwijkelingen in steden van Indonesië. Bij de groepsvorming spelen adaptatie aan het gastland, racisme van het gastland, culturele veranderingen en het vinden van een eigen identiteit de belangrijkste rol. Moderne migranten hebben doorgaans een lage politieke interesse en proberen zich te integreren in het gastland. Ze streven geen politieke onafhankelijkheid na. Eriksen, 2010: 23-42.
- (b) *Indigenous people* - Het betreft hier de oorspronkelijke bevolking van een territorium (bijvoorbeeld de indianen in de Verenigde Staten, de Aborigines in Australië, de Sami in het noorden van Scandinavië en de Jivaro's in het Amazonebekken) met weinig of geen politieke macht die sterke familiebanden onderhouden en die zich moeilijk integreren in een nieuw gecreëerde natiestaat. De Basken aan de Golf van Biskaje en de Welsh in het Verenigd Koninkrijk rekent hij niet tot deze groep. Eriksen, 2010: 70-94 en 147-172.
- (c) *Etnonationalistische bewegingen in protostaten* - Hier gaat het om grote etnische groepen die hunkeren naar een eigen natiestaat en die niet overheerst willen worden door de natiestaat waarin ze leven. Ze hebben doorgaans sterke politieke leiders die gedreven worden door nationalisme. Voorbeelden zijn de Basken in Frankrijk en Spanje, een deel de Vlamingen in België (op sleeptouw genomen door politieke formaties als N-VA en Vlaams Belang), een deel van de Friezen in Nederland in de ban van de Friese Beweging, de Koerden,

de Palestijnen, de Sikhs, de Tamil Tijgers, enzovoort. Eigenlijk gaat het hier om naties zonder eigen staat. Eriksen, 2010: 117-146.

- (d) *Ethnic groups in "plural societies"* – Hieronder rangschikt Eriksen vooral vroegere koloniale rijken die een onafhankelijkheid van het vroegere moederland wisten af te dwingen. Typische voorbeelden noemt hij Indonesië, Kenya en Jamaica. Maar ook de Verenigde Staten en Kongo zijn pluralistische samenlevingen geworden. Hier vallen etnische groep en natiestaat grotendeels samen. Secessie is daarbij geen optie en de etniciteit kan er gezien worden als een gevolg van groepscompetitie. De antropoloog Richard Jenkins (1986: 170-186) gaat zover te beweren dat de meeste huidige staten een gevolg zijn van interetnische relaties. Eriksen, 2010: 43-68.
- (e) *Post-slavernij minoriteiten* – Het zijn afstammelingen van Afrikaanse slaven die door de vroegere driehoekshandel van o.m. de Verenigd Oost-Indische Compagnie vooral in de Nieuwe Wereld, in sommige Franse niet-Afrikaanse kolonies en in Jamaica terecht kwamen. De Amerikaanse negroiden behoren tot deze groep. Het gaat dus noch om migranten, noch om de oorspronkelijke bevolking. Hun gezamenlijke voorgeschiedenis – een geschiedenis met ontiegelijk veel leed – kan de integratie in pluralistische samenlevingen afremmen, des te meer naarmate ze tot de lagere inkomensklassen behoren, maar hoeft dit niet noodzakelijkerwijze te doen. Eriksen, 2010: 95-106.

De sociaal-antropologische benadering van Eriksen is *waardevrij* in de betekenis die Max Weber aan deze term gaf. Ze heeft het voordeel dat noch taal, noch cultuur, noch religie, noch ras essentiële onderdelen van zijn benadering van etniciteit zijn. Hierdoor verschilt zijn studie diametraal van die van de Zwitserse antropoloog Christoph Pan (1972). Die vertrok van het even dubieuze als reactionaire concept *etnozentrische Volksgruppen* dat hij centraal stelde in een model van de *homo ethnicus* – een begrip dat hij als equivalent opvoerde van het begrip *homo sociologicus* van Ralf Dahrendorf (1964). De term "*Volksgruppen*" nam Pan over van de Duitse cultuurpropagandist en bloed & bodemidioot Max Hildebert Böhm (1932) die als visceraal Jodenhater⁴⁴ een inspiratiebron was voor het nationaalsocialisme van Adolf Hitler. Böhm's geëxalteerde romantische ophemeling van volksgroepen – vooral dan de Groot-Duitse – mist zelfs embryonale wetenschappelijkheid. Om dat bezwaar te counteren sleurt Pan er een begrip bij uit de transcendentale fenomenologie – dus niet uit de fenomenologie van Hegel (1807), wel uit die van Edmund Husserl (1936: 70 en 92): *Wesensgemeinschaft*. Het moet zijn racistische benadering een wetenschappelijk vernisje geven. Husserl gebruikte die term om het absolute Zijn te verenigen met het Bewustzijn, het reële Zijn. Over die term schreef Rudolf Boehm (1968: 94) – die jarenlang heeft gedoceerd aan de Gentse universiteit en niet verward mag worden met zijn naamgenoot Max Hildebert Böhm – "*Doch müssen wir uberrascht faststellen, daß Husserl gerade diese Bildung eines Ganzen absoluten Seins aus Bewußtsein und Realität vereint und somit weiterhin jede "Wesensgemeinschaft" zwischen Bewußtsein und Realität.*"

Volgens Pan zijn de meeste *Volksgruppen* etnische minderheidsgroepen die zich door een transcendentale *Wesensgemeinschaft* bewust zijn van hun minoriteit die tot uiting komt in hun volksaard. Maar wat is dat: "volksaard"? Hij probeert dat metafysisch begrip te ontwijken door een ander metafysisch begrip, maar dan één met een duidelijk racistische inslag: "*Volkssubstanz*" – een term die extreemrechtse nationalisteng graag gebruiken om uit te pakken met slogans als zouden vreemdelingen (meestal die met een islamitische geloofsovertuiging) straks de inheemse (christelijke) bevolking overheersen, zo al niet vernietigen.

In de hedendaagse antropologische benadering van etniciteit heeft de strekking van Barth en Eriksen zowat de complete Angelsaksische wereld overtuigd en blijft het het juiste uitgangspunt om het fenomeen van de vreemdeling te bestuderen. Vreemdelingen behoren steeds tot drie soorten **minderheidsgroepen**: (1) de moderne en postmoderne migranten, (2) de achtergestelde indogene bevolking en (3) de post-slavernij minderheden. Met uitzondering van de tweede groep gaat het nergens om de oorspronkelijke bevolking. Zo zijn de negroiden en de Amish in de Verenigde

⁴⁴ In een artikel over *Manzipation und Machtwille in modernen Judentum* schreef M.H. Böhm (1917: 377) bijvoorbeeld al: "*Einstweilen haben die Weltjuden die Macht über die Erde und sind nicht gesonnen, sie aus der Hand zu geben. Schon Dostojewskys Seherauge sah voraus, daß sie [die Weltjuden] aus einer großen europäischen Katastrophe mit Machtzuwachs hervorgehen würden. Wie ein großes Netz, das sich unmerklich verdichtet, so schlingt sich die Macht der angleicherischen Judenheit um den ganzen Erdball, und wohin wir auch den Fuß setzen, verstricken wir uns in seine Maschen. Es hat keinen Sinn, sich dieser Tatsache zu verschließen.*" Of: "*Der Begriff deutsches Blut war ausgezeichnet, um uns gegen die Juden abzugrenzen.*" Voorts: De titel van *Mein Kampf* ontleende Hitler (1925) aan Böhm's *Ein Leben im Kampf um den großdeutschen Lebensraum* van 1940.

Staten vreemdelingen in eigen land en is de blanke bevolking van Zuid-Afrika dit niet. Zo zijn de Friezen, Bretoenen, Catalanen, Basken en Welshmen evenmin vreemdelingen omdat het niet om achtergestelde oorspronkelijke bevolking gaat. Chassidische orthodoxe Joden – die niet-chassidische Joden als *misnadim* (= tegenstanders) beschouwen – zijn overal ter wereld, tenzij in Israël, vreemdelingen. Ook de Roma zigeuners zijn overal vreemdelingen. Surinamers, Antillianen en Arubanen zijn vreemdelingen in Nederland, ook al hebben vele van ze de Nederlandse nationaliteit. De grootste groep vreemdelingen in Europa zijn Marokkanen en Turken met enkele of dubbele nationaliteit, ongeacht om hoeveelste generatie het gaat. Italianen die als gastarbeiders naar de Lage Landen kwamen zijn dat allang niet meer omdat ze zichzelf niet beschouwen als een achtergestelde groep. Vluchtelingen uit Syrië, Irak en Afghanistan – die omwille van de Syrische burgeroorlog in aanzienlijke aantallen Europa binnenstromen – zijn dat wel. Straks onderzoeken we of zij een bedreiging zijn voor de veiligheid dan wel een bron van onzekerheid binnen Europa.

Vreemdelingen zijn bevolkingsgroepen die zich om een waslijst van redenen niet of slechts gedeeltelijk integreren in grotere etnische entiteiten. In dat verband is het interessant om te onderzoeken of er zoiets bestaat als de Europese supranationale-etniciteit en of geloofsredenen en endogamie er niet voor zorgen dat vreemdelingen zich niet thuis voelen binnen die Europese supranationale etniciteit? Maar bestaat er wel zoiets als de Europese identiteit? Antropologen zijn het hierover oneens. Waar ze het wel over eens zijn is dat de Turken zichzelf niet identificeren als een Europese etniciteit (bijgevolg ook dat het fout zou zijn Turkije op te nemen in de Europese Unie). Zo schreef Jean Baptiste Duroselle (1990) de eerste geschiedenis van Europa waarbij hij niet keek naar afzonderlijke Europese naties maar naar Europa als een geheel. Daarbij viel het hem op dat Griekenland een zelfde soort geschiedenis had als Ierland, maar geen van beiden als Turkije. Neumann en Welsh (1991) hebben het met betrekking tot de Turken over hetzelfde soort *pseudo-Europeanen* als de Joden en de Roma zigeuners in Europa. Overal in Europa zijn ze “*The Other*”. Eriksen (2010: 89-94) gaat nog een stap verder als hij over de gezamenlijke Europese geschiedenis schrijft:

“This illustrates the general point that history is open to a variety of interpretations, which may be contested. There are political and economic reasons why nobody endeavors to create a Levantine identity encompassing all the peoples in the eastern Mediterranean, although such an identity might have as much to recommend it in terms of ‘objective history’ as a European one.”

Voor zover men al kan spreken van een **Europese supranationale etniciteit** waartegen in Europa wonende vreemdelingen zich zouden afzetten is dit een gevolg van *sociocultural engineering* – dus van sociale actie op politiek, cultureel en economisch niveau – dat moeilijk meer kan zijn dan een Platoonse ideale voorstelling die niet aan de realiteit beantwoordt. Bij die *engineering* werkt men bij voorkeur met Europese symbolen. Cris Shone (2000: 52) geeft het voorbeeld van de euro als eenheidsmunt. De Europese eenheid is vooral na de bankencrisis van 2007, na de dreigingen met een grexit en een britxit in 2015 en 2016, en na de Syrische vluchtelingen crisis sinds eind 2013, bovenal een dure illusie geworden. Wat de Europese naties bindt is vooral de angst: het hopeloos verdeeld geraakte Europa is het Europa van de angst geworden – een angst waaruit extreemrechts electoraal garen tracht te spinnen. Over die zogeheten supranationale identiteit schrijft Eriksen (2010: 92) nog:

“The question of whether a common, supranational European identity will be widespread in the near future cannot be answered straightforwardly. All we can say is that it would have to be conditional on both symbolic justification and political organisation.⁵ Many observers do not believe that this can come about. A.D. Smith (1995: 143) thus argues that ‘to transfer the loyalties and identifications of the [European] populations ... and attach them to a new set of shared European myths, memories, values and symbols’ will involve an impossible feat of sociocultural engineering. Others are more optimistic, but also more modest in their ambitions, which have been thwarted several times since the immense pan-European optimism of the early 1990s.”

2. QUID MET WESTERSE- EN NIET-WESTERSE ALLOCHTONEN?

Vroeger was sprak men over de vreemdeling in eerder ongeladen termen als "migrant" of "asielzoeker". Behalve Indonesiërs, Surinamers⁴⁵, Antillianen en Chinezen waren er in Nederland weinig andere vreemdelingen van niet-westerse origine. De instroom van Marokkanen en Turken begon er niet eerder dan in de tweede helft van de jaren 1950. In België gold het vooral Italianen en Congolese zwarten. De nieuwe term "gastarbeider" werd rond die tijd populair in de Lage Landen op een ogenblik dat de werkloosheid er erg laag was. Ook die term had toen nog geen pejoratieve bijklank. Maar naarmate op het eind van de jaren 1960, na afloop van de *golden sixties*, de werkloosheid begon te stijgen begon de "gastarbeider" stilaan een bedreiging te worden voor de werkgelegenheid van de eigen etniciteit. Als ook de criminaliteit plots fors opliep, en steeds misdaden werden gepleegd door niet-westerse vreemdelingen (vooral van de tweede generatie) kreeg ook de term "gastarbeider" een pejoratieve bijklank. In Nederland stelde de sociologe en socialistische politica Hilda Verwey-Jonker in 1971 voor om voortaan de term **allochtonen** te gebruiken voor vreemdelingen. Het CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) nam die term over en definieerde die als: *"Persoon die in Nederland woonachtig is en van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Wie zelf in het buitenland is geboren, hoort tot de eerste generatie, wie in Nederland is geboren, hoort tot de tweede generatie"* Dit gold ook voor hun kinderen en kleinkinderen, ook al hadden die laatste ondertussen de Nederlandse nationaliteit. Maar dan waren de kinderen en kleinkinderen van koningin Wilhelmina⁴⁶ plots ook allochtonen, want ze was gehuwd met Heinrich de Mecklenburg-Schwerin. Hun dochter Juliana was op haar beurt getrouwd met een Duitser, Bernhard zur Lippe Biesterfeld, dus was hun dochter; de latere koningin Beatrix opnieuw allochtoon. Ook Beatrix huwde een Duitser, Claus von Amsberg, waardoor hun zoon, de huidige koning Willem Alexander weer allochtoon is. En vermits hij huwde met de Argentijnse prinses Maxima zijn hun kinderen op hun beurt allochtonen. Het CBS maakte snel een onderscheid tussen westerse en niet-Westerse allochtonen. Die laatste groep omschrijft het CBS als volgt: *"Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in Afrika, Latijns-Amerika en Azië (exclusief Indonesië en Japan) of Turkije"* met als toelichting:

"Op grond van hun sociaaleconomische en sociaal-culturele positie worden allochtonen uit Indonesië en Japan tot de westerse allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in het voormalig Nederlands-Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin." Westerse allochtonen omschrijft het CBS als volgt: *"Allochtoon met als herkomstgroepering een van de landen in Europa (exclusief Turkije), Noord-Amerika en Oceanië, of Indonesië of Japan. Op grond van hun sociaaleconomische en sociaal-culturele positie worden allochtonen uit Indonesië en Japan tot de westerse allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in het voormalig Nederlands-Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin."* Wie geen allochtoon is noemt men in Nederland **autochtoon**. Dat begrip omschrijft het CBS op volgende wijze: *"Persoon van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren, ongeacht het land waar men zelf is geboren."*

Dat het CBS een onderscheid maakt tussen westerse en niet-westerse allochtonen is op zijn minst een aanwijzing dat de politiek van sociale en culturele integratie voor het niet-westerse gedeelte van de Nederlandse bevolking is mislukt. Blijkbaar speelt het *We-Them* gevoel hoofdzakelijk tussen niet-westerse etniciteiten en de oorspronkelijke bevolking, maar vrijwel niet tussen westerse etniciteiten en de oorspronkelijke bevolking. Die tegenstelling is enerzijds gebaseerd op een reeks subjectieve vooroordelen (ze verkrachten onze vrouwen, te lui om te werken, profiteurs van het systeem) als op een reeks duidelijke objectieve verschillen m.b.t. cultuur en religie (Koran, godsdienstige intolerantie, halal, slachten van schapen, huidskleur). Uitingen van racisme richten zich in Nederland vooral tegenover Marokkanen,

⁴⁵ Over Surinamers (die oorspronkelijk Nederlanders waren) schrijft het CBS: *"Voor de periode tot en met 1994 geldt: In Suriname geboren personen alsmede de in Nederland geboren kinderen uit een in Suriname geboren moeder. Deze gegevens zijn gedeeltelijk geschat. Vanaf 1995 rekent het CBS personen tot de allochtonen als ten minste één ouder in het buitenland is geboren. De herkomstgroepering wordt bepaald aan de hand van het geboorteland van de persoon zelf (1e generatie) of dat van de moeder (2e generatie), tenzij de moeder in Nederland is geboren. In dat geval is gerubriceerd naar het geboorteland van de vader."* En over de Antillianen: *"Voor de periode tot en met 1994 geldt: Op de Nederlandse Antillen (incl. Aruba) geboren personen alsmede de in Nederland geboren kinderen uit een op de Nederlandse Antillen (incl. Aruba) geboren moeder. Deze gegevens zijn gedeeltelijk geschat. Vanaf 1995 rekent het CBS personen tot de allochtonen als ten minste één ouder in het buitenland is geboren. De herkomstgroepering wordt bepaald aan de hand van het geboorteland van de persoon zelf (1e generatie) of dat van de moeder (2e generatie), tenzij de moeder in Nederland is geboren. In dat geval is gerubriceerd naar het geboorteland van de vader."*

⁴⁶ Wilhelmina was zelf allochtoon vermits haar vader Willem III, op 61-jarige leeftijd, toen nog kinderloos, hertrouwde met de 20-jarige Emma von Waldeck-Pyrmont. Na het overlijden van haar man was Emma een tijdlang regentes van Nederland in afwachting van de meerderjarigheid van haar dochter Wilhelmina.

Turken, Surinamers en Antillianen, maar recent ook tegen vluchtelingen uit Syrië, Irak en Afghanistan. In België bestaan geen officiële statistieken over het aantal personen van vreemde herkomst. Enkel in Vlaanderen werkt men met de tegenstelling tussen allochtonen en autochtonen – ook al ontstond er het laatste decennium verzet tegen het veelvuldig gebruik tegen dat soort termen. Sinds 2011 spreekt de Studiedienst van de Vlaamse regering (SVR), die sporadisch cijfergegevens publiceert, liever van “personen van vreemde herkomst in Vlaanderen” (zie: Jo Noppe en Edith Lodewijckx, 2012). Vlaanderen maakt geen onderscheid tussen westerse en niet-westerse personen van vreemde herkomst. En net zoals in Nederland heeft men het er enkel over de eerste en de tweede generatie. De rest van Europa werkt, met uitzondering van Groot-Brittannië, niet met termen als allochtonen en autochtonen.

Allochtonen in België en Nederland				
	<i>België 2015</i>		<i>Nederland 2015</i>	
	<i>aantal</i>	<i>%Belgische bevolking</i>	<i>aantal</i>	<i>% Nederlandse bevolking</i>
Marokko	429.580 (1)	3,83 %	380.755	2,25 %
Turkije	230.089 (2)	1,77 %	396.555	2,35 %
Suriname	-	-	348.662	2,06 %
Antillen	-	-	148.926	0,87 %
Overige niet-westers	158.653 (3)	1,42 %	763.611	4,52 %
Niet-westerse allochtonen	818.322	7,30 %	2.038.509	11,71 %
Westerse allochtonen	966.277 (4)	8,11 %	1.626.812	9,63 %
Totaal allochtonen	1.784.599	15,92 %	3.665.321	21,69 %

Bron: **België** publiceert geen cijfers meer volgens etnische herkomst (de laatste waren voor het jaar 1991 en 1996) dus moesten die voor 2015 worden geraamd. (1) = raming van UNIA; d.i. het Federaal Gelijkekansencentrum voor 2012.. (2) = raming voor 2015 van de Turkse ambassade. (3) = gebaseerd op FOD Economie, tabel “Population totale, étrangère et belge - DEMO – 2015”, cijfers voor Afrika en Azië verminderd met die voor Israël, Japan en Republiek Congo, ook met die voor burgers met enkel de Marokkaanse en Turkse nationaliteit. (4) = gebaseerd op FOD Economie, tabel “Population totale, étrangère et belge - DEMO – 2015”, cijfers voor Europese burgers zonder Belgische nationaliteit vermeerderd met die uit Amerika en Oceanië en met die voor burgers uit Israël, Japan en Republiek Congo. Cijfers voor **Nederland** afkomstig van CBS, tabel “Allochtonen; geslacht, leeftijd en herkomstgroepering, 1 januari” voor de periode 1972 tot 2015.

In Franstalig België wordt de term “allochtoon” slechts sporadisch gebruikt omdat het suggereert dat de vreemde herkomst gedurende generaties op de huid zit gekleefd van burgers, iets wat indruist tegen de politieke wil om discriminatie tussen etniciteiten tegen te gaan en om een vlotte integratie van vreemdelingen in de samenleving te bevorderen. Progressieve politieke families in Vlaanderen sluiten zich bij dit gezichtspunt aan. Kan niet ontkend worden dat een aantal Marokkanen en Turken zich behoorlijk wisten te integreren in westerse samenleving dan viel na 9/11 toch duidelijk op dat die integratie deels fictie is. In Nederland bijvoorbeeld juichte bijna 80 procent van de moslims die aanslag door al-Qaeda toe, terwijl de rest van Nederland die unaniem veroordeelde. In de maanden na de aanslag daalde dat percentage fors. In de moslimlanden zelf zijn de reacties verdeeld als blijkt uit Pew Global Project (2005: 2).⁴⁷

Het onderzoeksbureau *Motivaction* deed in opdracht van de NCRV in 2013 een onderzoek hoe de modale Nederlandse moslim staat tegenover de Syrië-gangers die in Irak en Syrië meestrijden met Al Nusra en ISIS, en kwam tot de onthutsende vaststelling dat 73 procent van de Nederlandse moslims hen helden vindt: zie Shari Deira (2013) in Elsevier; Janny Groen (2013) in De Volkskrant. Toch zijn deze cijfers fel overdreven. Ze dateren nog van één jaar voor het uitroepen van het kalifaat, toen de gruweldaden van het zelfbenoemde kalifaat, inclusief de resem van onthoofdingen, nog niet bekend waren bij de Nederlandse moslims. Ook beperkte het onderzoek zich tot amper 3.000 Turkse en Marokkaanse moslims van tussen de 18 en 60 jaar. Jo Rusman (2014) merkt terecht op dat het onderzoek feitelijk waardeloos is. Naderhand walgde minstens de helft van De Nederlandse moslims van de gruwelterreur van ISIS en Jabhat al-Nusra. Dat moet zelfs *Geen Stijl* – dat niet gestorven is van zijn eerste racistische uitspraak - in 2014 toegeven: Johnny Quid (2014). Maar ook dat cijfer is schromelijk overdreven. Het doet denken aan de 50 procent van de Amerikanen die kort na 9/11 folteringen als *waterboarding* OK vonden. Wel wordt het cijfer van 73 procent door de PVV van Geert Wilders tot op vandaag aangegrepen om haat te zaaien binnen de Nederlandse bevolking.

⁴⁷ “The polling also finds that in most majority-Muslim countries surveyed, support for suicide bombings and other acts of violence in defense of Islam has declined significantly. In Turkey, Morocco and Indonesia, 15% or fewer now say such actions are justifiable. In Pakistan, only one-in-four now take that view (25%), a sharp drop from 41% in March 2004. In Lebanon, 39% now regard acts of terrorism as often or sometimes justified, again a sharp drop from the 73% who shared that view in 2002. A notable exception to this trend is Jordan, where a majority (57%) now says suicide bombings and other violent actions are justifiable in defense of Islam.”

3. BEGAAT DE VREEMDELING MEER CRIMINELE FEITEN DAN DE AUTOCHTONE BURGER?

Als de Republikeinse presidentskandidaat Donald J. Trump lawaaipapegaai speelt en zijn kiezers belooft dat hij tussen de Verenigde Staten en Mexico een hoge muur zal bouwen van 1.000 mijl lang en de kostprijs daarvan - 10 miljard dollar - zal laten betalen door Mexico, doet hij die dronkenman-eed om van Amerika terug een *great nation* te maken dan veeleer uit angst voor de Latino's die in zijn ogen met zijn allen criminelen en drugverkopers zijn? Als hij geen nieuwe moslims meer wil toelaten in zijn propere natie doet hij dit niet veeleer omdat iedere moslim in zijn ogen een salafistische terrorist is? Als in Duitsland neonazi's opvangcentra voor vluchtelingen in brand steken doen ze dat uit puur racisme of omdat ze angst hebben van de moslims die er samen hokken? Meer algemeen: is de vreemdeling bron van onveiligheid dan wel van onzekerheid. De vreemdeling wordt immers geassocieerd met criminaliteit en is criminaliteit niet op de eerste plaats bron van onveiligheid? Maar klopt het wel dat burgers van vreemde herkomst zoveel criminelier zijn dan de oorspronkelijke bevolking? Hierbij moeten statistische gegevens met de nodige omzichtigheid worden geanalyseerd. Een voorbeeld.

In dat laatste opzicht is de controverse tussen de Amerikaanse criminologen William Wilbanks (1987) en Coramae Richey Mann (1987: 1-5) bijzonder leerrijk. In zijn zwaar gecontesteerd boek *The Myth of a Racist Criminal Justice System* betoogde Wilbanks (1987: 3) dat zwarten in de Verenigde Staten, op een pro capita basis, in de Amerikaanse gevangenissen acht keren drukker vertegenwoordigd dan de blanken. Daaruit leidde hij af dat Amerikaanse zwarten acht keren criminelier waren dan Amerikaanse blanken en dat dit niets te maken had met raciale selectiviteit van politie en rechtbanken. Mann betoogde dat Wilbanks uiterst onzorgvuldig was tewerk gegaan bij het verzamelen van zijn statistisch materiaal. In een later werk (1993), waarbij ze zich steunde op een historische analyse van de Amerikaanse samenleving, toonde ze aan dat Amerikanen systematisch de ogen sluiten voor een waslijst van voorvallen die aantonen dat vreemdelingen en zwarten in de States veel strenger worden bestraft dan autochtone blanken.

Reeds van bij de onafhankelijkheid in 1783 was het racisme ingebouwd in de *Constitution* die vond dat slaven niet konden worden meegeteld in de bevolking, maar enkel als eigendom voor "*three-fifths of a man*" (1993: 7). Zo vermeldt ze ook dat het racisme tegen de "*American Asians*" wortelt in het verleden, toen de drieboudige herkozen populaire president Roosevelt in 1942 niet minder dan 110.000 mannen, vrouwen en kinderen - ondertussen Amerikaanse staatsburgers - dus zowat de complete Japans-Amerikaanse bevolking zonder vorm van proces liet opsluiten in de woestijn van de Rocky Mountains en in Arkansas, "*places where nobody had lived before and no one had lived since*".⁴⁸ Ze vergelijkt de bijzonder harde manier waarop de Amerikaanse strafrechter etnische minderheden aanpakt met het meer beschaafde equivalent van de vroegere lynchpartijen door de fanatici van de KuKluxKlan (Mann, 1993: 104). Ook haalt ze het voorbeeld aan hoe de Chinatowns op de westkust in 1857 door rassendiscriminatie, ingebouwd in de wet van Oregon, ten gronde werden gericht.⁴⁹

Uiteraard besteedt ze ook ruime aandacht aan de criminele manier waarop de Amerikaanse Staat de indianen beroofde van al hun gronden om hen ten slotte op te sluiten in reservaten. Voorts haalt ze een waslijst van actuele gevallen aan van racistische vooroordelen en discriminatie door de politie

⁴⁸ Mann (1993: 15 en 21) preciseert : "*Any effort to understand the plight of racial minorities in the American criminal justice system must include the historical and experiential background of each of the groups and the evolutionary circumstances that helped to determine how they are defined and how these definitions have led to their contemporary status in that system*".

⁴⁹ Mann (1993: 125): "*The west coast Chinese were damaged economically by such racially discriminatory laws as the 1857 statutes in Oregon that required every Chinese miner to pay a monthly tax to the local sheriff for property protection. If it was not paid, the result was seizure and sale of all property within the hour. Other laws prohibited Chinese immigrants from owning real estate (...). California ordinances (...) structured the occupational choice of the Chinese: business and occupational licenses were denied to 'any alien ineligible for citizenship'*".

bij het verbaliseren.⁵⁰ Mann analyseert ook het aantal “African Americans” in de *death row* en constateert dat het overwegend gaat om doodsvonnissen uitgesproken tegen zwarten die een blanke hebben vermoord (Mann, 1993: 203). Ze vergelijkt ook ettelijke soortgelijke rechtszaken waarbij etnische minderheden en armen zwaar worden gestraft terwijl blanken er in dezelfde zaken soms vrijuit gaan en in elk geval lichter bestraft worden (Mann, 1993: 220seq).

Soortgelijke situaties komen ook in West-Europese landen voor, doch minder frappant. In elk geval speelt niet enkel de onvolkomen culturele integratie van vreemdelingen en achtergestelde etnische groepen een rol inzake criminaliteit, maar bovendien **draagt een raciaal onevenwichtige rechtsbehandeling ertoe bij dat vreemdelingen en armen in de criminaliteitsstatistieken oververtegenwoordigd zijn**. In hun geval is de graad van bestraffing hoger dan bij de autochtone burgers van de middenklasse en van de hogere klasse. Het feit dat vreemdelingen en armen vaak geen beroep kunnen doen op ervaren strafpleiters, maar het moeten stellen met pro deo advocaten, accentueert de ongelijke rechtsbehandeling nog meer. De cijfers waarmee de criminoloog dus moet werken verhullen dat soort maatschappelijke ongelijkheden.

Net zoals men er niet aan voorbij kan kijken dat gevangenen soms voor meer dan de helft vol zitten met vreemdelingen, kunnen we niet voorbij aan het feit dat die vreemdelingen eindeloos meer worden gecontroleerd en gefouilleerd door politiepatrouilles. Dit overdadig gebruik maken van het staatsmonopolie van geweld moet zodoende wel meer tegengeweld oproepen van de zijde van de vreemdelingen. En dan weer heeft de politie het recht aan haar zijde wanneer ze de gefouilleerde verbaliseert en daarbij weerspanning en geweld noteert. Finaal behandelt de overheid – die zelf uitmaakt wat criminaliteit is en die zelf tot de bestraffing overgaat – een aantal vreemdelingen als een soort tweederangsburgers. Ze hebben geen algemeen stemrecht maar worden wel geacht even prompt belastinggeld te betalen als autochtonen die wel algemeen stemrecht hebben. Kortom, de ongelijkheid zit perfect ingebouwd in het rechtssysteem zelf.

En hoe is het aantal vreemdelingen – dat in Europa tot voor 1950 hoofdzakelijk beperkt bleef tot migranten uit de kolonies – in korte tijd zo snel kunnen stijgen? In de zin dat dalende concurrentie op de markt (dus een gestegen monopoliegraad) aanleiding gaf tot gestegen lonen, groeide er snel een kloof tussen het rijke noorden en het arme zuiden. Een steeds groter deel inwoners uit lage loonlanden was daarom bereid zijn kans te wagen op de buitenlandse arbeidsmarkt.

Voorts heeft wat Europa betreft, de versnelde eenmaking binnen de Europese Unie ervoor gezorgd dat – bij vrij verkeer van personen – de uitwisseling van arbeidskracht tussen de verschillende lidstaten en hun kolonies groter werd dan voorheen. Stilaan werd de stijgende immigratie uit niet-lidstaten een probleem voor de meeste landen zodat ze een strengere immigratiepolitiek zijn gaan voeren. Dit gaf aanleiding tot gestegen gevoelens van racisme – in de States al zeer vroeg met de oprichting van de KuKluxKlan (K.K.K., gesticht in 1915) – in Europa met de opkomst van extremistische politieke partijen of bewegingen die het “eigen volk eerst” beginsel aanhangen of die de islamfobie hebben overgenomen. De immigrant wordt in de meeste landen steeds moeilijker geduld. Hij ervaart in sterke mate statusinconsistentie.⁵¹

Op een andere plaats, in hoofdstuk 3 van deel II van mijn overkoepelend boek *Postmoderniteit: Onzekerheid en onveiligheid* stel ik een heel eigen nieuwe en algemene criminaliteitstheorie voor waarin voor westerse samenlevingen de criminaliteit per hoofd van bevolking wordt verklaard door drie groepen van causale factoren: (i) *sociale factoren* waarop beleidsmakers weinig invloed hebben, (ii) *justitiële factoren* die beleidsmakers sterk kunnen beïnvloeden en (iii) *economische factoren* waarop beleidsmakers veel minder invloed hebben dan ze zelf geloven. Die deductief gevonden hypothesen moeten (ook op lange termijn) wel empirisch worden getest. Dat was onmogelijk voor België omdat daar te weinig coherente historische reeksen beschikbaar zijn voor zo’n toets. Voor Nederland daarentegen was dat wel mogelijk omdat het CBS voor voldoende coherente tijdreeksen heeft gezorgd die teruggaan tot 1950. Zo ontstonden de modellen NEDCRIM 2.0 en 2.1 met 47 vergelijkingen en evenveel endogene (= verklaarde) variabelen en een vijftigtal exogene (= niet-verklaarde) variabelen. Voorlopig interesseert ons hier slechts de vergelijking **EQ27** die de criminaliteit per hoofd (symbool CRIMPOP) in Nederland tracht te verklaren voor de periode 1950-2015.

⁵⁰ Mann (1993: 133-8). Kras is het geval van politiechef Daryl Gates “*blaming deaths that occurred as the result of choke holds on Africa Americans by Los Angeles police officers on the victims 'for not having veins in their neck like normal people'*” (Mann, 1993: 152).

⁵¹ Claudio Bolzman en Rosita Fibbi (1991: 321-41) deden een onderzoek naar immigranten in Zwitserland en constateerden dat de statusinconsistentie het sterkst wordt gevoeld doorvreemdelingen van de tweede en de derde generatie, die wel zijn gevestigd, maar in de politieke sfeer geen rechten hebben.

Sociale determinanten zijn het percentage gescheiden gezinnen (GESCHEIGEZINNEN), de sociale deprivatisering (DEPRIVAT) en het aantal vreemdelingen per hoofd van bevolking (VREEMDPOP) waarbij verondersteld werd dat hoe geringer de integratie van groepen vreemdelingen hoe groter de neiging tot criminaliteit zal zijn. Iets wat evenwel empirisch moet worden nagegaan. Bij elke verklarende factor hoort een zogenaamde regressieschatter $C(i)$. Zo is de te verwachten regressieschatter van GESCHEIGEZINNEN, $C(1)$, positief als de theorie klopt. Hoe groter het aantal echtscheidingen hoe geringer de *informele sociale controle* over de kinderen binnen het gezin wordt, des te meer naarmate de gemiddelde huwelijksduur korter wordt en gezinnen vroeger uit elkaar vallen zodat steeds meer jonge kinderen aan de informele controle door het gezin kunnen ontsnappen nadat ze in meer dan één gezin worden opgevoed. Of nog: een stijging van GESCHEIGEZINNEN moet leiden tot een daling van de informele sociale controle en tot een stijging van CRIMPOP. Naarmate de armoede stijgt – naarmate meer personen een inkomen hebben dat onder het normaal aanvaard levensminimum zakt – hoe groter DEPRIVAT zal zijn en hoe groter CRIMPOP. Dus ook hier moet men een positieve regressieschatter $C(3)$ vinden als de theorie klopt. En als het waar is dat vreemdelingen van niet-westerse herkomst zich minder weten te integreren in een westerse samenleving dan moet ook de regressieschatter $C(2)$ van VREEMDPOP positief zijn. Als de deductief gevonden contextuele criminaliteitstheorie dus klopt moeten de regressieschatters van de drie sociale determinanten dus alle drie positief zijn.

Justitiële determinanten zijn de STRAFKANS, de PAKKANS en de gemiddelde STRAFDUUR. Hier moeten de drie regressieschatters negatief zijn. Een toename van strafkans, pakkans en strafduur moet leiden tot een vermindering van CRIMPOP als de theorie klopt.

Economische determinanten zijn de werkloosheidsgraad van de actieve bevolking, afgekort door Werkloos en de jaarlijkse inflatie, afgekort door $P/P(-1)$, waarbij P het algemeen prijspeil is van periode t en $P(-1)$ het algemeen prijspeil van de vorige periode $t - 1$. Een toename van de werkloosheidsgraad moet, als de theorie klopt, leiden tot een toename van CRIMPOP. Een toename van de inflatie moet, in landen waar de lonen niet automatisch worden aangepast aan het indexcijfer van de levensduurte (wat in Nederland het geval is) leiden tot een toename van CRIMPOP omdat het leidt tot een relatieve verarming van de loontrekkende bevolking. De regressieschatters van WEERJKLOOS% en $P/P(-1)$ moeten dus allebei positief zijn.

De sleutelvergelijking van NEDCRIM 2.0, **EQ27**, gaat er dus van uit dat voor de periode 1950-2015 de criminaliteit per hoofd van bevolking kan worden verklaard door **acht cruciale determinanten**. Zij de te verklaren variabele (CRIMPOP) kortweg y , de verklarende variabelen kortweg x_i , en de regressieschatters kortweg c_i , dan is het heilzaam met een logaritmische specificatie van y te werken omdat de regressieschatters dan de **criminaliteitselasticiteiten** zijn. Daarmee wordt weergegeven tot welke relatieve (infinitiesmaal kleine) wijziging in y een relatieve (infinitiesmaal kleine) relatieve wijziging van x_i zal leiden, bijvoorbeeld met hoeveel de criminaliteit per hoofd zal wijzigen als het aantal vreemdelingen in Nederland met pakweg 1 procent wijzigt. Bij een logaritmische specificatie van y geldt dat voor alle i moet gelden dat $c_i = (\partial y / \partial x_i) \cdot (x_i / y)$. De logaritmische vergelijking

$$y = k \cdot x_1^{c_1} \cdot x_2^{c_2} \cdot \dots \cdot x_n^{c_n} \quad [1]$$

kan eenvoudig worden gelineariseerd tot

$$\log y = \log k + c_1 \log x_1 + c_2 \log x_2 + \dots + c_n \log x_n \quad [2]$$

zodat de constanten k en c_i eenvoudig kunnen worden becijferd met de methode van de kleinste kwadraten. Doorgaans zijn het econometristen die dit soort vergelijkingen voor criminologen kwantificeren. Tijdsreeksen moeten evenwel stationair zijn wil men autocorrelatie, multicollineariteit en heteroskedasticiteit ontwijken. Veel econometristen verkiezen daarom *dlog* vergelijkingen waarbij ze werken met het accres van de variabelen y en x_i omdat ze anders een Durbin-Watson stat van ver onder de veilige 2 bekomen. In hoofdstuk 3 van deel II wordt uitgelegd hoe dit kan worden vermeden door te werken met zogenaamde ARIMA, ARIFMA en GARCH technieken die de verklarende variabelen stationair maken. Het programma EViews 9.0 voorziet in een optie om de negatieve gevolgen van niet-stationaire reeksen ongedaan te maken, zonder dat men moet overgaan op *dlog* schattingen.⁵²

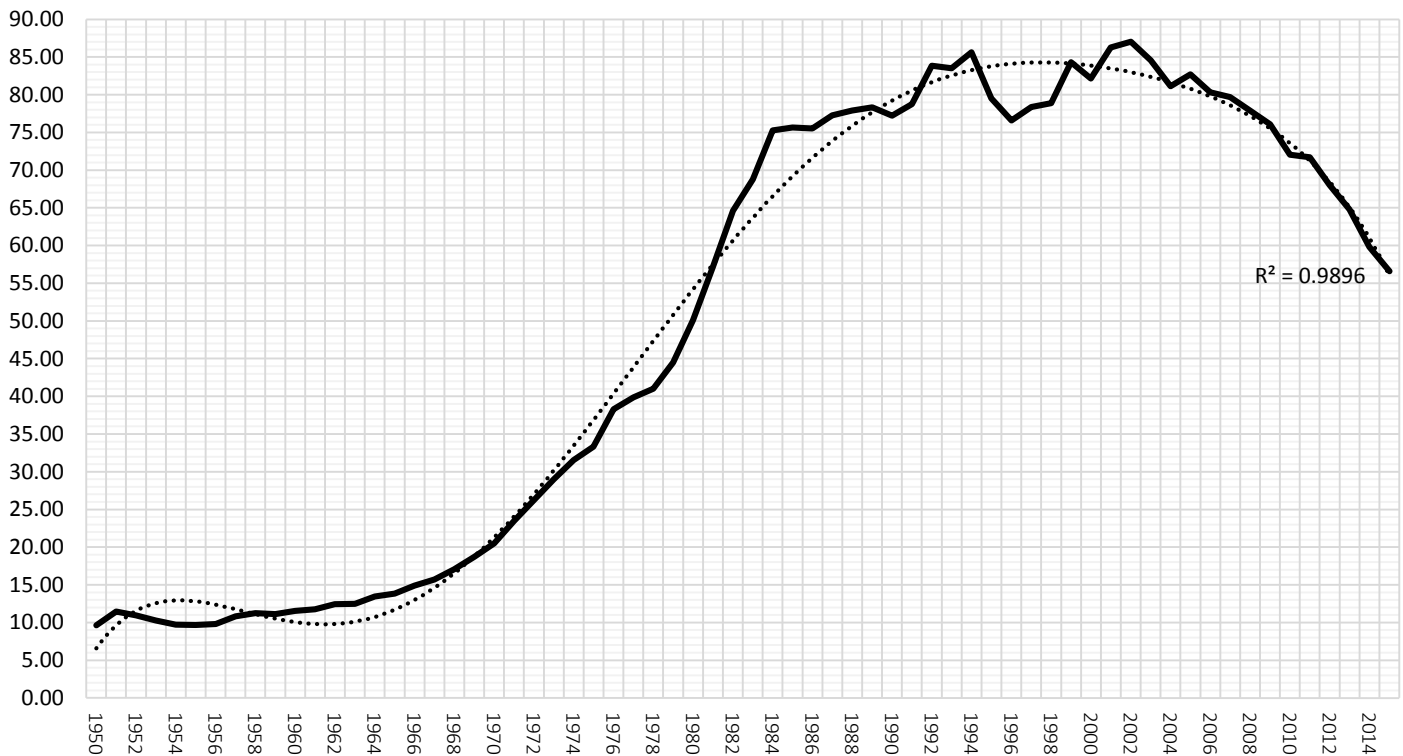
Onderstaande grafiek, uitsluitend gebaseerd op cijfers van het CBS, toont hoe de criminaliteit per hoofd in Nederland fors is gestegen tijdens de moderniteit, en dit tot diep in de postmoderniteit, om vanaf 2002 gevoelig te beginnen dalen. Beweren dat die daling een gevolg is van de

⁵² Zie EViews 9.0 (2015), URL

<http://www.eviews.com/help/helpintro.html#page/EViews%209%20Help/timeser.031.04.html>.

politiehervorming van 1994 (iets wat Ben Vollaard, 2005, graag onderschrijft) is allicht te kort door de bocht. De realiteit is een flink stuk complexer. De pakkans is in de praktijk ondergeschikt aan de straffkans. Het helpt niet dat de politie zich uitslooft als de rechter de crimineel weer laat lopen. Hierna volgen de resultaten van een schatting van CRIMPOP met een AR-lag van de vijfde orde.⁵³

Evolutie van de criminaliteit per 1000 inwoners in Nederland (1950-2015)

De regressieschatters staan in de tweede kolom. De acht eerste regressieschatters hebben alle acht het toestandsteken als door de theorie voorspeld: positief voor de sociale en economische verklarende variabelen, negatief voor de justitiële verklarende variabelen. Bij de vergelijking hoort een gecorrigeerde R^2 (de determinatiecoëfficiënt) van **0,998598**, wat impliceert dat de vergelijking 99,93 procent van de criminaliteit per hoofd van bevolking verklaart (de gecorrigeerde correlatiecoëfficiënt R is immers gelijk aan 0,999251). De D-W stat van **2,016141** ligt zeer dicht bij 2 wat wijst op afwezigheid van verstoring multicollineariteit. De geïnverteerde AR wortels zijn kleiner dan 1 wat erop wijst dat het AR proces stationair is. Voor de acht verklarende variabelen (vierde kolom) zijn de t-statistieken in absolute waarde groter dan 2,73 zoals de econometrische theorie voorschrijft.

Bij de schatting van **EQ27** werd er aanvankelijk gewerkt met alle vreemdelingen (alle allochtonen volgens de CBS nomenclatuur) wat resulteerde in een elasticiteit $C(2)$ van nagenoeg 0,59, wat suggereerde dat een toename van alle vreemdelingen met 1 procent leidt tot een toename van de criminaliteit per hoofd met **0,59 procent**. Maar indien er werd gewerkt met enkel de vreemdelingen van niet-westerse herkomst (niet-westerse allochtonen volgens de CBS nomenclatuur) steeg de bijhorende criminaliteitselasticiteit $C(2)$ plots tot 0,92 (de $C(2) = \mathbf{0,915682}$ uit onderstaande tabel). Of nog: wanneer het aantal vreemdelingen van niet-westerse herkomst met 1 procent stijgt, de criminaliteit per hoofd van bevolking met **0,92 procent** stijgt. Deze bevolkingsgroep is opvallend criminelere dan die van de vreemdelingen van westerse herkomst (die op haar beurt significant criminelere is dan de oorspronkelijke Nederlanders). Dit resultaat was trouwens te verwachten als men de cijfers voor de in Nederland gedetineerden naar herkomst bekijkt. Op 27 mei 2015 publiceerde het CBS: *Zes gedetineerden op tien zijn allochtoon*. Vermits de zogenaamde allochtonen ongeveer 20 procent van de Nederlandse bevolking uitmaken is de doorsnee vreemdeling er drie keer zo crimineel dan de rest van de bevolking. Voor vreemdelingen van niet-westerse oorsprong ligt het

⁵³ Een voorbeeld van een vergelijking met een AR-lag van de vijfde orde vindt men in EViews 9.0, *ibidem*: "For specifications defined by expression, you must list the coefficient assignment for each of the lags separately, separated by commas: $CS_t = C_1 + GDP_t^{C_2} + U_t$ with $U_t = \rho_1 U_{t-1} + \rho_2 U_{t-2} + \dots + \rho_5 U_{t-5}$, you would enter $cs = c(1) + gdp^{c(2)} + [ar(1)=c(3), ar(2)=c(4), ar(3)=c(5), ar(4)=c(6), ar(5)=c(7)]$."

percentage nog aanzienlijk hoger. Zo vormen Marokkanen 2,20 procent van de bevolking maar wel 10,70 procent van de in Nederland gedetineerden. Dat is bijna vijf keer meer (4,86). Voor Surinamers die 2,07 procent van de bevolking uitmaken is het percentage gedetineerden 9,70 procent zodat de criminaliteit van die bevolkingsgroep 4,69 keer hoger ligt. Voor Antillianen (inclusief Arubanen) die 0,87 procent van de bevolking uitmaken, maar 8,60 procent van de gevangenisbevolking is dat zelfs tien keer hoger. Voor Turken (2,36 procent van de bevolking tegen 4,80 procent van de gedetineerden) is dat maar twee keer zoveel.

EQ27 van het criminometrische model NEDCRIM 2.0

Dependent Variable: LOG(CRIMPOP)

Method: ARMA Conditional Least Squares (Gauss-Newton / Marquardt steps)

Date: 03/05/16 Time: 04:55

Sample (adjusted): 1956 2015

Included observations: 60 after adjustments

Failure to improve likelihood (non-zero gradients) after 83 iterations

White heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance

LOG(CRIMPOP)=C(1)*LOG(GESCHEIGEZZINNEN)+C(2)

*LOG(VREEMDPOP)+C(3)*LOG(DEPRIVAT)+C(4)*LOG(STRAFKANS)

+C(5)*LOG(PAKKANS)+C(6)*LOG(STRAFDUUR(-1))+C(7)

*LOG(WERKLOOS)+C(8)*LOG(P/P(-1))+C(9) +[AR(1)=C(10),

AR(2)=C(11), AR(3)=C(12), AR(4)=C(13), AR(5)=C(14)]

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	0.520452	0.123748	4.205754	0.0001
C(2)	0.915682	0.321545	2.847760	0.0066
C(3)	0.193123	0.095616	2.719771	0.0393
C(4)	-0.247458	0.058129	-4.257055	0.0001
C(5)	-0.128283	0.037097	-3.663920	0.0089
C(6)	-0.092635	0.037354	-2.615163	0.0131
C(7)	0.049427	0.013498	3.661768	0.0006
C(8)	0.612135	0.165524	3.698169	0.0006
C(9)	1.632831	0.834710	1.956164	0.0565
C(10)	1.031434	0.147948	6.971583	0.0000
C(11)	0.307515	0.189405	1.623589	0.1113
C(12)	-0.418865	0.180248	-2.323832	0.0246
C(13)	0.129799	0.153343	0.846459	0.4017
C(14)	-0.004721	0.105867	-0.044590	0.9646
R-squared	0.998907	Mean dependent var	3.765265	
Adjusted R-squared	0.998598	S.D. dependent var	0.756278	
S.E. of regression	0.028320	Akaike info criterion	-4.089558	
Sum squared resid	0.036892	Schwarz criterion	-3.600877	
Log likelihood	136.6867	Hannan-Quinn criter.	-3.898408	
F-statistic	3233.114	Durbin-Watson stat	2.016141	
Prob(F-statistic)	0.000000	Wald F-statistic	13.59946	
Prob(Wald F-statistic)	0.000000			
Inverted AR Roots	.98	.31-.24i	.31+.24i	.04
	-.69			

Tijdens de postmoderniteit, van 1981 tot 2015 steeg de populatie van niet-westerse vreemdelingen in Nederland van 5,59 procent van de bevolking tot 12,06 procent, wat correspondeert met een jaarlijkse toename van 3,13 procent. Om het effect op die aangroei op de criminaliteit per hoofd te stabiliseren moesten de justitiële middelen – C(4) tot en met C(6), goed voor een gezamenlijke elasticiteit van -0,47 – worden verhoogd met 3,13 gedeeld door 0,47 =6,60 procent per jaar. Maar ook de dalende informele controle, gevolg van een toename van het percentage gescheiden gezinnen (C(1) = 0,52) moet kunnen worden geneutraliseerd. In de postmoderniteit is dat percentage gestegen van 8,78 naar 34,16, dat is gemiddeld met 5,58 procent per jaar waardoor de justitiële aanpak fors moest worden verhoogd, met bijna 12 procent per jaar. Of nog, om de criminaliteit tijdens de postmoderniteit onder controle te houden werd de repressie stelselmatig

verhoogd en werd de vrijheid van de burger jaar na jaar verder uitgehold. Maar wat betekent dit voor de toekomst (= onzekerheid)? Volgens het CBS zal de populatie van niet-westerse vreemdelingen van 2015 tot 2060 stijgen van 12,06 procent naar 18,03 procent, dat is met 0,90 procent per jaar (duidelijk een lagere groei dan die van 3,13 procent per jaar in de periode 1981-2015). Bij een gelijkblijvende elasticiteit van de drie justitiële middelen (0,47) zal de repressie jaarlijks met $0,90 \text{ gedeeld door } 0,47 = 1,91$ procent per jaar moeten stijgen om het effect van een verdere toename van de criminaliteit door toenemende instroom van vreemdelingen van niet-westerse herkomst te neutraliseren.

Binnen de criminologie rees minstens sedert de opkomst van de postmoderniteit of er geen betere criminaliteitsbeheersing is dan de repressieve. Verdedigers van een niet-repressief systeem van criminaliteitsbeheersing verdedigen het **abolitionisme**. Welke garantie hebben wij bijvoorbeeld dat ons penitentiair systeem het beste verweermiddel is tegen criminaliteit? Het heeft lang geduurd alvorens criminologen het aandurfdn het gevangenisstelsel in vraag te stellen. Dat gebeurde pas nadat Michel Foucault (1975) tot de conclusie kwam dat een systeem (met zo'n vreselijke wortels in het verleden) niet de beste oplossing is. De Nederlandse criminoloog Louk Hulsman (1982, 1986) ging nog een hele stap verder en stelde hij voor het strafrecht doodgewoon af te schaffen en het te vervangen door een systeem van bemiddeling (zelfregulering).⁵⁴ Zelfs het woord "misdad" wilde hij geschrapt zien uit de criminologie. Midden de jaren 1980 ontwikkelde Dragan Milovanovic zijn *constitutieve criminologie* en pleitte hij voor een heel nieuw discours waarin het penitentiair systeem geen plaats kreeg. In feite is die vorm van denken in hoge mate debet aan de zgn. feministische criminologie⁵⁵, waarvan de zwarte activiste van Angela Y. Davis⁵⁶ de voorloopster was. Zelf belandde ze 18 maand in de gevangenis. Daarover schreef ze (1975: 53) o.m.: *"Jails and prisons are designed to break human beings, to convert the population into specimens in a zoo – obedient to our keepers but dangerous to each other. In response, imprisoned men and women will invent and continually invoke various and sundry defenses. Consequently, two lawyers of existence can be encountered within almost every jail or prison. The first layer consists of the routines and behavior prescribed by*

⁵⁴ De theorie van Hulsman is slechts één van de zeer vele, onderling tegenstrijdige opvattingen inzake abolitionisme. Waar Hulsman kleinschalige oplossingen voorstelt, beperkt tot individuen en kleine groepen van mensen, steunen anderen als Alessandro Baratta, Gerlinda Smaus, T. Kreissel, etc., op de koloniseringstheorie van Jürgen Habermas, en overstijgen ze het beperkte fenomenologische niveau van de theorie van Hulsman. Een merkwaardige analyse van dit alles treft men bij: Mathieu Deflem (1992: 330-351). Zie ook: Alessandro Baratta (1985: 38-51), Dragan Milovanovic (1986: 281-304), dezelfde Milovanovic (1988: 455-75), en Henri Stuart en Dragan Milovanovic (2001: 242-9).

⁵⁵ De feministische criminologie kreeg gestalte door de werken van Freda Adler (1975) en Rita Simon (1975) die de masculinisatie van de vrouwelijke misdaad beklemtoonden. Aanvankelijk beperkte hun onderzoek zich tot de vrouw als delinquent. Dit leidde in de tweede helft van de jaren 1970 tot schoolvorming, nu met een veel bredere interesse, met eerst bijdragen van Darrell J. Steffensmeier (1978), Clarice Feinman (1980), van later de neomarxisten Nicole Rafter en Eleena Natakizia (1981), en van de radicale feministes Kathleen Daly (1988), Elizabeth A. Stanko (1990) en Nanci Koser Wilson (1991). De strekking kreeg vanaf de jaren 1980 steeds meer aandacht toen ook enkele Amerikaanse kleurlingen als Vernetta D. Young (1995), Marjorie S. Zatz (1998) en Coramae Richey Mann (1984, 1993, 1996) afrekenden met typische mannelijke vooroordelen in de criminologie. Tot de nieuwste richting van de feministische criminologie behoren ook Imogene L. Moyer 1992) en Sally S. Simpson (1991, 1996). Het resultaat was een oproep om uit te stijgen boven het traditionele kader waarin hun mannelijke collega's voortdurend in cirkels liepen. Maar de grootste verdienste van de feministische criminologie – waar Mann, Simpson en Moyer de spilfiguren zijn – is dat ze het heeft aangedurfd in de States het "ondenkbare" te denken, dat ze, vanuit de minderheidspositie van de vrouw, problemen van verkrachting, racisme, stalking, en uiteindelijk van alle minderheidsgroepen in kaart heeft gebracht. Ook werpt ze een heel nieuw licht op de verschillen tussen man en vrouw, verschil dat primordiaal niet seksueel van aard is, maar wel integendeel cultureel. Suzette Cote (2002: 267) vat het als volgt samen: *"They stipulate that gender is not rooted in biological sex difference but instead is the product of social, historical, and cultural complexities. Additionally, they claim that gender relations and constructs of masculinity and femininity are based on an 'organizing principle of men's superiority and social and political-economic dominance over women' (...). Because systems of knowledge tend to be male centered, reflecting mainly men's views of the world, the production of knowledge is said to be gendered (...). Placing women at the center of intellectual inquiry, rather than on the periphery as male 'appendage' is one way to rectify the problem."*

⁵⁶ Angela Davis was een zwarte feministische activiste die tijdens de jaren 1960 en 1970 actief was in de *Black Power* beweging. Zij doceerde bij Herbert Marcuse in San Diego en werd lid van de *Communist Party*. In striemende taal klaagde zij de brutaliteit van de Amerikaanse politie tegen de zwarten aan. In 1968 ijverde ze voor de bevrijding van de Soledad Bros, twee zwarte politieke gevangenen. Tijdens een daaropvolgende revolutie werd een rechter gedood. Davis werd veroordeeld voor samenzwering tegen de staat en belandde in de gevangenis. Daarop besloot ze ondergronds te leven, wat ertoe leidde dat de FBI haar op de lijst van de tien meest gezochte criminelen in de States plaatste. In oktober 1976 werd ze in New York gearresteerd en bracht 18 maanden door in de gevangenis. De kennis-making daarmee was zo brutaal dat ze vanaf dan ijverde voor de afschaffing van het penitentiair systeem (dus chronologisch nog vóór Foucault en Hulsman).

the governing penal hierarchy. The second layer is the prisoner culture itself: the rules and standard of behavior that come from and are defined by the captives in order to shield themselves from the open or covert terror designed to break their spirits."

De feministische criminologie had via Birgit Brock-Utne (1989) grote invloed op de postmoderne *Peacemaking criminology*, waarvan Harold Eugene Pepinsky (1991) en Richard Quinney (1991, 1998) de grondleggers zijn geweest. Scherp in tegenstelling tot de meeste hedendaagse theorieën in de criminologie vertrekt men hier van een kwalitatief benaderingsproces waarbij in feite de hele criminologische theorie wordt herdacht.⁵⁷ Centraal in die theorie staat dat het complete gevangensysteem moet worden hervormd. De verhouding tussen overheid en gedetineerde is een tot wrok, verbittering en recidivisme leidende oorlogsrelatie waarvan de gedetineerde zelf geen morzel beter wordt. Geïnspireerd door het denken van Mahatma Gandhi, Jane Addams en Martin Luther King jr komen ze op diverse manieren tot de basisconclusie dat bestraffing steeds meer faalt in de strijd tegen de misdaad. Zij willen het conflictmodel van de huidige samenleving vervangen door dat van de *Peacemaking community*. Uiteindelijk functioneert ieder penitentiair systeem volgens een hiërarchisch militair model dat geen andere uitweg ziet dan geweld met geweld te beantwoorden.⁵⁸

⁵⁷ Later sloten ook Dragan Milanovic, John J. Gibbs (1995), Joseph A. Scimecca (1991): 263-79) en John R. Fuller (1998) zich bij de richting aan. Een feministische variant kreeg steun van Birgit Brock-Utne (1989), M. Joan McDermott (1994), M. Kay Harris (1991) en Fay Honey Knopp (1991).

⁵⁸ In feite is het Quinney geweest die met zijn spirituele benadering, ongetwijfeld beïnvloed door het boeddhisme, de basis heeft gelegd voor die zeer grillige en radicaal andere benadering van criminologie. In tegenstelling tot het abolitionisme van Hulsman, die de zelfregulering als een boeiend alternatief formuleert, wil de peacemaking criminologie het individu en de maatschappij beiden hervormen. John J. Gibbs heeft het over "*concepts like Buddhist compassion and loving kindness, Christian agape and Hebrew based representing contemplative traditions (...) leading to understanding and liberation*". Het laat zich raden dat de traditionele criminologie, die nooit voorbij de muren van de gevangenis heeft durven te kijken, de vloer heeft aangeveegd met dergelijke postmoderne kijk. Exemplarisch was de vernietigende kritiek van Ronald L. Akers die de aanhangers van de peacemaking theorie utopisten noemde, bewegend dat hun theorie pure woordzwendel is zonder empirisch fundament. Als dat zo is, hoe verklaart Akers dan dat in de boeddhistische samenleving de criminaliteit duidelijk significant lager is dan in de westerse.

Een goed overzicht over de abolitionistische *peacemaking* theorieën vindt men in: Imogene Moyer (2001: 294-341). Waar de meeste academische abolitionistische theorieën op één of andere manier steeds terugvallen op een begrippenarsenaal ontleend aan Jürgen Habermas – zelfs de fenomenoloog Hulsman liet zich in dit opzicht niet onbetuigd – steunt de abolitionistische *peacemaking* zich niet op een maatschappijtheorie, maar in hoofdzaak op religieuze inzichten ontleend aan het boeddhisme.

4. WAAROM IS DE VREEMDELING CRIMINELER DAN DE AUTOCHTOON?

Omdat oligopolies en monopolies in de postindustriële samenleving geregeld te kampen hadden met *bottlenecks* in de aanvoer van arbeidskracht, heeft dat ertoe geleid dat vanaf de jaren 1950 en tijdens de *golden sixties*, toen de werkloosheid in Europa laag was, tal van bedrijven buitenlandse arbeidskracht hebben aangetrokken.⁵⁹ Zo werd een eerste generatie van vreemdelingen geconfronteerd met de significant hogere welvaart in de onthaallanden dan in de moederlanden. Daarvan wilden zij familie en bekenden uit de moederlanden mee laten profiteren, waardoor de toegenomen monopoliegraad uiteindelijk een stroom van immigranten op gang heeft gebracht. Die vreemdelingen, volwassenen en hun kinderen, die zich in een onthaalland vestigen hebben reeds een proces van **enculturatie** achter de rug, hebben wortels in hun eigen cultuur, en moeten nu een andere vorm van cultuuroverdracht meemaken, een socialisatie die wij **acculturatie** noemen, d.i. het later alsnog aanleren en verwerven van een andere cultuur of elementen daaruit. Vreemdelingen van de eerste generatie (gastarbeiders) hebben via hun *enculturatie* wortels in een andere cultuur dan die van het land waarin zij zich vestigen. Daardoor is hun culturele verbondenheid met het moederland groter dan de culturele verbondenheid met het land waar ze zich hebben gevestigd. (Dit geldt ook voor Joden. Orthodoxe Joden bijvoorbeeld voelen zich vaak nauwer verbonden met Israël dan met hun geboorteland). Bij vreemdelingen van de eerste en de tweede generatie is de culturele integratie in de samenleving geringer dan bij autochtonen. Sociale controle botst bij hen op een vorm van *culturele oppositie*. Normen die indruisen tegen de eigen cultuur zullen slechts met grote moeite worden geassimileerd. Vermits we vertrokken zijn van de basisveronderstelling dat enkel sociale controle mensen tot conformiteit dwingt, zal die dwang op vreemdelingen nooit hetzelfde effect hebben als bij autochtonen die een **socialisatie** via de eigen cultuur ontvingen. Dit doet het vermoeden rijzen dat vreemdelingen die een proces van acculturatie bovenop de eigen enculturatie moesten verwerken in het buitenland eerder geneigd kunnen zijn tot meer criminaliteit dan in het moederland. Dat geldt net zo goed voor een Nederlander die in Suriname gaat wonen als voor een Surinamer die in Nederland komt wonen. Die neiging tot criminaliteit zal des te groter zijn naarmate het verschil tussen de door de enculturatie overgedragen cultuur en de door acculturatie verworven andere cultuur groter is. In een niet-westerse samenleving zullen westersen meer geneigd zijn tot criminaliteit dan niet-westersen. Omgekeerd zullen in een westerse samenleving niet-westersen meer geneigd zijn tot criminaliteit. Allicht moet men dit niet overdrijven, maar de strengere strafrechtelijke behandeling van vreemdelingen dan autochtonen zet dit in de officiële criminaliteitscijfers extra in de verf.⁶⁰

Vreemd genoeg verloopt het **socialisatieproces** van vreemdelingen van de tweede en derde generatie moeilijker dan dit van vreemdelingen van de eerste generatie. Alhoewel zij tijdens hun enculturatie waarden en normen aanleren van het onthaalland, zijn zij vanaf jonge leeftijd niet enkel slachtoffer van *statusinconsistentie* (aangetoond in de eerder aangehaalde studie van Bolzman en

⁵⁹ Mark Elchardus (2004: **II**, 106): "De (...) toename van de migratie (...) doet zich internationaal voor en is duidelijk het gevolg van de bevolkingsexplosie enerzijds, de grote groeiende kloof tussen arme en rijke landen anderzijds, verder aangezwengeld door gewelddadige conflicten die waarschijnlijk ook ten dele op rekening van de snelle bevolkingsgroei en het grote aantal jongeren dienen te worden toegeschreven. Men schat dat er in 1990 over de gehele wereld ongeveer 80 miljoen migranten waren, waarvan een kwart vluchtelingen (Castles & Miller, 1993)."

⁶⁰ Uitermate leerzaam daarbij zijn de grondige studies die Coramae Richey Mann en Marjorie S. Zatz maakten van de zwarte Amerikanen, de Latino's, Koreanen, Filipino's, Puertoricanen, Cubanen, indianen en Chinezen in de States. Zij zijn bij hun contacten met de formele sociale controle slachtoffer van een reeks stereotype vooroordelen die bij hun berechting een niet onaanzienlijke rol spelen. Hierover schrijft Imogene L. Moyer (2001: 268-9): "Zatz and Mann (1998) (...) argued that the power of these stereotypes lead to five faces of oppression. First is the exploitation of workers such as slavery and the use of garment workers in the Third World. Second, marginalization apply to people whom the system of labor cannot or will not use including old people, young Africans and Latinos, single mothers, the physically disabled, and American Indians living on reservations. Third is the powerlessness of those who have little or no control over making decisions in the work place such as food servers at fast-food places and factory assembly line workers. Fourth is the systematic violence exemplified by unprovoked attacks including church burning, gay bashing, and looting of Korean grocery stores. Fifth, cultural imperialism occurs when the dominant group's experiences, values, goals and achievements are taken as normal, that is, as the way things should be; stereotyping, they contend, is an important part of cultural imperialism (e.g. everyone knows that gay people are promiscuous and that Indians are alcoholics)" Ook: Marjorie S. Zatz en Coramae Richey Mann (1998). Een interessante studie over de vooroordelen tegen allochtonen binnen de Europese Unie is die van Quillian Lincoln (1995: 568-611). Nog over vooroordelen tegen vreemdelingen: John Vincke (2000: 69-83).

Fibbri) maar vooral van de vooroordelen van de autochtonen. Dit resulteert in een grote agressiviteit omdat zij dit onthaalland als racistisch ervaren. Alleen op basis van hun uiterlijk worden zij bij politiecontroles veel scherper geïnspecteerd dan autochtone jongeren. Dit leidt tot verzet tegen de cultuur van het onthaalland en tot tal van criminele daden.

Verskillende studies wijzen uit dat vreemdelingen van de tweede en de derde generatie zwakker presteren op school, wat onlangs duidelijk bleek uit het OCDE (2003) rapport *Where immigrant students succeed*. Maar eigenlijk gaat zo'n waarneming op voor alle gevallen van **sociale achterstelling**.⁶¹ De hedendaagse verzorgingsstaat pronkt er graag mee dat ze het idee van gelijkheid voor alle burgers heeft gerealiseerd en hoort niet graag praten over sociale achterstelling. Nochtans rekenden Jaco Dagevos, Mérove Gijsberts en Carlo van Praag (2003) uit dat van de 20 tot 24-jarige Nederlanders slechts 75 % de startkwalificatie heeft, tegen 60 % voor de Surinamers en Antillianen, 40 % voor de Turken en 25 % voor de Marokkanen in Nederland. Binnen de gemeenschap bestaat dus een groep mensen, autochtonen en vreemdelingen, die naast de gelijkheidsboot van de verzorgingsstaat vallen. Reeds op jonge leeftijd zijn hun kansen op een serieuze beroepsloopbaan gedecimeerd. Ze komen of in de werkloosheid terecht, of in de ABW, of op de secundaire arbeidsmarkt met zijn uitzichtloze banen. Kansen op promotie hebben ze nauwelijks. In zijn inaugurale rede aan de universiteit van Utrecht heeft de socioloog Paul Schnabel (2004) uitvoerig gewezen op de sociale achterstelling binnen de Nederlandse verzorgingsstaat.⁶²

Achterstelling leidt ertoe dat de achtergestelden zich identificeren met een slachtofferpositie, "de meest indringende vorm van aangedane achterstelling (...). Verongelijkheid is het gevoel dat past bij een ongerechtvaardigde toestand van achterstelling, verontwaardiging is de emotie bij een onrechtmatige afbreuk aan gelijkheid." (Schnabel, 2004: 17). In de postmoderne welvaartmaatschappij worden de achtergestelden ook bestookt met de onafgebroken reclame voor waardeloze consumptierommel (een term van Herbert Marcuse). Zij ook willen graag de nieuwste MP3, het laatste type scooter, de nieuwe dvd-speler. Alleen hebben ze daartoe niet de middelen. Bij hen zal de drang dus veel groter zijn om via **afwijkend gedrag** op onwettige manier te bekomen wat de anderen op wettige manier bekomen. De slachtofferpositie waarin ze zich gewrongen voelen zal dan als excuus voor de daad moeten dienen. Veel wroeging zal niet merkbaar zijn.

Aangezien criminaliteit grensoverschrijdend werkt moet rekening worden gehouden met de in- en uitstroom van vreemdelingen. In tegenstelling tot de autochtone bevolking geschiedde de enculturatie van vreemdelingen, zeker voor wat de eerste generatie betreft, binnen een andere cultuur dan die van het onthaalland. Na de immigratie volgt een periode van acculturatie waarbij de vreemdeling zich op één of andere manier moet integreren in de nieuwe samenleving. Hoe groter de verschillen tussen de eigen cultuur van het moederland en de cultuur van het nieuwe vaderland hoe moeilijker de integratie zal verlopen. Voor vreemdelingen van de tweede generatie is de situatie verschillend. Binnen de familie worden zij tijdens het socialisatieproces van hun jeugd

⁶¹ Criminologen gebruiken hiervoor soms de term **sociale deprivatisering**, maar die kan verwarrend werken omdat ze ook wordt gebruikt als omgekeerde van privatisering. Ook de term **achterstelling** kan verwarrend werken. In het Nederlands verbintenissenrecht gebruikt men de term wanneer een schuldeiser en een schuldenaar overeenkomen dat de vordering van de schuldeiser een lagere rang heeft dan een of meer andere vorderingen.

⁶² Paul Schnabel (2004: 22-3): "Hoe ver de gelijkheid inmiddels is voortgeschreden wordt eigenlijk pas duidelijk wanneer we in een gedachtenexperiment Nederland even zonder nieuwkomers denken. Dat is taboe, maar het helpt wel een goed beeld te krijgen van wat er in de afgelopen eeuw gebeurd is en nog beter te beseffen voor welke opgave gevestigden en nieuwkomers nog staan. Het aantal kinderen met onderwijsachterstand zou zonder de nieuwkomers de helft kleiner zijn dan de huidige 400.000. Het gemiddelde opleidingsniveau zou een stuk hoger liggen en het analfabetisme bijna verdwenen. Het inkomen van de armste tien procent van de bevolking zou zeker op een hoger niveau liggen, al was het maar omdat de loonwaarde van hun arbeid sterk zou stijgen bij gebrek aan aanbod om de lage functies te vervullen. De helft van de huidige cellencapaciteit in de gevangenissen zou ruim voldoende moeten zijn en de grote steden zouden misschien eerder met leegstand dan met woningnood te kampen hebben. (...) Anders gezegd de Nederlandse bevolking zou veel zichtbaarder hetzelfde geworden zijn, meer middle class en meer middle of the road. (...) Veel Amstelveen en weinig Amsterdam, meer Houten dan Utrecht. Zo is het niet gegaan, maar de opgave is merkwaardig genoeg dezelfde gebleven. De ongelijkheid moet verdwijnen, de verschillen moeten kleiner worden, wil de achterstand niet in achterblijven veranderen. Het moet nu allemaal alleen veel sneller. Er is niet een eeuw tijd om de achterstand op het gebied van onderwijs, arbeid en burgerschap in te lopen. Het gaat nu niet meer om een gezamenlijke ontwikkeling en een groei naar meer gelijkheid als uitkomst, maar om een inhaalbeweging bedoeld om zo snel mogelijk aan te komen op het punt waar de gevestigden alweer net vertrokken zijn. In de Rapportage Minderheden van het Sociaal en Cultureel Planbureau staat het elke twee jaar weer: het opleidingsniveau van de allochtonen stijgt, maar dat van de autochtonen ook. Een kleine troost is dat wie eenmaal de onderwijsdrempel over is op het niveau van de startkwalificatie een kwalitatieve sprong heeft gemaakt, die de overige verschillen in opleiding tot graduele maakt."

geconfronteerd met gelovingen en gedragingen die soms in hoge mate kunnen verschillen met die van de externe leefwereld waarin ze opgroeien. Zij groeien dus op in twee onderling verschillende culturen tegelijkertijd. Hun **integratie** in de maatschappelijke organisatie zal dus verschillend zijn dan die van vreemdelingen van de eerste generatie.

Alzo geschetst moet ieder model van criminaliteit ernstig rekening houden met de economische omstandigheden die binnen de leefwereld een aanzienlijke rol spelen. Geld en macht spelen een aanzienlijke rol in de samenleving. Historisch beschouwd heeft dit aanleiding gegeven tot systemen die zich geleidelijk hebben geïstitutionaliseerd. Economie en staat zijn die systemen. Naarmate hun invloed binnen de leefwereld groter wordt koloniseren zij die leefwereld, wordt het communicatief handelen binnen de leefwereld meer en meer bemoeilijkt (Habermas). Fenomenen als armoede, werkzekerheid en winstmarge – allen economisch bepaald – zullen dus niet zonder invloed zijn op criminaliteit. Maar pas als de verzorgingsstaat er in slaagt sociaal achtergestelde groepen uit hun isolatie te halen kan de **sociale deprivatisering** zakken. Dan moeten de inkomensverschillen tussen de verschillende lagen van de bevolking kleiner worden. Hoe groter echter de relatieve armoede van sociaalachtergestelde groepen of hoe groter de werkloosheid hoe groter de kans wordt dat criminaliteit zal stijgen. Met betrekking tot het gevoerde beleid van de overheid, voornaamste speler binnen de institutie "staat", ontstaan zo minstens twee andere beleidsmiddelen naast de eerder geciteerde pakkans, straffkans en strafduur. Het betreft enerzijds armoedezorg, anderzijds de uitgaven voor preventie. Ook een andere economische factor mag niet worden verwaarloosd. De verzorgingsstaat heeft – omwille van de vergrijzing van de bevolking – voortdurend meer middelen nodig om het sociaal stelsel overeind te houden. Hierbij creëert de overheid voortdurend nieuwe vormen van belastingen of bezuinigingen die ze liever afwentelt op de loontrekkenden en de MKB (=KMO in België) dan op de multinationals (die in België nog mogen genieten van de notionele renteaftrek en van *excess profit ruling*). Voor kleine zelfstandige ondernemers is die belastingdruk een open uitnodiging tot fiscale fraude.

5. NIET-WESTERSE VREEMDELING: BRON VAN ONVEILIGHEID?

Hoewel sociologen het erover oneens zijn blijkt er volgens hen een onduidelijke tot zwakke correlatie te bestaan tussen onveiligheidsgevoelens en slachtofferschap. Dat was althans de voornaamste conclusie van het vergelijkend onderzoek van Helmut Kury en Theodore Ferdinand (1997: 97seq). Heel wat mensen die bij steekproefonderzoek te kennen gaven grote onveiligheidsgevoelens te koesteren waren nooit eerder slachtoffer van criminaliteit. Onveiligheidsgevoelens – in de Angelsaksische literatuur bestaat het woord niet eens, spreekt men van *fear of crime* (Elchardus en Smits, 2003: 99) – zijn pas vrij laat onderzocht geworden.⁶³ Maar mensen hoeven niet *per se* slachtoffer te zijn geweest van criminaliteit om onveiligheidsgevoelens te koesteren. Ze worden meestal omschreven in termen van bedreiging, kwetsbaarheid en hulpeloosheid ten opzichte van de bedreiging (A. Van der Wurff, L. Van Stallduinen en P. Stringer (1989: 141-160). Meting gebeurt steeds aan de hand van vragenlijsten. Veel sociologen verdedigen de stelling dat er geen rechtstreeks verband bestaat tussen criminaliteit en gevoelens van onveiligheid. Zo schrijft Elchardus (2004: I 28): *"Zijn de hoge gevoelens van onveiligheid inderdaad een gevolg van criminaliteit of slachtofferschap? Over die laatste vraag greep heel wat sociologisch onderzoek plaats. Het besluit daarvan is dat criminaliteit slechts een geringe, volgens sommige onderzoekers zelfs helemaal geen rol speelt in onveiligheidsgevoelens."* In Elchardus, de Groof en Smits (2003: 15) nam hij een meer genuanceerde stelling in toen hij toegaf dat die sociologen die vertrokken van het zgn. rationalistisch paradigma – zoals Skogan en Maxfield (1981), Ferraro (1995), Mesch (2000), May (2001), McCoy, Wooldredge en Cullen (1996) of Kanan en Pruitt (2002) – wél een verband vermoedden tussen onveiligheid en criminaliteit: *"In die rationalistische onderzoekstraditie worden onveiligheidsgevoelens dus haast per definitie beschouwd als een gevolg van criminaliteit. Het gaat om de mate waarin mensen bedreigd worden door het risico op slachtofferschap, hun kwetsbaarheid en hulpeloosheid ten opzichte van de dreiging."* Alhoewel Elchardus zelf moet toegeven dat het moeilijk af te wegen valt welke stelling de juiste is – of onveiligheidsgevoelens al dan niet door criminaliteit in de hand worden gewerkt – concludeert hij: *"De bevindingen op dat vlak zijn verre van eenduidig en als de relatie wordt gevonden, blijkt ze doorgaans zwak tot zeer zwak (Hale, 1996; Gainey en Seyfrit, 2001). Sommige onderzoekers vinden sterke effecten van het slachtofferschap (Parker en Ray, 1990; Zani, Cicognani en Albanesi, 2001). Anderen vinden zwakke tot matige effecten (...). Een niet onaardig aantal onderzoekers stelt zeer zwakke, soms zelfs verwaarloosbare effecten vast (Anselme, 1993; Carach, Frampton, Thomas et al., 1995; Covington en Taylor, 1991; Kury en Ferdinand, 1997, Liska en Baccaglini, 1990; Taylor en Hale, 1986)."* (Elchardus, de Groof en Smits, 2003: 18).

Als de resultaten van het onderzoek zo ongelijk verspreid zijn, dan is het wel vreemd dat Elchardus in zijn handboek van sociologie een hoop waarnemingen onder de mat veegt, en terwijl hij in datzelfde handboek over Max Weber schreef: *"Hij was van oordeel dat te veel sociologen onvoldoende empirisch-analytisch onderbouwde inzichten hanteerden en was daar behoorlijk bitter over. Bij zijn afscheid van de universiteit van Heidelberg verweet hij zijn collega's zelfs dat een groot deel van de sociologie bestaat uit intellectuele oplichterij."* (Elchardus, 2004, I 37). Hoe goed empirisch onderbouwd is bijvoorbeeld de stelling: *"Ouderen en vrouwen hebben statistisch gezien de laagste kans om slachtoffer te worden van geweld, maar vertonen toch veel onveiligheidsgevoelens?"* (Elchardus, de Groof en Smits, 2003: 13). Het lijkt er sterk op dat diegenen die ontkennen dat er een verband is tussen onveiligheidsgevoelens en criminaliteit bovenal politiek correct willen zijn. Zeggen dat vrouwen en ouderen weinig kans op geweld lopen is zeker geen sterk empirisch onderbouwd argument. Ook is het weinig ernstig te schrijven *"Duidelijk is alvast dat slachtofferschap niet kan worden verklaard als de hoofdoorzaak van onveiligheidsgevoelens"* (Elchardus en Smits, 2003: 12) om enkele lijnen later toe te geven: *"Spijtig genoeg beschikken we in geen enkele van*

⁶³ In Groot-Brittannië werd vooral op het einde van de vorige eeuw uitgebreid onderzoek gedaan naar de mogelijke correlatie tussen bestaande onveiligheidsgevoelens en heersende criminaliteit. Interessante Brits onderzoeken waren die van A. Crawford (1996), C. Hale (1996: 79-150 en Randy Gainey en Carol Seyfrit (2001). In Nederland, waar de criminaliteit fors opliep tijdens de zogeheten petroleumcrisis van 1973-1988 werd al vroeger onderzoek verricht door F.W. Winkel en A. Van der Wurff (1990) in hun *Angst voor Criminaliteit. Theorie, Onderzoek, Interventie*. Het CBS publiceert trouwens sinds 1983 cijfers over het gevoel van onveiligheid in Nederland op basis van een reeks onveranderde vragen. Voor de jaren 1984-1986-1988-1990 ontbreken cijfers. De reeks werd echter afgebroken in 2004 om pas te worden hernomen vanaf 2012, maar nu gebaseerd op heel andere vragen dan voorheen. Enkele belangrijke onderzoeken naar het gevoel van onveiligheid in België of Vlaanderen vindt men beschreven door Stefaan Pleysier, Geert Vervaeke en Johan Goethals (2001: 15-34 en 2002: 189-206).

de databanken over slachtofferschap gegevens." Hoe kan je op zo'n manier iets empirisch weerleggen?

Onveiligheidsgevoelens zouden groter zijn in de grootstad dan op het platteland, zouden geringer zijn in etnisch homogene buurten dan in etnisch heterogene buurten, zouden kleiner zijn in nette buurten dan in verloederde buurten, zouden minder sterk zijn waar sociale cohesie groot is, zouden groter zijn bij wie sensatiekranten leest (waarin misdaden breed uitgesmeerd worden) dan wie kwaliteitskranten leest, zouden groter zijn bij alleenwonenden dan bij samenwonenden, zouden minder groot zijn bij gelovigen dan bij ongelovigen, enzovoort. Een empirische controle dringt zich dus op en kan worden uitgevoerd voor Nederland. Toch is die niet eenvoudig omdat het CBS geen coherente tijdreeks voor de veiligheidsbarometer publiceert. Voor de periode 1983-2004 bestaat er wel een statistische aanwijzing voor de onveiligheidsgevoelens in **EQ48**) en pas vanaf 2012 publiceert het CBS jaarcijfers over potentieel slachtofferschap. Voor de criminaliteit per hoofd van bevolking en de vergrijzing van de bevolking als verklarende variabelen voor de onveiligheidsgevoelens, bestaan wel betrouwbare historische reeksen die minstens teruggaan tot in 1950. Een andere verklarende variabele is de politiesterkte (POLITIEX) per hoofd van bevolking (POPX) in Nederland (POLITIE en POPX zijn twee exogene variabelen in het model NEDRCRIM 2.0; alle exogene = niet-verklaarde variabelen, eindigen er trouwens op X). Voor de periode 1950 tot 1995 publiceerden J.J.M. Theeuwes en M.J.M. Kerkhofs (1998: 40-41 en 44), jaarlijkse cijfers voor de politiesterkte per 1000 inwoners. Voor de jaren 1996 tot 2011 kunnen die worden aangevuld met de cijfers uit de Jaarverslagen van de Nederlandse Politie en vanaf 2012 met cijfers uit het Jaarverslag van de Nationale Politie. Die laatste cijfers, waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen de operationele- en de niet-operationele eenheden moesten wel worden gecorrigeerd om een trendbreuk in de cijferreeks voor de politiesterkte te vermijden.

Volgens de huidige stand van de sociologie is een toenemend onveiligheidsgevoel (ONVEILGEVOEL) veel minder een gevolg van stijgende criminaliteit (CRIMPOP) dan wel van (i) een verouderende bevolking (VERGRIJZING), van (ii) een toenemende vereenzaming (ALLEENSTAAND), van (iii) te weinig blauw (zichtbaar) op straat (POLITIEX/POPX), (iv) van een toenemende ontkerkelijking (ONKERKELIJK), en van – maar dat is bron van onenigheid – (v) toenemende verstedelijking (URBANPCT).⁶⁴ Sociologen zijn het er onderling inderdaad sterk oneens over of een stijgende verstedelijking wel tot gestegen onveiligheidsgevoelens leiden. In grootsteden leeft de meerderheid van de bevolking in appartementsblokken waar de informele sociale controle door de burens veel groter is dan op het platteland of in de sjieke villawijken buiten de stad, waar politiepatrouilles minder frequent zijn en waar de informele sociale controle door de buurt zwakker is.

Wie dit standpunt verdedigt – ik doe – zal erop staan dat de elasticiteit van de verstedelijking negatief moet zijn in plaats van positief (zoals Elchardus aannam). Ook de elasticiteit van de politiesterkte per hoofd van bevolking moet negatief zijn (want hoe meer blauw op straat hoe veiliger de doorsnee burger zich zal voelen). Van de andere elasticiteiten wordt verwacht dat ze positief zijn. De verklaring van de onveiligheidsgevoelens zal dus worden weergegeven door een vergelijking van het type $ONVEILGEVOEL = f(CRIMPOP, POLITIEX/POPX, VERGRIJZING, ALLEENSTAAND, URBANPCT, ONKERKELIJK)$. Weer stel ik een loglineaire specificatie voor omdat die het voordeel heeft dat de regressieschatters c_j dan de elasticiteiten van het onveiligheidsgevoelen zijn. Weer, zoals bij **EQ27** – de centrale criminaliteitsvergelijking van het model NEDRCRIM 2.0 – zullen de gebruikte variabelen stationair worden gemaakt via Box-Jenkins ARIMA-technieken (nu door te werken met een AR-blok van de vierde orde).⁶⁵

⁶⁴ Voor het aantal alleenstaanden (mannen en vrouwen) publiceert het CBS cijfers sinds 1995. Omdat ze zeer trendgebonden zijn kan die historische reeks worden aangevuld voor de periode 1983-1994. Over de religieuze gezindte publiceert het CBS cijfers sinds 1899 waarbij die voor de rubriek "*geen kerkelijke gezindte*" de historische reeks voor de ontkerkelijking weergeven. De graad van verstedelijking wordt bekomen door de bevolking van steden van meer dan 100.000 inwoners (CBS Historie Bevolking. Rubriek "Grootteklasse van gemeenten, In gemeenten met 100000 inw. of meer") te delen door de totale bevolking (POPX).

⁶⁵ ARIMA staat voor *auto-regressive integrated moving average*. ARIMA technieken worden doorgaans gebruikt autoregressieve tijdreeksen stationair te maken met gemiddelden, standaardafwijkingen en covarianties die onafhankelijk zijn van de tijd. De tijdreeksen gebruikt ter kwantificering van vergelijkingen in de menswetenschap zijn wegens hun trendmatig verloop helemaal niet stationair, maar laten dankzij hun co-integratie wel zulke behandeling toe. Juist omwille van hun trendmatige structuur hebben de gebruikte tijdreeksen voor y en voor de verklarende variabelen x_i , een autoregressief gedeelte AR. Dat kan in algemene termen worden beschreven door:

$$x(t) = \sum_{i=1}^p \alpha_i x(t-i) \quad [3]$$

Alvorens de vergelijking ter verklaring van de onveiligheidsgevoelens te kwantificeren – dat wordt **EQ48** van het model – moet voorafgaandelijk worden opgemerkt dat de sociologen Elchardus en Smits stellig gelijk hebben dat er slechts een bijzonder zwakke correlatie bestaat tussen gevoelens van onveiligheid en criminaliteit. Zou men zich beperken tot enkel een vergelijking van het type $ONVEILGEVOEL = f(CRIMPOP)$ dan bedraagt de gecorrigeerde correlatiecoëfficiënt inderdaad amper 0,0549.⁶⁶

Hieronder staan de resultaten van het kwantificeren van de vergelijking voor de onveiligheidsgevoelens in Nederland voor de periode 1983-2015. Bekijkt men de laatste kolom dan blijkt meteen dat criminaliteit en politiesterkte nauwelijks invloed uitoefenen op de onveiligheidsgevoelens. De standaardfout op de twee eerste regressieschatters is er immers groter dan de gevonden regressiecoëfficiënt. Het zijn integendeel de vergrijzing van de bevolking en de toenemende vereenzaming met de elasticiteiten C(3) en C(4) die de grootste invloed uitoefenen op de gevoelens van onveiligheid. Als het accres ($dlog!$ ⁶⁷) van de jaarlijkse vergrijzing met 1 procent stijgt, neemt het gevoel van onveiligheid in Nederland met 2,34 procent toe.

Ook wordt duidelijk dat toenemende verstedelijking die gevoelens in het geheel niet doen stijgen, maar weldegelijk doen dalen. Als de graad van verstedelijking met 1 procent stijgt *daalt* het onveiligheidsgevoel met 1,33 procent [zie C(5)]. De weerslag van de secularisering van de samenleving op de gevoelens van onveiligheid is eerder gering bij een elasticiteit C(6)=0,33. De gecorrigeerde correlatiecoëfficiënt $R^2 = 0,648$ is behoorlijk bij de verklaring van een zo volatiele historische reeks als die van de onveiligheidsgevoelens (alle cijfers voor ONVEILGEVOEL voor 1983 tot 2015 vindt men terug in de Bijlage 5 bij hoofdstuk 3 van deel II, waar het complete criminaliteitsmodel NEDCRIM 2.0 in extenso wordt uitgelegd). Merk nog op dat de D-W stat van 1,998 erg bevredigend is. De inverse AR-wortels zijn in absolute waarde kleiner dan 1 waardoor de vergelijking stationair is.

Kortom de grootte van de variabelen op het tijdstip t hangt in feite af van de waargenomen grootte van diezelfde variabelen gedurende p voorafgaande perioden. Daarnaast hebben de sterk trendmatige variabelen ook een MA-karakter, waarbij MA staat voor *moving average*. Het verschil tussen de linker term (de geobserveerde variabele), vóór het gelijkheidsteken in [3] en het rechtergedeelte (de som na het gelijkheidsteken) is de storingsterm ε (synoniem: residuwaarde). Bij autoregressieve tijdreeksen kunnen de variabelen uitgedrukt worden als een functie van hun storingsterm ε , of nog:

$$x(t) = -\sum_{i=1}^q \beta_i \varepsilon(t-i) \quad [4]$$

Dit doet men door het *moving average* (MA) van de storingstermen ε_{t-i} te berekenen (die in [4] van de orde q zijn). De combinatie van beide benaderingen noemt men de ARMA-techniek. Uiteindelijk kunnen autoregressieve tijdreeksen dus worden opgevat als een combinatie van AR en MA. Dit leidt uiteindelijk tot de voorstelling:

$$x(t) = \sum_{i=1}^p \alpha_i x(t-i) - \sum_{i=1}^q \beta_i \varepsilon(t-i) \quad [5]$$

De ARIMA techniek combineert dus AR en MA teneinde na een reeks van d integraties niet stationaire tijdreeksen stationair te maken. Bij trendmatige tijdreeksen zoals die in de sociale wetenschappen frequent voorkomen, komt dat stationair maken erop neer dat men de negatieve effecten van de autocorrelatie uitschakelt, waardoor de Durbin-Watson coëfficiënt doorgaans fors verhoogt. Die techniek werd initieel uitgewerkt door George E.P. Box en Gwilym M. Jenkins in 1970, en is daarna nog in meerdere opzichten verfijnd geworden (1976), onder meer door Andrew C. Harvey (1993). Sinds 1999 publiceert Hans Lohninger op het internet een reeks bijdragen over ARIMA die zeer handig te gebruiken zijn door de leek. In een gereviseerde tekst van 3 juli 2004 besluit hij: "*After additional **differentiation** of the time series, and **integrating** is after application of the model, one speaks of ARIMA models. They are used when trend filtering is required. The parameter d of the ARIMA[p,d,q]-model determines the number of differentiation steps. First, the time series is derived d times until it is stationary. Then, a suitable ARMA[p,q] model is fitted to the resulting series. Finally, the estimated forecasts have to be integrated d times. Many more variants of ARIMA models have been introduced to treat specific cases. Here, the whole group of such models is subsumed under the term ARIMA models. Since their characteristics are determined by the three parameters p , d , and q , they are also referred to as ARIMA[p,d,q]-models. The parameter p denotes the order of the auto-regressive part, the parameter q the order of the moving average part, and d the number of differentiation steps.*"

⁶⁶ $ONVEILGEVOEL = 1,8285 \cdot CRIMPOP^{0,2960}$, bij een D-W stat van amper 0,7116 met een standaardfout van 0,1229 op de regressieschatter van 0,2960.

⁶⁷ Werken met $dlog$ (VERGRIJZING) is een kortere schrijfwijze voor $log(VERGRIJZING_t/VERGRIJZING_{t-1})$.

EQ48 van het criminometrische model NEDCRIM 2.0

Dependent Variable: LOG(ONVEILGEVOEL)
 Method: ARMA Conditional Least Squares (Gauss-Newton / Marquardt steps)
 Date: 03/07/16 Time: 22:52
 Sample (adjusted): 1988 2015
 Included observations: 28 after adjustments
 Convergence achieved after 1 iteration
 White heteroskedasticity-consistent standard errors & covariance
 LOG(ONVEILGEVOEL)=C(1)*LOG(CRIMPOP)+ C(2)*DLOG(POLITIEX /POPX)+C(3)*DLOG(VERGRIJZING)+C(4)*LOG(ALLEENSTAAND) +C(5)*LOG(URBANPCT)+C(6)*LOG(ONKERKELIJK)+[AR(1)=C(8), AR(2)=C(9), AR(3)=C(10), AR(4)=C(11)]

	Coefficient	Std. Error	t-Statistic	Prob.
C(1)	0.159392	0.188786	0.844302	0.4096
C(2)	-0.184618	0.214870	-0.859207	0.4015
C(3)	2.335087	0.374403	6.236830	0.0000
C(4)	0.717329	0.226503	3.166979	0.0053
C(5)	-1.331668	0.404057	-3.295740	0.0040
C(6)	0.332961	0.205306	1.621777	0.1222
C(8)	0.903053	0.277530	3.253894	0.0044
C(9)	-0.938854	0.335840	-2.795542	0.0120
C(10)	0.623915	0.350412	1.780516	0.0919
C(11)	-0.408909	0.257523	-1.587853	0.1297
R-squared	0.765102	Mean dependent var		3.097432
Adjusted R-squared	0.647653	S.D. dependent var		0.091263
S.E. of regression	0.054173	Akaike info criterion		-2.720824
Sum squared resid	0.052824	Schwarz criterion		-2.245037
Log likelihood	48.09153	Hannan-Quinn criter.		-2.575371
Durbin-Watson stat	1.998001	Wald F-statistic		14727.90
Prob(Wald F-statistic)	0.000000			
Inverted AR Roots	.60-.51i	.60+.51i	-.14+.81i	-.14-.81i

Aangezien de niet-westerse vreemdeling in de westerse samenleving door een stijgend deel van de bevolking steeds weer wordt geassocieerd met criminaliteit, volgt uit **EQ48** dat die vreemdeling maar in erg geringe mate bron van **onveiligheid** is. Maar van waar komt dan die **duidelijke angst** van de bevolking voor de niet-westerse vreemdeling in de postmoderne westerse samenleving? Het antwoord is nochtans eenvoudig: de niet-westerse vreemdeling is een voortdurende bron van **onzekerheid** – een angst waarop extreemrechtse partijen maar al te graag op inspelen met het oog op electoraal succes – *a fortiori* nu Europa worstelt met de Syrisch-Iraakse vluchtelingencrisis. Over welke onzekerheid gaat het dan? Het gaat dan om wat de Tiroler etnoloog Christoph Pan de *Volkssubstanz* noemde, een term die volksnationalisten altijd bijzonder nauw aan het hart heeft gelegen.⁶⁸ De vreemdeling past niet in de maatschappij die de vereerders van de ware volksaard voor ogen hebben. Hij is er de stoorzender, een bedreiging – des te meer naarmate het aantal stijgt.

⁶⁸ De vage en laatromantisch klinkende term *Volkssubstanz* duidt op de volksaard, een begrip dat volksnationalisten nimmer precies wisten te omschrijven. Wat in hun ogen wel duidelijk is, is dat de vreemdeling een bedreiging vormt voor die *Volkssubstanz*. Adolf Hitler gebruikte die term in zijn redevoering van 23 november 1939 voor de hogere officieren van de Wehrmacht: „Die steigende Volkszahl erforderte größeren Lebensraum. Mein Ziel war, ein vernünftiges Verhältnis zwischen Volkszahl und Volksraum herbeizuführen. Hier muß der Kampf einsetzen. Um die Lösung dieser Aufgabe kommt kein Volk herum oder es muß verzichten und allmählich untergehen. Das lehrt die Geschichte. Zuerst Völkerwanderung nach Südosten, dann Anpassung der Volkszahl an den geringen Raum durch Auswanderung. In den letzten Jahren Anpassung der Volkszahl an den ungenügenden Raum durch Verminderung der Geburten. Dies würde zum Volkstod, zur Ausblutung führen. Geht ein Volk diesen Weg, so werden alle Schwächen mobilisiert. (...) Ich habe mich zum anderen Weg entschlossen: Anpassung des Lebensraums an die Volkszahl. Wichtig ist eine Erkenntnis: **der Staat hat nur dann einen Sinn, wenn er der Erhaltung seiner Volkssubstanz dient.** Bei uns handelt es sich um 82 Millionen Menschen. Das bedeutet größte Verpflichtung. Der, der diese Verpflichtung nicht auf sich nimmt, ist nicht wert, dem Volkskörper anzugehören. Dies gab mir die Kraft zum Kampf. Citaat overgenomen van Hans-Adolf Jacobsen (1959: 134-135).

6. NIET-WESTERSE VREEMDELING ALS BRON VAN ONZEKERHEID

Tijdens de moderniteit was de angst voor de vreemdeling nog onbestaand omdat men er vertrouwen in had dat de eerste generatie van gastarbeiders, die West-Europa in de late jaren 1950 en tijdens de *golden sixties* binnen stroomden, wel weer zouden terugkeren naar hun land van herkomst. Bovendien waren er bijzonder weinig niet-westerse vreemdelingen in Europa. De overtuiging dat andere etnische groepen dan de eigen groep spoedig zouden terugkeren was vrij algemeen omdat de eerste generatie van gastarbeiders steeds weer herhaalde dat ze tegen de pensioenleeftijd zinnens waren om naar de heimat terug te keren om er te worden begraven. Dat vertelden ze ook stevast – te goeder trouw – aan hun kinderen. Moest het dan verwonderen dat de tweede generatie niet-westerse vreemdelingen zich zo moeilijk integreerde in de westerse samenleving? Zij waren hier zagezegd maar *tijdelijk* en hielden, vaak nog meer dan hun ouders, vast aan de cultuur van hun moederland dat stevast Marokko of Turkije was. Huwen deden ze daarom liefst met een partner uit de eigen etnische groep. De (westerse) enculturatie was voor die tweede generatie volkomen ondergeschikt aan de (niet-westerse) acculturatie die hen via de ouders werd opgedrongen.

• **Periode 1950-1970** - Angst voor niet-westerse vreemdelingen is een typisch verschijnsel van de **postmoderniteit**: tijdens de moderniteit werd de niet-westerse vreemdeling in het geheel nog niet bestempeld als een *economische gelukszoeker*. Er was een tekort aan arbeidskracht bij de wederopbouw wegens een lage naoorlogse werkloosheid. Tot midden de jaren 1960 waren er nauwelijks niet-westerse vreemdelingen in Europa. De emigratie beperkte zich tot voornamelijk arbeidsmigranten, overwegend jonge mannen, die in West-Europa kwamen werken. Na de ondertekening van het Verdrag van Rome in 1957, dat het vrij verkeer van personen uit de zes lidstaten (West-Duitsland, Frankrijk, Italië en Benelux) verzekerde noteerde men wel een forse toename van vreemdelingen van westerse herkomst.

Voorbeeld: in *Nederland* waren het vrijwel uitsluitend Surinamers en Antillianen. Ramingen laten zien dat er eind van de jaren 1950 28 duizend niet-westerse vreemdelingen in Nederland waren, het merendeel afkomstig uit Suriname en de Antillen. Marokkanen en Turken zijn er nog niet, die komen pas halverwege de jaren 1960. In 1965 zijn dat er tussen de 4.500 en de 6.000, vrijwel uitsluitend Marokkanen (Jeanette Schoorl).⁶⁹ De instroom van Turken in Nederland dateert pas van het einde van de jaren 1960. Voor 1972 publiceert het CBS, dat vasthoudt aan de terminologie "niet-westerse allochtonen" versus "westerse allochtonen" en "autochtonen", concrete cijfers. Dat jaar waren er in Nederland al 162 duizend niet-westerse allochtonen (het *zesvoud* van 1959) onder wie 54 duizend Surinamers, 21 duizend Antillianen, 31 duizend Turken, 22 duizend Marokkanen, en 34 duizend overige. Onder hen 56 duizend moslims (0,43 procent van de totale bevolking).

België, waar na de oorlog al 85 duizend Italianen woonden (de meeste op de vlucht voor het fascisme), dat met zijn uitgebreide steenkoolindustrie een belangrijk lid was van de EGKS (Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal), en worstelde met een nijpend tekort aan arbeidskracht voor de Waalse en Kempische mijnen, sloot na de oorlog een bilateraal akkoord af met Italië waarbij in samenspraak met de Italiaanse vakbonden over lonen en werkvoorwaarden, massaal veel Italianen naar de steenkoolmijnen werden gelokt.⁷⁰ Het aantal Italiaanse immigranten steeg van 84.134 in 1947 naar 200.856 in 1961 om verder op

⁶⁹ Schoorl, Jeanette (2006: 3): "In 1965 bevonden zich volgens het CBS slechts 4.500 personen van Marokkaanse nationaliteit in Nederland, welk aantal bij de Volkstelling 1971 gestegen bleek te zijn tot 22.000. Het ging bijna uitsluitend om mannen en de verwachting was te dien tijde dat zij slechts tijdelijk in Nederland zouden vertoeven om vervolgens naar hun in Marokko achtergebleven gezin terug te keren. Deze verwachting werd door de feiten gelogenstraft. Het overgrote deel van de Marokkanen was niet tot terugkeer naar het herkomstland geneigd en steeds meer van hen lieten in plaats daarvan hun gezin naar Nederland overkomen. Toen in 1973 de officiële werving van buitenlandse arbeidskrachten werd beëindigd, betekende dat ook niet het einde van de Marokkaanse immigratie. In tegendeel, in 1980 was het aantal Marokkanen in Nederland al toegenomen tot 72.000 en in 1990 telde Nederland niet minder dan 168.000 Marokkanen. Daarbij moet wel worden aangetekend dat het nationaliteitscriterium inmiddels plaats had gemaakt voor het herkomstcriterium. Marokkanen van Nederlandse nationaliteit, waaronder talrijke hier geboren kinderen, waren dus in het laatst genoemde aantal begrepen. Ook toen de gezinshereniging in de loop van de jaren negentig nagenoeg was voltooid, hield de immigratie aan. Nu ging het voornamelijk om huwelijksmigranten, dus om partners van geheel of gedeeltelijk in Nederland opgegroeide Marokkanen. Dat is ook thans nog de belangrijkste bron van Marokkaanse immigratie. Dat het aantal Marokkanen in Nederland sinds 1990 nog bijna verdubbelde is overigens niet alleen een gevolg van voortgaande immigratie, maar ook van een relatief hoog geboortecijfer en een laag sterftecijfer."

⁷⁰ Eggerickx et al. (1999: 13-17): "Vlak na de Tweede Wereldoorlog, tijdens een gunstige economische periode gekenmerkt door 'nationale wederopbouw' en door de 'strijd om de steenkool', herstelde de buitenlandse immigratie

te lopen tot 249.490 in 1970. Maar na de mijnrampen van 1956 waarbij een meerderheid van Italianen omkwamen maakte Italië een eind aan het bilateraal akkoord en moest de steenkoolindustrie zich tevredenstellen met individuele immigratiebeslissingen. Het aantal Italiaanse mijnwerkers in Heusden-Zolder, Beringen, Genk en de Waalse bekkens liep terug en vanaf 1961 sloot de Belgische Staat bilaterale akkoorden met onder meer Marokko en Turkije om mijnwerkers te sturen. In 1961 gingen amper 461 Marokkanen en 320 Turken daarop in. Daarna liep hun aantal gevoelig op. In 1971 ging het al om 39.294 Marokkanen en 20.312 Turken die de Italianen kwamen vervangen. Meestal ging het om alleenstaande jonge mannen die pas later familie lieten overkomen. Hierdoor deed de islam zijn intrede in België. In 1971 waren er al 57.400 moslims: 0,59 procent van de bevolking. Na de onafhankelijkheidsverklaring van de vroegere Congolese kolonie in 1961 was er ook een beperkte instroom van Congolezen: 5.244 tegen 1971. Het totaal niet-westerse vreemdelingen bedroeg ondertussen 82.888 personen (0,85 procent van de bevolking).

• **Periode 1971-1990** - Tijdens de *golden sixties* was de welvaart in het noorden fors gestegen, zeker in de westerse landen, waardoor gastarbeiders van de eerste generatie veel langer bleven dan gepland. En hun kinderen, de tweede generatie, keerden al helemaal niet meer terug en vonden het leuker te blijven genieten van de westerse welvaart. Aan de forse economische groei kwam in 1973 plots een abrupt einde door de petroleumcrisis die de complete westerse wereld teisterde. Hierbij ging het niet om een kortstondige conjuncturele crisis, wel om een persisterende crisis van structurele overproductie die zou blijven aanslepen tot circa 1988-1990 in de Lage Landen. De crisis met zijn *two digit inflation* en zijn hoge rentes inspireerde de westerse regeringen tot **loonmatiging** waardoor het zwaar getroffen Europa opteerde voor een kortzichtige zeer liberale asielpolitiek. Op die manier kon het patronaat een beroep doen op beterkope buitenlandse arbeidskracht. Al bij al was dit vanuit demografisch oogpunt een misrekening want na de crisis bleven die goedkope gastarbeiders inderdaad in Europa: van massale terugkeer was geen sprake. Twee decennia van *laissez-faire* qua asielbeleid – een *laissez-faire* dat enkel het patronaat goed uitkwam – zorgde ervoor dat in Europa de controle over de demografische evolutie van de bevolking verloor. Op het einde van de petroleumcrisis telden de meeste West-Europese landen zoveel niet-westerse inwijkelingen dat een terugkeerbeleid onmogelijk was geworden. Westerse Europese regeringen gingen ervan uit dat vreemdelingen van niet-westerse herkomst zich zouden integreren in de westerse samenleving. Een klein deel van de Marokkanen deed dat wel, het grootste deel van de Turken in het geheel niet. Het grootste deel van die niet-westerse vreemdelingen huwde een partner uit de eigen etnische groep en liet, voor zover nodig, die partner uit het moederland overkomen in het kader van de gemakkelijk toegestane gezinshereniging. Naarmate de crisis langer bleef aanslepen stelden steeds meer inheemse koppels het huwelijk uit, niet zo de koppels van niet-westerse origine, waardoor hun kinderaantal per koppel steeds verder ging afwijken van dat van inheemse koppels. Toenemende **gezinshereniging** gekoppeld aan een **hoger kindertal** van ingeweken vrouwen van niet-westerse herkomst was verantwoordelijk voor een forse stijging van het niet-westers deel van de bevolking.

Veel van die niet-westerse vreemdelingen bleven vasthouden aan hun leefgewoonten en zo ook aan hun religie. Bij een deel van de inheemse bevolking leidde vooral het toenemend aantal moslims – van wie steeds meer volwassen geworden kinderen liever steuntrekker dan gastarbeider werden – tot wrevel. In het kader van de godsdienstvrijheid konden de moslims onder de niet-westerse vreemdelingen – ongeveer de helft van alle niet-westerse vreemdelingen in de Europese Unie – overal moskeeën bouwen, niet zelden gefinancierd met geld van corrupte prinses uit Saoedi-Arabië. Vrouwen met hoofddoeken, mannen die schapen slachtten voor het Suikerfeest, het vasthouden aan de rammadam, beenhouwerijen die uitsluitend halalvlees verkochten, meer algemeen: het vatklampen aan de gedragscode van *haram-hallal* (wat niet mag en wat wel), godsdienstlessen over de Koran, etc. stonden de geprezen **multiculturele samenleving** in de weg. In plaats van zich aan te passen aan de normen en waarden van de westerse samenleving, was het de westerse samenleving die zich beetje bij beetje – vaak met lucratieve bedoelingen – ging aanpassen aan de moslimcultuur. Dit zorgde voor nog meer wrevel bij radicale volksnationalisten die electoraal garen poogden te spinnen uit de spanning tussen de westerse en de niet-westerse cultuur. Men denke hier aan het *Front National* in Frankrijk, de *Lega Nord* in Italië, de *Freiheitliche Partei Österreichs*, het *Vlaams Belang*

zich, maar deze keer was ze geïnstitutionaliseerd, met bilaterale akkoorden die de nood aan arbeidskracht, meer bepaald in de extractieve industrie, moest lenigen. Van toen af waren het de betrokken regeringen die de modaliteiten van de immigratie bepaalden: het volume, de kwaliteit, de vergoedingen... (...) Hoewel onregelmatig, voltrok de Italiaanse immigratie zich toch op een intensieve manier tot 1956. De ramp in de steenkolenmijn van Bois-du-Cazier, in Marcinelle, drukte haar stempel op de Italiaanse aanwezigheid in België. Van de 262 slachtoffers waren er 136 Italianen. Zich bewust van de gevaarlijke omstandigheden waarin hun staatsburgers moesten werken, verscherpten de Italiaanse autoriteiten hun eisen en oriënteerden op die manier onrechtstreeks de rekrutering van arbeidskrachten uit andere landen, zoals Spanje, Griekenland, Marokko en Turkije. Maar ondanks de Italiaanse blokkade van de officiële immigratiestroom gingen de gezinshergroeperingen en individuele migraties toch nog verder. In 1961 waren de Italianen met meer dan 200.000 in België en vertegenwoordigden zij 44% van de buitenlandse bevolking. Tien jaar later benaderde hun aantal de 250.000, maar daalde hun relatief aandeel in de buitenlandse gemeenschap tot .36%."

in Vlaanderen en veel later aan de PVV van Geert Wilders. Het enige wat zij bereikten was dat West-Europese regeringen zich nog meer gingen vastklampen aan een liberaal asielbeleid, dat ze zich nog meer gingen inzetten voor het realiseren van de multiculturele samenleving, omdat toegeven aan radicale volksnationalisten *not done* was, als politiek incorrect werd beschouwd. Hierdoor kon het aantal niet-westerse vreemdelingen veel sneller oplopen dan het aantal westerse vreemdelingen.

Tegen het einde van de petroleumcrisis in *Nederland* (1990) zijn de 184 duizend vreemdelingen van niet-westerse oorsprong van 1973 al opgelopen tot 866 duizend, bijna het *vijfvoudige*. Voor personen van Marokkaanse afkomst ging het om een stijging van 23.907 naar 163.458; voor personen van Turkse afkomst van 36.522 naar 203.647; voor Surinamers van 60.962 naar 232.776, voor Antillianen en Arubanen van 23.833 naar 76.552, voor de overige van 39.155 naar 189.264. Het aantal moslims in Nederland was hierdoor opgelopen van 64.200 (*0,48 procent* van de bevolking) naar 371.700 (*2,50 procent* van de bevolking) – dit alles voornamelijk om in crisistijd het winstdervende patronaat ter wille te zijn door het aan beterkope arbeidskracht te helpen.

Voor *België*, dat altijd mysterieus heeft gedaan over het juiste aantal vreemdelingen volgens herkomst⁷¹, zijn er geen officiële cijfers voor 1973 en 1990, dus moeten we de situatie van 1971 vergelijken met die van 1991. De 82.888 niet-westerse vreemdelingen van 1971 waren er tegen het einde van de petroleumcrisis in 1991 al 289.773 geworden – meer dan het *drievoudige* – met 85.303 personen van Turkse herkomst, 142.198 van Marokkaanse herkomst, 10.692 van Algerijnse herkomst, 6.316 van Tunesische afkomst, 11.828 van Zairese afkomst, enzovoort (Eggerickx *et al.*, 1999: 14). Het aantal moslims in België is hierbij in twintig jaar tijd opgelopen van 57.400 (*0,59 procent* van de bevolking) naar 226.300 (*2,29 procent* van de bevolking).

● **Periode 1991-2000** - In het decennium, van 1991 tot 2000, daalt de vruchtbaarheidsgraad van in het westen wonende Marokkaanse en Turkse vrouwen aanzienlijk. David A. Coleman (1994: 107-121) zag hierin een bewijs dat vrouwen van niet-westerse oorsprong zich beter geïntegreerd hadden in de westerse samenleving. Dat bleek evenwel een foute conclusie te zijn want het kindertal van Marokkaanse en Turkse vrouwen die niet emigreerden was ondertussen ook aanzienlijk gedaald – zoals aangetoond door Joop Garssen en Han Nicolaas (2008) en door Carlo van Praag (2006). Met culturele integratie had het geen uitstaan. Dit verkeerde inzicht inspireerde Europa om na de petroleumcrisis in het geheel geen maatregelen te nemen tegen het aanzwellen van de zogenaamde **volgmigranten**. Vertrekkend van een quasi heilig geloof in de multiculturele samenleving werd ervan uitgegaan dat het aantal vreemdelingen van niet-westerse origine vanaf 1990 proportioneel gelijke tred zou houden met de aangroei van de autochtone bevolking, zodat om humanitaire redenen gezinsvormende immigratie nog even kon worden toegestaan. Het heeft minstens nog tot 2000 geduurd alvorens West-Europa een veel minder liberale asielpolitiek is gaan voeren. Hierdoor kon de verhouding tussen het aantal niet-westerse vreemdelingen en de totale bevolking in één decennium tijd nog met een derde oplopen (in Frankrijk zelfs bijna met de helft). De koerswijziging in de West-Europese asielpolitiek kwam veel te laat, zeker nu de huwelijksratio van de autochtone bevolking gevoelig begon te dalen en het aantal echtscheidingen binnen die bevolking – typisch voor de postmoderniteit – gevoelig begon op te lopen. De vreemde bevolking volgde de trend inzake echtscheidingen wel, maar de huwelijksratio daalde er niet, waardoor het aantal volgmigranten kon blijven stijgen.

Voorbeeld: wel bleef het kindertal van uitgeweken Marokkaanse vrouwen in *Nederland* met 3,3 kinderen per vrouw hoger dan dat van de Nederlandse vrouwen met 1,5; dat van Turkse vrouwen veel minder met 2,4 (cijfers voor 1996). Voor Surinaamse vrouwen, die op veel jongere leeftijd kinderen krijgen (veel tienermoeders) is de fertiliteit gedaald, tegen 2010 tot onder dat van de Nederlandse vrouwen⁷² omdat het aantal abortussen er veel hoger is (M. Van den Muisenbergh, 2011). Tussen 1991 en 2000 neemt het aantal vreemdelingen van niet-westerse oorsprong in de Lage Landen nog steeds toe; met bijna 40 procent in Nederland, met meer dan de helft België, nu niet meer door een hogere fertiliteit van de ingeweken niet-westerse vrouwen, ook niet langer door gezinshereniging, maar wel door een toegenomen instroom van **volgmigranten**, dus door **gezinsvormende immigratie**.⁷³ Over de gezinsvormende immigratie in Nederland schrijven Garssen, Nicolaas en Sprangers (2005: 99):

⁷¹ Zo laat FOD economie zijn cijfers over vreemdelingen voorafgaan door de opmerking: "Deze resultaten werden onderworpen aan een procedure die als doel heeft specifieke individuele situaties onherkenbaar te maken."

⁷² Boschman, Sanne (2012: 2, figuur 1). In de volgende jaren daalde het kinderaantal van de Marokkaanse vrouwen in 2010 wel tot 2,8 (eerste generatie), terwijl dat van de Nederlandse vrouwen steeg tot 1,8. Voor Turkse vrouwen daalde het cijfer tot 2,0 in 2010, voor Surinaamse tot 1,7.

⁷³ Schoorls, Jeanette (2006: 6-7): "Gezinshereniging of een huwelijk met een al in Nederland wonende partner is een van de weinige mogelijkheden voor een buitenlander om als immigrant te worden toegelaten tot Nederland. De immigratie van Marokkanen bestaat voor 86 procent (mannen) c.q. 95 procent (vrouwen) uit zulke migratie om

"De betekenis van gezinsherenigende immigratie, hoofdzakelijk vanuit Turkije en Marokko, nam in de tweede helft van de jaren tachtig af, om te worden vervangen door gezinsvormende immigratie. Bij gezinsherenigende immigratie gaat het om gezinnen die al vóór de immigratie bestonden, waarbij een of meerdere personen zich bij al langer in Nederland wonende gezinsleden voegen. Van gezinsvormende immigratie is sprake als men zich in Nederland vestigt met het oog op een huwelijk of om te gaan samenwonen. In de jaren negentig is echter wel een nieuwe instroom van gezinsherenigers op gang gekomen, ditmaal bestaande uit familieleden van asielmigranten. Uit een door het CBS uitgevoerde schatting blijkt dat gemiddeld per twee à drie asielmigranten één 'volgmigrant' naar Nederland komt. Sinds begin jaren tachtig is het aantal asielzoekers sterk toegenomen, van circa duizend tot 43,6 duizend in 2000 (...). Het hoogste aantal (52,6 duizend) werd geregistreerd in 1994. Na 2000 is het aantal asielzoekers mede onder invloed van het aangescherpte beleid sterk gedaald, tot beneden de 10 duizend in 2004. Hun aantal is sinds 1988 niet meer zo laag geweest."

In Nederland stijgt de populatie van niet-westerse vreemdelingen tussen 1991 en 2000 van 6,76 procent naar 8,88 procent, van 1.015.100 naar 1.408.787. In 2000 zijn er al 262.221 personen van Marokkaanse afkomst, 308.824 van Surinaamse afkomst, 302.514 van Turkse afkomst, 107.197 van Antilliaanse afkomst en 427.945 van overige niet-westerse afkomst. In 2000 zal het aantal niet-westerse vreemdelingen in Nederland het aantal westerse vreemdelingen zelfs overtreffen: 1.408.787 tegen 1.366.500. Het aantal moslims is er gestegen tot 744.600 (4,75 procent van de bevolking) Voor België dateren de recentste officiële cijfers volgens etniciteit van ... 1996 (N.I.S.). Wel publiceert de overheid er cijfers over vreemdelingen (waarbij "vreemdeling" geen etnisch begrip meer is, wel een kwestie van nationaliteit *tout court*). Volgens een ruwe raming moeten er in 2000 ongeveer 530.600 personen van niet-westerse origine zijn geweest, onder wie 467.300 moslims (4,56 procent van de bevolking). In 30 jaar **postmoderniteit**, van 1971 tot 2000 gaat het in Nederland goed en wel om een **verzevenvoudiging**, van de niet-westerse vreemdelingen van 1,22 procent naar 8,88 procent van de bevolking; in België om een stijging van 0,85 procent naar 5,33 procent: meer dan een **verzesvoudiging**.

• **Periode 2001-2015** - Vanaf 2000 verandert het vreemdelingenbeleid in Europa, zij het langs geen kanten gecoördineerd.⁷⁴ Het enige wat de nationale wetgevingen met elkaar gemeen hebben is dat het asiel- en vluchtelingenbeleid plots veel restrictiever wordt. Asielaanvragen worden veel moeilijker ingewilligd dan voorheen. Het aantal huwelijken daalt gevoelig, het aantal echtscheidingen loopt fors op. Steeds meer kinderen worden buiten het huwelijk geboren. In de meeste Europese landen wordt inderdaad meer dan de helft van de kinderen buiten een huwelijksrelatie geboren.⁷⁵ De bankencrisis van 2007 leidt tot een uitstel van zwangerschappen en het krijgen van kinderen op latere leeftijd. Het aantal asielzoekers daalt scherp tot eind 2012 waardoor het aandeel niet-westerse vreemdelingen minder snel stijgt. Maar de spanningen in de wereld zorgen vanaf 2013 wel voor een grotere instroom van vluchtelingen in Europa. In 2014 gaat het al om 562.000 mensen van wie 73.310 Syriërs, 58.020 Kosovaren, 39.910 Afghanen, 25.805 Albanezen, 21.225 Irakezen, enzovoort. Het verscherpte vreemdelingenbeleid van het begin van de 21ste eeuw kan niet beletten dat aandeel niet-westerse vreemdelingen in de West-Europese landen blijft oplopen, zij het minder snel dan voorheen.

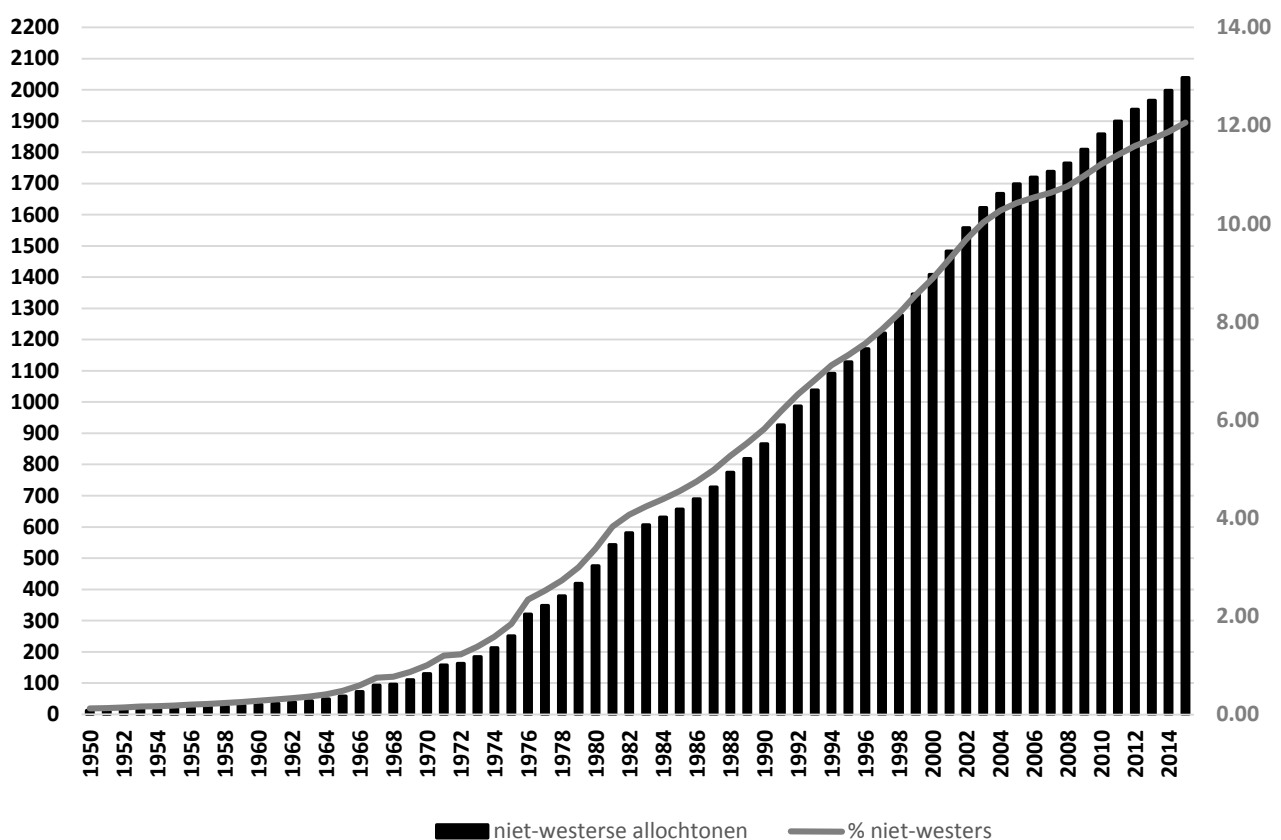
familieredenen, ook al gelden er bepaalde eisen met betrekking tot voldoende inkomen en passende huisvesting. De gezinsherenigende migratie, vooral belangrijk in de jaren zeventig en tachtig, neemt af. De gezinsvormende migratie neemt juist toe, onder invloed van de groei van de bevolking in de huwbare leeftijd — waaronder steeds meer tweede generatie. Vooral jonge mannen halen hun vrouw uit Marokko: ruim 1800 in 2003, een verdrievoudiging sinds 1995 (...). Ook vrouwen zoeken hun partner in Marokko, maar in minder grote aantallen (ruim 1100 in 2003)."

⁷⁴ De verschillen in ingewilligde asielverzoeken binnen de EU28 zijn hallucinant. Voor 2014 gaat het om 9 procent voor Hongarije, 11 procent voor Kroatië, 14 procent voor Luxemburg, 15 procent voor Griekenland, en 22 procent voor Frankrijk, als landen met het meest stringente vreemdelingenbeleid. De meest ruimhartige EU-lidstaten inzake asiel- en vluchtelingenbeleid waren Bulgarije met 94 procent, Zweden met 77 procent, Cyprus met 76 procent, Malta met 73 procent, Denemarken met 68 procent, Nederland met 67 procent, Slovaakse met 61 procent, Italië met 58 procent en Finland met 54 procent. Spanje met 44 procent, Duitsland met 42 procent, en België en het Verenigd Koninkrijk met 39 procent doen het slechter dan het EU-gemiddelde met 45 procent. Cijfers overgenomen van Vluchtelingen Werk Nederland (2015: 25).

⁷⁵ In 2013 in IJsland 68,8 procent; Bulgarije 59,1 procent, Estland 58,4 procent; Slovenië 58 procent; Frankrijk 56,7 procent; Noorwegen 55,2 procent; België en Zweden 54,4 procent; Denemarken 51,5 procent, Groot-Brittannië 47,9 procent; Portugal 47,6 procent; Nederland 47,4 procent, enzovoort.

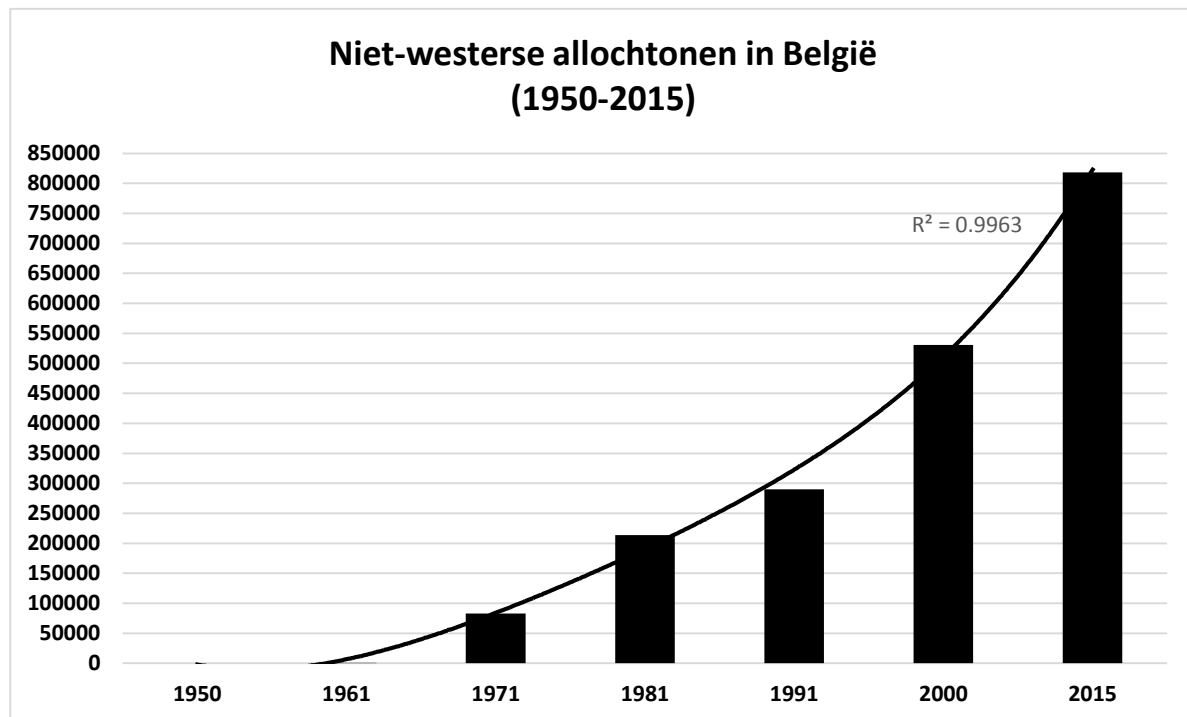
In *Nederland* loopt het aantal niet-westerse vreemdelingen op van 1.408.787 in 2000 naar **2.038.509** in 2015, ondanks de Vreemdelingenwet van 2000. Voor Surinamers gaat het om een stijging van 309 duizend naar 397 duizend, voor Marokkanen van 262 duizend naar 381 duizend, voor Turken van 302 duizend naar 349 duizend, voor Antillianen en Arubanen van 107 duizend naar 149 duizend. Ook zijn er in 2015 ondertussen 39.387 Syrische vluchtelingen die asiel hebben aangevraagd (Arthur Japin, 2016). Het aantal moslims is er gestegen tot 1.016.700 of **6,02 procent** van de bevolking. In *België* zou het in 2015 over **818.322** personen van niet-westerse herkomst gaan (430 duizend Marokkanen, 230 duizend Turken en 159 duizend overige onder wie 27.387 Syrische vluchtelingen; 20.625 Congolezen wegens westers niet meegerekend) tegen een totaal voor 2000 van 530.610 (299 duizend Marokkanen en 163 duizend Turken; 12.210 Congolezen wegens westers niet meegeteld). Het aantal moslims is er gestegen tot minstens 684.500 of **6,25 procent** van de bevolking.

**Niet-westerse allochtonen x 1000 (linkse as) en in % (rechtse as)
1950-2015 in Nederland**

De toename van het aantal niet-westerse vreemdelingen – meer specifiek van de moslims onder hen – leidt in heel Europa tot de wijdverspreide **perceptie** dat het er veel meer zijn dan er in werkelijkheid zijn. Het onderzoeksbureau Ipsos Mori publiceert jaarlijks de zogenaamde *Index of Ignorance*. Daaruit blijkt dat mensen behoorlijk last hebben om een aantal fenomenen die typisch zijn voor de postmoderniteit correct in te schatten. Op de vraag hoeveel immigranten er in hun land zijn antwoorden Italianen dat het om 30 procent gaat, terwijl het er slechts 7 procent zijn.

(Met “migranten” bedoelen de onderzoekers personen van **vreemde nationaliteit**.) De Amerikanen zitten er 19 procent naast: ze denken dat het om 32 procent gaat terwijl het er in werkelijkheid slechts 13 procent zijn. Van de ondervraagden uit 14 landen zitten de Belgen er als derde het verst naast. In België waren op 1 januari 2015 in totaal 1.784.599 personen of 15,92 procent van de bevolking van vreemde herkomst (dus niet verwarren met de etnische herkomst, want dan gaat het om 1,8 miljoen of 16 procent van de bevolking). De ondervraagde Belgen dachten dat het om 29 procent ging en zaten er dus meer dan 13 procent naast. Australiërs en Zweden zaten het minst fout, maar toch ook met een overschatting van 7 procent. (De doorsnee Nederlander overschat het aantal migranten met 24 procent; Ewoud Butter, 2014). Op de vraag hoeveel procent **moslims** er in hun land zijn zaten de Belgen er het verst naast. Ze dachten dat het om 29 procent ging, terwijl het er in werkelijkheid 6 procent zijn, een fout van 23 procent. De Fransen maakten eveneens een fout van 23 procent, de Britten en Italianen van 16 procent, de Amerikanen van 14 procent. Minst slecht scoorden de Polen met een overschatting van 5 procent en de Japanners met een overschatting van 4 procent.⁷⁶ De onderzoekers concludeerden: “*People (...) massively overestimate the proportion of Muslims.*” Op de vraag hoeveel procent van de bevolking **christelijk** is was – behalve voor Zuid-Korea, Japan en Hongarije – de onderschatting algemeen. “*In contrast to the Muslim question, majority-Christian countries tend to underestimate how many people count themselves as Christian.*” Ook de **vergrijzing** van de bevolking, typisch voor de postmoderniteit, wordt verkeerd ingeschat en in de 14 landen kolossaal overschat: in Italië en Polen zelfs met 27 procent, met een minimale fout van 14 procent in Zweden.⁷⁷

Wat bij dat soort onderzoeken opvalt is dat de foute inschatting groter wordt naarmate de leeftijd van de ondervraagde hoger is. Op de vraag hoeveel kinderen op 100 **buiten het huwelijk geboren** worden onderschatten de 65-plussers het percentage voor België (54,4 procent) met liefst 40 procent, de Nederlandse senioren met 32 procent (47,7 procent in werkelijkheid). Bij jongeren van tussen de 15 en 25 jaar is de overschatting 7 procent in België, 5 procent in Nederland (eigen onderzoek). Dit wijst er op dat ouderen nog steeds geloven dat het huwelijk de hoeksteen is van de gezonde samenleving, terwijl jongeren – die in volle postmoderniteit geboren zijn – veel beter

⁷⁶ In augustus 2014 vroeg ik via mijn facebook accounts aan 3.000 Belgen en 2.800 Nederlanders, gewoon uit interesse, hoeveel procent moslims er volgens hen in hun land waren. Daarop kwamen 1.852 antwoorden binnen uit België en 1.105 uit Nederland. De perceptie was 21 procent te hoog voor de Belgen, 26 procent te hoog voor de Nederlanders. Twee weken na de aanslagen in Parijs – toen duidelijk was geworden dat Sint-Jans-Molenbeek in België een broeihaard van salafistische radicalisering is – schreef ik beide groepen opnieuw aan Nu was de respons gestegen tot 2.144 personen uit België en 1.978 uit Nederland. Nog duidelijk in shock door de gebeurtenissen in Parijs ging het bij de Belgen thans om een overschatting met 27 procent, terwijl de overschatting bij de Nederlanders op 26 procent bleef.

⁷⁷ Zie ook Duffy, Bob (2013), “Perils of Perception: Perception Gaps” voor mispercepties en de oorzaak ervan in Groot-Brittannië.

beseffen dat het huwelijk al lang niet meer de hoeksteen is van de gezonde samenleving. Kwantitatieve veranderingen in de maatschappelijke organisatie worden bestudeerd door de **sociale dynamica**. Mensen zien blijkbaar onvoldoende dat de samenleving grondig is veranderd en hebben een maatschappijbeeld dat tijdens hun jeugd werd gevormd. De juiste perceptie van de samenleving waarin ze leven wordt des te foutiever naarmate ze ouder worden. Die verkeerde perceptie is bron van **onzekerheid** en **angst**.

Bloed- en bodemidioten - stijl Pegida, Vlaams Belang, PVV, Front National, AfD (Alternative für Deutschland), PiS (Recht en Rechtvaardigheid in Polen) – zwengelen die angst aan door ze een **voorwerp** te geven: het verschil tussen angst en vrees is dat angst eigenlijk geen voorwerp heeft, dat het de angst voor het onbekende is, terwijl vrees altijd een voorwerp heeft (bijvoorbeeld pleinvrees, smetvrees, claustrofobie, enzovoort). Het voorwerp van de postmoderne angst voor de vreemdeling is de voorstelling dat die vreemdeling een bedreiging is voor de **Volkssubstanz**: de eigen volksaard zou bedreigd zijn. Zo circuleert op het internet sinds april 2013 onder de titel *Die Deutsche Volkssubstanz stirbt aus!* een videofilmje met de flagrante leugens als *"Im Jahr 2020 leben in Deutschland etwa soviel Ausländer wie Deutsche! Etwa 2035 werden die Deutschen nur noch ein Drittel der Bevölkerung ausmachen!"*

7. WAAROM ZIJN MOSLIMS IN HET WESTEN EEN PROBLEEM?

Eén van de kenmerken van de postmoderne samenleving is dat de **laïcisering** (de ontkerkelijking) van het grootste deel van de bevolking er snel is gestegen, ook bij de bevolking van niet-westerse oorsprong, met als grote uitzondering de moslims onder hen waar de laïcisering, vooral bij de tweede en derde generatie, de omgekeerde beweging maakt en er stijgt. De gevolgen daarvan laten zich in aanzet beschrijven met behulp van een basiswerk uit de sociologie, *Les formes élémentaires de la vie religieuse* van Emile Durkheim (1912). Daarin geeft hij volgende definitie van de religie: *"Une religion est un système solidaire de croyances et de pratiques relatives à des choses sacrées, c'est-à-dire séparées, interdites, croyances et pratiques qui unissent en une même communauté morale, appelée Église, tous ceux qui y adhèrent"* (1912 : 65). De essentie van de religie ligt hierin dat ze bijdraagt tot de **sociale cohesie** van etnische groepen binnen de samenleving. Humanisme en/of atheïsme als substituut voor religie kunnen die cohesie niet vervangen, al ware het maar omdat ze niet tot plaatsvervangende rituelen komen. De institutionalisering van de verschillende soorten religies, in wat de sociologie gemeenzaam de *Kerk* noemt, was een vorm van **informele sociale controle** (net zoals het gezin, het onderwijs of de buurt dat zijn) die de cohesie in stand houdt. Of nog: religie contribueert tot de **sociale samenhang** zoals Hans Schmeets en Saskia te Riele (2009: 7-8) betogen.

Omdat er geen doeltreffend substituut voor religie bestaat en omdat de laïcisering tijdens de postmoderniteit fors oploopt vermindert de sociale samenhang gevoelig bij het grootste deel van de bevolking. Bij de moslims die een groot "We-Them" gehalte hebben zorgt de dalende laïcisering integendeel tot een grotere cohesie, tot een verhoogd groepsgevoel van discriminatie. Het gevolg van die tegenstrijdige ontwikkeling in de ontkerkelijking kan dus moeilijk iets anders zijn dan een toegenomen **groespolarisatie** binnen de postmoderne samenleving, waardoor de multiculturele samenleving bij voorbaat onmogelijk was. Paul Vedder *et al.* (2007: 5) verduidelijken de term "polarisatie" als volgt:

"Het begrip groespolarisatie verwijst naar het verschijnsel dat meningen die besproken worden in groepen met gelijkgestemden extremer neigen te worden. (...) Oorspronkelijk verwijst de term polarisatie dus naar het extremer worden van meningen door een groepsproces. Ook wordt vaak het versterken van tegenstellingen als definitie gehanteerd. Versterkte tegenstellingen tussen groepen kunnen leiden tot spanningen tussen die groepen. In dit rapport zullen wij de term polarisatie gebruiken in de betekenis van een negatieve houding van autochtoon Nederlandse adolescenten jegens moslims en vice versa. Deze invulling is iets breder, omdat het eerder genoemde groepsproces niet speciaal is benoemd, maar is specifiek door de specifieke doelgroep van dit onderzoek."

Onderzoek van Serge Moscovici en Marisa Zavalloni (1969) van het Parijse *Center for Advanced Study in the Behavioral Sciences* heeft aangetoond dat een toenemende groespolarisatie binnen dezelfde samenleving de interactieprocessen tussen leden van twee verschillende groepen (met duidelijke "We-Them" kenmerken) zullen verstoren, wat tot **wederzijdse vooroordelen** zal leiden waarbij de minderheidsgroep een aversie zal ontwikkelen om zich in de gemeenschappelijke samenleving te integreren. Dit al te eenvoudige model moet wel worden geamendeerd omdat de moslims helemaal geen homogene (in)groep vormen. De fameuze **ummah** waarover Osama Bin Laden en de zelfbenoemde kalief Abu Bakr al-Baghdadi het hadden en hebben is een geïdealiseerde voorstelling die tot het domein van de wensdromerij behoort. Er bestaat doorgaans geen islamitische gemeenschap, al ware het alleen nog maar omdat de tegenstellingen tussen sjiïeten en soennieten torenhoog zijn. Van de 30,4 miljoen Marokkaanse moslims in de wereld is slechts 2 procent sjiïet; van de 78,8 miljoen Turkse moslims 20 procent. Van de 80,8 miljoen Iraanse moslims is 95 procent sjiïet, van de 29,6 miljoen Iraakse moslims 65 procent en van de 13,6 miljoen Syrische moslims 15 procent.

Binnen de sociologie en de sociale psychologie ontwikkelde zich een drietal nauw verwante basistheorieën die kunnen helpen de gespannen verhoudingen tussen groepen van mensen beter te begrijpen en te reduceren met de bedoeling om door beter inzicht de spanningen tussen rivaliserende etnische bevolkingsgroepen te reduceren. Vooruit lopend op wat volgt kan men moeilijk anders dan besluiten dat sociologen en sociale psychologen er in geslaagd zijn te verklaren hoe vijandigheid tussen etnische groepen ontstaat, maar mislukt zijn om een duidelijk antwoord te formuleren hoe die vijandigheid daadwerkelijk kan worden gereduceerd.

(a) De oudste is de **intergroup contact theory** van de Amerikaanse sociale psycholoog Gordon W. Allport (1954). Die concludeert dat betere contacten tussen rivaliserende groepen, bijvoorbeeld blanken en zwarten in de Verenigde Staten, kunnen helpen om elkaar beter te leren kennen en zo de wederzijdse

vooroordelen, de stereotypering en de discriminatie te verminderen. Hierbij werkt hij met *ingroups* en *outgroups*. In de gespannen verhouding tussen autochtone westerlingen en vreemdelingen van niet-westerse herkomst, bijvoorbeeld moslims, beschouwen de westerlingen zichzelf als een ingroep en beschouwen zij de moslims als een buitengroep. Op analoge manier beschouwen de moslims zichzelf als een ingroep voor wie de westerlingen een buitengroep zijn. Polarisation ontstaat van zodra een ingroep de buitengroep als een **dreiging** ervaart. Dat is bijvoorbeeld het geval als autochtone westerlingen van mening zijn dat de moslims een bedreiging zijn voor hun welvaart omdat ze ervan uit gaan dat moslims profiteren van een hangmat profitaat waarvoor de ingroep betaalt. Als de moslims van mening zijn dat de autochtone westerlingen steeds weer de mooiste banen inpikken die zij, moslims, steevast mislopen, dan is hun buitengroep, de autochtone westerlingen, voor de moslims een bedreiging. Die wederzijdse gevoelens van bedreiging scherpen dan de polarisation aan en vormen zo een belemmering voor normale *intergroup* contacten. In Nederland vertrokken Michael Savelkoul *et al.* (2011) van dit model, aangevuld met de etnische competitietheorie, om de toenemende vijandigheid van de Nederlandse autochtone bevolking tegenover moslims op te verklaren. Zij concludeerden:

"Results from hierarchical structural equation modelling indicate that the relative outgroup size induces both intergroup friendship contact as well as perceptions of ethnic threat. However, only the latter turned out to affect anti-Muslim attitudes directly. Moreover, our findings revealed that contact with colleagues belonging to ethnic minority groups reduces negative attitudes towards Muslims and mediates the effect of individual-level determinants on anti-Muslim attitudes. The complementary nature of both ethnic competition theory and intergroup contact theory is illustrated by negative correlation between both mediating mechanisms, as well as the support for a curvilinear relationship between outgroup size and perceived ethnic threat" (2011: 741).

In dezelfde lijn liep ook het onderzoek van Thaddeus Müller en Tamar Fisher (2015) van het Rotterdamse Erasmus Instituut. Zij onderzochten de gevoelens van vrees van de autochtone bevolking voor de hogere criminaliteit bij de niet-westerse vreemdelingen. Hun conclusies staan loodrecht op de beweringen van de Belgische socioloog Elchardus – bevestigd door **EQ48** hoger in de tekst – dat onveiligheidsgevoelens niet verankerd zijn in criminaliteit. Antti Couvo en Carita Lockmer (2013) gebruikten de *intergroup contact theory* voor onderzoek naar gespannen verhoudingen tussen de verschillende Scandinavische etniciteiten.

(b) Nauw verwant aan de *intergroup contact theory* het **rejection-identification model** – kortweg RIM – dat werd ontworpen door de Amerikaanse sociale psychologe Nyla R. Branscombe (1999) van de Kansas University, in samenwerking met haar collega's Michael T. Schmitt (Kansas University) en Richard D. Harvey (Saint-Louis University). Het betrof oorspronkelijk een hypothese die werd toegepast op de vooroordelen van blanke Amerikanen tegen hun zwarte medeburgers.⁷⁸ Dit onderzoek werd 14 jaar later meer uitgebreid overgedaan door Saun Whitley & Cie (2013) van The College of New Jersey, die het RIM toepasten op de Latino's als etnische minderheidsgroep in de Verenigde Staten. De auteurs besloten:

"Immigrants to the United States face rejection from other Americans on the basis of their ethnic group membership. Among members of ethnic minority groups who were born in the United States, rejection is tied to higher ethnic identification and less positive attitudes toward the national majority. Relatively little research has examined this relationship among first-generation immigrants (i.e., people who were born in another country but who migrated to the United States) or has considered political engagement on behalf of one's ethnic group as an outcome. In this study we examined the relationship among ethnic-based rejection, ethnic and national identification, and ethnic political engagement among first generation Latino immigrants in the northeastern United States. We found that first-generation Latino immigrants who perceived ethnic-based rejection were less likely to identify with Americans and less likely to report willingness to engage politically on behalf of their ethnic group in the United States. Perceived rejection was not significantly associated with ethnic identification, which was not related to ethnic political engagement. The study demonstrates that ethnic-based rejection has unique implications for identification and ethnic political engagement among first-generation Latino immigrants."

Waar de *intergroup contact theory* de klemtoon legde op de dreiging die aan elkaar tegengestelde groepen ervaren, staat de perceptie van **discriminatie** vanwege (etnische) minderheidsgroepen centraal in het

⁷⁸ Branscombe, Nyla R. *et al.* (1999: 135) vatten de resultaten van hun onderzoek als volgt samen: *"The processes involved in well-being maintenance among African Americans who differed in their attributions to prejudice were examined. A rejection-identification model was proposed where stable attributions to prejudice represent rejection by the dominant group. This results in a direct and negative effect on well-being. The model also predicts a positive effect on well-being that is mediated by minority group identification. In other words, the generally negative consequences of perceiving oneself as a victim of racial prejudice can be somewhat alleviated by identification with the minority group. Structural equation analyses provided support for the model and ruled fundamentally different from those that may arise from an unstable attribution to prejudice for a single negative outcome."*

rejection-identification model. Hoe sterker dit gevoel hoe meer leden van de minderheidsgroep zich op de eigen groep zullen richten en hoe sterker de negatieve houding zal zijn tegenover de groep die hen discrimineert, ook hoe moeilijker het voor leden van de minderheidsgroep zal worden om zich te integreren in de maatschappij (die niet die van hun etnische afkomst is), zie Paul Vedder *et al.* (2012: 5). Een goed voorbeeld van de mogelijkheden van het RIM vindt men bij Miguel R. Ramos & Cie (2012). Zij onderzochten gedurende twee jaar de vriendschapsrelaties van 113 studenten van drie verschillende etnische groepen zoals eerder werd gedaan door Shana Levin, Colette van Laar en Jim Sidanius (2003). De conclusie van beide onderzoeken was dat de overtuiging van sociale discriminatie bij de minderheidsgroep (een ingroep) het groepsgevoel versterkt en de afkeer van de meerderheidsgroep (voor de minderheidsgroep een buitengroep) versterkt. Sociale interactie zorgt er dan voor dat de meerderheidsgroep zich bedreigd gaat voelen en dat het "racisme"⁷⁹ toeneemt, waardoor de minderheidsgroep zich nog meer gediscrimineerd gaat voelen, wat in extreme gevallen tot **radicalisering** kan leiden. Tot die conclusie kwamen Froukje Demant, Willem Wagenaar en Jaap van Donselaar al in 2009 in hun *Monitor Racisme & Extremisme*. Ze gebruikten toen al expliciet de term "radicalisering". Van Donselaar waarschuwde er al sinds 1997 – in een reeks van acht monitors in opdracht van het Nederlandse Ministerie van Binnenlandse Zaken – voor hoe racisme & extremisme van de (autochtone) buitengroep in combinatie met het stijgend gevoel van discriminatie bij de ingroep tot radicalisering kan leiden bij (ontspoorde) leden van de minderheidsgroep.

(c) De zogenaamde **integrated threat theory of prejudices** combineert niet enkel beide bovenstaande theorieën, maar vult die ook aan door begrippen als *intergroup anxiety* en *negative stereotypes* (inclusief de stereotype index) in te voeren, en door de soorten dreigingen concreet te benoemen. Grondleggers zijn Walter G. Stephan en Cookie White Stephan (2000) van de New Mexico State University. Voordeel van deze werkwijze is dat men via geijkte vragenlijsten de causaal verklarende variabelen voor **vooroordelen** gaat meten. Die variabelen zijn (1) *realistic threat*⁸⁰, (2) *symbolic threat*⁸¹, (3) *intergroup anxiety*⁸² en (4) het *negative stereotype*⁸³ waarbij de ondervraagden voor elke vraag 10 scoremogelijkheden hebben en er telkens 12 vragen per verklarende variabele zijn.

De verklaarde variabele *prejudices*⁸⁴ wordt eveneens gekwantificeerd via geijkte vragenlijsten. Bemerkt dat antwoorden op de vragen verschillende wegingscoëfficiënten kunnen hebben. De theorie kan worden gebruikt om spanningen tussen blanken en zwarten te analyseren, spanningen tussen mannen en vrouwen op de werkvloer, spanningen tussen de autochtone bevolking en ingeweken moslims, spanningen tussen niet-Joden en Joden, spanningen tussen hetero's en homo's, enzovoort. In Nederland – waar de sociale psychologie veel drukker wordt beoefend dan in België – heeft men de *threat theory of prejudice* gebruikt voor meerdere onderzoeken over de gespannen verhoudingen tussen autochtone Nederlanders en in Nederland wonende moslims van vreemde herkomst. Karina V. Gonzalez *et al.* (2008)

⁷⁹ Donselaar, Jaap van– (1997: 1): "(H)et project Monitor racisme en extreemrechts (...) is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Onder 'racisme' worden hier ook verstaan: antisemitisme, rasvooroordel, vreemdelingenhaat, xenofobie en rasdiscriminatie. De monitorwerkzaamheden zijn niet uitsluitend gericht op uitingen van racisme, maar tevens op de bestrijding van deze verschijnselen."

⁸⁰ Het betreft het voortbestaan van de ingroep, de aantasting van de politieke en de economische macht van die ingroep en het fysieke en materiële welzijn die de groep en haar leden ervaren. Ze zijn breder dan die bestudeerd door de sociologische conflicttheorie (Sherman & Sherman, 2000: 25). Criminaliteit, drugs, ziekte, verlies van job, economische kosten voor gezondheidszorg opleiding en welvaart worden hierbij in vraag gesteld (Stephan & Stephan, 2000: 28).

⁸¹ Symbolische dreiging houdt verband met de normen, waarden, moraal, gelovingen en gedragen van de ondervraagde groepen die in het gedrang komen (Stephan & Stephan, 2000: 25-26).

⁸² Onder tussengroepsangst (*intergroup anxiety*) verstaat men de emoties die opkomen wanneer leden van de ingroep in contact komen met leden van de buitengroep (Stephan & Stephan, 2000: 27). Hierover schrijven Vedder *et al.* (2012: 14-15) die onderzoek deden naar de polarisatie tussen autochtone jongeren en moslim jongeren: "De schaal waarmee tussengroepsangst is gemeten, (...) bevat elf emoties, waarbij de jongeren gevraagd werd aan te geven hoe ze zich voelen wanneer ze met een lid van de outgroup praten op een vijfpuntsschaal van 'helemaal niet' tot 'helemaal wel'. De schaal bevatte de emoties ongerust, aardig, onzeker, op mijn gemak, bezorgd, vertrouwelijk, bedreigd, zeker, ongemakkelijk, veilig, angstig en rustig. Positieve emoties zijn omgescoord, waardoor een hogere score op deze schaal meer gevoelens van tussengroepsangst betekent."

⁸³ Stephan & Stephan (2000: 27) omschrijven negatieve stereotypen als volgt: "Almost all outgroup stereotypes embody threats to the ingroup because one of the functions of stereotypes is to serve as a basis for expectations concerning the behavior of members of the stereotyped group (...). To the extent that expectations are negative, conflictual or unpleasant interactions are likely to be anticipated. The sense of threat is the fear of negative consequences, and that is exactly what negative stereotypes create."

⁸⁴ Stephan & Stephan (2000: 27-28) omschrijven vooroordelen als volgt: "We have defined prejudice as negative affect associated with outgroups (...). Our definition of affect includes both emotions and evaluations. This definition of affect allowed us to include emotional reactions like hatred and disdain as well as evaluative reactions like disliking and disapproval, in our measures of prejudicial attitudes towards other groups."

pasten het toe op de houding van autochtone Nederlandse adolescenten ten opzichte van in Nederland wonende moslims. Jaap G. van Donselaar en Peter R. Rodriguez (2008) gebruikten het model om aan te tonen dat de polarisatie tussen autochtone Nederlanders en Nederlandse moslims toeneemt. Ook Hans Moors *et al.* (2009) kwamen met een verwant model tot eenzelfde conclusie. Een onderzoek van Paul Vedder *et al.* (2012), dat zich niet uitsluitend beperkte tot de houding van Nederlandse jongeren tegenover in Nederland wonende moslims, maar tevens de houding van Nederlandse moslims tegenover autonome Nederlanders kwam tot een paar verrassende vaststellingen, bijvoorbeeld dat de polarisatie groter is bij de autochtone Nederlanders dan bij de Nederlandse moslims (2012: 35), dat een hoger opleidingsniveau in het middelbaar onderwijs niet bijdraagt tot een verlaging van de polarisatie (2012: 21), dat de polarisatie kleiner is bij meisjes adolescenten dan bij jongens adolescenten, dat radicalisering groter is bij Marokkaanse jongeren dan bij Turkse jongeren, enzovoort.

(a) Een theoretisch model ter verklaring van het extremisme

De modellen die met behulp van de *threat theory of prejudices* werden ontworpen kunnen verfijnd worden door ze te laten herzien worden door ervaren econometristen die beter vertrouwd zijn met de juiste methode om betrouwbare modellen te bouwen dan bij sociale psychologen het geval is. Het kan het uitgangspunt worden voor een sociometrisch model van radicalisering.

Het simpelste model werkt dan met twee etnische groepen j (bijvoorbeeld de autochtone bevolking en de moslimbevolking van vreemde herkomst van een leeftijd tussen 12 en 25 jaar) met elk een eigen graad van vooroordelen. Gebruiken we voor de vier verklarende variabelen de symbolen RT , ST , IGA en STI en voor de verklaarde variabele het symbool PRI dan wint men erbij door voor de verwerking van de antwoorden van de etnische groep j te werken met twee loglineaire vergelijkingen⁸⁵ van het type

$$\forall j=1,2 \rightarrow \ln(PRI_j) = a_{1j} \ln(RT_j) + a_{2j} \ln(ST_j) + a_{3j} \ln(IGA_j) + a_{4j} \ln(STI_j) + b_j. \quad [EQ01 \text{ \& } EQ02]$$

Daarbij zijn de regressieschatters a_{ij} de elasticiteiten van de vergelijking die aangeven met hoeveel de vooroordelen zullen (relatief) zullen wijzigen bij een (relatieve) wijziging van elk van de vier verklarende variabelen. De constanten a_{ij} en b_j kunnen dan worden becijferd met de methode van de kleinste kwadraten. Maakt men een onderscheid tussen moslims van Marokkaanse en Turkse herkomst dan gaat j van 1 tot 4 omdat de autochtone groep mogelijks anders zal staan tegenover Turkse dan tegenover Marokkaanse moslims.

Door de *threat theory of prejudices* te combineren met de *intergroup contact theory* van Allport – iets wat Gonzalez *et al.* (2008: 676-677) en Vedder *et al.* (2012: 18), helaas niet volgens de elementaire regels van de econometrische modelbouw deden⁸⁶ – kan men de verklarende variabelen endogeen maken in het sociometrisch model. Het zijn trouwens Stephan & Stephan (2001) geweest die één jaar na de publicatie van hun *threat theory of prejudices* in een aparte monografie die theorie hebben aangevuld met een geheel eigen kijk op de *intergroup contact theory* van Allport. Daarin onderzochten ze wat er zoal kan worden gedaan om vooroordelen van verschillende etnische groepen te verminderen (2001: 181-2008). Dat betekent dat de vier verklarende variabelen voor op hun beurt verklaard moeten worden. De sociale psychologie doet dit door drie nieuwe variabelen in te voeren: (1) contact, symbool CTX , (2) negatieve ervaringen, symbool $NEXPX$, en (3) opvatting over multiculturaliteit, symbool $MULIX$ – en dit minstens in tweevoud, enerzijds voor de autochtone bevolking, anderzijds voor de moslimbevolking. Daaraan moet m.i. nog een vierde variabele worden toegevoegd, namelijk de graad van onwetendheid, $IGNX$. Die kan men op dezelfde manier meten als Bob Duffy (2013) deed toen hij de graad van onwetendheid becijferde voor de Britse bevolking. Daarbij wordt aan elke persoon die ondervraagd wordt een aantal vragen gesteld over overwegend demografische en criminogene variabelen die voldoende gekend zijn. Hoe groter het verschil tussen het gegeven antwoord (perceptie) en de realiteit, hoe groter de graad van onwetendheid van elke proefpersoon. De X als laatste letter van de vier nieuwe symbolen betekent dat we ze niet verder zullen verklaren, dus dat het om exogene variabelen gaat. Het betreft hier *instrumentele variabelen*, dus beleidsvariabelen waar de overheid kan op inspelen om het extremisme van beide bevolkingsgroepen te reduceren. Al te lang hebben diverse overheden in de wereld wensdromen

⁸⁵ Omdat er geen logaritmen van negatieve getallen bestaan moeten de variabelen omgeschaald worden in normaalprobaliteiten, wil men met loglineaire vergelijkingen kunnen werken.

⁸⁶ Geen van de “modellen” voorgesteld door de sociale psychologie onderzoekt in hoeverre de gevonden vergelijking(en) vrij zijn van autocorrelatie of van heteroskedasticiteit, in hoeverre de gevonden vergelijking(en) stabiel zijn, in hoeverre de gebruikte variabelen stationair zijn, in hoeverre clusters uitgesloten zijn, enzovoort. Bovendien wordt de graad van multicollineariteit er niet getest aan de hand van de gebruikelijke Durbin-Watson toets: indien al gemeten, als bij Gonzalez *et al.* (2008: 675), uitsluitend aan de hand van de *variance inflation factor* (VIF)

blijven koesteren dat multiculturalisme dé oplossing zou zijn om de polarisatie tussen bevolkingsgroepen van verschillende etnische afkomst te reduceren, maar onderzoek in de Verenigde Staten, Canada en Nederland tonen aan dat de (negatieve) elasticiteit van multiculturalisme zwak is.

Dit leidt tot de toevoeging van minstens acht vergelijkingen aan het door mij voorgestelde sociometrisch model. Die toevoeging is pas mogelijk als men de twee keer (autochtone bevolking, moslimbevolking) vijf vragenlijsten uit het model van Stephan & Stephan aanvult met twee keer drie vragenlijsten voor contact⁸⁷, negatieve ervaringen⁸⁸ en multiculturalisme⁸⁹.

$$\forall j=1,2 \rightarrow \ln(RT_j) = c_{1j} \ln(CTX_j) + c_{2j} \ln(NEXPX_j) + c_{3j} \ln(MULTIX_j) + c_{4j} \ln(IGNX_j) + d_j. \text{ [EQ03 \& EQ04]}$$

$$\forall j=1,2 \rightarrow \ln(ST_j) = e_{1j} \ln(CTX_j) + e_{2j} \ln(NEXPX_j) + e_{3j} \ln(MULTIX_j) + e_{4j} \ln(IGNX_j) + f_j. \text{ [EQ05 \& EQ06]}$$

$$\forall j=1,2 \rightarrow \ln(IGA_j) = g_{1j} \ln(CTX_j) + g_{2j} \ln(NEXPX_j) + g_{3j} \ln(MULTIX_j) + g_{4j} \ln(IGNX_j) + h_j. \text{ [EQ07 \& EQ08]}$$

$$\forall j=1,2 \rightarrow \ln(STI_j) = k_{1j} \ln(CTX_j) + k_{2j} \ln(NEXPX_j) + k_{3j} \ln(MULTIX_j) + k_{4j} \ln(IGNX_j) + l_j. \text{ [EQ09 \& EQ10]}$$

Bovenstaand theoretisch sociometrisch model is **statisch** en geeft geen scherp inzicht hoe het komt dat het extremisme, zeker na de aanslagen van al-Qaeda in de westerse wereld (New York op 11 september 2001, Madrid op 11 maart 2004, Londen op 7 juli 2005), is toegenomen, zowel bij de autochtone bevolking als bij de moslimpopulatie. Datzelfde extremisme kwam daarna in ware stroomversnelling na de eenzijdige uitroeping van het kalifaat door Abu Bakr al-Baghdadi op 29 juni 2014. Het werd het begin van een onstelpbare reeks gruweldaden waarvan de westerse burgers vooral de onthoofdingen van Amerikaanse en Britse gevangenen onthielden en op een selectieve manier vooral de aanslagen in Parijs van 7 januari 2015 (*Charle Hebdo*), in Parijs van 13 november 2015 en in Brussel van 22 maart 2016 herdachten, maar veel minder de aanslagen in Ankara, Istanboel, Tunesië, enzovoort, net als waren daarbij niet eveneens onschuldige burgers omgekomen.

Wil men het snel toegenomen extremisme kunnen verklaren dan moet bovenstaand model **dynamisch** worden gemaakt door rekening te houden met waarnemingen uit vorige periodes. Alvorens dit te doen moet de graad van **extremisme** (symbool *EXTR*) eerst worden gemeten en daarna verklaard. Het extremisme van de autochtone bevolking (*EXTR₁*) is, zeker na de terroristische aanslagen van al-Qaeda en van ISIS, een combinatie van (tussengroepen)angst en van negatieve stereotypering van de *outgroep* die de ingeweken moslims en hun kinderen voor de autochtone bevolking zijn. De graad van extremisme bij de autochtone bevolking kan dus worden uitgedrukt door de gemiddelden van *IGA₁* en *STI₁* bij elkaar op te tellen en daarna om te zetten in een normale waarschijnlijkheid. Zo bekomt men voor *EXTR₁* een getal tussen 0 en 100 procent. Hoe groter dit getal hoe groter het extremisme bij de autochtone bevolking is. Het extremisme bij de moslimbevolking (*EXTR₂*) wortelt in de perceptie van deels een reële discriminatie, deels een vermeende discriminatie, dus van reële bedreiging (*RT*) en van symbolische bedreiging (*ST*). Die gemiddelden kan men optellen en daarna omzetten in een normale waarschijnlijkheid, weer een getal tussen 0 en 100. Het extremisme van beide etnische groepen, van de autochtonen en de moslims, symbool *EXTR*, is de som van beide, van *EXTR₁* + *EXTR₂*.

De wisselwerking tussen beide soorten van extremisme kan als volgt worden geanalyseerd. Voor de autochtone bevolking als *ingroup* is de moslimbevolking in hun land een *outgroup*. Nadat bleek dat die *outgroup* niet langer uit arbeidsmigranten bestond van wie gedacht werd dat ze snel naar hun land van herkomst zouden terugkeren, maar dat ze in het kader van de gezinshereniging hun partner en hun

⁸⁷ Paul Vedder *et al.* (2012:18) en Karina Velasco Gonzalez *et al.* (2008: 671) meten contact aan de hand van dezelfde methode als gebruikt door Thomas F. Pettigrew en Linda R. Tropp (2006: 757-759) van de University of California in Santa Cruz.

⁸⁸ Negatieve ervaringen worden meestal gemeten met de methode van Stephan & Stephan (2001: 19, 44).

⁸⁹ Het multiculturalisme wordt in de meeste (primitieve) modellen van de sociale psychologie nog steeds gemeten volgens een procedé dat werd toegepast door John W. Berry en Rudolf Kalin (1995) bij het meten van de graad van integratie van migranten in Canada. Die methode werd daarna in zowat alle psychosociale modellen overgenomen. Zo schrijven Paul Vedder *et al.* (2012:16): "De *multiculturele ideologie schaal* van Berry en Kalin (...) is gebruikt om te meten in hoeverre de jongeren multiculturalisme in Nederland steunen. Het gaat om tien stellingen waarop de jongeren op een vijf puntsschaal van 'helemaal niet' tot 'helemaal goed' aan moesten geven in hoeverre ze het ermee eens zijn. Het betrof stellingen die multiculturalisme ondersteunen, zoals 'Het is goed voor een land als er veel mensen met verschillende culturen wonen', maar ook stellingen tegen multiculturalisme, zoals 'Mensen die in Nederland komen wonen, moeten hun gedrag aanpassen aan dat van Nederlanders'. Reacties op negatieve stellingen zijn omgescoord, waardoor een hogere score op deze schaal meer steun voor multiculturalisme in Nederland inhoudt."

eventuele kinderen lieten overkomen, begon er bij een deel van de autochtone bevolking wrevel te ontstaan, een wrevel die toenam gedurende de petroleumcrisis van 1973-1988(1990) omdat door de overheid gepamperde ex-arbeidsmigranten – ondertussen migranten *tout court* – arbeidsplaatsen gingen innemen die voor de autochtone bevolking niet langer toegankelijk waren. De *outgroup* van de migranten, die voor henzelf een *ingroup* was, met de autochtone bevolking als *outgroup*, stoorde zich aan de stijgende vijandigheid van de autochtone bevolking tegenover de migranten, wat het begin was van een perceptie van discriminatie. Die perceptie leidde dan weer tot een groter wantrouwen bij de autochtone bevolking en tot nog meer onbegrip en frustratie bij de moslimbevolking. Zo groeien én een stereotype van de moslimbevolking bij de autochtone bevolking én een stereotype van de autochtone bevolking bij de moslimbevolking. Hoe groter het extremisme hoe meer beide stereotypes zullen afwijken van de objectieve realiteit. Niet alle Marokkaanse en Turkse moslims zijn drugdealers die te lui zijn om te werken en die zich nestelen in de sociale hangmat, net zo min als alle autochtone Nederlanders geldwolven zouden zijn die moslims haten en er enkel op uit zouden zijn om hen een hak te zetten van zodra de gelegenheid zich voordoet. Uitzonderingen worden op die manier uitvergroot tot veralgemeningen wat voor oplopende spanningen zorgt tussen een etnische meerderheid en een etnische minderheid.

Eigenlijk is het extremisme van de autochtone bevolking op het tijdstip t een reactie op het extremisme van de minderheidsgroep op het tijdstip $t-1$. Het extremisme van de minderheidsgroep is dan weer een reactie op de wijzigingen van het extremisme van de autochtone bevolking – wijziging tussen het tijdstip $t-1$ en het tijdstip $t-2$. Om die wisselwerking – die zowel tot een toename van het extremisme als tot een afname kan leiden – te begrijpen moeten minstens enquêtes worden uitgevoerd op drie verschillende periodes, t , $t-1$ en $t-2$. Dit impliceert dat het statisch model noodzakelijk moet worden omgezet in een **dynamisch model**, of nog, dat er aan het oorspronkelijke model van tien vergelijkingen dynamische vergelijkingen moeten worden toegevoegd. Dit kan bijvoorbeeld gebeuren door minstens drie vergelijkingen aan het model toe te voegen.

Zo is het extremisme van de autochtone groep op het tijdstip t ($EXTR_{1,t}$) niet enkel een functie van het extremisme van de moslimgroep in de vorige periode, maar ook van de vooroordelen van de autochtone groep in de huidige periode en van de onwetendheid van dezelfde groep in de huidige periode. Dit leidt tot de vergelijking

$$EXTR_{1,t} = q_1 EXTR_{2,t-1} + q_2 PRI_{1,t} + q_3 IGNX_{1,t} + q_0 \quad [EQ11]$$

Anderzijds is het extremisme van de moslimgroep op het tijdstip t ($EXTR_{2,t}$) niet enkel een functie van de wijzigingen in het extremisme van de meerderheidsgroep met minstens één *time lag*, maar ook van de vooroordelen van de moslimgroep op het tijdstip t en van de onwetendheid van dezelfde moslimgroep op het tijdstip t wat leidt tot de vergelijking

$$EXTR_{2,t} = r_1 (EXTR_{1,t-1} - EXTR_{1,t-2}) + r_2 PRI_{2,t} + r_3 IGNX_{2,t} + r_0 \quad [EQ12]$$

gevolgd door de identiteitsvergelijking

$$EXTR_t = EXTR_{1,t} + EXTR_{2,t} \quad [EQ13]$$

Een sociometrisch model met 13 vergelijkingen en evenveel endogene variabelen en met 4 exogene variabelen (allen eindigend op X) volstaat om de **polarisatie** van jongeren te beschrijven en beter te begrijpen. De ontwikkeling van extremisme van twee verschillende etnische groepen – autochtone jongeren en moslimjongeren – leert dat een toegenomen extremisme van de meerderheidsgroep bij de minderheidsgroep zal leiden tot de perceptie dat hun persoonlijke identiteit wordt aangevallen, en dat ze als groep worden gecatalogeerd op basis van onterechte vooroordelen. Daardoor neemt bij leden van de minderheidsgroep de perceptie van discriminatie toe, wat bij hen zal leiden tot een verhoogd extremisme. Omgekeerd zal een verlaagd extremisme van de meerderheidsgroep leiden tot een lager gevoel van discriminatie bij de minderheidsgroep en alzo tot een verlaagd extremisme bij leden van de groep. De wijd verspreide opvatting dat extremisme niet kan worden afgeremd getuigt van ongeoorloofd pessimisme. De maatschappij beschikt inderdaad over minstens vier verweermiddelen. Dat zijn de vier exogene variabelen van het geschetste model: verbeteren van contact, verminderen van de negatieve ervaringen, bijdragen tot multiculturalisme en strijd voeren tegen de onwetendheid. Verschillende onderzoeken laten vermoeden dat de overheid al te lang koppig heeft ingezet op multiculturalisme, terwijl de elasticiteit daarvan het laagst is. Anderzijds is het resultaat van een vermindering van de negatieve gevoelens bescheiden en heeft men zich beperkt tot het pampieren van de moslimjongeren wat kwaad bloed zet bij de autochtone jongeren. Het scherpste wapen blijft de *strijd tegen de onwetendheid* bij zowel de meerderheidsgroep als de minderheidsgroep. Hoe groter de onwetendheid, hoe groter de wederzijdse vooroordelen zullen zijn. Geen van beide soorten jongeren heeft een correct inzicht in de postmoderne maatschappij waarin ze leven. Het begint al – gebaseerd op tussengroepsangst – bij de grenzeloze

overschatting van aantal moslims bij de autochtonen. Maar ook de moslims denken dat hun groep veel groter is dan ze in werkelijkheid is. Een eerste taak zou er moeten uit bestaan dat de overheid bijvoorbeeld maandelijks in de media uitpakt met objectieve cijfers, verstrekt door een nationaal bureau voor statistiek, over de juiste grootte van de vreemdelingenpopulatie, zowel van westerse als van niet westerse herkomst en vooral met de prognose van die demografische cijfers voor minstens drie decennia. Zo is de stelling dat de vreemdelingenbevolking de *Volkssubstanz* van de eigen autochtone bevolking zal aantasten en vernietigen pure populistische propaganda. *Nederland* werkt in dit opzicht met een betrouwbaar demografisch prognosemodel (PEARL) dat driemaandelijks wordt bijgesteld (Van Duin en Stoeldraijer, 2013; Van Duin *et al.*, 2015). Maar wat heeft de Nederlandse burger daaraan als enkel het CBS kwartaalcijfers publiceert in brochures die 99 procent van de bevolking toch niet leest, terwijl een islamofobe populist als Geert Wilders met zijn opruiende cijfers niet wordt gecounterd? De officiële prognoses moesten door de overheid (tegen betaling) worden gepubliceerd in kranten en in leuke spotjes op tv. Nu heerst de algemeen verspreide gedachte dat de bevolking van vreemde herkomst exponentieel zal blijven stijgen, terwijl het vanaf 2025 om een degressieve stijging zal gaan, zoals overtuigend blijkt uit onderstaande, aan het CBS ontleende grafiek.

Beter inzicht in de demografische evolutie kan inderdaad de tussengroepsangst dat er straks meer vreemdelingen zullen zijn dan autochtonen reduceren. In *België*, dat in dit opzicht zwaar in gebreke blijft, dateren de meest recente bevolkingscijfers op basis van etnische herkomst nog van ... 1996 (Eggerickx *et al.*, 1999: 14). Voorts zou er heel wat meer kunnen gebeuren om de *contacten* tussen autochtone en allochtone jongeren te verbeteren. Stephan & Stephan (2001: 237-286) geven een overzicht van de technieken om contacten tussen verschillende etnische bevolkingsgroepen te verbeteren. Ze leggen uit wat waarom wel of niet werkt in dit opzicht.

Opgemerkt zij nog dat het hier voorgestelde sociometrisch model dat het toenemend extremisme probeert te verklaren met behulp van de **speltheorie** aanzienlijk kan worden versterkt. De specialist in dat soort toepassingen is de Amerikaanse econoom John E. Roemer (1996, 2001).⁹⁰ De speltheorie is uitermate geschikt om sociale interactieprocessen te beschrijven waarbij twee groepen van spelers reageren op elkaars "beslissingen". Omdat het extremisme van één etnische groep rechtstreeks invloed heeft op dat van een andere groep kan men zoeken naar een NASH of PUNE evenwicht tussen beide. Helaas is dat een materie die enkel toegankelijk is voor specialisten.

⁹⁰ Zie: Rossem van- (2015: 94-95) voor een beknopte uitleg bij de speltheorie zoals Roemer die toepast.

8. OVER SALAFISME, EXTREMISME, RADICALISERING, TERREUR & THEOCRATIE

(a) Salafisme en de extreme vreemdeling voor wie de tijd al 14 eeuwen stilstaat

Salafisme (*sensu lato*) is de beleving van de islam door een kleine minderheid van soennitische moslims die zich vastklampen aan de authentieke interpretatie van de Koran en van de soenna (dat zijn de overleveringen) als die van de *vrome voorvaderen*, de *salaf*. Daarbij staat volgende uitspraak van de profeet Mohammed centraal: *"De beste van de mensen zijn mijn generatie, daarna degenen die hen opvolgen en daarna degenen die hen opvolgen"* (Bukhari 3:48:819-820 en Muslim 31:6150-6151).⁹¹ De Nederlandse islamoloog, verbonden aan de universiteit van Nijmegen, Joas Wageman, beschrijft de salafi's als die moslims voor wie de Koran en de soenna geen bron van inspiratie zijn, maar wel een bron van imitatie.⁹² Ze zijn radicaal gekant tegen alles wat ideologische vernieuwing is en beschouwen Koran en soenna als een onveranderde wetenschappelijke waarheid die onweerlegbaar is. Ze kopiëren zo goed als mogelijk de profeet zelf, tot in hun kledij, hun contact met vrouwen, en zelfs hun manier van slapen. Zo dragen zij de lendenrok tot halverwege de kuit; weigeren ze alle contact met andere vrouwen dan de hunne (zelfs een vrouw de hand geven is verboden); en slapen ze op hun rechterzijde juist zoals de profeet dat volgens de soenna deed. Voor hen is de tijd blijven stilstaan sedert 644. Waar ze komen zijn ze door hun levenswijze de vreemdeling onder de vreemdelingen. Meer vreemdeling zijn dan dit is ondenkbaar. Ze zijn het toppunt van wat vreemdeling zijn kan zijn.

In de loop der jaren ontstonden drie soorten salafisme. (i) Er is het *pure salafisme* dat niet politiek actief is omdat men ervan uitgaat dat leidinggeven de taak van Allah is, niet van de mens. Ze zijn tegen alle vormen van geweld. (ii) Er is het *politiek salafisme* dat het politiek activisme steunt om op die manier de islam te promoten. Ook hier wordt geweld afgekeurd tenzij ter verdediging tegen westerse tegenstanders of niet-islamitische dictators in het Midden-Oosten. (iii) En er is het radicale *jihadistisch salafisme* dat het verdedigen van de islam tegen aanvallen van ongelovigen een heilige plicht vindt en waarbij de radicale moslim in de strijd ter beschikking van Allah stelt. Hier is geweld tegen ongelovigen toegelaten om de islam te verspreiden. Bij de twee eerste soorten salafisme ligt de klemtoon op *al-wala*, de dingen waar Allah van houdt; bij de derde soort ligt de klemtoon op *al-bara*, de dingen die Allah verwerpt, of met de woorden van Jos Leman (2016: 7):

"Haatpredikers slagen erin om de wereld van de tegencultuur binnen te dringen en om brokstukken van haatverhalen te verspreiden. Dit betekent niet dat die brokstukken soms geen grond van werkelijkheid hebben. Maar Roy waarschuwt dat we dit niet als het overbrengen van een consistente ideologie moeten zien. Niet ideologieën, maar verhalen zijn aan de orde in een beginnend jihadiseringsproces (Roy 2009:14). Het gaat om de moorden op de soennitische moslims gepleegd door Bashar al-Assad en om het uitblijven van een efficiënte interventie vanuit het Westen en vanuit de bredere moslimwereld. Het gaat ook om de vernederingen die moslims ondergaan hebben in Abu Ghraib en Gaza. Waar Roy van verhalen spreekt, gewaagt Sayyid (2014) bij een bespreking van de kalifaatsidee over een metafoor. Historische elementen die aan de oorsprong staan van die metafoor zijn de kruisvaarten, het kolonialisme, het einde van het Ottomaanse rijk (1922, 1924) en het opleggen van artificiële staatsgrenzen door het Westen (Allam 2014). Hoe dan ook, de idee van een kalifaat wint aan kracht als alternatief, opdat de soennitische moslims niet langer aan de kant van de verliezers zouden staan.

Het zijn de Ikhwan (d.i. moslimbroeders) en vooral de Salafiyya Jihadiyya die de droom van een kalifaat onder een Goddelijke Wet verspreiden. Zodoende wordt een macro-horizon de lokale tegencultuur met haar reeds bestaande complottheorieën en verhaaltjes binnengebracht. Ontbreekt enkel nog een takfiri interpretatie van de al-wala wa-l-bara doctrine die daar bijkomend moet binnengesmokkeld worden. Het is Jessika Soors (KU Leuven), die me op het belang van de interpretatie van de al-wala wa-l-bara doctrine gewezen heeft. Al-wala is waar God van houdt, terwijl al-bara ditgene is wat God verwerpt. In de pacifistische interpretatie moet de moslim het al-wala wa-l-bara ernstig bestuderen en opvolgen, zonder echter conclusies te trekken voor het lot van de medegelovigen. In de ogen van de niet-pacifisten, de jihadisten, heb je als moslim echter niet alleen het recht, maar zelfs de plicht om ook door anderen het al-

⁹¹ De eerste generatie is die van Mohammed die in 632 overlijdt. De tweede generatie is die van de eerste kalief, van Abu Bakr as-Siddiq die bij zijn dood in 634 wordt opgevolgd door Omar ibn al-Chattab die in 644 bij zijn tocht naar de hadj in Mekka door een Perzische slaaf wordt neergestoken, en vier dagen later overlijdt (meer daarover in Appendix I).

⁹² Zie <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/videozone/programmas/terzake/2.43781?video=1.2628420>.

wala wa-l-bara te doen respecteren. Het gaat zo ver dat je een ander moet vernietigen als hij niet bereid is je in je interpretatie te volgen."

In Nederland is het salafisme, met 30.000 tot 35.000 aanhangers, opvallend breder verspreid dan in België waar het een marginaal fenomeen is gebleven, hoofdzakelijk beperkt tot Antwerpen en het Brusselse. Onderzoek gedaan door Tinka Veldhuis en Edwin Bakker (2007, 2009) leert dan het vreedzame *pure salafisme*, (goed voor 28.000 tot 32.000 salafisten), niet neigt naar jihadistisch salafisme, maar wel het veel minder verspreide *politieke salafisme*. Dat concentreerde zich aanvankelijk rond de *Hofstadgroep* en de *Piranha groep*. Over de Hofstad groep schrijven Veldhuis & Bakker (2009: 93-94): "*The Hofstadgroep is an Islamist organisation of mostly young Dutch Muslims of mainly Moroccan descent. The name 'Hofstad' was originally the codename the Netherlands secret service used for the network and leaked to the media. The name refers to the nickname of the city of The Hague, where some of the members used to live. In total, a few dozen of people were part of this loose-knit network of radicals. In the end, only a dozen of them were tried on membership of a terrorist organisation. Other charges included obstructing the work of Members of Parliament, including Ayaan Hirsi Ali, and the illegal possession of firearms. Some members were acquitted for lack of evidence, while others were found guilty and sentenced ranging from one to fifteen years imprisonment. Mohammed Bouyeri, the murderer of (Theo) Van Gogh, was also sentenced for membership of the group. In January 2008, however, the Dutch Court of Appeals overturned a number of the convictions in the Hofstadgroep case. Although the Court of Appeals concluded that the alleged network members embraced and incited radical attitudes and ideologies, it stated that it could not be proven that the Hofstadgroep was a terrorist organisation and that these acts would inevitably result in terrorist engagement.*" En over de Piranha groep (2009: 95): "*In October 2005, the police arrested a young Dutch national of Moroccan descent, Samir Azzouz, on suspicion of attempting to procure firearms and planning terrorist attacks in the Netherlands, a case that was codenamed 'Piranha Group'. Azzouz had been apprehended twice before on suspicion of terrorist activities, but had not been convicted. This time he and two others ended up in jail. In December 2006, Azzouz received a sentence of eight years for membership of an organisation with terrorist intentions, for preparing an attack and recruiting followers. He was not sentenced for membership of the Hofstadgroep, although he had close contacts with some of its members, including Mohammed Bouyeri.*¹⁷ *Azzouz is also known for his failed attempt to join the jihad in Chechnya. At 17 years of age, he and a friend were arrested at the border between Russia and Ukraine and sent back to the Netherlands.*"

Echte oproepen om deel te nemen aan de jihad komen pas voor na de mislukte Arabische Lente in Syrië en het begin van de burgeroorlog aldaar (als beschreven door Jef Lambrecht, 2015), niet vroeger dan 2011. Ze gaan aanvankelijk uit van de provocateurs rond imam Abdul-Jabbar van de Ven in de Al-Qibla-moskee van Zoetermeer en vanaf 2014, na het uitroepen van het grensoverschrijdend kalifaat van Abou Moussa en Rudolph Hollierhoek van de Haagse Schilderswijk. Het radicaliseren, waarbij men overgaaf van politiek salafisme naar *jihadistisch salafisme* verklaren Veldhuis & Bakker (2009: 86) als volgt:

"(A)n identity crisis can have profound consequences for people's well-being and behaviour. An identity crisis can arise under various circumstances, for example, when the group we wish to affiliate with rejects us or when we are unsure which group we identify with. Scholars often suggest that many young, second generation Muslims in the West face an identity crisis. On the one hand, they face a generational conflict with their parents. On the other, they do not feel fully accepted by Dutch society. Buijs and his colleagues,⁵⁰ for example, suggest that Moroccan youngsters in the Netherlands feel alienated from both their parents and Dutch society and have a hybrid identity that is not recognised and accepted by their direct environment. Consequently, they find a satisfactory identity in the Ummah that connects them with other Muslims and for which nationality, be it Moroccan or Dutch, becomes irrelevant." Als meest extreme vreemdelingen onder de vreemdelingen vereenzelvigen de jihadistische salafi's zich uiteindelijk met het kalifaat – een kalifaat waar ze zich eindelijk thuis voelen en waarvoor ze zelfs bereid zijn terreuraanslagen in eigen land of elders in het verderfelijke westen te plegen.

In België daarentegen komt puur salafisme nagenoeg niet voor. Er bestond enkel een sterk gemarginaliseerd *politiek salafisme* rond zulke ronselaars als Fouad Belkacem (Antwerpen) en Jean-Louis Denis (Brussel) en een krapuleus misdadig salafisme rond Khalid Zerkani in Molenbeek. Het is allicht één van de mogelijke verklaringen waarom zoveel jihadstrijders uit België naar Syrië vertrokken en zoveel minder uit Nederland (respectievelijk 589 uit België en 230 uit Nederland).

Wat voor atheïsten een mysterie blijft is waarom de islam in veertien eeuwen tijd zo'n immense aanhang wist te krijgen. Laat ik vertrekken van een eigentijds voorbeeld. Onderstel dat morgen in het Vondelpark een zonderling opduikt, een analfabeet die noch lezen, noch schrijven kan, en die de schaarse omstaanders wijsmaakt dat hij geregeld een stem in zijn hoofd hoort, en overtuigend

⁵⁰ F.J. Buijs, F. Demant and A. Hamdy (2006), *Strijders van eigen bodem. Radicale en democratische moslims in Nederland*. Amsterdam: Amsterdam University Press.

zegt te spreken in naam van de Grote Eenheid⁹⁴, dat hij dus spreekt met de mond van die Grote Eenheid, wiens dienaar hij slechts is en wiens stem zijn hoofd dagelijks hoort. Onderstel dat hij oproept om vanaf morgen alle Belgen te doden omdat ze de Groot-Nederlandse gedachte hebben verraden. En dat hij er aan toevoegt, steeds met de mond van de Grote Eenheid, hoe Nederlanders dat hoeven te doen: "Ik [Grote Eenheid] boezem ontzag in de harten van wie mij niet gelooft. Slaat daarom van alle Belgen hun hoofd af en slaat alle toppen van hun vingers af." Ook: "En doodt hen, waar gij hen ook ontmoet en drijft hen uit, vanwaar zij u hebben uitgedreven: want vervolging is erger dan doden." Tot slot: "En als ge de Belgen doodde weet dan:" Gij dooddet hen niet, doch de Grote Eenheid was het, die hen doodde."⁹⁵ Wat zal de Nederlandse overheid met hem doen? Neen, de Belgische overheid op de hoogte stellen is dan allicht niet de beste oplossing, want het zou best enkele maanden kunnen duren indien het bericht op de juiste plaats is aangekomen in zo'n surrealistisch land met zeven parlementen, met zes regeringen, met drie gemeenschappen en met twee koningen (de huidige en de vorige). Premier Rutte zou meteen op dracht geven om de psychoot uit het Vondelpark meteen laten opnemen en hem *stante pede* naar de dichtst bijgelegen psychiatrische kliniek om hem te lepelen in de strakst mogelijke dwangbuis.

Nochtans deed de profeet Mohammed in wezen hetzelfde van wat de man in het Vondelpark doet. Ook de atheïstische filosoof Godfried-Willem Raes die geregeld de heilige schriften uitpluist, van de Thora, Oude Testament, Nieuwe Testament, de geschriften van Lao Tse, en ook de Koran, in verschillende vertalingen, concludeert dat Mohammed hetzelfde soort **psychoot** moet zijn geweest als Abraham, Mozes en Jezus.

Hij schrijft⁹⁶: *"De Koran nam ik in de voorbije weken voor de vierde keer ter hand, deze keer met de bedoeling er ook een kritische neerslag van na te laten enerzijds en anderzijds om de bronnen waarop we ons daarbij steunen zo correct mogelijk aan te halen en te verzamelen. De blijvende indruk van dit geschrift is dat het wel lijkt te zijn opgesteld door een in de periferie van de cultuur terechtgekomen analfabete psychoot. Een wat getikte goeroe, zouden we in een meer modisch idioom kunnen zeggen. De onnoemelijke redundantie (de oeverloze herhalingen van de grootheid van Allah en de ergerlijke herhalingen van hem toegeschreven eigenschappen) wijst op het gefixeerde taalgebruik van de psychoot, terwijl de vele verwijzingen naar zowel oude als nieuwe testament een dunne doorslag vormen van het oorspronkelijke geschrift. Die verwijzingen – verspreid over de 114 hoofdstukken van de koran – komen over alsof ze werden opgetekend door iemand die deze verhalen wel ooit eens uit een tiende hands bron heeft horen navertellen. Daarom bevatten ze dan ook veel tegenspraken en zijn ze volkomen onsamenhangend en inconsistent. Het analfabetisme van de profeet Mohammed is hier trouwens geen belediging maar wel een islamitische geloofswaarheid. Mohammed mocht niet kunnen lezen of schrijven want anders had hij wellicht iets kunnen afschrijven terwijl de koran geacht wordt hem te zijn geopenbaard en gedictieerd door Allah zelf. (cf. Al-Ankaboet, soera vers 49). Dit is voor islamieten een geloofswaarheid hoewel technisch volkomen onmogelijk."*⁹⁷ *Geen mens kan wanneer hem een hoofdstuk uit de koran zou worden gedictieerd, dit onmiddellijk en foutloos uit het hoofd reproduceren. De aanspraak van de Koran het*

⁹⁴ De term "Grote Eenheid" is hier ontleend aan een reeks animatiefilms van de Walt Disneystudio's over een grappige fundamentalistische ecologische familie die met een knipooq werd neergezet, de *Tofus*.

⁹⁵ De drie citaten zijn een parafrasering op de Koran, resp. 8:12 "I will cast terror into the hearts of those who disbelieve. Therefore strike off their heads and strike off every fingertip of them"; 2:192 "And kill them wherever you overtake them and expel them from wherever they have expelled you"; en 8:18 "And you did not kill them, but it was Allah who killed them."

⁹⁶ URL: http://www.logosfoundation.org/g_texts/koran.html. Het niet-gedateerde artikel verscheen onder de titel "KKK, de Koran kritisch en korrekt. Kanttekeningen en aanmerkingen bij de Koran". Een grappig aforisme van G-W Raes was: "Het enige massavernietigingswapen dat Saddam Hussein ooit heeft gehad was de islam."

⁹⁷ Het is echt onwaarschijnlijk dat Mohammed, die een koopman was, analfabeet was. Bedoeld was dat hij *ongeletterd* was en zich, in tegenstelling tot de Joden niet kon baseren op het Boek, dat hij de profeet van de Onwetendheid was. Dat hij weldegelijk kon schrijven blijkt uit de Hadith: "De Profeet, moge Allah hem zegenen, werd ziek op donderdag. Vervolgens begon hij, dat wil zeggen Ibn 'Abbaas te wenen en zei: Wee deze donderdag! Wat een donderdag. De ziekte van de Profeet, moge Allah hem zegenen, werd ernstig; hij zei: Breng een inktpot en iets om op te schrijven. Ik zal een document beschreven hebben en u zult nooit meer misleid worden"

⁹⁷ Het is echt onwaarschijnlijk dat Mohammed, die een koopman was, analfabeet was. Bedoeld was dat hij *ongeletterd* was en zich, in tegenstelling tot de Joden niet kon baseren op het Boek, dat hij de profeet van de Onwetendheid was. Dat hij weldegelijk kon schrijven blijkt uit de Hadith: "De Profeet, moge Allah hem zegenen, werd ziek op donderdag. Vervolgens begon hij, dat wil zeggen Ibn 'Abbaas te wenen en zei: Wee deze donderdag! Wat een donderdag. De ziekte van de Profeet, moge Allah hem zegenen, werd ernstig; hij zei: Breng een inktpot en iets om op te schrijven. Ik zal een document beschreven hebben en u zult nooit meer misleid worden"

woord van God te zijn is dan ook niet minder belachelijk dan die van zowel OT (Abraham, Mozes) en NT (Jezus). Wat trouwens te denken over een god – gezeten op een troon – die elk door hem gedikteerd hoofdstuk begint met een passus waarbij hij alleen zichzelf ophemelt... Verder is wat het egotisme van Allah betreft Azzaari'jaat, soera⁹⁸ vers 57 veelbetekenend: 'En ik heb de djinn en de mensen slechts tot Mijn aanbidding geschapen'.

Het totaal gebrek aan literaire kwaliteit van de Korantekst⁹⁹ (het aantal literair goed verwoorde soewar is op een hand te tellen) blijkt ook deel uit te maken van het opzet ervan. Jaasien, soera vers 70 stelt duidelijk: 'Wij hebben de profeet het dichten niet geleerd, noch is het voor hem passend'. Het zal dus wel niet aan ons gebrek aan kennis van het Arabisch liggen."

Of Mohammed daadwerkelijk een psychoot was, is een westerse conclusie die mank gaat aan temporocentrisme en etnocentrisme. Die twee beletten ons de persoon Mohammed te zien in de Arabische wereld van pakweg 620. Bovendien zijn de soewar en de hadiths die verduidelijking moeten kunnen scheppen in het Arabisch geschreven waarbij niet of nauwelijks vertaalbare woorden zijn gebruikt. Helemaal onbegrijpelijk in onze tijd en onze cultuur is dat Abu Bakr as-Siddiq, die na de dood van Mohammed in 632 de eerste kalief zou worden, in 622, de dan 52-jarige profeet zijn zesjarige dochter Aïsja ten huwelijk aanbiedt, en dat we weten dat het huwelijk drie jaar later wordt geconsumeerd. Bekeken van uit onze cultuur en onze tijd is de profeet, "vrede en zegeningen zij met hem", niet enkel een psychoot maar ook een **pedofiel**. Hierover schrijft Ayaan Hirsi Ali (2015): "Toegegeven, ook in de Thora en de Bijbel staan verhalen over geweld en wreedheid. Toen Tamar, de dochter van koning David, door haar halfbroer werd verkracht, werd niet hij gestraft door David maar werd Tamar verstoten en tot schande gemaakt. Hedendaagse Talmoed en Bijbelgeleerden keuren echter de verkrachting (...) niet goed. Integendeel, ze zouden zeer waarschijnlijk medelijden hebben met Tamar en walgen van de misdaad, en laten zien hoe deze misdaad heeft geleid tot het uiteenvallen van Davids familie. Zet dit eens af tegen de manier waarop hedendaagse Islamitische geleerden Mohammeds besluit om met een meisje van zes te trouwen en het huwelijk te consumeren toen ze negen werd, gebruiken om kindhuwelijken in het huidige Irak en Jemen te rechtvaardigen."

Maar ook hier spelen temporocentrisme en etnocentrisme de postmoderne waarnemer van nu lelijk parten. De islamologe Linda Bogaert (2008) stelt in één van haar vele artikelen over de islam uitdrukkelijk de vraag "Was profeet Mohammed een pedofiel?" en geeft daarop een bevredigend antwoord waarom dit in de tijd dat Mohammed en Aïsja leefden niet onfatsoenlijk was. Ze schrijft: "Er bestaan geen statistieken over de leeftijdsgrens van meerderjarigheid in de Arabische regio rond de jaren 600-700, maar aangenomen wordt dat, net zoals in tribale en vele premoderne samenlevingen, meerderjarigheid niet bepaald werd aan de hand van een leeftijdsgrens, maar biologisch bepaald werd, met name op grond van de menarche (de eerste menstruatie). Dit wil zeggen dat ook deze samenleving het als perfect normaal beschouwde dat een meisje, van zodra ze menstrueerde, seks had - en in het geval van de islam, die seks buiten het huwelijk verbiedt, dus in het huwelijk trad op voorwaarde dat zij daartoe niet alleen biologisch maar ook intellectueel, moreel enz. voldoende maturiteit had (waarover straks meer), geëvalueerd binnen dat tijds kader. Colin Turner, professor in Perzische taal en islamitische geschiedenis, stelt dat, mocht Aisha 9 jaar geweest zijn toen ze trouwde, dit huwelijk met profeet Mohamed in historisch perspectief dan ook in geen enkel opzicht onfatsoenlijk zou geweest zijn. Ook het leeftijdsverschil tussen de partners werd in bedoeïenen- en andere samenlevingen als normaal beschouwd. Kortom, een huwelijk op jonge leeftijd was zowel bij ons in West-Europa als in de Arabische wereld in het verleden niet ongewoon. Zelfs als Aisha huwde op 9-jarige leeftijd, was daar voor de tijd waarin zij leefde niets onfatsoenlijk aan."

⁹⁸ Een soera ook gespeld Sura, meervoud soewar, is een hoofdstuk in de Koran. Die Koran bevat 114 soewar, onderverdeeld in verzen, van minimum drie tot maximum 286.

⁹⁹ Ayaan Hirsi Ali (2015) legt uit waarom dit gemis aan literariteit net de bedoeling was. Zij schrijft; "Hoewel de Koran refereert aan enkele verhalen die zowel in de Thora als in de Bijbel voorkomen, is het onmiskenbaar geen verhalende tekst; er is geen verbindend metaverhaal. De Koran is niet ontworpen om als literatuur te worden gelezen noch kunnen taferelen uit de Koran worden afgebeeld zoals taferelen uit de Bijbel zijn afgebeeld in kunstwerken als de Sixtijnse Kapel van Michelangelo of Het Laatste Avondmaal van Leonardo da Vinci. ER zijn geen meerdere vertellers zoals in de Bijbel; in de hele Koran is maar één enkele stem te horen, die hoofdzakelijk door de voordrager wordt doorgegeven." Ook valt op dat de Koran gebukt gaat onder een onvoorstelbare taalarmoede. Ondanks het feit dat de Koran 6.200 verzen telt, goed voor 77.000 woorden, komen er slechts 1.580 verschillende woorden in voor. Nog minder literair zijn de commentaren van de grote islamologen op de Koran. En bepaald irritant is dat, tekens ze het woord "profeet" of "Mohammed" laten volgen dit onmiddellijk gevolgd wordt door "vrede en zegeningen zij met hem", alsof de lezer dat al na de tweede keer niet zou weten.

Het voorbeeld met de profeet die naar normen van onze tijd overkomt als een psychoot en een pedofiel helpt illustreren wat er gebeurt als men geen rekening houdt met de sociale dynamica: dan krijgt men snel een heel verkeerd beeld van iemand en van wat hij bedoelde met wat hij zo lang geleden zei. Maatschappijen zijn voortdurend in evolutie. Wie daar geen rekening mee houdt zal verkeerde conclusies trekken. Het grootste nadeel van het salafisme, van welke soort het ook moge zijn, is dat de salafist denkt dat de sociale dynamica sociale statica is. Anno 2016 de Koran mordicus willen lezen als was het nog steeds 620 (of zo) zal ontegensprekelijk leiden tot een verkeerde interpretatie van wat er bedoeld werd. Waar andere godsdiensten zich aanpasten aan de tijd van nu werden grote fouten vermeden. We brengen geen heksen meer op de brandstapel; we hebben de godsoordelen verlaten en we zijn ermee gestopt in naam van het geloof nog langer mensen te vierendelen. Maar we kunnen onmogelijk vergeten dat in naam van het katholieke geloof zowat heel Midden- en Zuid-Amerika werd uitgemoord door de Spaanse conquistadores en hun Inquisitie.

Als men zich realiseert dat God eigenlijk wetenschappelijk nergens voor nodig is, ook niet om het ontstaan van het universum te verklaren, noch om het ontstaan van leven uit dode materie, of nog dat God sneuvelt onder het scheermes van Occam – meer algemeen dal alle geloof weinig meer is dat alle geloof slechts bijgeloof van het fenomeen mens die zijn eigen finaliteit weigert te aanvaarden – dan blijft de vraag onbeantwoord welke stem de profeet in zijn hoofd hoorde? Over het niet bestaan van God leze men Van Rossem (2016). Was wat Mohammed *dacht* te horen niet veeleer het resultaat van louter inbeelding (dit in de veronderstelling dat hij niet intentioneel zijn volgelingen voorloog)? Er is niet het minste wetenschappelijk bewijs gevonden voor het bestaan van God, zodat wat in de Koran staat geen dictaat van God kan zijn, maar in het beste geval wat Mohammed *meende* gehoord te hebben. Meer dan een relaas van meerdere periodes van *religieuze extase* – die in de psychoanalyse wel vaker werden vastgesteld – kan de Koran voor de nuchtere wetenschapper dus nooit zijn. Dit geldt evenzeer voor alle profeten die zich inbeeldden in naam van (een niet bestaande) God te spreken. Uiteraard is dit een puur rationeel betoog waarmee een essayist enkel de woede van de salafisten op de nek kan halen. In de islam is er immers niet de geringste plaats voor de Rede. Of zoals Ayaan Hirsi Ali (2015) schrijft: *"Als Mohammed en de Koran rechtvaardigingen bieden voor zoveel wandaden in de wereld, dan moet het van meer dan wetenschappelijk belang zijn om het instrument van de rede toe te passen op zowel de Profeet als de tekst. Het probleem is dat islamitische geleerden die pleitten voor de menselijke rede, heel lang aan het kortste eind trokken in dogmatische geschillen. Wanneer aanhangers van het rationalisme zich in de zevende, achtste of negende eeuw tegenover aanhangers van de letterlijke interpretatie stelden, dan verloren ze. De rationalisten wilden in de islamitische traditie alleen principes opnemen die waren gebaseerd op de rede. De traditionalisten wierpen hiertegen op dat het menselijk intellect 'onvolwaardig, wispelturig en plooibaar'¹⁰⁰ is."*

(b) Islam boodschap van liefde vrede of geweld? Is het een theocratie?

Verdedigers van de islam laten graag horen dat hun geloof er één van liefde en vrede is. En ja, menig soera in de Koran, kan op ethisch en politiek vlak inderdaad bekoren. Ook het verbod op rente (wat Thomas van Aquino later zal overnemen: de tijd is van God en de mens hoeft er niet van te profiteren) was een ernstige innovatie. Het zal er voor zorgen dat het kapitalisme in de Arabische wereld veel later zal doorbreken dan in de westerse wereld waar het verbod op rente slechts het woord van kerkvaarders was, niet het woord van God zelf zoals in de islam het geval was. Godfried-Willem Raes haalt nog aan: *"Verder is er een vrij ontwikkeld systeem van sociale solidariteit: zorg voor armen, weduwen, wezen... waarvan de waarde, zeker in de tijd waarin het is ontstaan, beslist positief was."* Tenslotte staan in de Koran ook een reeks hygiënische voorschriften die verrassend nieuw waren voor de tijd waarin ze werden opgetekend.

Maar is dit alles voldoende om de islam *a religion of peace* te noemen? In dit verband is het cruciaal te weten wat finaal de boodschap is die Mohammed zijn volk wilde brengen. Dat is dat de Grote Strijd begonnen is, dat het einde van de tijd nabij is en dat de gelovigen – desnoods met brutaal geweld – de ongelovigen moeten overtuigen de kant van de overwinnaars te kiezen (dus die van de soennitische moslims, van de salafisten). Wie de Koran leest zal het opvallen dat de **religie van vrede** beperkt is tot de periode dat Mohammed en zijn gezellen (dertien jaar lang) in Mekka vertoefden (van 609 tot 622). Maar na de uitwijzing uit Mekka (gepaard gaand met beledigingen aan het adres van de profeet) trekken Mohammed en zijn gezellen naar Medina en ontstaan er van 622 tot de dood van Mohammed in 632, geheel andere verzen die getuigen van een **religie van**

¹⁰⁰ Khan, Ali en Hisham Ramadan (2011), *Contemporary Ijtihad. Limits en Controversies*. Edinburgh: Edinburgh University Press, p. 36 (aangehaald door Hirsi Ali).

het geweld. Vaak wordt beweerd dat de *Medina verzen* enkel bedoeld waren voor die periode uit de geschiedenis dat Mohammed en zijn gezellen nog met militair geweld moesten vechten om de beginnende islam bij de bevolking ingang te doen vinden. Helaas vermeldt de Koran niet dat de Medina verzen enkel bedoeld waren voor de periode dat de islam nog moest strijden tegen het Jodendom. Orthodoxe moslims zijn gaan ervan uit dat de Koran het woord van God is en dat de geboden die er in staan alles behalve optioneel zijn, dat ze universeel zijn en *onveranderbaar* gelden voor alle tijden en alle plaatsen. Terroristische bendes als Boko Haram¹⁰¹ en de Taliban gaan daarin zo ver te stellen dat denken verboden is. Er mag niet worden nagedacht bij de Koran, alles wat er staat moet door de mens klakkeloos worden aanvaard. Wie het waagt te denken is doodgewoon een *kufr*, een ongelovige die het waagt aan de woorden van God te twijfelen. Ander onderwijs dan islamitisch onderwijs is verboden. Wetenschap, rede en kennis zijn verboden. De enige onveranderlijke wetenschap is de Koran. Of zoals de taliban schrijven in hun propagandafolder: *Gooi de rede voor de honden, hij stinkt naar corruptie.*¹⁰²

Wie laat horen dat de Medina-verzen bol staan van geweld krijgt dan steevast te horen dat dit enkel in zeer uitzonderlijke omstandigheden is toegestaan: alleen als het om zelfverdediging gaat en als het gevecht dient om de onderdrukking af te wenden. De begrippen "zelfverdediging" en "onderdrukking" zijn evenwel vaag en laten een waaier aan interpretaties open. *"Jamal Badawi, a popular Muslim apologist, claims, 'Actual armed jihad is permissible under two conditions alone: one is for self-defense, and the other is for fighting against oppression.' (Diana Eck, 2001: 238). Although, Badawi is quite accurate in describing the conditions of armed jihad in Islam, what he fails to say is that the definitions of "self-defense" and "fighting against oppression" are much broader than usually understood. Many Orthodox Muslims believe that if a nation's leaders do not acknowledge the rule of Islam, then those rulers are "oppressors" and thus a legitimate target for war (John Kelsay, 1993: 35). Many Muslims argue that America is a cultural aggressor by exporting its Hollywood values all over the world, and thus any fight against Americans is done in self-defense (...). Therefore, there is no end to how a Muslim group can define 'self-defense' and 'oppression' and thus find an Islamic justification for violence."*¹⁰³

¹⁰¹ Boko Haram betekent letterlijk: niet-islamitisch onderwijs is verboden.

¹⁰² Jason Burke (1998) en Ayaan Hirshi Ali (2015).

¹⁰³ Overgenomen uit een tekst (*Islam and Violence*) opgenomen in "Answering Islam, a christian-muslim dialog." URL: http://www.answering-islam.org/Terrorism/islam_and_violence.html. Daarin etaleert de auteur (naam onbekend) volgende verzen uit de Koran – verzen die gelezen kunnen worden als een gebed om geweld:

2:190-193 "Fight in the cause of God those who fight you ... And slay them wherever ye catch them ... And fight them on until there is no more tumult or oppression and there prevail justice and faith in God ..."

2:216 "Fighting is prescribed for you and ye dislike it. But it is possible that ye dislike a thing which is good for you, and that ye love a thing which is bad for you. But God knoweth and ye know not."

2:224 "Then fight in the cause of God and know that God heareth and knoweth all things."

3:157-158 "And if ye are slain or die in the way of God, forgiveness and mercy from God are far better than all they could amass. And if ye die, or are slain, Lo! It is unto God that ye are brought together."

3:169 "Think not of those who are slain in God's way as dead. Nay, they live finding their sustenance in the presence of their Lord."

3:195 "... Those who have ... fought or been slain, verily I will blot out from them their iniquities and admit them into Gardens with rivers flowing beneath; a reward from the presence of God ..."

4:101 "... For the Unbelievers are unto you open enemies."

4:74, 75 "Let those fight in the cause of God who sell the life of this world for the Hereafter. To him who fighteth in the cause of God whether he is slain or gets victory, soon shall we give him a reward of great (value). Those who believe fight in the cause of God and those who reject faith fight in the cause of evil, so fight ye against the friends of Satan, feeble indeed is the cunning of Satan."

4:89 "They but wish that ye should reject faith as they do, and thus be on the same footing as they. But take not friends from their ranks until they flee in the way of God. But if they turn renegades, seize them and slay them wherever ye find them..."

4:95 "Not equal are those believers who sit at (at home) and receive no hurt and those who strive and fight in the cause of God with their goods and their persons. God hath granted a grade higher to those who strive and fight with their goods and persons than those who sit (at home)."

5:36 "The punishment of those who wage war against God and His apostle and strive with might and main for mischief through the land is: execution, or crucifixion, or the cutting off of hands and feet from opposite sides, or exile from the land. That is their disgrace in this world and a heavy punishment is theirs in the Hereafter."

5:54 "O ye who believe. Take not the Jews and the Christians for your friends and protectors. They are but friends and protectors to each other. And he amongst you that turns to them (for friendship) is of them. Verily God guideth not a people unjust."

8:12-17 "Remember thy Lord inspired the angels (with the message): 'I am with you. Give firmness to the believers. I will instill terror into the hearts of the unbelievers. Smite ye above their necks and smite all their fingertips off them. This because they contend against God and his apostle. If any contend against God and his apostle, God is strict in punishment ... O ye who believe. When ye meet the unbelievers in hostile array, never turn your backs to them. If any do turn his back to them on such a day, unless it be a stratagem of war ... he draws on himself the wrath of God and his abode is Hell, an evil refuge (indeed).'"

8:59-60 "Let not the unbelievers think that they can get the better (of the godly). They will never frustrate (them). Against them make ready your strength to the utmost of your power, including steeds of war, to strike terror into (the hearts of) the enemies of God and your enemies and others besides, whom ye may not know, but whom God doth know ..."

8:65 "O apostle! Rouse the believers to the fight. If there are twenty amongst you, patient and persevering, they will vanquish two hundred. If a hundred they will vanquish a thousand of the unbelievers, for these are a people without understanding."

Als onverbeterlijk apologeet van de islam probeert Linda Bogaert (2006) het *gebed om geweld* in de Koran toe te dekken met de mantel der liefde. Haar betoog, waarbij het bestaan van de zon wordt ontkend komt op het volgende neer: *"Uit de hier gemaakte analyse kan niets anders besloten worden dan dat de Koran inderdaad een boodschap van vrede brengt. Vrede is de wenselijke toestand - iets wat vanuit de leer voortdurend en op diverse wijzen gestuurd wordt, o.a. door het verkondigen van het belang van barmhartigheid, rechtvaardigheid, verdraagzaamheid en pluralisme. De islam staat een maatschappij-ideaal voor waarin niet-muslims verregaande rechten krijgen om hun eigen godsdienst daadwerkelijk te beleven, en waarin niet-muslims ook beschermd worden tegen aanvallen. De omgang tussen verschillende godsdiensten wordt gereguleerd door het principe: "wedijver met elkaar in goede daden". Geen na-ijver, geen afgunst, geen dwang om anderen te bekeren, maar verdraagzaam samenleven met respect voor eenieders eigenheid, waarbij elk vanuit het eigen model aangemoedigd wordt het beste van zichzelf te geven en op de best mogelijke manier met anderen om te gaan. (...) Daarnaast is het zo dat de weinige uitzonderingen waarin oorlog toegestaan wordt, zodanig strikt omschreven zijn en telkens ingeperkt worden door zulk danige beperkingen, dat de oorlog alleen toegestaan is om een aanval op de vrede af te slaan en gericht is op een zo spoedig mogelijke terugkeer naar de vrede. In oorlogstijd krijgen soldaten dusdanige instructies dat ze voortdurend verplicht zijn zich aan een hoogstaande morele gedragscode te houden. Niet alleen mogen geen burgers, burgerconstructies, gebedshuizen, religieuze leiders, dieren, enz. het slachtoffer worden van de oorlog, bovendien moet zelfs de houding tegenover de vijandige soldaten telkens getemperd worden en mag men ook in oorlogstijd alleen een vijandig soldaat doden als er geen logistieke mogelijkheid is om hem gevangen te nemen en dus zijn leven te beschermen. Wanneer iemand van de vijand asiel vraagt (soldaat of burger) moeten muslims dit asiel schenken de persoon in veiligheid brengen. De manier waarop het oorlogsrecht in de Koran omschreven staat, wordt gekenmerkt door uitermate grote voorzichtigheid. Elke keer als een toestemming verleend wordt tot strijden - om zich te verdedigen tegen een aanval of oppressie - wordt er op verschillende manieren aan herinnerd dat dit geen carte blanche is en dat alle beperkende bepalingen blijven gelden. Ook in oorlogsomstandigheden blijven de morele principes gelden"* Kortom, volgens Bogaert, is de jihad niets anders dan een ... oorlog om vrede. Kan het nog lachwekkender?

Het loont trouwens de moeite om na te gaan in hoeverre geweld en doodslag een rol hebben gespeeld in het persoonlijk leven van Mohammed. Hiervoor kan men allicht het best terecht bij de biografie die Ibn Ishaak (ca. 767) een kleine anderhalve eeuw na de dood van de profeet te boek stelde. Ook voor de orthodoxe moslims blijft het van de talloze biografieën die na zijn dood in 632 verschenen de meest gezaghebbende.¹⁰⁴ Daaruit blijkt dat de profeet, in tegenstelling tot Jezus, die nooit het zwaard opnam en nooit anderen aanzette het zwaard op te nemen, zijn volgelingen er meerdere keren heeft toe aangezet moorden te begaan. Zonder gevaar fouten te maken ten gevolge van temporocentrisme en antropocentrisme moet men hieruit en uit de twee voornaamste Hadiths (de *Sahih Al-Bukhari* en de *Sahih Muslim*) concluderen dat de profeet **opdrachtgever voor moorden en verminkingen** was. Na de bloedbaden die zijn volgelingen aanrichtten werden ze door hem gezegend met de woorden "Vrede zij met u". We beperken ons tot een paar voorbeelden aangehaald in de eerder geciteerde tekst *Islam and Violence* (2004) die ook in Nederlandse vertaling verscheen¹⁰⁵.

Uittreksel uit "Islam en Geweld"

- In de grondwet van Medina, die de profeet schreef toen hij en zijn volgelingen van Mekka in het jaar 622 migreerden, lezen we: 'Een gelovige zal geen gelovige doden voor de zaak van een ongelovige, noch zal hij een ongelovige helpen tegen een gelovige... Gelovigen zijn vrienden van elkaar voor de uitsluiting van buitenstaanders... De gelovigen moeten elkaars bloed wreken, vergoten op de weg van God' (Guillaume, 1998:232).
- De eerste in de serie van moorden die de profeet gebod was die van een oude joodse man genaamd Ibnoe'

9:5 "... fight and slay the pagans wherever ye find them, and seize them, beleaguer them, and lie in wait for them in every stratagem (of war) ..."

9:14 "Fight them, and God will punish them by your hands, cover them with shame ..."

9:29 "Fight those who believe not in God nor the Last Day nor hold that forbidden which hath been forbidden by God and his apostle nor acknowledge the Religion of Truth (even if they are) of the people of the Book, until they pay the *Jizya* [religious tax] with willing submission, and feel themselves subdued."

47:4 "Therefore, when ye meet the unbelievers, smite at their necks, at length when ye have thoroughly subdued them, bind a bond firmly (on them) ... but if it had been God's will, he could certainly have exacted retribution from them (himself), but (he lets you fight) in order to test you, some with others. But those who are slain in the way of God, he will never let their deeds be lost."

61:4 "Truly God loves those who fight in His cause in battle array, as if they were a solid cemented structure."

¹⁰⁴ Een verkorte versie is van de hand van de arabist Wim Raven die les gaf aan de universiteiten van Amsterdam, Frankfurt en Marburg. De volledige versie is van de hand van Alfred Guillaume (1998), 815 pagina's lang met talrijke annotaties.

¹⁰⁵ Zie *Islam en Geweld*. URL: <http://www.answering-islam.org/Dutch/g/islamengeweld.htm>.

I-Ashraf. Zijn misdaad was het schrijven van poëzie tegen moslims. De apostel zei: 'wie helpt me van Ibnu' I-Ashraf af?' Eén van zijn volgelingen bood zich aan en zei: 'Ik zal met hem afrekenen voor u, O apostel van God, ik zal hem doden.' En de profeet reageerde daarop zeggende: 'Doe dat als je kunt.' De profeet gaf ook toestemming aan zijn moordenaars om gebruik te maken van leugens en oplichterij om hun missies te kunnen volbrengen. Het verslag gaat door met hoe de volgelingen van de profeet een oude man misleiden en hem midden in de nacht het huis uitlokten waarna ze op hem sprongen om hem vervolgens met dolken en zwaarden op brute wijze te vermoorden. Na het voltooien van hun missie rapporteerden de volgelingen aan de profeet dat ze 'Gods vijand' hadden gedood. De auteur concludeert dit incident door te schrijven: "Onze aanval op Gods vijand heeft angst gezaaid onder de joden, en er was geen jood meer in Medina die niet voor zijn leven vreesde" (Guillaume, 1998: 367-368).

- In het hierop volgende incident in deze biografie van de profeet Mohammed lezen we: De apostel zei: 'Dood iedere jood die u in uw macht krijgt.' De auteur vertelt vervolgens het verhaal van twee broers waarvan de jongste moslim was. Na dit gebod gehoord te hebben, doodt de jongere moslimbroeder een joodse koopman. De oudere broer werd erg kritisch over de daad van zijn jongere broer. Als reactie hierop zegt de jongste broer: 'Als degene die mij de opdracht heeft gegeven hem te vermoorden mij de opdracht had gegeven u te vermoorden, dan had ik u het hoofd afgehakt.' De oudste broer riep uit: 'Bij God, een religie die je tot dit kan brengen is verbazingwekkend!' En hij werd een moslim (Guillaume, 1998: 369).

- In één van de gevechten, nadat één van de ooms van de profeet Mohammed wrede was gedood, werd Mohammed zo boos dat hij zei: 'Als God mij in de toekomst de overwinning schenkt over de Koerajis zal ik 30 van hun mannen verminken.' Het verdriet ziende van hun profeet, beweerden Mohammeds volgelingen het volgende: Bij God, als God ons in de toekomst de overwinning geeft over hen, zullen we ze zo erg verminken zoals geen Arabier ooit gedaan heeft. Gelukkig veranderde de profeet van gedachten en verbood hij later verminking.' (Guillaume, 1998: 387)

- In een ander beroemd incident met de joden, nadat hij al twee joodse stammen uit de stad Medina verdreven had, orkestreerde de profeet de dood van alle volwassen mannen van de laatste joodse stam die nog in de stad aanwezig was en gebod hij de in beslagname van alle bezittingen, vrouwen en kinderen. Moslimbronnen schatten het aantal joodse mannen dat die dag de dood vond tussen de 600 en 900. (Guillaume, 1998:464).

- Op een andere gelegenheid waren de profeet en zijn metgezellen op zoek naar de verborgen schat van een verslagen stam. Er werd een persoon bij Mohammed gebracht waarvan men dacht dat hij zou weten waar de verborgen schat zich bevond. De profeet bedreigde de persoon te doden als hij de moslims niet vertelde waar de schat zich bevond. Op de weigering tot samenwerking, gaf de apostel orders aan al-Zoebeir b. al-Awwam: 'Martel hem totdat uit hem getrokken heeft wat hij heeft.' dus ontstak hij een vuur op de borstkas van de man met staal en vuursteen totdat de persoon bijna dood was. Daarna leverde de apostel hem af bij Mohammed b. Maslama die hem het hoofd afhakte (Guillaume, 1998: 515).

- Bij de verovering van Mekka gaf Mohammed de opdracht een aantal mensen te doden zonder enige immuniteit. De misdaden bedreven door de meerderheid van deze mensen was het maken van 'satirische liederen' tegen Mohammed en het beledigen van Mohammed tijdens zijn leiderschap in Mekka (Guillaume, 1998: 551). Eén persoon echter die het geluk had te worden gepardonneerd, was Abdoella b. Sa'd. 'De reden dat hij (Mohammed) de opdracht gaf hem te vermoorden is dat hij een moslim was die vroeger openbaringen opschreef; vervolgens werd hij afvallig en keerde terug naar de Koerajis.' Omdat Abdoella een pleegbroer van een naaste metgezel van Mohammed was, mocht hij de profeet spreken en hem te vragen om immuniteit. Tegen zijn zin gaf de profeet de immuniteit. Nadat gepardonneerde persoon vertrokken was, keerde Mohammed zich tot zijn metgezellen en zei: 'Ik hield me stil opdat één van u misschien zou zijn opgestaan om zijn hoofd af te slaan!' Eén van de Ansar zei: 'Waarom gaf u mij dan geen teken, O apostel van God?' Hij antwoordde dat een profeet niet doodt door aan te wijzen' (Guillaume, 1998: 550).

- Aan één van zijn aanvoerders die de profeet op een 'expeditie' stuurde gaf hij het volgende advies: 'Vecht tegen iedereen in de weg van God en dood degenen die niet in God geloven. Wees niet misleid met de plundering; wees niet verraderlijk, noch vermink, noch dood kinderen. Dit is Gods verordening en de praktijk van zijn profeet onder u' (Guillaume, 1998: 672).

- Een andere moord, bevolen door de profeet, was die van zijn oom Aboe Soefjaan, de leider van de heidense oppositie in Mekka. Moslim vrijwilligers reisden naar Mekka om hun opdracht uit te voeren. De moordaanslag mislukte echter. Op hun weg terug naar Medina ontmoeten ze een eenogige herder die hen er van verzekerde dat hij nooit de islam zou aanvaarden. We citeren de reactie van de moslimmoordenaar zelf. 'Zodra de man in slaap was gevallen stond ik op en vermoorde ik hem op een meer verschrikkelijke manier dan welke man ook vermoord zou zijn. Ik plaatste het eind van mijn boog op zijn gezonde oog, en doorboorde het zover dat het er bij zijn nek weer uit kwam...Toen ik naar Medina ging vroeg de apostel mij naar nieuws. Toen ik hem vertelde wat er gebeurd was zegende hij mij.' (Guillaume, 1998: 674-675)

- De biografie van de profeet vervolgt deze beschrijving met nog twee verslagen van succesvolle moordaanslagen die bevolen werden door de profeet. Aboe Afak 'toonde zijn afschuw voor de apostel' door een gedicht te schrijven. De apostel zei: 'Wie rekent er af met deze schurk voor mij?' Waarop Salim b. Oemair naar voren stapte en hem vermoorde.' (Guillaume, 1998: 675).

- Na deze moord, toonde een vrouw genaamd Asma b. Marwan haar afschuw en maakte ook een gedicht tegen de profeet. Toen de profeet hoorde wat ze had gezegd, zei hij: 'Wie helpt me van de dochter van Marwan af?' Oemair, die bij de profeet was, hoorde hem en die nacht ging hij naar haar huis en vermoorde haar. In de ochtend kwam hij bij de apostel en vertelde hem wat hij gedaan had en Mohammed zei: 'U hebt God geholpen en zijn apostel, O Oemair' (Guillaume, 1998: 675-676).

Opnieuw denk ik dat het bovenstaande voorbeeld (wat in geen geval bedoeld is als een uitputtende lijst van geweld gevonden in de vroegste biografie van de profeet) meer dan voldoende is om een rechtvaardiging te

kunnen vinden voor het vermoorden en het vernietigen van een ieder die tegen de ideologie van de islam en zijn eisen voor totale onderwerping ingaat. Hoe dan ook, wat belangrijker is voor het vormen van een moslimse houding en gedrag zijn niet de verslagen van een biografie, maar de verzamelingen van Mohammeds uitspraken en daden in de *ahadieth*. We zullen nu kijken naar een aantal voorbeelden in de *ahadieth*.

De volgende voorbeelden komen uit de *ahadieth* collectie van Muhammad al-Bukhari (ca. 870),¹⁰⁶ het meest bevoegde boek in de soennitische islam na de Koran (*Sahih Al-Bukhari*, 9 volumes vertaald door Dr. Muhammad Muhsin Khan, Al Nabawiya: Dar Ahya Us-Sunnah).

- Allah's apostel zei: 'Weet dat het paradijs onder de schaduw der zwaarden ligt' (Al-Bukhari, ca 810, vol. 4: 55).
- Allah's apostel zei: 'Ik heb de opdracht te vechten tegen mensen totdat ze zeggen: 'Niemand heeft het recht aanbeden te worden dan Allah,' en wie zegt 'Niemand heeft het recht aanbeden te worden dan Allah,' zijn leven en bezit zal door mij gered worden...' (Al-Bukhari, ca 810, vol. 4: 124).
- Het past een profeet niet krijgsgevangenen te hebben (en vrij te laten tegen losgeld) totdat hij een grote slachting heeft aangericht (onder zijn vijanden) in het land... (Al-Bukhari, ca 810, vol. 4:161).
- Dood eenieder die de islam afvallig is (Al-Bukhari, ca 810, vol. 9:45).
- Een ongelovige spion kwam bij de profeet toen hij op reis was. De spion zat aan met de metgezellen van de profeet en raakte aan de praat, en ging vervolgens weg. De profeet zei (tot zijn metgezellen): 'Jaagt hem na en doodt hem.' Dus ik doodde hem. De profeet dan, gaf hem de bezittingen van de vermoorde spion." (Al-Bukhari, ca 810, vol. 4: 181-182).
- Sommige mensen van de Oekl stam kwamen tot de profeet en omarmden de islam. Het klimaat van Mekka echter maakte hen ziek, dus gebod de profeet hen naar de kudde kamelen te gaan om hun melk en urine te drinken (als een medicijn). Dit deden ze, en nadat ze hersteld waren van hun ziekte werden ze afvallig (keerden de islam de rug toe) en vermoorden ze de herder van de kudde kamelen en namen de kamelen mee. De profeet zond (een aantal mensen) in de achtervolging zodat ze gevangen genomen werden. En de profeet gaf het bevel de handen en de benen van de mannen af te hakken en hun ogen te branden met hete stukken ijzer, en dat hun handen en benen niet geschroeid zouden worden, totdat ze sterven. (Al-Bukhari, ca 810, vol. 8: 519-520).
- De profeet passeerde mij op een plaats genoemd Al-Abwa of Waddan en werd gevraagd of het toegestaan is de heidense strijders 's nachts aan te vallen met de kans van het blootstellen van hun vrouwen en kinderen. De profeet antwoordde: "Zij (de vrouwen en kinderen) zijn van hen (de heidenen)." (Al-Bukhari, ca 810, vol. 4: 158-159)

De bovenstaande traditie wordt, net zoals vele andere, herhaald in vele andere collecties van Mohammeds uitspraken. In de tweede belangrijkste Hadith collectie, *Sahih Muslim*, wordt het hoofdstuk dat deze bijzondere uitspraak bespreekt, genoemd: "Toelaatbaarheid voor het doden van vrouwen en kinderen bij nachtelijke invallen, op voorwaarde dat het niet met opzet is." De auteur gaat vervolgens verder: "Er wordt verslagen op autoriteit van Sa'b b. Jaththama dat de profeet van Allah (vrede zij met hem), toen hem gevraagd werd over de vrouwen en kinderen van de polytheïsten die gedood werden tijdens de nachtelijke inval, zei: 'Zij zijn van hen' (Al-Haija, ca 874, vol. 3: 946-947)¹⁰⁷. **Einde uittreksel.**

In de meeste gevallen gaat het om barbaarse slachtpartijen en verminkingen die niets te maken hebben met "zelfverdediging" of "beletten van onderdrukking", maar gaat het om laffe aanslagen, geïnspireerd door wraak. Dus laat men nu eindelijk maar eens ophouden met het fabeltje dat de islam een religie van liefde en vrede is. Omdat blijkbaar niemand het aandurfde de *Medina-verzen* uit de Koran te schrappen heeft het boek, vooral na de Afghaanse oorlog met de toenmalige Sovjet-Unie, tal van terroristische groepen geïnspireerd en werd de islam de meest gewelddadige godsdienst van alle godsdiensten. En ja, tijdens de Inquisitie werden ook massaal veel mensen vermoord in naam van het christendom, maar dat geweld sproot niet voort uit de Bijbel, wel uit de waanzinnige alliantie tussen kerk en staat. De terreur in het Midden-Oosten – en later ook in de Verenigde Staten en in Europa, met Boko Haram en Al Shabaab ook in Afrika – werd wel rechtstreeks gevoed door de Medina-verzen uit de Koran. Toch heeft het geduurd tot de twee fatwa's van Osama Bin Laden en de doorbraak van Al Qaeda alvorens bij de westerse mens de postmoderne angst voor terreur ontstond. Tot voor 9/11 waren terroristische aanslagen een ver van mijn bed show. De angst voor de islam is dus een typisch postmodern verschijnsel. Ondertussen zijn meerdere stemmen opgegaan die een soort westerse islam voorstellen – het soort islam dat een meerderheid van westerse moslims, voor zover niet compleet ontkerkelijk, beoefent. In die zin is het een geluk dat de meeste moslims in het westen de Koran nooit gelezen hebben. De eerste die in 1985 voorstelde van de Koran een geamendeerde versie¹⁰⁸ te maken, zonder de Medina-verzen was Mahmoed Mohammed Taha die daarvoor in Soedan als "afvallige" prompt werd geëxecuteerd.

¹⁰⁶ De *Sahih Al-Bukhari* is een verzameling van Hadiths die ook in het Engels werd vertaald. De in Chicago uitgegeven vertaling is 1.096 pagina's lang. Ze wordt door alle vooraanstaande islamologen als authentiek erkend.

¹⁰⁷ De *Sahih Muslim* is de tweede belangrijkste verzameling van Hadiths. De in Chicago uitgegeven vertaling is 1000 pagina's lang.

¹⁰⁸ Zijn voorstellen voor een herziening van de Koran vindt men in Mahmoed Mohammed Taha (1987).

Dit lot werd Ayaan Hirshi Ali, een Somalisch gewezen lid van de Tweede Kamer in Nederland, gelukkig gespaard toen ze eind 2015 haar boek *Ketters pleidooi voor een hervorming van de islam* publiceerde. Daarin schrijft ze: *"De erkenning dat de Profeet zelf een mens was en dat mensen een rol hebben gespeeld bij de schepping van de heilige teksten van de Koran, moet de eerste cruciale stap in dit hervormingsproces zijn. Wanneer moslims ons vertellen dat de Koran het onveranderbare woord van God is, dat hij volledig consistent en onfeilbaar is, en dat geen enkel bevel en gebod door een ware gelovige kan worden gezien als optioneel in welk opzicht dan ook, moeten we met de verworvenheden van eruditie en wetenschap tegenwerpen dat dit eenvoudigweg niet zo is. De islamitische doctrine is immers wel veranderbaar; bepaalde delen van de Koran zijn in de loop der tijd afgeschaft. Er is dus geen reden om te blijven volhouden dat de militaire verzen uit de Medina-periode altijd voorrang moeten krijgen. Als moslims willen dat hun religie een vreedzame religie wordt, hoeven ze alleen maar de Medina-verzen af te schaffen."*

Het is erg onwaarschijnlijk dat dit voorstel enige kans tot verwezenlijking heeft. De islam is tijdens de postmoderniteit steeds meer intolerant geworden. Er is geen ruimte voor discussie meer nu de islam in het Midden-Oosten, bij letterlijke orthodoxe interpretatie, mogelijkheden heeft geschapen voor een **theocratie** met het een heilig boek als leidraad. Daarin heeft een land als Saoedi-Arabië, niet enkel met zijn religieuze rechtbanken en religieuze politie, maar ook met zijn corrupte prins en corrupte financiers, de spits afgebeten. Soortgelijke regimes bestaan ook in Iran, in Yemen, in Afghanistan ten tijde van het taliban bestuur, in Nigeria, in Somalië, en in Mauritanië – allemaal landen waar de sharia verplicht is. Maar het absolute dieptepunt inzake theocratie is de **Islamitische Staat** waar in naam van de Koran sjiiten en westerlingen worden onthoofd, waar ontrouwe vrouwen worden gestenigd, waar homoseksuelen van de hoogste toren naar beneden worden gegooid en waar massale slachtpartijen en terreuraanslagen schering en inslag zijn.

Bemerk dat theocratie geen exclusiviteit van islamitische landen is. Ook het calvinisme uit de aanvangsperiode in Genève rond 1550 en het zwinglisme in Zürich van begin 1500 waren uitingen van theocratie. Of neem de in 1830 in de Verenigde Staten gestichte *Kerk van Jezus Christus van de Heiligen der Laatste Dagen* – een religieuze beweging die tot vandaag is blijven voortbestaan via de mormonen – ook die huldigt een uitgesproken theocratisch programma. Een ander voorbeeld is in Nederland de politieke agenda van de SGP (*Staatkundig Gereformeerde Partij*) die tot het begin van de 21ste eeuw duidelijk theocratisch was, vermits haar politiek en de door haar voorgestane wetgeving gebaseerd waren op de Bijbel; ook vermits de partij volgens de eigen standregels van de overheid verwachtte dat ze de ware leer van de Kerk zou handhaven.

Kan men moeilijk ontkennen dat van alle religieuze gezindten het sinds de opkomst van de postmoderniteit het orthodoxe moslims zijn die de meeste (zinloze) aanslagen plegen, dan moet men ook niet vervallen in de klinkklare onzin die een beweging als Pegida daarover uitkraamt. Zo beweert de Amerikaanse advocate Jan Morgan (2014), fervent aanhangster van de Tea Party, en meer recent groot verdedigster van de anti-islam politiek van presidentskandidaat Donald Trump: *"Islam: a history of hate, murder and terror. In the 1400 year of Islam, muslims have murdered over 270 million people. (...) Islam is also not a religion, It is a theocracy and terrorist cult that hides behind the mask of religion in order to achieve its mission of world domination. (...) I have read the Koran and studied it thoroughly. I have read the muslim brotherhood's documented plan for the destruction of America from within. (...) Fact: Since 911, muslims have committed over 23 thousand deadly terror attacks around the world."*

Dan verwacht de lezer van zo'n dwaas schaap, dat zweert bij het creationisme, dat gelooft dat het universum en de aarde amper 6.000 jaar oud zijn (omdat God beiden schiep in zes dagen en omdat duizend jaar voor de mens één dag duurt voor God), op zijn minst dat ze zal verduidelijken van waar ze die cijfers van 270 miljoen doden sinds 632 en **23.000** sinds 9/11 zal toelichten. Maar niets daarvan, dat zijn feiten (*Facts*) die we op haar notoriteit (sorry, maar notoriteit op grond waarvan?) maar moeten aannemen. Laten we dan even meerekenen. Van 11 september 2001 tot 7 november 2014 – datum dat ze haar artikel publiceerde – verliepen er 4.440 dagen. Dat impliceert dat moslimterroristen dag na dag, dertien jaar lang, dagelijks meer dan vijf mensen hebben vermoord. Bekijkt men de lijst van alle terreuraanslagen dan gaat het van 2001 tot en met 2014 over **11.003** personen in totaal, of 786 per jaar.¹⁰⁹ Nooit voorheen werden er zoveel aanslagen in anderhalf decennium gepleegd. Maar zelfs als we dat gemiddelde aanhouden voor de 1.384 jaar die verliepen van 632 tot 2015, dan komen we aan een overdreven cijfer van $1.384 * 786 = \mathbf{1.087.824}$, dus lang niet aan de **270.000.000** die het dwaze Pegidaschepsel uit haar ziekelijke duim zuigt. Van

¹⁰⁹ Gebaseerd op de exhaustieve *List of Islamist Terrorist Attacks* komt men aan 3118 voor 2001, 679 voor 2002, 473 voor 2003, 619 voor 2004, 365 voor 2005, 319 voor 2006, 896 voor 2007, 356 voor 2008, 58 voor 2009, 525 voor 2010, 723 voor 2011, 813 voor 2012, 669 voor 2013 en 1.390 voor 2014; dat is 786 per jaar.

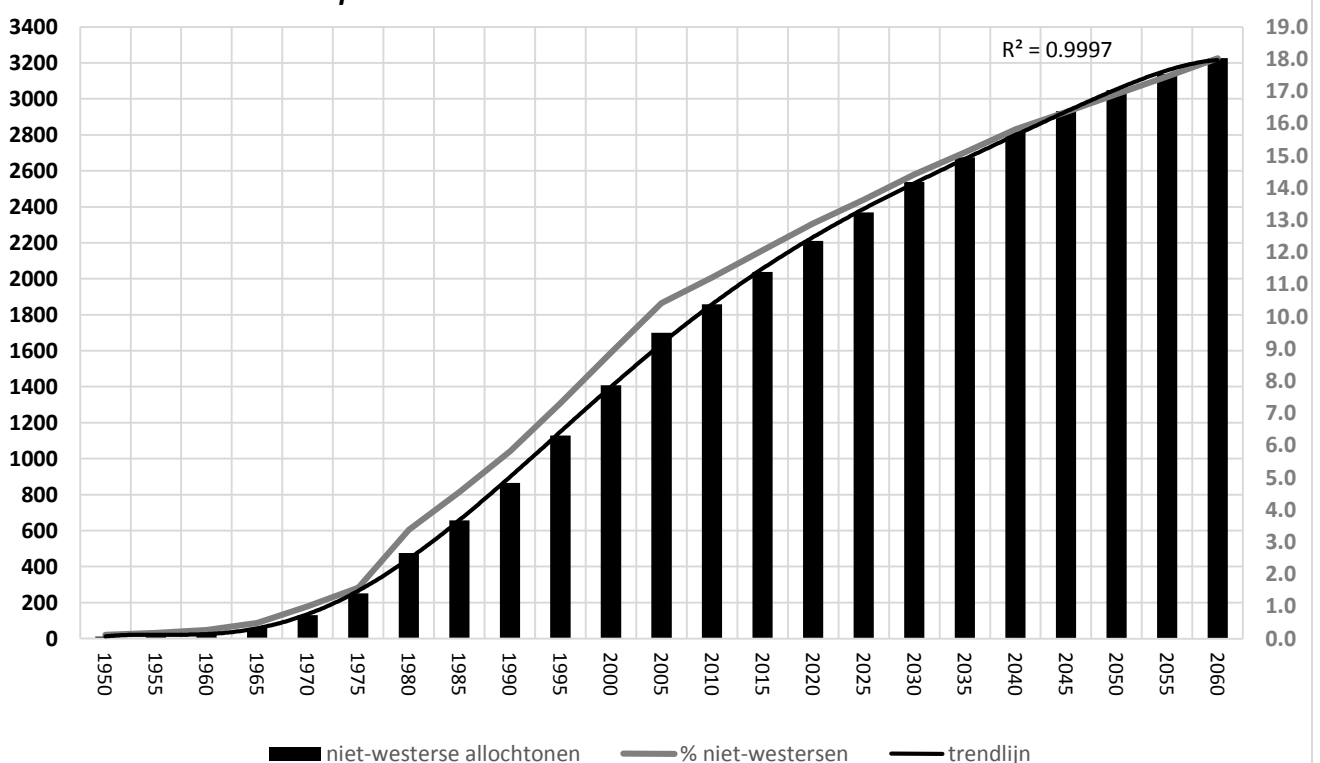
criminelen als de Iraakse militairen aan het hoofd van IS weet men dat ze er een heilig genot in scheppen de westerse bevolking met hun terreur de daver op het lijf te jagen. De bloed- en bodemidioten van Pegida – eersteklas racisten – doen daar dan nog een aardige schep boven op en wakkeren de postmoderne angst voor de vreemdeling nog aan met hun uit de duim gezogen cijfers.

(c) Aantal moslims in Nederland en België

Volgens de Belgische socioloog en bijvoegseldemograaf Jan Hertogen (2014) – die zich steunt op internationaal onderzoek van het PEW Research Center – zouden er in 2013 in België liefst 716.478 moslims moeten zijn geweest, maar de door hem gebruikte methodologie is twijfelachtig en verschilt grondig van die welke het CBS in Nederland gebruikt. Daar vertrok men aanvankelijk van de veronderstelling dat de kerkelijke gezindte van de immigranten proportioneel even hoog was als die in het land van herkomst, tot men inzag dat dit moest worden herzien. Het SCP (Sociaal en Cultureel Planbureau) merkte in 2007 op: *"Die aanname lijkt niet reëel. Vooral bij de 'overig' niet-westerse allochtonen (anders dan Turken, Marokkanen, Surinamers en Antillianen) gaat het vaak om mensen die uit hun land zijn gevlucht. Zij vormen geen representatieve afspiegeling van de bevolking van het herkomstland en zijn niet zelden juist vanwege hun afwijkende geloofsopvattingen vertrokken.(..) Zo rekent bijvoorbeeld zo'n 40 procent van de in Nederland aanwezige Iraniërs zich tot de islam, terwijl het aandeel islamieten in Iran zelf 98 procent is."* Sinds 1997 werkt het CBS samen met de enquêtes van POLS (*Permanent Onderzoek Leefsituatie*) voor een gezamenlijke schatting van het aantal moslims in Nederland. Vanaf 2005 liet het CBS dit soort onderzoek over aan POLS en werd de gedachte verlaten dat de kerkelijke gezindte van naar Nederland uitgeweken moslims even hoog zou zijn als in het land van herkomst. Marieke van Herten en Freddy Otten (2007: 51) wordt er met sterk afwijkende wegingscoëfficiënten per land van herkomst gewerkt. Die coëfficiënten schommelen van jaar tot jaar maar blijven vrij stabiel gedurende de laatste kwart eeuw. Men vindt ze terug in de tweede kolom van onderstaande tabel. Het betreft hier de wegingscoëfficiënten voor het jaar 2013 die stabiel werden verondersteld voor de periode 2000 tot 2015 in Nederland en 1991-2015 in België. Met behulp daarvan kwamen we tot volgende schattingen van het aantal moslims in beide landen.

Evolutie niet-westerse allochtonen in Nederland 2015-2060

op basis CBS data 1972-2015 en het model PEARL

Raming aantal moslims in Nederland 2000, 2010 en 2015

		2000		2010		2015	
	% moslim	Aantal x1000	Moslims x1000	Aantal x1000	Moslims x1000	Aantal x1000	Moslims x1000
Autochtonen	0,10%	13089	13,1	13215	13,2	13235	13,2
Westerse Allochtonen	3,00%	1366,5	41,0	1501,3	45,0	1626,8	48,8
Turken	87%	308,9	268,7	384,0	334,1	348,3	303,0
Marokkanen	92%	262,2	241,2	342,3	314,9	380,8	350,3
Surinamers	10%	308,9	30,9	384,0	38,4	396,4	39,6
Afghanen	84%	27,5	23,1	29,9	25,1	44,1	37,0
Irakezen	63%	40,5	25,5	41,9	26,4	54,5	34,3
Somaliërs	95%	24,6	23,4	31,9	30,3	40,4	38,4
Pakistani	100%	17,8	17,8	19,0	19,0	19,8	19,8
Iraniërs	43%	29,7	12,8	25,2	10,8	36,6	15,7
Syriërs	100%	0	0,0	0,3	0,3	39,7	39,7
Overige herkomst	11%	427,9	47,1	644,3	70,9	696,9	76,7
<i>correcties</i>		-39,5		-44,1		-18,3	
totale bevolking x 1000		15864,0	744,6	16575,0	928,5	16901,0	1016,7
moslims als % van de bevolking			4,75		5,70		6,02
totaal niet-westerse allochtonen x 1000		1408,8		1858,3		2038,5	
moslims als % niet-westerse allochtonen			52,85		49,97		49,87

Raming aantal moslims in België 1991, 2000 en 2015

		1991		2000		2015	
	% moslim	Aantal x1000	Moslims x 1000	Aantal x1000	Moslims x 1000	Aantal x1000	Moslims x 1000
Autochtonen	0,10%	8796,3	8,8	8800,2	8,8	9424,4	9,4
Westerse Allochtonen	3,00%	900,9	27,0	909,3	27,3	966,3	29,0
Turken	87%	85,3	74,2	162,5	141,4	230	200,1
Marokkanen	92%	142,2	130,8	299,4	275,4	429,5	395,1
Surinamers	10%	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0
Afghanen	84%	1,8	1,5	1,9	1,6	13,3	11,2
Irakezen	63%	0,7	0,4	0,9	0,6	13,8	8,7
Somaliërs	95%	0,2	0,2	0,1	0,1	5,3	5,0
Pakistani	100%	3,2	3,2	4,7	4,7	10,1	10,1
Iraniërs	43%	1,7	0,7	2,2	0,9	8,6	3,7
Overige herkomst	11%	54,7	6,0	58,9	6,5	110,3	12,1
<i>correcties</i>		0		-1,0		-1,8	
totale bevolking x 1000		9987,0	252,9	10239,1	467,3	11209,0	684,5
moslims als % van de bevolking			2,53		4,56		6,25
totaal niet-westerse allochtonen x 1000		289,8		530,6		818,3	
moslims als % niet-westerse allochtonen			87,3		88,1		83,6

In 2015 telde Nederland ongeveer 1.016.700 moslims (6,02 procent van de bevolking) tegen 684.500 voor België (6,25 procent van de bevolking). Onderzoek heeft uitgewezen dat iets meer dan de helft van hen nooit de moskee bezoekt. De verontwaardiging over het groot aantal moskeeën in eigen land met een christelijke traditie is zeker overroepen. De polarisatie tussen autochtone bevolking en de etnische minderheid van moslims is enkel in subsidiaire orde een kwestie van geloofstegenstellingen. Ze is van dezelfde orde als die tussen Amerikanen van geboorte en Latino's of als die tussen Amerikaanse blanken

en zwarten. Al dat soort tegenstellingen, leidend tot extremisme, laten zich geheel analoog beschrijven als met het sociometrisch model dat hierboven werd voorgesteld.

(d) De sociale identiteitstheorie van Tajfel en Ruben

Geloof wordt wel belangrijk – zij het dan als schaamlapje – van zodra **radicalisering** ter sprake komt. In die radicalisering spelen door Saoedi-Arabië opgeleide en gefinancierde imams zonder twijfel een belangrijke rol door hun beïnvloeding van vaak labiele jongeren met even vaak een crimineel verleden. Het voorgestelde sociometrisch model is duidelijk onvoldoende om de radicalisering van jongeren te analyseren. Bij westerse jongeren kan extreme polarisatie leiden tot het in brand steken van vluchtelingenhuizen of tot individuele acties tegen door hen gehate moslimjongeren, maar niet tot terreurdaden tegen de samenleving. Bij moslimjongeren verloopt het proces van extreme polarisatie grondig anders. Bijna steeds gaat het dan om jongeren die worstelen met hun eigen identiteit en die zich afvragen “Wie ben ik?” In Nederland of België zijn ze Marokkaan, in Marokko zijn ze Belg of Nederlander. Ze zitten cultureel tussen twee stoelen. Ze hebben geen **sociale identiteit**. Hun acculturatie en enculturatie heeft gefaald. Lang voor de eerste terreuraanslagen in het westen ontwikkelde de Brits-Poolse chemicus van joodse afkomst, Henri Tajfel (1970 en 1974), ooit krijgsgevangene van de nazi's, een geheel eigenzinnige theorie die later een hoeksteen zou worden van de sociale psychologie: de **social identity theory**. Ze zou worden geboekstaafd door Tajfel en zijn student John C. Ruben (1979 en 1986). Diezelfde Ruben ontwikkelde vijf jaar na de dood van Tajfel een interessant verlengstuk aan diens theorie, bekend als de **self-categorization theory** (zie Turner *et al.*, 1987). Beide theorieën, die helemaal niet bedoeld waren om radicalisering te analyseren, leiden wonderwel tot dat soort analyse.

De *social identity theory* werd ontworpen om de tussengroepsdiscriminatie te bestuderen. De “We-Them” tegenstellingen tussen de *ingroup* en de *outgroup* leiden tot discriminatie. Discriminatie steunt op vooroordelen en die vooroordelen zijn een gevolg van lidmaatschap aan *ingroups* en sociale interactie bij contacten met *outgroups*. Tajfel (1970): “*Discrimination can be seen as the behavioural expression of prejudice. Psychological theories which attempt to explain the origins of prejudice fall into two major categories. Personality theories, which see the source of prejudice as being in the individual and social psychological theories, which see prejudice as a result of group membership.*” De theorie vertrekt van de veronderstelling dat iedere persoon niet één Zelf maar meerdere Zelfen heeft die corresponderen met de verschillende groepen waarvan de persoon lid meent te zijn (Tajfel en Ruben, 1979). Verschillende sociale contexten zorgen ervoor dat het individu voelt en handelt op basis van personele, familiale en etnische achtergronden. Dit impliceert dat ieder individu een waaier van sociale identiteiten ontwikkelt. Met de woorden van Hogg en Vaughan (2010): “*Social identity is the individual's self-concept derived from perceived membership of social groups. In other words, it is an individual-based perception of what defines the “us” associated with any internalized group membership. This can be distinguished from the notion of personal identity which refers to self-knowledge that derives from the individual's unique attributes.*”

Het is Michael A. Hogg (2006: 69-71) geweest die van de theorie van Turner, die stelt dat individuen via sociale identificatie zullen komen tot *self-categorization*, vertrokken is om de toenemende **onzekerheid** in het licht te stellen. Hierover schrijft hij: “*While I write this chapter, millions of people in the Darfur province of Sudan have been terrorized off their land; the entire population of Iraq has little idea what the future of their country will be; survivors of hurricane Katrina are dispersed across the United States; people in Britain are anxious about immigration and are toying with the idea of supporting the British National Party; people in a small town in Tasmania wait to hear if members of their community have been found alive in a mine collapse; air travelers the world over have no idea what new security arrangements await them when they get to the airport; and we all wonder about the consequences of further escalation in the price of oil and of the standoff over Iran's uranium enrichment program. The world is an uncertain place, it always has been, and these uncertainties can make it very difficult to predict or plan our lives and to feel sure about the type of people we are. In this chapter, I describe how feelings of uncertainty, particularly about or related to self, motivate people to identify with social groups and to choose new groups with, or configure existing groups to have, certain properties that best reduce, control, or protect from feelings of uncertainty. I consider this uncertainty-identity theory to be a development of the motivational component of social identity theory. It addresses why, when, and how strongly people identify with groups, and why groups may have particular generic properties in certain contexts. Of particular relevance to contemporary postmodern society, uncertainty reduction theory provides an account of zealotry and the cult of the “true believer” in the thrall of ideology and powerful leadership—an account of conditions that may spawn extremism, a silo mentality, and a loss of moral or ethical perspective.*

In this chapter, I describe uncertainty-identity theory and some conceptual elaborations and applications, review direct and indirect empirical tests, and locate the theory in the context of related ideas and theories in

social psychology. I start with a historical sketch of why, when, and how uncertainty–identity theory was developed, then go on to discuss uncertainty reduction as a motivation for human behavior. I then detail the process by which group identification reduces uncertainty and describe a program of studies showing that people who feel uncertain are more likely to identify and identify more strongly with groups. High-entitativity¹¹⁰ groups are best equipped to reduce uncertainty through identification—entitativity moderates the uncertainty–identification relation. I discuss this idea and describe research that supports it, and then extend the analysis to deal with **extremism and totalistic groups**—describing how extreme uncertainty may encourage strong identification (zealotry, fanaticism, being a true believer) with groups that are structured in a **totalistic fashion**. Again I describe some research supporting this idea. The next section deals with extensions, applications, and implications of uncertainty–identity theory. I discuss the relation between depersonalization and self-projection processes in uncertainty-motivated group identification, and then, in a subsection entitled central members, marginal members, leaders, and deviants, I focus on the role of group prototypically in uncertainty reduction processes. The role of trust, the relation between uncertainty, identity, and ideology, and the role of uncertainty in social mobilization are also discussed. The final section, before concluding comments, discusses other theories, approaches, and topics that deal with constructs related to those discussed by uncertainty–identity theory. Specifically, I discuss uncertainty as a state versus a trait, with a focus on the constructs of need for cognitive closure and uncertainty orientation; the role played by culture in uncertainty; and the relevance of **terror management**, compensatory conviction, self-verification, and system justification.”

De studie van buitenproportioneel en totalitair extremisme brengt Hogg ertoe om in zijn magnum opus, *Social Psychology*, geschreven met Graham M. Vaughan (2010: 228-259) vormen van extreem geweld te analyseren. Het zogenaamde religieuze geweld geïnspireerd op een salafistische lezing¹¹¹ van de Koran door de geradicaliseerde terroristen van ISIS, laat zich in die zin beschrijven. Dat deed ook de Amerikaanse psycholoog John M. “Matt” Venhaus, een Jennings Random Amy Fellow en kolonel in het Amerikaanse leger. Voor rekening van het *United States Institute of Peace* – een onafhankelijke organisatie¹¹² – schreef hij in 2010 het fameuze rapport *Why Youth Join al-Qaeda*. Het betreft een goed onderbouwde studie gemaakt gesteund op de levensgeschiedenis van 2.032 opgepakte al-Qaeda strijders. Daarbij onderscheidt hij vier types: (1) de gefrustreerden (*status seekers*), (2) de wrekers (*revenge seekers*), (3) de jongeren op zoek naar een identiteit (*identity seekers*) en (4) de avonturiers (*thrill seekers*). Zijn rapport begint bij een Amerikaanse zelfmoordterrorist (2010:2): “Umar Farouk Abdulmutallab, the ‘underwear bomber’, wrote in an online forum, ‘I do not have a friend, I have no one to speak to, no one to consult, no one to support me, and I feel depressed and lonely. I do not know what to do.’ His sentiments are typical of the isolated youth who finds an Internet chat room or a local student group where the friendly, welcoming voice of al-Qaeda is waiting. To inform a prevention strategy that diminishes the appeal of Islamic radicalization and dissuades potential recruits, the United States must understand this relationship. When young men such as Abdulmutallab ponder the great questions of life, they are given a very short list of choices. Al-Qaeda presents itself as the most direct path to satisfying their needs, by providing a clear narrative that appeals to their concerns. To defeat al-Qaeda, it is crucial to understand who seeks to join and why, and what makes al-Qaeda appeal to them. This study traces al-Qaeda fighters’ paths backward from violent extremist actions to the thoughts and decisions of confused and malleable adolescents. This allows a better understanding of what motivates those who join al-Qaeda. Several contributing factors and environmental conditions are frequently

¹¹⁰ De *Psychology Dictionary* definieert *entitativity* als volgt: “The extent that a group is considered to be one entity rather than a group of many individual entities. Entitativity deals how groups of people are perceived as a group or as a mere aggregation of individuals.” Hoe groter de eenheid binnen een *ingroup* hoe groter de weerbaarheid zal zijn bij catastrofes.

¹¹¹ Er bestaan verschillende soorten salafisme, ook pacifistische (zie Johan Leman, 2016: 10-11). Als in dit boek over salafisme wordt gesproken dan hebben we het, tenzij anders aangeduid, uitsluitend over het **jihadistisch salafisme** (een extreme vorm van *takfiri* salafisme). Daarover schrijft Leman: “Het belangrijkste criterium om salafismen van elkaar te onderscheiden, is het feit of ze de *takfiri* praktijk huldigen of niet. De mensen die een Takfir doctrine aanhangen, kennen zichzelf het recht en zelfs de morele plicht toe om de mensen al dan niet als *kuffar* (ongelovigen) te brandmerken en desgevallend te bestrijden. Het gaat in hun geval om de mensen, ook de moslims, die de Goddelijke Wet niet interpreteren zoals door hen beperkend geïnterpreteerd wordt op basis van enkele Hadith en enkele verzen van de Qur’an. (...) Maar de categorie die bij uitstek met het thema van de Syriëstrijders te maken heeft, is nog een ander salafisme, namelijk de *Salafiyya Jihadiyya*. Die is ronduit takfiri georiënteerd. Belangrijk om te noteren is echter, (...) dat het vandaag niet eens meer de salafistische ideologie is die in het hoofd van de huidige vertrekken hun vertrek motiveert. Het klimaat van *Salafiyya Jihadiyya* is binnen bepaalde tegenculturen geïntegreerd geraakt, de kandidaat vertrekkers voor Syrië moet er zelfs doctrinair geen kennis meer van nemen.”

¹¹² Het Instituut omschrijft zichzelf als volgt: “The United States Institute of Peace is an independent, nonpartisan institution established and funded by Congress. Its goals are to help prevent and resolve violent conflicts, promote post-conflict peacebuilding, and increase conflict management tools, capacity, and intellectual capital worldwide. The Institute does this by empowering others with knowledge, skills, and resources, as well as by its direct involvement in conflict zones around the globe.”

proffered as root causes of terrorism. This study debunks some of the myths and popular misconceptions about extremist motivations, focusing instead on potential recruits' early development. Al-Qaeda seekers have characteristics common to other youths coming of age, but they choose the path toward violent extremism because al-Qaeda's message fulfills specific needs. Individual seekers have distinct psychological, societal, economic, and cultural factors motivating them to pursue al-Qaeda membership or affiliation. Seekers of al-Qaeda are relatively few in number, but they are not homogeneous in motivation. There are revenge seekers looking for an outlet for their frustration, status seekers looking for recognition, identity seekers looking for a group they can belong to, and thrill seekers looking for adventure. This study attempts to clarify each group's motivations and explain how individuals within each group view the world."

Bekijkt men de herkomst van de Belgische en Nederlandse jihadi die sinds 2012 naar Irak en Syrië zijn vertrokken dan hebben die toch duidelijk een verschillend profiel. Bij de meeste Belgische jihadstrijders moet de motivatie worden gezocht bij **revanche, en de zoektocht naar eigen identiteit en status.**, in die volgorde Enkel bij de polderjihadisten (de zogenaamde bekeerlingen) primeert het verlangen naar **avontuur**. Analyseert men de gesprekken die Nederlandse jihadisten op Facebook voeren, en laat men compleet gestoorden als Khalid K. of opportunisten als Murat Öfkeli buiten beschouwing, dan valt toch op hoe zij – gevormd in jihadistisch-salafistische moskeeën – veel meer belang hechten aan theologische zuiverheid. Wie enkel voor aanzien, roem of geld vertrekt wacht volgens de Koran inderdaad enkel de hel. (In heel veel verhalen van Nederlandse jihadisten leest men dat zij helemaal niet in luxueuze villa's in Aleppo willen leven zoals hun Belgische collega's; ook houden ze de oorlogsbuit niet voor zichzelf, maar delen ze die met het onderdrukte volk). De Nederlandse jihadist wil niet in luxe baden terwijl hij op het martelaarschap wacht. De Belgische jihadist, stijl Jejoen Bontinck of Younes Delefortrie of Brian De Mulder, is meer in luxe geïnteresseerd dan in het martelaarschap. De Nederlandse jihadist is dus opvallend *minder materialistisch en minder opportunistisch* dan zijn Belgische collega. De motivatie van de Nederlandse jihadisten moet minder worden gezocht in revanche, vooral in de **zoektocht naar eigen identiteit en avontuur**. Wat hen verbindt is de afkeer van wat zij aanvoelen als de **vernedering** in de westerse samenleving, een samenleving die zedig de ogen sluit voor de continue vernedering van de Palestijnen door Israël, die te lang gewacht heeft om tussen te komen in het Syrië van de dictator Bashar Al-Assad die straffeloos zijn eigen volk uitmoordt.

(e) Radicalisering in Nederland: cijfers & feiten

Uit Nederland zijn uiteindelijk **230** personen naar de Levant vertrokken voor wat zij de heilige oorlog tegen de westerse kruisvaarders noemen (lees: de slippendragers van de Amerikaans-joodse heersers, *sic*). Lange tijd dacht men in politieke kringen dat het er veel minder waren. Toen ze nog minister waren hielden Ivo Opstelten van Veiligheid en zijn collega op Buitenlandse Zaken, Frans Timmermans, het lang op 120. Minister Ronald Plassterk van Binnenlandse Zaken stelde dat in de loop van 2014 twee keer bij, eerst op 140, en op 9 november op 160.¹¹³ Volgens wat men toen wist bestond het grootste aantal uit Marokkanen met een (grote) minderheid van Turken. Ze kwamen vooral uit Den Haag, Zeist, Rotterdam en Delft, met minstens 33 (onder wie vier vrouwen) uit Den Haag dat bekend staat voor zijn neerbuigende houding over Marokkanen. Vooral in de volkswijk Duindorp worden allochtonen weggepest onder het motto "Wij moeten ze hier niet". Uit Delft vertrokken minstens 25 moslimjongeren naar Syrië. De uitstroom uit Amsterdam, Leiden, Arnhem, Almere, Vlissingen en Heeten is beperkt gebleken tot enkelingen. Verrassend is wel dat minstens 38 jihadisten niet naar Syrië, wel naar Irak zijn vertrokken, en dat de meesten zich in Syrië aansloten bij Jabhat al-Nusra, niet bij ISIS. Dat is grondig anders dan in België. Volgens Rob Bertholee, hoofd van de AIVD, zitten tussen de Syriëgangers opvallend veel *poldermoslims*,¹¹⁴ dus tot de islam bekeerde Nederlanders. In België is dat aantal lager. Op basis van gegevens verstrekt door de AIVD in Den Haag en door en door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) Dick Schoof zijn er tussen begin november 2014 en maart 2016 nog 70 naar de Levant vertrokken waar de meesten zich aansloten bij ISIS. Dat brengt het totaal inderdaad op 230. Daarvan zijn er ondertussen al minstens **60** teruggekeerd¹¹⁵ (26,1 procent) en

¹¹³ Op 9 november 2014 vertelde minister Plassterk op de buis, in een laatavond uitzending van Jeroen Pauw, dat er sinds begin september nog minstens twintig Nederlandse jihadisten naar Syrië of Irak zijn afgereisd. Dat zou hun totaal op 160 brengen. Van hen waren er toen al dertig naar Nederland teruggekeerd en 19 of 21 gesneuveld, wat impliceert dat er die dag nog ongeveer 110 Nederlandse jihadisten in Syrië of Irak verbleven. In de uitzending had Plassterk het over 20 gesneuvelde jihadisten.

¹¹⁴ Van hen zijn Rudolph Hollierhoek uit de Haagse Schilderswijk en Jordi de J. afkomstig uit Delft de best bekende. Ook ene Sara die 17 jaar oud haar Belgische vriendje Brian De Mulder – een poldermoslim en veroordeelde cocainedealer – naar Syrië achterna reisde. Ze zijn er getrouwd. Op 23 oktober 2015 sneuvelde De Mulder.

¹¹⁵ Officieel zijn het er maar 40 volgens Dick Schoof.

minstens **42** omgekomen (18,3 procent).¹¹⁶ Per miljoen inwoners vertrokken er **13,5** voor de heilige oorlog naar de Levant. Op de gehele Nederlandse moslimbevolking, geraamd op 1.016.700 personen, gaat het om **22,6** per 100.000. Die cijfers zijn opvallend lager dan in buurland België van waar er **46,2** per miljoen inwoners vertrokken en **75,4** per 100.000 moslims. Nederland heeft duidelijker het hoofd weten te bieden aan de radicalisering dan zijn zuidelijke buurland. Het feit dat het minder Marokkanen telt dan België (ongeveer 380.800 tegen 429.500) kan lang niet de enige verklaring zijn. Dat, aldus het CBS, in Nederland maar 22 procent van de moslims wekelijks de moskee bezoekt tegen bijna 45 procent in België, zou een begin van verklaring kunnen zijn, maar zeker niet de belangrijkste, omdat in België het ronselen via de moskee beduidend lager was dan in Nederland, zeker na het vroege opdoeken van de ronselmachine Sharia4Belgium (die hoogstens aansprakelijk was voor 59 vertrekkers). Eind maart zouden nog **128** Nederlandse jihadi in de Levant verblijven, met ondertussen al 30 kinderen, van wie de meeste daar geboren.

Wat die teruggekeerde jihadisten betreft maakt de Nederlandse regering zich tot op vandaag (31 maart 2016) ernstig zorgen omdat daar inderdaad tikkende tijdbommen tussen zitten. Voor velen lijkt de aanpak te *soft*. "Waarom worden ze bij hun terugkeer niet meteen opgesloten?" is een steeds weerkomende vraag. Tot nu toe is NCTV-voorman Schoof niet verder geraakt dan te eisen dat ze goed in de gaten worden gehouden. Hij houdt het bij *begeleiding* waarbij Justitie, de veiligheidsdiensten, gemeenten, politie en ook de moskee een rol te vervullen hebben. Voorlopig werd enkel een wettelijk kader geschapen dat jihadisten van vreemde afkomst de toegang tot Nederland kan worden ontzegd. Dit was van toepassing op de koppensneller Khalid K. van Iraaks-Koerdische afkomst (inmiddels dood) die geschoten) gedurende twintig jaar de toegang tot Nederland werd ontzegd. De beslissing om jihadisten hun steungeld in te trekken – want alle teruggekeerden leefden van een uitkering! – werd door de bevolking wel gunstig onthaald. Ook het besluit om banktegoeden van jihadisten te blokkeren kon op begrip rekenen. Maar op 29 maart 2016 kreeg Sybrand Buma, de fractieleider van het CDA, in de Tweede Kamer zeker geen algemene instemming toen hij voorstelde teruggekeerde Syriëstrijders in voorlopige hechtenis te nemen in afwachting van een beslissing door de rechter.

Voor de Nederlandse jihadstrijder, goed geïndoctrineerd in de jihadistisch-salafistische lezing van de Koran in de radicale moskee, is de heilige oorlog een plicht. Voor de Belgische, zeker voor de polderjihadisten onder hen, lijkt het veeleer gratis vakantie waaraan best geen einde komt. Over de Nederlandse jihadisten schrijft het multiculturele bureau Forum van maart 2014: "*De jihad zien zij dan ook als hun heilige plicht. Volgens deze visie zijn deze jongeren niet op zoek naar status (omdat dit haaks staat op het geloof), zijn zij niet naïef en kwetsbaar (zoals in de media veelvuldig naar voren gebracht), gaat het niet om jongeren die op zoek zijn naar sensatie en avontuur (wat ook wel eens wordt beweerd, zij het sporadisch), maar maken zij een welbewuste en doordachte keuze om zich aan te sluiten bij de gewapende strijd. Tegenover het heersende beeld in de media plaatsen de jongeren op deze manier een alternatief beeld, waarbij het in beide gevallen uiteraard nog de vraag is of het beeld geheel overeenkomt met de werkelijkheid.*"

In Nederland is de rekrutering van Syriëstrijders vooral gebeurd door een drietal radicale moskeeën die rekruten de heilige schriften op een jihadistisch-salafistische manier leerden lezen. Hier zorgde men voor een scherpe indoctrinatie bij het lezen van de Koran, de soenna en de hadiths moest lezen. Twee orthodoxe moslimgroepen die in 2011 samensmolten – *Behind Bars* en *Straat Dawah* – worden vaak geciteerd als rekruteringsgroepen, maar die zouden er nooit zijn gekomen als de Haagse *As-Soennah-moskee* er niet was geweest. Het zal toch geen toeval zijn dan zoveel jongeren uit de Haagse Schilderswijk naar Syrië zijn vertrokken als men bedenkt dat de Syrische imam Fawaz Jneid er in de wahhabistische *As-Soennah-moskee* in dezelfde Schilderswijk jaren de jihadistisch-salafistische leer heeft gepredikt. De moskee groeide uit tot een verzamelplaats van radicaliserende jongeren. Het zijn moslims geweest die geregeld samenkwamen in de recreatieruimte van de moskee die later *Behind Bars* en *Straat Dawah* hebben opgericht. Het bedrijfspannd aan de Meppelweg 440 in Den Haag, waar die groepen verzamelen,

¹¹⁶ Het verwerven van informatie over teruggekeerde en gesneuvelde Nederlandse jihadstrijders verloopt stukken moeilijker dan in België omdat de AIVD aanvankelijk nauwelijks statistieken van de vertrekkers bijhield. Ook verstrekt de AIVD zo goed als geen namen van gesneuvelden en is men voor die informatie afhankelijk van persberichten. Met wat de *Nederland Werkgroep Syrië* (NWS) neerpent valt weinig aan te vangen. Bepaald irriterend bij NWS zijn de verslagen van hun medewerker Chessy – die zichzelf om de haverklap "de ongekroonde prins" noemt – die graag intrigeert, die opschept met zijn goede contacten met de veiligheidsdiensten, en die steeds weer herhaalt dat hij veel meer weet dan hij schrijft. Professioneel is dat opzoekingswerk (*sic*) geenszins. De tegenhanger van Pieter van Ostaeyen in Nederland is Harald Doornbos, een politicoloog die als journalist mondiaal bekend werd toen hij op zoek ging naar de Servische oorlogsmisdadiger Radovan Karadžić. Zijn *sérieux* staat in schril contrast tot de opschepperij van NWS. Verder vindt men ook erg gekleurde fantasierijke informatie terug op de salafistische website *De ware religie* van Rudolph Holierhoek (in de volksmond *Abu Babyschudder*, die tot 2½ jaar gevang werd veroordeeld omdat hij zijn baby dood schudde), veel objectiever op de website *Jihadology*.

groeide daarna uit tot hét referentiepunt voor aanhangers van het jihadisme. Azzedine Choukoud alias Abou Moussa werd er de informele leider. (In een later stadium zal hij weldegelijk oproepen tot geweld in een heilige oorlog om, ondertussen dolgedraaid, op 24 juli 2014 een pro-ISIS-betoging in de Schilderswijk te organiseren. Het duurt nog tot 27 augustus alvorens hij opgepakt wordt voor het ronselen van moslimstrijders voor het kalifaat.)

Ultraorthodoxe moslimjongeren van de Meppelweg legden al vroeg contacten met hun leeftijdsgenoten uit de Turkse *Sultan Ahmet-moskee* in Delft, een moskee met ruime aanhang uit de wijk Buitenhof; ook met de Marokkaanse *Al-Qibla-moskee* in Zoetermeer werden contacten opgebouwd. Daar wist de Marokkaans-Nederlandse prediker 'Abu Beshir' Talbi met zijn meeslepende preken jongeren te begeistere, ook al zou hij, in tegenstelling tot Abou Moussa, nooit in het openbaar opgeroepen hebben om zich bij de jihad aan te sluiten. Nog in de Al-Qibla-moskee van Zoetermeer kon de omstreden imam Abdul-Jabbar van de Ven, mentor van één van de verdachten van de *Hofstadgroep*, een opzweepende toespraak houden. [Met de Schilderswijk is het pas echt compleet mis gelopen nadat het kalifaat werd uitgeroepen. Vanaf dan gedroegen Abou Moussa en zijn rosbaardige bekeerling Rudolph Holierhoek zich als was Schilderswijk een heuse ISIS-enclave. Hagenaars klagen steeds luider dat burgemeester Jozias van Aartsen er de situatie niet langer onder controle heeft, al kan een maandenlange opsluiting van Abou Moussa wel bijdragen tot iets meer rust. De rol van de moskeeën in Nederland is in elk geval sterker geweest dan in België. Daarom is het geen toeval dat zoveel jongeren uit Den Haag, Delft en Zoetermeer naar Syrië vertrokken. Wel is er, in ver ondergeschikte orde, invloed geweest van de ondertussen omgekomen Turk Murat Öfkeli uit de Haagse Schilderswijk, van de Leidse jihadspreekbuis en glibberige fundamentalist Maiwand Al-Afghani, en van de Arnhemse ex-rapper Marouane Boulahyani, maar die invloed wordt door attente waarnemers van de veiligheidsdiensten grondig overschat genoemd. Amper een handvol andere Nederlandse jihadisten, die geen contacten hadden met de Meppelweg, konden via Sharia4Belgium, waarvan *Sharia4Holland* slechts een soort filiaal was, overtuigd worden om in Syrië te gaan meevechten.

Na begin 2014 is de exodus naar Syrië toegenomen. Toen de eerste Nederlandse jihadstrijder, Mourad Massali¹¹⁷ een jongeman uit Delft 20 jaar oud, in maart 2013 sneuvelde dacht de overheid dat dit het uitwijken naar Syrië zou afremmen, maar net het tegenovergestelde gebeurde. Toen daarna ook zijn broer Choukry Massali en Sofian Elfassi, een gewezen voetballer uit Delft, omkwamen werd dit uitgelegd als de drang om te boeten voor hun zonden en zo toch een plaats in het paradijs te veroveren. De eerste gesneuvelde had bijvoorbeeld een crimineel verleden, maar werd in bepaalde sociale media gehuldigd als een boetedoener die dankzij die boete via het martelaarschap toch het paradijs zou bereiken. Dat soort voorstelling heeft zeker grote invloed gehad op geradicaliseerde moslims. Doodgaan is voor geradicaliseerde moslims niets om bang voor te zijn. Allah heeft hen immers uitverkoren voor het martelaarschap: sterven in de heilige oorlog is een eer die alleen de uitverkorenen van Allah te beurt valt. Toen de AIVD op 30 juni 2014 bekend maakte dat er reeds veertien "Nederlandse" jihadisten waren omgekomen vertelde hun woordvoerder aan *De Telegraaf*, dat hem dit jaloers maakte: "*Dat is het hoogste wat iemand kan bereiken in de islam: het martelaarschap. Deze jongens hebben een enkeltje geboekt naar Syrië en het einddoel was om het martelaarschap te verkrijgen...ik ben jaloers op ze.*" Dit soort idealiserende taal, een soort jongensboekretoriek in typische propagandataal, waarbij het gevaar voor de dood wordt genegeerd, werkt aanstekelijk bij geïndoctrineerde jongeren. Andere extremistische discussiegroepen als *Hizb al-Tahrir* of *Ibrahim Millatu Groep* hebben op hun beurt tot die indoctrinatie bijgedragen. In 2015 zijn minstens nog een zeventigtal radicale moslims uit Nederland naar Syrië vertrokken, al veel minder in de waan dat ze er een nobele taak konden vervullen – iets wat hun voorgangers van de eerste lichting nog algemeen dachten: dat ze er de onderdrukte Syrische bevolking konden gaan helpen. Vertrekkers van die eerste lichting voelden zich vaak meer welzijnshelper dan jihadstrijder. Dat bleek onder meer erg duidelijk uit een vijftien minuten durende TV reportage die in NOS

¹¹⁷ Typerend ook is wat de Delftenaar Abu Jandal (die later zelf zou sneuvelen) over de dood van Mourad Massali (met krijgsnaam Abu Baseer) schreef: "*Abu Baseer is a brother who inspired many in The Netherlands to take the path of Jihad. He always called for truth, whether at work, in the streets, in the Mosque and even from Syria. He called us from Syria and told us about the beauty of Jihad; we would be foolish not to come over. This brother had everything he could wish for living in The Netherlands; he had a college degree, was married at the age of 20 and was soon to become father, he had a good job and lived with his wife in his own house. He was a lucky young man and yet he choose to sacrifice his life fighting for the cause of Allah. It was not only the love for Allah that made Abu Baseer leave for Syria, but more importantly his love for the Ummah. For when a Muslim sees the suffering of the Syrian people, he sees them as if they were his own parents, his own children. It cannot be that the tears from our mothers in The Netherlands are more important than the tears of the hundreds of thousands Syrian mothers. These Syrian women lose husbands, children and family daily. These women get killed, raped or tortured. These women we see as our own mothers, we feel their grief as if it was our own. The same applies for the Syrian men and children who we see as our own kind. (...) If I would have to describe Abu Baseer in one word, I would use 'Izz' (honor). He was a man of honor and strength loyal to his Brothers. When he heard some Muslims were in hardship he always was the first to start collecting money to help them out. Whenever you were in trouble, Abu Baseer was there to help you out. (...) We ask Allah to take care of Abu Baseer's relatives and to accept him as true Martyr. We ask Allah to reunite us in Paradise, Oh Allah favor us with martyrdom, take our blood, our belongings and our endeavors untill You are satisfied with us.*"

Nieuwsuur op 26 januari 2014 uitzond. Redacteur Roozbeh Kaboly was er na acht maanden voorbereidend werk in geslaagd het vertrouwen te winnen van de gewezen beroepsmilitair van Turkse afkomst Omar Ylmaz, die nu schietoefeningen geeft aan Britse jihadstrijders. Daarop was hij te zien in zijn uniform van het Nederlandse leger en deed hij in niets denken aan de "haatbaarden" uit de Schilderswijk. In de reportage zegt Ylmaz: *"Als het Nederlandse leger een eenheid of soldaten zou sturen om het Syrische volk te helpen, zou ik me meteen aanmelden. Maar niemand doet iets. Dus als iemand dan wel iets doet om te helpen en iets te betekenen, is dat dan een probleem? Ben ik dan een verrader? Dat slaat nergens op."* Ook: *"Ik ben naar Syrië gekomen voor Syrië. Niet om te leren hoe je bommen maakt en dan terug te gaan. Zo zijn veel strijders hier niet. Het klinkt misschien hard, maar we zijn gekomen om te sterven. Dus teruggaan is niet iets waar we ons mee bezighouden. Waarom zou ik aan Nederland denken? Dat hoofdstuk is afgesloten."* De reportage haalde later ook de BBC News, CBS News, de *New York Times*, de *Daily Mail*, etc. De laatste lichting van 70 die naar Syrië vertrok, allemaal nadat het kalifaat al was uitgeroepen op 29 juni 2014, ook nadat de wereld ontzet kennis had genomen van de gruweldaden waartoe dit kalifaat opriep, vertoont veel meer gelijkenis met de doorsnee Belgische jihadstrijder. Deze keer gaat het vrijwel uitsluitend om gewezen bajesklanten die enkel uit zijn op **revanche** en macht. In tegenstelling tot de Nederlandse jihadi die voor november 2014 vertrokken vestigt de nieuwe lichting zich niet langer in simpele rijhuizen maar azen ze op mooie villa's, liefst uitgerust met zwembad, zoals de meeste Belgische jihadi deden. De dag dat leden van die laatste lichting zullen terugkeren zit Nederland met hetzelfde soort probleem als België met zijn teruggekeerde diehard criminelen.

Van de 230 vertrokken jihadisten zijn er minstens vijf omgekomen bij zelfmoordaanslagen ter plaatse.¹¹⁸ Dat is meer dan bij de Belgen, van wie eigenlijk maar één zelfmoord met zekerheid vaststaat. Per 23 september 2014 stond de teller van het aantal gesneuvelde volgens de AIVD al op achttien, onder wie drie na de eerste Amerikaanse bombardementen boven Aleppo. Onder hen minstens vier Syriëgangers uit Delft, minstens zeven uit Den Haag, één uit Amsterdam-Noord, één uit Vlissingen en één uit Almere. De best bekende gedode "Nederlandse" jihadisten zijn Murat Öfkeli van Turkse herkomst en Khalid K. Abdulrahman van Koerdisch-Iraakse afkomst.¹¹⁹ Verder waren er nog twee vermisten. Eén van hen is de door de troepen van Assad gevangen genomen en sindsdien spoorloos: Ahmet Polat uit Delft. Tussen

¹¹⁸ De eerste in Irak met een rugzakbom, de tweede in Syrië met een autobom, de derde op 12 november 2014 toen hij zichzelf opblies bij de ingang van een politiekantoor in Bagdad. Hun identiteit en herkomst werd door Plassterk niet meegedeeld. De derde had volgens de NOS Abu Bakr al-Hollandi als oorlogsnaam. In werkelijkheid ging het om Sultan Berzel uit Maastricht. Daarna volgden op 4 februari 2015 nog die van de 32-jarige Amsterdammer Lotfi S., alias Abu Hanief, alias Abu Abdurahman al-Hollandi, in Fallujah, waarbij acht mensen omkwamen; op 28 januari 2016 die van ene Abu Hanifa al-Hollandi van wie niet vaststaat dat het om een werkelijke zelfmoordaanslag ging.

¹¹⁹ De meest atypische van het tweetal is Khalid K. die zich in Almere arbeidsongeschikt liet verklaren, die er tien jaar lang steuntrekker is geweest, die verzorgd werd voor verschijnselen van schizofrenie en claustrofobie, en die uit pure frustratie met niets dan revancheringgedachten naar zijn thuisland Irak vertrok. Daar sloot hij zich aan bij ISIS. Als neurotisch aanbidder van geweld poseerde hij er geregeld met afgehakte hoofden, eerst één, later vijf, uiteindelijk zeven. Die wansmakelijke foto's liet hij op zijn Twitter account zetten en ze gingen de wereld rond. Het gaf hem de illusie dat hij, nooit iets betekend, nu wereldberoemd was. In werkelijkheid was hij slechts een klein pionnetje binnen ISIS, maar door zichzelf *Abu Abdul Rahman al-Iraki*, later zelfs *al-Bilawi* te noemen – uitgerekend de naam van leider van de militaire raad van kalief Abu Bakr al-Baghdadi – wekte hij de indruk niet de zielenpoot te zijn die hij altijd geweest was, maar zowaar een vooraanstaand krijgshoofd. Wanneer de echte Abu Abdul Rahman op 5 juni 2014 in Mosoel omkomt, denken Nederlandse media dat koppensneller Khalid K. is omgekomen, zodat er te vroeg wordt gejuicht om zijn dood. In werkelijkheid zit hij ondertussen in Syrië waar hij zo idioot is zich met waarschuwend vingertje te laten portretteren achter een rij van vijf afgehakte hoofden van Jabhat al-Nusra strijders. Dat hij die hoofden zelf zou hebben afgehakt is erg onwaarschijnlijk, want om zo iets te mogen doen moet je al een positie hebben binnen de hiërarchie van ISIS. Finaal kwam de foto met de afgehakte hoofden ook al-Golani van Jabhat al-Nusra onder ogen. Hij gaf zijn mannen opdracht de opschepper Khalid K. zonder verwijl zelf te onthoofden. Dan is onze "Nederlandse" vermeende koppensneller als opgejaagd wild van Syrië naar Irak gevlucht. Toen Chessy van NSW hem per Facebook vroeg hoe hij aan die afgehakte hoofden geraakt was, was het strenge waarschuwende vingertje helemaal verdwenen, was de doodsbenuwde Khalid K. opeens niet langer groot, wel nog kleiner dan toen hij uit Almere vertrok. Die koppen, die lagen ergens op straat. Want de straten lagen er blijkbaar vol van afgehakte koppen als je Khalid K. kon geloven: hij had die toevallig gevonden en dacht er een mooi plaatje van te kunnen maken. En neen hoor, hij had nooit iemands hoofd afgesneden, dat was een groot misverstand. Op de vlucht naar Irak moest Khalid K. door Iraaks Koerdistan. Daar was hij in de ogen van de Koerden dé grote verrader. Toen ze hem herkenden hebben ze er op 17 augustus 2014 korte metten mee gemaakt en hem afgeschoten. Wel zijn ze nog zo galant geweest hem de eigen kop te laten behouden. Toen hij eindelijk geliquideerd was vond die andere, ondertussen ook dolgedraaide, verheerlijker van het geweld, Azzedine Choukoud alias Abou Moussa, het nodig te twitteren dat het overlijdensbericht een hoax was. Pittig detail: Khalid K. is in Nederland amper veertien dagen vastgezet wegens gebrek aan bewijs. Maar om tien jaar op de kap van de belastingbetaler te leven werd het bewijs dat hij arbeidsongeschikt was wél aanvaard natuurlijk.

Een andere atypische jihadist is de Nederlander van Turkse afkomst Murat Öfkeli die het Nederlandse gerecht veel te lang op vrije voeten liet. Hij werd liefst vier keer opgepakt en opgesloten, één keer zelfs negen maanden lang, telkens opnieuw verdacht van terroristische activiteiten, maar keer op keer moest het gerecht hem laten gaan wegens een gebrek aan bewijs. Onder de roepnaam Ibrahim de Turk heeft hij zowat overall mensen qeronselfd voor de *globale jihad* waarvoor hij geld inzamelde, en dit net zo goed in Australië als Azerbaïjan. Wat hem minstens al sinds 2001 verdacht maakte was zijn relatie met de Syrische geestelijke vader van de *Hofstadgroep* Mohammed Basel al-Issa die hij in de radicale al-Fourqaan moskee in Eindhoven leerde kennen. Dezelfde charismatische al-Issa hield huiskamer sessies in de woning van Mohammed Bouyeri die later Theo van Gogh zou vermoorden. Al-Issa is sinds dan op de vlucht en kon nog steeds niet worden gevonden. Van Murat Ö. werd gevreesd dat hij een terroristische aanslag beraamde. De overheid was hem liever kwijt dan rijk en Nederland haalde opgelucht adem toen hij nabij Homs werd doodgeschoten.

november 2014 en maart 2016 kwamen nog eens 24 Nederlandse jihadstrijders om, de meeste bij Amerikaanse of Russische bombardementen.

Telkens de media melding maken van een gesneuvelde "Nederlandse" jihadstrijder wordt dit in de sociale media massaal onthaald op gejuich, waarbij sommigen zover gaan Assad op te hemelen en hem te vragen er nog meer van kant te maken. Op enig begrip van de modale Nederlander moeten een gedode jihadist en zijn familie niet rekenen.

Een zeer beperkt aantal Nederlanders doet het omgekeerde: in plaats van mee te vechten met de Nederlandse jihadisten strijden ze net mee *tegen* die jihadisten. Dat deden bijvoorbeeld drie leden van de motorclub *No Surrender* die in Iraaks Koerdistan zijn gaan meestrijden met de Koerden tegen de Islamitische Staat. Dat doet ook de Iraakse Koerd Serdar Doski die tien jaar in Nederland heeft gewoond en die in 2005 naar Iraaks Koerdistan terugkeerde. Hij richtte er een eigen vrijwilligersleger op, de *Kurdistan Defense Force*. Op 24 oktober 2014 was hij op de buis te zien in een NOS reportage voor *Nieuwsuur*, gemaakt door Jan Eikelboom. Als Doski denkt dat de camera niet meer loopt vraagt reporter Eikelboom hem wat de Koerden doen met gevangen genomen of gewonde tegenstanders van IS. Daarop zegt Doski: *"Als die in onze handen vallen? De kogel, de kogel kost iets van 50 cent. Een tweede kogel en dan ben je ervan af. Daar zal ik maar eerlijk over zijn. We willen gewoon geen gevangenen. Er worden geen gevangenen genomen. Niet in mijn Forces. Nergens eindelijk."* De reportage brengt ook beelden van het Arabische dorpje Bazan. Daar staat geen huis meer overeind. Doski legt uit dat het dorp een paar Koerdische strijders heeft vermoord en dat het daarom als represaille van de kaart werd geveegd.

Als *Human Rights Watch* daarover hoort laat de woordvoester er geen twijfel over bestaan: het gaat om een collectieve bestraffing en dat kan niet volgens het oorlogsrecht. Er moet een onderzoek volgen. Voor het Nederlandse leger dat aan de zijde van de Koerden meestrijdt tegen de Islamitische Staat is dat uiteraard een pijnlijk moment, ook voor de hele internationale coalitie, want enkele dagen ervoor dropten Amerikaanse vliegtuigen nog wapens boven Koerdistan. En nu opeens kwamen de Peshmerga in een kwalijk daglicht te staan als een organisatie die het oorlogsrecht met de voeten treedt. Eén dag later vraagt *Nieuwsuur* aan de vertegenwoordiger van de Koerdische regionale regering bij de Europese Unie, aan Delavard Aqev in Brussel, wat hij van de beweringen van Doski denkt en of de Koerden enig bezwaar hebben dat er een grondig onderzoek komt naar wat in Bazan is gebeurd. Aqev legt uit dat de Koerdische regering geen enkel probleem heeft met een onderzoek door een Internationale Mensenrechten Organisatie. Ook wijst hij erop dat het vrijwilligersleger van Doski helemaal geen deel uitmaakt van de Peshmerga, dat het niet in de frontlinie vecht en enkel rugdekking biedt. Het kan dus geen krijsgevangenen maken. En de Peshmerga hebben weldegelijk krijsgevangenen, die worden heel correct behandeld en dat kan een onderzoekscommissie ter plaatse komen constateren. Aqev wijst erop dat de Koerden al tweeduizend jaar de gewoonte hebben krijsgevangenen correct te behandelen.

Iets moeilijker krijgt de Koerdische woordvoerder om uit te leggen wat er dan met het dorp Bazan is gebeurd, waar alle huizen zijn vernield. Hij vertelt dat IS-troepen er overal bernbommen hebben geplaatst en dat IS het dorp bij de aftocht compleet vernield heeft, niet de Peshmerga. Daarmee is voor Rutte en Samson de schijn dus gered, daags nadat een opiniepeiling melding maakte dat de VVD van premier Rutte sinds de laatste verkiezingen 12 zetels heeft verloren (van 41 naar 29), de PVDA van Samson zelfs 21 (van 38 naar 17). Ondertussen is de PVV van Geert Wilders (die opgeroepen heeft dat de internationale coalitie werk moet maken van het doden van Abu Bakr al-Baghdadi) gestegen van 15 naar 27, D66 van 12 naar 26.

Om de uitstroom naar Syrië of Irak in te dijken werkt Nederland, op voorstel van de PVDA, met een systeem waarbij het paspoort van kandidaat-vertrekkers wordt ingetrokken. In België, waar de aanpak van Syriërs nog steeds niet op punt staat, wil de minister van Binnenlandse Zaken, Jan Jambon, iets soortgelijks. Op 25 november 2014 zorgde een interview in het *Algemeen Dagblad* met de socialistische burgemeester van Rotterdam, Ahmed Aboutaleb, zelf moslim, voor beroering. De burgemeester vond het preventief intrekken van het paspoort van kandidaat-jihadstrijders maar niets. *"Het beeld dat opdoemt als ik kijk naar internationale media als Al Jazeera, is dat een groot deel van deze mensen gedreven wordt door het ideaal van willen leven in een land waar het woord van God verheven is tot wet. Een territorium dat is vrijgemaakt van alle andere afgoderij in hun ogen en alles wat niet in hun interpretatie van de Schriften past. Een gebied dat is schoongemaakt, oneerbiedig gezegd"*, aldus de burgemeester. *"Dit maakt duidelijk dat het nemen van maatregelen zo goed als onmogelijk is."* Aboutaleb zegt dat dergelijke mensen niet tegen te houden zijn en dat hij ze ook niet wil tegenhouden. *"Ga maar. Maar dan is er ook geen weg meer terug. Lever dan je paspoort in en neem het risico dat er bommen op je vallen."*

In de loop van 2015 is Nederland het toneel van drie grote terrorismeprocessen. Best bekend is het zogenaamde **Haagse Contextproces** dat verontruste ouders van naar Syrië vertrokken jonge jihadi inspannen tegen de Haagse kopstukken uit de Schilderswijk. Het proces startte op 10 oktober en er

stonden tien personen terecht. Twee van hen – Anis Z. (24) en Hatim R. (26) – zaten nog steeds in Syrië en lieten verstek gaan. Aanvankelijk werd ook Soufiane Z. (27), de oudere broer van Anis, gedagvaard. Die stond in Syrië bekend als *The fighting journalist* Abu Mohamed en was op 22 januari 2015 samen met die andere Hagenaar, Driss D., omgekomen bij een Amerikaans bombardement boven Kobani. Omdat zijn stoffelijk overschot nooit werd gevonden, stemde het openbaar ministerie eind november in met de vraag van advocaat Bart Nooitgedagt geen kosten aan het sterfhuis te maken en het proces niet te laten ontaarden in de veroordeling van een *spookjihadist*. Even zag het ernaar uit dat het grootste Nederlandse terreurproces sinds dat tegen de Hofstadgroep *nodeloos* lang gerekt zou worden. De Delftse poldermoslim Jordi de J. (22), ook bekend als 'Abu Mousa Al Gharib' en 'Jihad Jordi', was immers enkel uit Syrië naar Den Haag teruggekeerd omdat de AIVD hem opschorting van straf had beloofd. Het OM wierp dat verweer van tafel met de nuchtere vaststelling dat de AIVD zulke justitiële bevoegdheid doodgewoon niet heeft. De twee voornaamste beschuldigen waren de in Duitsland opgepakte en sinds 28 augustus aangehouden Azzedine Choukoud (33), alias Abou Moussa, en de in 2013 poldermoslim Rudolph Holierhoek (25), alias Abu Suhayb en Abu Saied, die ettelijke jongeren voor de jihad hadden geronseld, die paramilitaire trainingskampen hadden opgezet, die herhaaldelijk voor oproer in de Schilderswijk hadden gezorgd en er haat hadden gepredikt. Onder de andere beschuldigen de vrouw van Choukoud (26), een jonge koranleraar (19) en een teruggekeerde jihadstrijder Hicham El O. (30) en een meeloper (41).

Naar Nederlandse normen waren de strafeisen hoog: zeven jaar voor Azzedine Choukoud, zes jaar voor Holierhoek en de twee verstek latende Syriëstrijders, vijf jaar voor de jonge koranleraar, vier jaar voor de uit Syrië teruggekeerde El O. en drie jaar voor Jordi de J. Op 10 december velst de rechtbank het vonnis. Choukoud en de twee verstek latende jihadisten krijgen elk zes jaar, de teruggekeerde El O. vijf jaar, Holierhoek en koranleraar Abu Yazeed elk drie jaar waarvan één voorwaardelijk, Jihad Jordi 155 dagen, de meeloper 43 dagen en de vrouw van Choukoud zeven dagen.

De strenge Haagse lijn wordt later ook doorgetrokken in **Breda** waar een in Nederland wonende Somaliër, Salim S., die van een uitkering leeft, midden 2014 op Schiphol werd tegengehouden met op zak 68.000 euro in cash geld. Aanvankelijk wordt hij verdacht van witwaspraktijken en in afwachting van zijn proces weer vrijgelaten. Maar begin juli 2015 wordt hij aangeklaagd door enkele jonge Jezidi's die in april 2015 zijn kunnen ontsnappen aan de genocide in Sinjar door de terreurgroep ISIS¹²⁰ en die naar Nederland zijn gevlucht. Zij vertellen de officier van justitie Karlijn Gimbrère dat hij in het vluchtelingencentrum in Vught jongeren tracht te ronselen voor de jihad. Zij laat hem aanhouden en begrijpt opeens waarom hij een jaar eerder met zoveel liquide geld naar Turkije wou vliegen. Hij wordt ervan verdacht niet enkel jihadi te ronselen maar ook terreurbewegingen in de Levant te financieren. Hoewel de rechtbank niet kan bewijzen welke terreurgroep hij wilde financieren blijft hij, na twee mislukte pogingen om de voorlopige hechtenis op te heffen, wordt hij op donderdag 18 februari 2016 wel tot anderhalf jaar opsluiting veroordeeld voor het ronselen van jihadstrijders.

Dezelfde dag staan in **Rotterdam** drie Arnhemmers terecht in een ander jihadproces. Het zijn de Afghaanse Nederlander Seyed H. (27) die eerder in Syrië heeft meegevochten aan de zijde van Jabhat al-Nusra, die daarna naar Nederland terugkeerde, en nu weer naar Syrië wilde afreizen omdat steeds meer Nederlandse jihadi in de loop van 2015 overgestapt zijn van al-Nusra naar ISIS; verder Hardi N. (32) die zinnens was met Seyed de uitgedunde troepen van al-Nusra in Syrië te gaan versterken; en Adil C. (27) die geregeld kleine bedragen – nooit meer dan duizend euro – storte op rekening van Arnhemse jihadstrijders in Syrië. Hardi en Adil worden veroordeeld tot twee en één jaar opsluiting wegens "financiering van een terroristische organisatie" maar komen in afwachting van eventueel beroep met een enkelband vrij. Seyed H. blijft aangehouden en krijgt drieënhalf jaar.

Verwijzend naar een vroeger jihadproces van 1 december 2014 in Den Haag, waarbij de rechter geen straffen kon uitspreken, schrijven Jaco Alberts en Harry Lensink op de website van Vrij Nederland van 19 februari 2016 over de nieuwe Nederlandse jihadprocessen het volgende: "*Met de veroordeling van de asielzoekersronselaar Salim S. is de tijd dat Justitie niks tegen jihadisten kon doen, echt voorbij. De tijd dat Justitie een tandeloze tijger was die weinig kon uitrichten tegen vermeende jihadisten en ronselaars in Nederland lijkt nu echt wel voorbij. Eind vorig jaar brandmerkte de Haagse rechtbank een groep moslimextremisten uit de Schilderswijk al tot terroristische organisatie en gaf de meeste leden gevangenisstraffen van vele jaren. Gisteren deelden rechtbanken in Breda en Rotterdam in andere zaken ook diverse celstraffen uit voor terroristische vergrijpen. In Rotterdam pakte de rechtbank mannen aan uit Arnhem, naast Den Haag een van de andere voornaamste 'jihadistische brandhaarden' zoals ze door de veiligheidsdiensten worden geïdentificeerd. Een fiks contingent moslimmannen afkomstig uit de Gelderse stad vecht bij diverse strijdgroepen in Syrië en Irak.*"

¹²⁰ In wat volgt gebruik ik de termen ISIS, IS en Daesh door elkaar omdat ze alle drie verwijzen naar dezelfde terreurgroep die in naam van het jihadistisch salafisme een waslijst van gruweldaden tegen de mensheid begaat.

Nederland kan lang de illusie koesteren dat het, in tegenstelling tot België, geen netwerk van terroristen op eigen bodem heeft. Aan die waan komt een deuk als op 24 maart 2016 in Boulogne-Billancourt de Franse terrorist Reda Kriket wordt opgepakt, en in zijn woning een compleet wapenarsenaal wordt aangetroffen. Kriket was in 2014 met zijn maatje Anis Bahri naar Syrië vertrokken om na zijn terugkeer, net als Bahri, onder te duiken. Beiden werden op 29 juli 2015 op het Brussels terrorismeproces bij verstek veroordeeld tot respectievelijk tien en twaalf jaar. Blijkt na de aanhouding dat Bahri in Rotterdam-West ondergedoken zit. Bij een inval daar op 29 maart 2016 worden hij en nog drie Algerijnen opgepakt. Kriket heeft blijkbaar een netwerk opgezet dat plannen had om in Argenteuil en elders terreuraanslagen te plegen. Een week na de aanslagen in Brussel is terreur plots dichtbij in Nederland.

(f) Radicalisering in België: cijfers & feiten

De meeste Belgische jihadi hebben een crimineel verleden en de grote meerderheid van hen is niet in de moskee geradicaliseerd, wel in de **gevangenis**. Van de **589** (cijfer voor april 2016 volgens Pieter van Ostaeyen, 2016) die naar Syrië of Irak vertrokken zijn werd inderdaad slechts een minderheid geronseld via predikers in geradicaliseerde moskeeën – veel van hen zetten voor hun radicalisering immers nooit een voet in de moskee en zijn de Koran pas in de gevangenis beginnen lezen. De Belgische onderzoeker Pieter van Ostaeyen berekende dat van de 340 eerste jihadi die naar de Levant vertrokken er slechts 59 direct of indirect door Sharia4Belgium werden geronseld. Achteraf bleken het er 79 te zijn. Minstens 45, een meerderheid met een zwaar crimineel verleden, onder wie een paar betrokken bij de aanslagen in Parijs van 13 november 2015, werden gerekruteerd door het netwerk van Khalid Zerkani uit Sint-Jans-Molenbeek en van Fatima Aberkam, die als godsdienstwaanzinnige wordt beschreven, eveneens uit dezelfde gemeente. Zerkani, alias de Kerstman, is een vroegere poetsman, die in Molenbeek in sportclubs Marokkaanse jongeren de wildste verhalen voorspiegelde over het luxeleventje in riante villa's dat ze in Syrië konden lijden indien ze aan de zijde van ISIS of al-Nusra gingen meevechten tegen de ongelovigen. Hij duikt op in 2012 ten tijde van het burgemeesterschap van Françoise Schepmans. Dat ze hem geen strobreed in de weg zou hebben gelegd lijkt onbetwistbaar: tot hij aangehouden werd wist ze niet eens dat hij bestond. Molenbeek blijkt een broeihaard van radicalisering te zijn, met een link naar Verviers en Noord-Frankrijk en de Parijse voorsteden.

Amper vier werden geronseld door de 69-jarige sjeik Bassam ar-Rahman al-Ayashi uit Sint-Jans-Molenbeek, die ze met 15 anderen onderbracht in de *Groupe Islamique Combattant Marocain* (GICM). Als vader van twaalf kinderen, die in Syrië een zoon en een aangenomen zoon verloor, trok hij een paar keer naar de Levant. Over zijn eigen groepering van radicale moslims, *Ahl al-Bayt*, wordt nagenoeg niet gesproken. En toch gaat het in samenwerking met de plaatselijke *Suqur as-Sham* over een militie van 500 man die deel uitmaakt van het *Islamic Front*. Een bepaalde pers schrijft de sterke concentratie van Belgische in Molenbeek toe aan de vroegere burgemeester, de socialist Philippe Moureaux, die geaasd zou hebben op stemmen van de Marokkaanse gemeenschap, en – in tegenstelling tot zijn collega's Hans Bonte in Vilvoorde en Bart Somers in Mechelen – veel te weinig zou hebben gedaan tegen de radicalisering van jonge moslims in zijn gemeente. Maar ook onder zijn opvolgster, Françoise Schepmans (van liberale signatuur), die sinds 2012 de burgemeesterssjerp draagt, is er geen werk gemaakt van de deradicalisering van de Marokkaanse jongeren. Waar na het proces tegen Belkacem & Co geen geradicaliseerde jongeren nog naar Syrië vertrokken uit Vilvoorde en Mechelen, vertrokken in de loop van 2015 nog een veertigtal jongeren uit Sint-Jans-Molenbeek naar Syrië. Werden in Nederland de meeste jihadi nog geronseld via de moskee dan was dat in België hooguit het geval voor een honderdtal. De radicalisering verliep er vooral via de verhaaltjes op het internet en het virale circuit in de gevangenissen. Religieuze motieven waren er opvallend minder talrijk dan bij hun noorderburen.

Uit België vertrokken veel meer jihadi naar de Levant dan uit Nederland. In België gaat het om **52,5 per miljoen** inwoners¹²¹ en **86** per 100.000 Belgische moslims. Ongeveer 75 procent van de Belgische jihadstrijders sloot aan bij de terreurbeweging ISIS, minstens tien procent bij Jabhat al-Nusra, de opvolgers van al-Qaeda. Voor Nederland is de verhouding ongeveer fiftyfifty. Van minstens 24 Belgische jihadi is geweten dat ze zich aansloten bij kleinere groepen rebellen in Syrië, vooral bij *Suqur as-Sham*. Waar nauwelijks aandacht aan besteed wordt is dat een deel van de Belgische jihadstrijders, zeker die van de hoger vernoemde GICM, naar Libië zijn vertrokken, waar ze ondertussen een nieuw front van terroristen hebben gevormd. Achter de aanslag in Parijs zat niet enkel de Belgisch-Franse connectie van Abdelhamid Abaaoud en Chakib Akrouh – die allebei omkwamen bij de politieraid van 18 november 2015 in Saint-Denis – maar veeleer de Belgisch-

¹²¹ In Europa tellen enkel Kosovo met 122,1; Bosnië met 81,6 en Macedonië met 69,5 (relatief) meer jihadstrijders.

Franse-Libische connectie. Anderen zijn al veel eerder, tussen 2011 en 2013 naar Somalië vertrokken waar ze meestrijden met de aan al-Qaeda gelinkte terreurgroep *Al Shabaab* van Ahmad Umar.

In België gaat het om een verpletterende meerderheid van vreemdelingen van Marokkaanse afkomst, om een aantal Algerijnen, veel minder om vreemdelingen van Turkse herkomst zoals dat in Nederland het geval was. In België gaat het om 430 van de 429.500 Marokkanen (1 op duizend), in Nederland om vermoedelijk 140 van de 380.500 Marokkanen (0,37 per duizend). Wat ook nog opvalt is dat er bijna dubbel zoveel Belgische Marokkanen in de Levant zijn gaan meevechten dan er Marokkanen uit Marokko en Algerijnen uit Algerije zijn vertrokken. Daar zou het volgens de in de Verenigde Staten gevestigde TSF (*The Sofan Group*) om ongeveer 2.000 personen op een bevolking van 33 miljoen Marokkanen en 39 miljoen Algerijnen gaan of **25,11 per miljoen**.

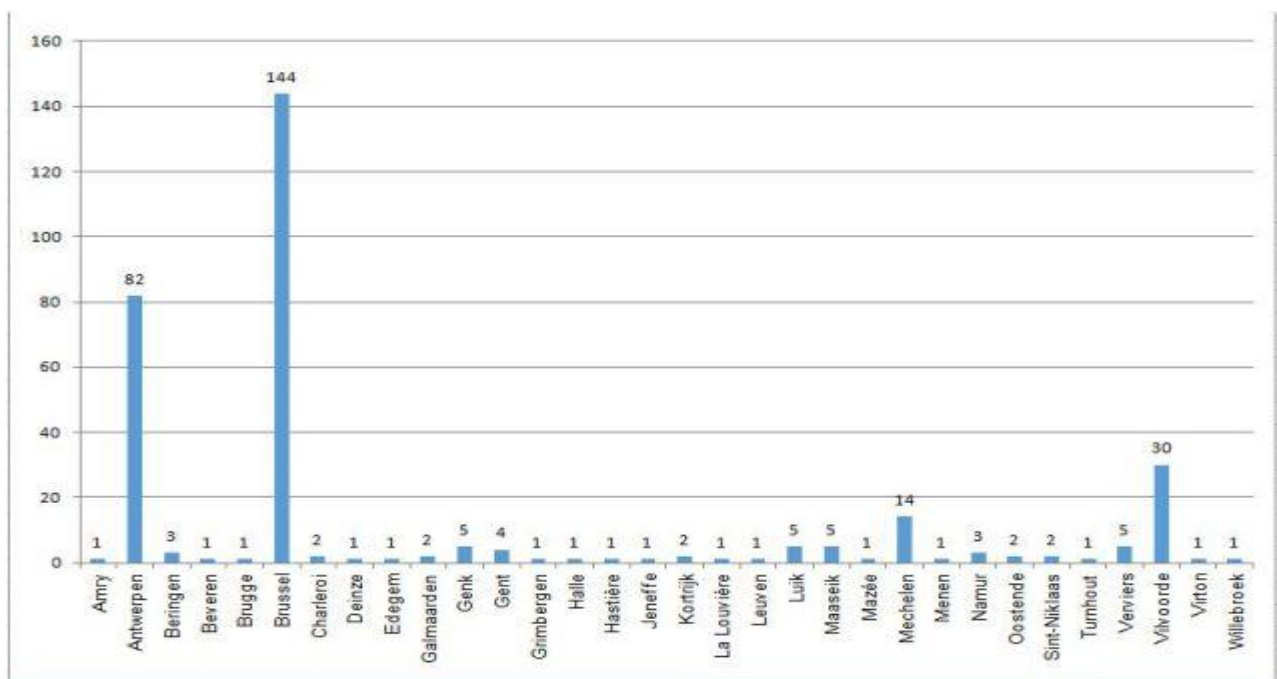
Ook zijn er duidelijk minder *poldermoslims* uit België naar de heilige oorlog vertrokken dan in Nederland het geval was: maximum 25 (5 procent). De bekendste zijn de intrigant Michel "Younes" Delefortrie (26) uit Merksem, de verklikker Jehoen Bontinck (20) uit Antwerpen, die beiden snel naar België terugkeerden en de Antwerpse Nora Verhoeven die in Syrië op haar bommengordel wacht. Voorts de Kortrijkse jihadi-ronselaar Olivier Calebout (27), de in Haïti geboren maar geneutraliseerde Belg en amateurbokser Lucas van Hessche (19), en de Antwerpenaar Brian de Mulder (21), die allen pas in 2015 vertrokken. Een geïsoleerde geval is dat van Johan Castilo Boens (35) uit Leuven, zoon van een op rust zijnde hoogleraar aan de KUL en van een Filipijnse moeder, zelf vader van vijf kinderen, die zich jaren geleden tot de islam bekeerde. Ook hij reisde af naar Syrië maar werd in Turkije opgepakt nadat dat land (eindelijk) ophield een doorgeefluik voor Syriëgangers te zijn. Dat hij finaal toch in Syrië geraakte had te maken met de gevangenenruil tussen Turkije en IS waarbij 49 Turkse diplomaten werden geruild tegen in Turkije gevangen gehouden IS jihadisten. Boens werd beschouwd één van die jihadisten te zijn. Van die Belgische poldermoslims zijn er twee in 2015 omgekomen: Lucas van Hessche die (vermoedelijk op 12 augustus 2015) in Al-Hasakeh in Syrië en Brian De Mulder die op vrijdag 23 oktober 2015 aan zijn verwondingen overleed.

Belgische jihadi zijn gemiddeld 26 jaar oud, komen voor 95 procent uit kansarme gezinnen, vaak gezinnen waar de ouders gescheiden zijn, muntten op school uit door spijbelen, en hebben vaak een verleden als drugdealer, inbreker, overvaller of dief. De meerderheid was er werkloos en steuntrekker. Toch is dit rijkelijk onvoldoende om te kunnen spreken van wetenschappelijk verantwoord profiel van de geradicaliseerde jihadstrijder. Daarvoor is het fenomeen, wat vertrekkers uit België naar Syrië betreft, veel te recent, amper vier jaar oud. In die zin volg ik de socioloog en antropoloog Johan Leman (2016: 3) als hij schrijft: *"Men kan zich terecht de vraag stellen of wetenschappelijk onderzoek over dit onderwerp bij de huidige stand van zaken mogelijk is. Als men wetenschap wil bedrijven in zijn meest strikte vorm lijkt me dit inderdaad onmogelijk. Het lijkt me een illusie om te denken dat men momenteel een staal kan samenstellen dat representatief is voor de Syriëstrijders. Men kan weliswaar proberen zoiets te doen voor teruggekeerde jihadisten, maar, hoe interessant dat ook kan zijn, dan is het zeer de vraag in welke mate hun reconstructie van de feiten representatief is voor wat er echt gebeurd is. Concreet lijkt me, vanuit antropologisch standpunt, momenteel, de meest inzicht scheppende benadering van interdisciplinaire aard te zijn en gespreid over een periode van een 20-tal jaren."* Er bestaat inderdaad een kwalitatief verschil tussen de jihadstrijders die in 2012, beïnvloed door de ronselpraktijken van Sharia4Belgium vertrokken, en de lichter die na 29 juni 2014, na het uitroepen van het zelfverklaarde kalifaat – *a fortiori* voor allen die na de eerste publieke onthoofdingen en de ziekelijke propaganda ervoor op het Internet vertrokken. Bij de eerste lichter moeten het **ontbreken van een sociale identiteit** en fanatieke religieuze achtergronden een rol hebben gespeeld. Bij latere lichten speelde een fundamentalistische lezing van de Koran blijkbaar een veel mindere rol, werd de leegte voor een leven zonder sociale identiteit gecompenseerd door het zoeken naar een **tegencultuur** – een geïdealiseerde droomwereld, waarin ze zich via allerlei internetfilmpjes konden gaan thuis voelen.

Leefden de eerste jihadisten nog in de overtuiging dat ze een vorm van *sociaal werk* gingen doen in een land waar een dictator (Assad) zijn eigen volk bombardeerde, dan wisten latere lichten wel beter: de gruweldaden gepleegd in naam van de Islamitische Staat waren ondertussen voldoende gekend. Voor diegenen die na de onthoofding van James Foley, van Steve Sotloff, van David Haines en van Alan Henning nog vertrokken speelden *wraakgevoelens en machtswellust* duidelijk een primordiale rol. Het ging keer op keer om laag opgeleide sukkelaars, vaak met een crimineel verleden, die in de sharia en het kalifaat een middel tot sociale promotie zagen, de weg van *zero to hero*. Hoe meer ze hun duidelijk falen aan de **extremistische samenleving** konden toeschrijven in plaats van aan zichzelf hoe makkelijker prooi voor **radicalisering** ze waren.

Tussen de **589** Belgische jihadi die naar de Levant vertrokken zitten ook 52 vrouwen¹²² die in het zog van hun partner zijn vertrokken. Belgische Syriëstrijders komen vooral uit Sint-Jans-Molenbeek, Antwerpen, Vilvoorde en Mechelen. Van 302 van wie alle gegevens de arabist en historicus Pieter van Ostaeyen bekend waren, kwamen er 156 uit Vlaanderen, 124 uit het Brussels hoofdstedelijke gewest en 22 uit Wallonië. Later werden die cijfers bijgesteld en na een vraag in de Kamer bleek het om 93 vertrekkers uit de stad Antwerpen te gaan (22 meer uit de gelijknamige provincie), om minstens 226 uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, om 196 uit Vlaanderen, om 57 uit Wallonië en om 37 met ongekende verblijfplaats [gebaseerd op cijfers van Pieter van Ostaeyen (2015), Johan Leman (2016) en OCAD]. Eén vertrekkers, Iliass Azouaj (23) was vermoedelijk een in ISIS geïnfiltrerde dubbelaagent van de Belgische en Marokkaanse veiligheidsdiensten. Toen dat uitlekte werd in augustus 2014 voor spionage in ar-Raqqah onthoofd. Van al diegenen die naar Syrië of Irak vertrokken **kwamen 59 nooit aan** vermits ze werden teruggestuurd voor ze Syrië konden bereiken.

Herkomst van 327 Belgische jihadstrijders volgens Pieter van Ostaeyen eind maart 2016

Voorts zijn **91** van de vertrekkers in Syrië of Irak **gesneuveld**, onder hen twaalf die *post mortem* werden veroordeeld op het Antwerpse terrorisme proces.¹²³ Maximum drie kwamen ter plaatse om bij een zelfmoordaanslag: van de Brusselse moslimextremist Yassine Lachiri was dat *fake* en van de Vilvoordenaar Soufiane Mezroui is dat nog onbewezen. De eerste liet zich ooit fotograferen met een bommengordel om het lijf die hij nooit heeft gebruikt (hij dook later in België op en werd er tot 20 jaar cel veroordeeld). De tweede is vermist. Van hem wordt beweerd dat hij een zelfmoordaanslag zou hebben gepleegd, maar dat gerucht werd nooit bevestigd. Voorts is er nog de Kortrijkzaan Abdelmalek Boutalliss¹²⁴ die door zijn oudere

¹²² Van hen sloten er 21 zich aan bij ISIS. Van één, Ouffae Sarrar, weet men dat ze eind 2013 is gesneuveld. Zij was de vrouw van Ilyaz Boughalab die drie maand later werd gedood.

¹²³ Het betreft Nouredine Abouallai (24) en Faisal Yamoun (31) die tot 15 jaar werden veroordeeld; Houssein Elouassaki (23) die tot 12 jaar werd veroordeeld; Ahmed Dihaj (34) en Ahmed Daoudi (31) die tot 10 jaar werd veroordeeld; en Nabil Azahaf (22), Mohamed Bali (24), Ilyaz Boughalab (26), Brian De Mulder (21) Yassine El Karouni (23), Said El Morabit (27) en Tarik Taketloune (22) die allen tot 5 jaar werden veroordeeld. De laatste, die zou deelgenomen hebben aan onthoofdingen, werd op bed doodgeschoten onder ogen van zijn vrouw Nora Verhoeven (20) die pas in Syrië was aangekomen. Voorts was de Nederlandse jihadist Yassine El Kourani, die in Antwerpen werd veroordeeld, al in mei 2014 dood.

¹²⁴ De 19-jarige Abdelmalek Boutalliss blies zichzelf op bij een aanslag in de Iraakse stad Haditha. Het weekblad *Knack* publiceerde hierover een aangrijpend relaas van Montasser AlDe'emeh die, in samenspraak met zijn ouders, tot het allerlaatste ogenblik geprobeerd heeft de jongen van de zelfmoord te weerhouden. Uit de twee laatste gesprekken met Boutalliss (die nooit deelnam aan gevechten) citeer ik zijn woorden: "Moslims moeten strijden op het pad van Allah. Jullie, thuisblijvers, zijn zondaars omdat jullie niet eens naar het kalifaat zijn gekomen. Jullie hebben geen moeite gedaan voor Allah. Jullie blijven als vernederden in België op jullie tanden bijten. Voor niets! Kom in opstand! Vecht! Wij leven voor Allah, wij zijn slaven van Allah en we weigeren om de slaaf te zijn van iemand anders dan Allah. En om te bewijzen dat een martelaarsoperatie wél mag: in de tijd van de profeet kregen ze eens een grote poort niet open. Een broeder heeft zich toen opgeofferd voor Allah, hij klom boven op de poort en vocht tegen

stadsgenoot en bekeerling Olivier Calebout werd geronseld. Omdat hij diabetespatiënt is en niet in staat mee te strijden nam men hem niet mee naar Kobani en liet men hem als een vervelende last achter in ar-Raqqah. Daar werd hij, aldus *Het Laatste Nieuws* van dinsdag 2 december, gebrainwasht om als martelaar te sterven. Hem werd wijsgemaakt dat hij een uitverkorene is van Allah die hem het martelaarschap aanbiedt. Dit zou een wijd verspreide strategie zijn van IS om bestendig nieuwe kamikazes te rekruteren onder de fysisch zwakkeren uit het westen.

Van **minstens 117** weet men ondertussen met zekerheid dat ze naar België zijn **teruggekeerd**. Maar dat zijn er allicht 40 tot 50 meer omdat er blijkbaar veel zijn teruggekeerd die daarna zijn ondergedoken om onder de radar te blijven. Want van al diegenen die, na de aanslag op het Joods Museum in Brussel op 24 mei 2014 door de Fransman Mehdi Nemouche (29), als verdacht van terreur werden opgepakt, ging het vaak om figuren van wie de veiligheidsdiensten niet eens wisten dat ze uit Syrië waren teruggekeerd. Zou het niet om 117 maar om 160 personen gaan die terugkeerden dan moeten er eind maart 2016 nog **279** Belgische jihadstrijders in de Levant zijn achtergebleven.¹²⁵

Net als in Nederland – waar **13** personen als verdacht van terreur terechtstonden – werden ook in België grote terreurprocessen gevoerd maar dan wel met behoorlijk meer verdachten: (i) 47 verdachten in het Antwerpse Sharia4Belgium proces rond ronselaar Fouad Belkacem in Antwerpen; (ii) 32 verdachten in het groot Brussels proces rond de ronselaar Khalid Zerkani; (iii) vier verdachten in het kleinere terreurproces rond teruggekeerde jihadi uit Vilvoorde en Machelen; (iv) 25 verdachten (19 + 6) in de twee al-Shabaab processen, (v) 14 verdachten in het proces rond ronselaar en prediker Jean-Louis Denis (*le soumis*) en (vi) nog eens 16 verdachten rond het proces tegen de bende van Verviers. dan komt men in België aan een totaal van **138** berechte personen: meer dan tien keer meer dan in Nederland.

Op het **Antwerpse terrorisme proces** tegen onder meer de Sharia4Belgium kopstuk, ronselaar en failliete garagist Fouad Belkacem (32), die zelf nooit naar Syrië is afgereisd, stonden 47 vermoedelijke leden terecht. Amper acht van hen verschenen voor de rechtbank; dertien van hen – twaalf Belgen en een Nederlander – waren al overleden toen op 11 februari 2015 het vonnis in eerste aanleg werd uitgesproken. Verder lieten er 26, met zijn allen nog in Syrië verstek gaan. Van hen kregen er vier vijftien jaar cel,¹²⁶ drie tien jaar, één acht jaar, één zes jaar¹²⁷ en zestien vijf jaar.¹²⁸ Van de acht die wel verschenen kreeg Belkacem twaalf jaar; kregen er drie vijf jaar met drie of vier jaar voorwaardelijk; en kreeg er één vier jaar effectief.¹²⁹ Jehoen Bontinck (20) die zijn vrienden had verklikt, en die terecht kon vrezen dat hij daarvoor in de gevangenis zou worden afgemaakt, kon op clementie van de rechter rekenen en kreeg veertig maanden voorwaardelijk. Die andere poldermoslim, Michael Delefortrie (26) die fantastische verhaaltjes opdiste kreeg drie jaar voorwaardelijk. Twee vrouwen werden vrijgesproken. Vier veroordeelden, onder wie Belkacem gingen in beroep maar op 27 januari 2016 werden de straffen bevestigd. Enkel Belkacem gaat in cassatie.¹³⁰ In vergelijking met het Haagse Contextproces gaat het om duidelijk zwaardere straffen.

de vele ongelovigen en uiteindelijk opende hij de poort, en die zat helemaal onder het bloed. (...) Jullie erkennen het niet, maar het kalifaat wordt wel erkend door de mensen van de waarheid. Hoeveel martelaren zijn hier al gevallen? En toch komen er nog veel naar ons kalifaat. Zelfs gewone moslims uit Irak en Sham (de Levant) worden soldaten van Allah en sluiten zich bij ons aan. Ook veel mensen in de Sinai en Algerije hebben de eed van trouw aan het kalifaat gezworen. Je moet de waarheid zoeken in de Koran en de soenna, dan pas weet je wie de waarheid volgt en wie de valsheid. (...) Nee, nooit verwijder ik mijn naam (van de lijst – jpv). Ik ga het sowieso doen. Als de opdracht komt, zal ik die martelaarsoperatie uitvoeren. Dat is de jihad. Als ik op het pad van Allah wordt gedood, zal ik mijn moeder naar het paradijs leiden. Op voorwaarde dat ze moslima blijft en niet ongelovig wordt en alleen Allah aanbidt. Win-winsituatie, insjallah."

¹²⁵ Op 2 april 2016 had Pieter van Ostaeyen het over 269 personen. Van de 589 Belgische jihadstrijders die naar de Levant vertrokken waren er dan al 451 met zekerheid gekend.

¹²⁶ Het betreft Azeddine Kbir Bounekoub (22), Hicham Chaib (33), Nabil Kasmi (23) en Said M'Nari (23).

¹²⁷ Ahmed Daoudi (32), Brahim El Mimouni (26) en Bilal Elhamdaoui (29) kregen tien jaar; Rachid Iba (34) kreeg acht jaar en Azdine Tahiri (27) kreeg zes jaar.

¹²⁸ Het betreft de Nederlander Redouan Akdim (28), Fouad Akrich (22), Zakaria Asbai (23), Brahim Baghour (20), Abdelaziz Bali (28), Brahim Bali (28), Abdelmajid Gharmoui (28), Zacharia Iddoud (24), Mohamed Mezroui (26), Soufiane Mezroui (22), Ali Morabit (21), Hicham Naji (24), Abdellah Nouamane (19), Taibb Oubahib (22), Magamed Saralapov (21) en Nora Verhoeven (20), de weduwe van Tarik Taketloun die voor haar ogen op bed werd doodgeschoten. Van haar is geweten dat ze zich op de lijst van zelfmoordterroristen van ISIS heeft geplaatst. Waarom de Tsjetsjeen Saralapov, die deelnam aan onthoofdingen, slechts vijf jaar kreeg blijft een raadsel.

¹²⁹ Mohamed El Youssifi (31) kreeg vier jaar effectief. Bilal El Makhoukhi kreeg vijf jaar waarvan twee jaar effectief. Elias Taketloun (24) en Walid Lakdim (23) kregen vijf jaar waarvan één jaar effectief.

¹³⁰ In een verweerschrift naar aanleiding van het Antwerpse proces stelt de voor het overige werkelijkheidsvreemde Fouad Belkacem een interessante vraag: "Wat is de reden van het vertrek van Syriëstrijders? De Belgische politici, media en justitie hebben de illusie gecreëerd dat er ronselaars zijn die jongeren brainwashen om hen uiteindelijk naar conflictgebieden te sturen. (...) Hoe kunnen ze anders na de islamofobe, racistische en discriminerende houding van de Belgische staat? Dachten de islambashers nu echt dat niqabverbod, hoofddoekenverbod en alle andere maatregelen die moslims viseren geen bijwerkingen geven? (...) Een nieuw leven en een nieuw begin. Velen vertrokken naar Syrië om een nieuw leven te leiden. Dit is het geval van vele bekeerlingen en jonge moslims. Het feit dat jongeren liever onder bommen

Kreeg het Antwerpse terrorismeproces in Vlaanderen enorme weerklank dan gold dit niet voor het **groot Brusselse terrorismeproces** (in Franstalig België beter bekend als *Procès de la filière syrienne*) waar echte terroristen terechtstonden, niet het soort grootsprakerige watjes dat rond Belkacem hing, maar deze keer wel het soort gewetenloze criminelen dat in Verviers een (verijdelde) aanslag plande tegen een Brussels politiekantoor, criminelen die later betrokken waren bij de aanslag van 13 november 2015 in Parijs en die duidelijk banden hadden met diegenen die op 22 maart 2016 de aanslagen in Zaventem en in het Brusselse metrostation Maalbeek zouden plegen. Voor zover het proces, dat op 7 mei 2015 van start ging, in Vlaanderen al de pers haalde, staarde men zich blind op de fameuze Kerstman, de ronselaar Khalid Zerkani, en niet op de vier gevaarlijkste beschuldigden – de Belgen Abdelhamid Abaaoud (29) en Chakib Akrough (25), de in Elsene ondergedoken Fransman Reda Kriket (32) en zijn in Rotterdam ondergedoken landgenoot Anis Bahri (32) – die toen nog op vrije voeten waren. Namen van de familie Aberkan, die later Europa's meest gezochte terrorist Salah Abdeslam een onderdak zou bieden, werden zedig verstoep achter de letter "A." als was het maar klein grut. In Brussel moesten 32 personen terecht staan, maar van hen waren er bij de voorlezing van het 245 bladzijden tellende vonnis amper dertien ter zitting aanwezig. Bleek dat zich rond de ronselaar Zerkani een compleet terreurnetwerk had gevormd met vertakkingen naar Frankrijk en Nederland. Spilfiguur in dat netwerk is duidelijk **Abdelhamid Abaaoud**¹³¹ die speciale eenheden van de federale politie op 15 januari in Verviers hoopten te kunnen aanhouden omdat er duidelijk aanwijzingen waren dat hij met twee kompanen uit zijn eigen Sint-Jans-Molenbeek, die in Verviers ondergedoken zaten, een aanslag op een Brussels politiekantoor beraamde. Bij de inval in de rue de la Coline werden toen Sofiane Amghar (26) en Khalid Ben Larbi (23), twee werklozen die al na drie maanden uit Syrië terugkeerden, doodgeschoten. Abaaoud werd er niet gevonden omdat hij in Griekenland zat. Ook Mohammed Sadik Cherabi (27), bevriend met Abdelhamid en zijn oudere broer Brahim Abaaoud (31), een ander lid van wat toen nog de *bende van Verviers* werd genoemd, werd er toen niet aangetroffen. Op het proces, waar vader Abaaoud zich burgerlijke partij stelt tegen zijn zoon naar Syrië van de jonge Younes (13), zal Abdelhamid Abaaoud bij verstek veroordeeld worden tot twintig jaar cel. Zijn kompaan Chakib Akrough (25) krijgt bij verstek zeven jaar. De wapensmokkelaar Gelel Attar (26), die destijds met Akrough naar Syrië vertrok, krijgt bij verstek vijf jaar. Hij zal op 15 januari 2016 in Casablanca worden aangehouden. Een andere spilfiguur (die verstek liet gaan) is **Reda Kriket** (32) die, daartoe aangemoedigd door Zerkani, van de *ghanima*¹³² zijn geliefkoosde bezigheid maakte. Hij financierde het netwerk rond Abaaoud en Akrough met de opbrengsten van zijn gewapende overvallen. Daarbij verplaatste hij zich bij voorkeur met een Mercedes AMG. Eerder (2006) in Nanterre al veroordeeld tot vijf jaar cel, krijgt hij nu tien jaar. Zijn compagnon Anis Bahri (32) krijgt bij verstek twaalf jaar cel. Beiden zullen in de loop van maart 2016 worden aangehouden, Kriket in de buurt van Parijs, Bahri in Rotterdam. Bij Kriket wordt een arsenaal aan springstoffen gevonden, bestemd voor een geplande nieuwe aanslag in Parijs of Argenteuil. Dertien andere jihadi, allen in Syrië, destijds gerekruteerd door Zerkani, worden bij verstek veroordeeld tot straffen van twee tot vijf jaar opsluiting.

Dertien anderen verschijnen ter zitting. *Khalid Zerkani* (41), al opgesloten sinds februari 2014, die Molenbeekse jongeren aanzette tot diefstallen om zo vertrekkers naar de jihad te kunnen financieren, zal

leven dan in het 'gastvrij warm Vlaanderen' is op zich het zoveelste bewijs tegen de regering. Alles is blijkbaar beter dan België. We krijgen heel ons leven GA TERUG NAAR JOUW LAND te horen, wel voilà ze zijn weg."

¹³¹ De Abaaouds komen uit een begoed Marokkaans gezin met zes kinderen dat zich in 1975 in Anderlecht vestigde en zich later naar Sint-Jans-Molenbeek verhuisde, waar de vader een winkel uitbaatte. Abdelhamid kreeg een voortreffelijke opleiding en werd in 1999, dan twaalf jaar oud, zelfs naar het prestigieuze *collège Saint-Pierre* in Ukkel gestuurd waar hij zijn middelbare schoolopleiding beëindigt. Maar na een jaar vliegt hij er al als onhandelbaar aan de deur. Over hem vertelt een vroegere klasmaat aan de krant *La Dernière Heure*: "*Il était très impoli et se foutait de la queue de tout le monde. C'était un petit con. Par contre, il n'avait rien d'un extrémiste. Quand je l'ai vu dans une vidéo il y a quelques mois, je l'ai reconnu : le même sourire, la même manière de parler.*" Na zijn schooltijd belandt hij een paar keer in de gevangenis voor wat hij zelf "des petites conneries" noemt. Alles behalve een piëteitsvolle moslim leert hij in de gevangenis van Vorst in 2010 Salah Abdeslam kennen, iemand die ook in Molenbeek is beland. Na de Arabische Lente belandt hij in 2012 opnieuw in de gevangenis van Vorst waar hij van Khalid Zerkani grote verhalen hoort over het jihadisme in Syrië. Hoe genaamd niet geïnteresseerd in de sharia, wel in het luxeleventie dat hij er meent te kunnen leiden, vertrekt hij in februari 2013 met zes geradicaliseerde jongeren uit de bende van Zerkani naar Syrië waar hij zich aansluit bij de terreurbeweging van ISIL, later ISIS. Hij zal zelfs zijn 13-jarige jongere broer Younes naar Syrië laten overkomen en pocht er op Facebook mee dat zijn broer er de jongste jihadstrijder is. In Molenbeek groeit er bij meerdere Marokkaanse een *averechte moraal* waar Abdelhamid om zijn breed uitgesmeerde verhalen over zijn "heldendaden" in Syrië wordt bewonderd. Die heldendaden, dat zijn een partijtje voetbal met een afgehaakt hoofd, het achter een pick-up door de straten sleuren van acht liiken aan een touw – beide op videofilmpjes – en een artikel in het ISIS propagandablad *Dabiq* waarin hij de Belgische staatsveiligheid belachelijk maakt. Om makkelijk heen en weer te kunnen reizen tussen Syrië en België, verspreidt Abaaoud in de loop van oktober 2014 het gerucht dat hij gesneuveld is, en laat hij zijn familie in de waan dat dit een feit is.

¹³² Dat is typerend voor de manier waarop Zerkani de verzen 8:1 en 8:38-41 van de Koran interpreteerde. Volgens hem was de islam in oorlog met de ongelovigen. Als er oorlogsbuit werd gemaakt bij overvallen op ongelovigen dan moest een vijfde daarvan (*khums*) worden afgestaan voor de financiering van de jihad. De rest van de "oorlogsbuit" mocht Reda Kriket behouden.

twalf jaar cel krijgen (en riskeert in beroep vijftien jaar) voor het ronselen van minstens 45 jongeren, onder wie een twaalfal met een zwaar crimineel verleden. Van hen zijn er volgens Pieter van Ostaeyen (2016) tegen eind maart 2016 al dertien overleden. Naast hem op de beklaagdenbank zitten ook *Fatima Aberkan* (55) met haar zonen *Soufiane Alilou* (22) en *Yassine Lachiri* (20) – twee teruggekeerde Syriëgangers – en haar zus *Naiima Aberkan*. Een derde zoon van Fatima, Abdelhoumein Lachiri (24) – die het tot emir schopte in de Frans-Belgische brigade van Jabhat al-Nusra maar in februari 2014 sneuvelde – is trouwens ook gedagvaard. De broers Lachiri worden veroordeeld tot twintig jaar cel, hun halfbroer Soufiane Alilou (die liefst vijf keer op en af reisde tussen België en Syrië) en hun moeder krijgen in eerste aanleg acht jaar. In beroep eist het OM tien jaar. De moeder wordt verweten dat ze op fanatieke wijze leden voor de jihad ronselde en dat ze met haar twee dochters naar Syrië reisde om er haar zonen goede moed in te spreken bij het doden van ongelovigen. Zus Naiima die verweten wordt dat ze geregeld geld (in totaal 4.500 euro) stortte voor haar neven in Syrië en zo dus de jihad te financierde. Zij krijgt tien maanden voorwaardelijk. Maar daartegen gaat het OM in beroep om op 19 februari 2016 drie jaar effectief te eisen. Een andere vrouw, *Maria Rita Grillo*, die twee keer met dochters en kleindochters naar Syrië reisde krijgt in eerste aanleg twee jaar voorwaardelijk. Ook dat vindt het OM een te lichte straf omdat ze in januari 2016 nog een tweede keer naar Syrië poogde af te reizen. Twee andere vrouwen die naar Syrië trokken, de zussen *Soumaya* en *Sarah Kaddouri*, worden vrijgesproken. *Ilias Mohammadi* (24) werd één maand na zijn terugkeer uit Syrië opgepakt. Bij hem thuis vinden de speurders een hoop munitie, maar geen wapens. Hij krijgt zeven jaar cel. Drie anderen (*Joni Mayne* (25) – ondertussen gesneuveld in Syrië – *Rachid T.* en *Mohamed Chourou*) krijgen tien jaar.

Het **proces tegen vier jihadisten uit Vilvoorde en Machelen** werd een paar keer uitgesteld, eerst omdat een beklaagde het in het Frans gevoerd wilde worden, daarna omdat een beklaagde het toegevoegd wilde zien aan het hierboven beschreven groot terrorisme proces. Het zou nog duren tot 20 november 2015 alvorens het vonnis viel. Van de hoofdbeklaagde Sadik Mohammed Cherabi werd vermoed dat hij in contact stond met het terreurnetwerk van Abdelhamid Abaaoud, al kon dat niet worden bewezen. Wel was hij twee keer naar Syrië vertrokken en ronselde hij zestien man om hetzelfde te doen. Een eerste keer was hij in maart 2013 vertrokken met twee medebeklaagden, Mohamed Aquichouh en Annas Koundi om er aan te sluiten bij de *Majlis Shura al Mujahidin*, een brigade van Jabhat-al-Nusra. Van hen keerde Aquichouh al eind april 2013 terug. Maar hij kreeg toch vier jaar cel. Koundi die nog steeds in Syrië zat kreeg bij verstek zes jaar, die met Aquichouh was teruggekeerd wilde in oktober 2013 samen met Zouheir Boussaada een tweede keer naar Syrië vertrekken. Daarvoor kochten ze samen een Dodge terreinwagen die Boussaada grotendeels van uit de gevangenis, waar hij voor andere feiten opgesloten zat, financierde. Toen hij maart niet vrijkwam vertrok Cherabi dan maar alleen met de wagen. Hij kreeg zeven jaar, Boussaada vier jaar.

Wat nauwelijks geweten is in België is dat een kleine twintig jihadi, meestal van Marokkaanse afkomst, de door al-Qaeda geïnspireerde terreurgroep al-Shabaab in Somalië hebben vervoegd – de meeste al in 2011 en 2012. Ook zij hebben zich in twee processen daarvoor moeten verantwoorden. Op het **eerste Brusselse al-Shabaab proces** voor de 54ste kamer van de Brusselse correctionele rechtbank dat op 23 maart 2014 van start ging stonden negentien personen terecht. Het proces liep echter serieuze vertraging op omdat drie van hen – Rachid Benomari (41), Mustapha Bouyahbaren en Mohamed Saïd – werden opgepakt toen ze de grens tussen Somalië en Kenya probeerden over te steken en werden er een jaar opgesloten voor illegaal verblijf, tot ze aan België werden uitgeleverd. Op 14 oktober 2014 kreeg Benomari als bendeleider 18 jaar cel, Saïd vijf jaar en Bouyahbaren vijf jaar met 23 maanden uitstel. De zestien overige kregen opvallend milde straffen. Op het **tweede Brusselse al-Shabaab proces** voor de 70ste kamer van de Brusselse correctionele rechtbank verschenen vijf van de zes gevorderde jihadi voor de rechter die op 6 november 2015 uitspraak deed. De zesde, Sami Larbi (27) uit Sint-Jans-Molenbeek die in 2011 tevergeefs gepoogd had om al-Shabaab te vervoegen, maar bij het oversteken van de grens tussen Kenya en Somalië werd opgepakt, kreeg daar in juni 2013 drie jaar voorwaardelijk voor, maar vluchtte in het gezelschap van de bekeerling Harris Cimpaka-Kapeta (24) naar Irak, waar hij, Lardi, op 22 juni 2015 in een gevecht omkwam. Toch kreeg hij *post mortem* tien jaar cel omdat de rechter aan zijn dood twijfelde. Cimpaka-Kapeta uit Ruisbroek is een gewezen beroepsmilitair die deserteerde toen hij in 2011 met zijn eenheid naar Afghanistan werd gestuurd en er weigerde op moslims te schieten. Hij ging eerst van Irak naar Somalië waar hij meestreed aan de zijde van al-Shabaab om in december 2013 naar Syrië te gaan vechten, waar hij bij een bombardement beide onderbenen verloor. Hij kreeg vier jaar voorwaardelijk. Twee anderen kregen vijf jaar effectief, de zesde – die enkel plannen had om naar Somalië te reizen – kreeg drie jaar voorwaardelijk.

Ook was er nog een proces tegen de derde ronselaar van jihadi naast Belkacem en Zerkani, **le procès du soumis**, tegen de bekeerde moslimpredikant Jean-Louis Denis (JLD) en dertien van zijn volgelingen. Ook dat proces gaat door voor de 70ste kamer van de Brusselse correctionele rechtbank. JLD en zijn echtgenote kwamen aanvankelijk positief in het nieuws met hun *Resto du Tawhid* dat aan het Brusselse Noordstation gratis voedsel uitdeelde aan de armen. Maar JLD en zijn secondanten, de Tunesiër Mohamed Kemir en Michaël Devredt, maken hier misbruik van om vooral jongeren te ronselen voor de gewapende strijd in Syrië. Hun taal, gesteund op de Apocalyps, wordt steeds radicaler. De bal gaat pas aan het rollen als een moeder van wie de oudste zoon (22) naar Syrië is vertrokken klacht indient nadat haar twee jongere zonen van vijftien

en zestien onder invloed van zijn preken zijn geradicaliseerd en ook naar Syrië zijn vertrokken. JLD wordt op 29 januari 2016 veroordeeld tot tien jaar opsluiting, zijn secondanten tot vijf jaar. Consternatie als het OM bij monde van Paule Sommers ook vijf jaar cel eist tegen enkele van de elf jongeren die onder invloed van JLD naar Syrië vertrokken, inclusief de twee minderjarigen die slachtoffer waren van zijn verwarde preken. Zijn echtgenote, tegen wie de procureur acht jaar cel had geëist wordt vrijgesproken.

Een voorlopig laatste groot **terreurproces tegen de bende van Verviers** staat gepland voor mei 2016. Hierbij gaat het om zestien verdachten van wie enkele terreuraanslagen in België wilden plegen en die allemaal banden hadden met het veel grotere terreurnetwerk van Abdelhamid Abaaoud. Onder hen zou ook een sinds september 2015 spoorloze Nederlander zitten, Zaïd Koulliss (19). Dat hebben onderzoekers opgemaakt uit een teruggevonden paspoort op zijn naam, maar de foto op het (valse) paspoort klopt helemaal niet met alle andere van de verdwenen jongeman. Drie figuren uit het dossier zitten in voorlopige hechtenis. Dat zijn Souhaib El Abdi (26), Marouan El Bali (27) en Mohamed Hamja Arshad Mamood Hajni (27), die ervan verdacht worden terreuraanslagen in België te hebben gepland. Vijf andere, met de Franse nationaliteit, zitten nog in Syrië. Meer daarover in onderstaande paragraaf over het terreurnetwerk van Lachraoui en Abaaoud. Naar 22 andere verdachten uit dat netwerk wordt nog steeds gezocht.

(g) Het terreurnetwerk van Lachraoui en Abaaoud of het brein en de uitvoerder

		
Opdrachtgever	Uitvoerder	Brein
<i>Abu Mohammad al-Adnani al-Shami</i> minister van Aanslagen en Communicatie van het kalifaat	<i>Abdelhamid Abaaoud (Molenbeek)</i> die voor het kalifaat opgedragen aanslagen moet uitvoeren (+18.11.15)	<i>Najim Lachraoui (Schaarbeek) die</i> de explosieven maakte voor aanslagen in Parijs en Brussel

De Islamitische Staat (IS), is een grensoverschrijdende virtuele staat met een met een (dagelijks kleiner wordende) oppervlakte twee keer zo groot als Nederland. Die virtuele staat wordt door geen enkel land ter wereld erkend, maar heeft wel een minister van ... Aanslagen, tevens persverantwoordelijke: sjeik **Abu Mohammad al-Adnani al-Shami**, de enige Syriër in een voor de rest door Irakese ex-militairen uit de presidentiële garde van wijlen Saddam Hussein geleide horde koele killers. Het bekende nieuwsagentschap *Associated Press* ontdekte bewijzen dat in Syrië minstens vierhonderd jihadstrijders door al-Adnani en zijn entourage worden opgeleid om in Europa aanslagen met zoveel mogelijk slachtoffers van terreuraanslagen te maken. Volgens een reportage van BBC (waarin menig foutjes zijn geslopen) zou het om 1.500 jihadi gaan. Daarvoor wordt de cel EMNI opgericht onder toezicht van **Abu Muhammad al-Shimali** (37), de krijgsnaam van Tarad Mohammad Aljarba. Binnen het kalifaat is hij aangesteld om de doorreis van jihadi via Turkije naar Syrië te vergemakkelijken. Julian Borger (2015) van de Britse krant *The Guardian* omschrijft EMNI als "*Isis's internal security unit, (...), which has the task of sending European jihadis back to their homelands to carry out terrorist attacks. The unit is run by two Tunisians.*" De rol van de twee Tunesiërs beperkt zich ertoe dat zij diegenen die naar Europa vertrekken om er terreuraanslagen te plegen grondig moeten checken, inclusief diegenen in Europa die bereid zijn aanslagen te plegen, maar nooit in Syrië zijn komen meestrijden. Eens aanvaard als kandidaat-aanslagplegers moeten concrete plannen worden voorgelegd aan al-Adnani die de uiteindelijke opdrachtgever van de aanslagen is.

Binnen het kalifaat worden de taken verdeeld tussen al-Adnani en al-Shimali. De eerste leidt jihad strijders op om bommengordels en explosieven te vervaardigen; de tweede leidt de trainingen op van diegenen die de aanslagen zullen plegen. De voorstelling dat **Abdelhamid Abaaoud** (28) de spilfiguur zou zijn geweest van de geplande aanslagen in België en Frankrijk is op zijn minst onvolledig. Ze gaat enkel op voor aanslagen waarbij uitsluitend kalasjnikovs worden gebruikt, bijvoorbeeld die op het Joods Museum in Brussel op 24 mei 2014 door *Mehdi Nemouche* (29) uit Tourcoing; de op 15 januari in Verviers verijdelde aanslag op Brusselse politiekantoren door *Khalid Ben Lardi* (23) en *Sofian Amghor* (26) die bij een politieraaid allebei worden doodgeschoten; de gevonden wapens en plannen van *Sid Ahmed Ghlam* (24) van Marokkaanse afkomst om in Frankrijk mensen in kerken dood te schieten met als voorproefje het in koelen bloede neerschieten in Parijs van een vrouw op zondag 19 april 2015; of de in extremis verijdelde aanslag op de Thalys trein van 21 augustus 2015 door *Ayoub El Khazzani* (25). Het is aannemelijk dat al die aanslagen gecoördineerd werden door Abaaoud.

Maar dat gaat beslist niet op voor de aanslagen in Parijs op 13 november 2015 of voor de aanslagen in Brussel van 22 maart 2016 – aanslagen waarbij explosieven werden gebruikt. Abaaoud had er geen flauw benul van hoe explosieven moesten worden gemaakt. Zelf blufte hij ooit 25 kilo explosieven te hebben gevonden maar dat hij niet wist hoe die efficiënt te gebruiken. Vijf dagen na de aanslagen in Parijs zal Abaaoud in Saint-Denis, bij een raid van de Franse politie na een ellenlange beschieting, aan flarden worden geschoten, zo erg dat volgens sommige bronnen zijn afgeschoten hoofd op een bepaald moment door de stukgeschoten ramen naar beneden valt. Bij die inval blaast de Belgische Marokkaan **Chakib Akrouh** (25) uit Sint-Jans-Molenbeek, die met Abaaoud mensen neermaaide op de boulevard Voltaire, zichzelf op waarbij de nicht van Abaaoud, het vroegere fuifbeest *Hasna Aïtboulahcen* (26), dodelijk verwond geraakt. Vijf andere leden van de Belgisch-Franse terreurgroep van Ibrahim Abaaoud hadden zich op 13 november 2015 opgeblazen: de in België geboren en woonachtige *Bilal Hadfi* (20) uit Neder-over-Heembeek, zoon van Frans-Marokkaanse ouders, nabij het Stade de France tijdens de voetbalwedstrijd Frankrijk-Duitsland; *Brahim Abdeslam* (31) uit Sint-Jans-Molenbeek in de Comptoire Voltaire; *Sami Amimour* (28) uit Drancy, een voorstad van Parijs, die zichzelf opblies in de concertzaal Bataclan; de Frans-Algerijnse *Omar Ismaël Mostefaï* (30) uit Courcouronnes die door de BRI werd doodgeschoten in de Bataclan; en *Foued Mahamed-Aggrab* (23) uit de Elzas, eveneens van Algerijnse herkomst die zichzelf opblies in de Bataclan.

De aanwezigheid van drie Fransen – vier indien men de jonge Bilal Hadfi meetelt – in een Belgische terreur cel sterkt het vermoeden dat Abaaoud zijn opdracht, om in het heidense Parijs van de ongelovigen terreur te zaaien, niet rechtstreeks van EMNI kreeg, maar wel via **Charaffe al-Mouadan** (27), een Franse jihadist die in augustus 2013 naar Syrië is vertrokken en die beter bekend staat als "Souleymane", een rechtstreekse medewerker van al-Adnani. Na de aanslagen in Parijs vernam het Franse parket van één van de overlevenden van de aanslag in de concertzaal Bataclan dat hij twee terroristen in het Frans met elkaar hoorde praten. Dat waren naar alle waarschijnlijkheid Samy Amimour en. Die twee hadden zich, nadat speciale politie-eenheden de concertzaal waren binnengevallen, met een aantal gijzelaars verschanst op de eerste verdieping. Niet wetend wat ze nu moesten doen stelde de ene de andere voor te bellen met Souleymane (die op dat ogenblik in Syrië zat). Daarna ging het gesprek voort in het Arabisch. De krant *Le Parisien* maakte daar al op 21 december 2015 melding van. De Franse veiligheidsdiensten hadden geen moeite te ontdekken wie achter de naam "Souleymane" schuil gaat. Hij zat in hun fichier onder de naam al-Mouadan. Van hem wisten ze dat hij zijn jeugdviend Samy Amimour aanzette mee te komen vechten in Syrië. Toen die er aankwam in het gezelschap van ene Samir Bouabout (uit dezelfde buurt als Amimour en al-Mouadan) werden ze trouwens ontvangen door al-Mouadan. Omdat Amimour (met Mostefaï) de aanslag pleegde op de *Bataclan* werd snel duidelijk dat de opdrachtgever hoger moest worden gezocht. De Franse veiligheidsdiensten speelden de informatie door aan het Pentagon dat ondertussen wist dat Charaffe in rechtstreeks contact stond met al-Adnani. Op dinsdag 29 december geeft kolonel Steve Warren – zedsman van het Pentagon – meer uitleg. Hij deelt mee dat Charaffe op 24 december 2015 met negen medestrijders is omgekomen bij een gericht Amerikaans bombardement in Syrië. Het is al-Mouadan geweest die Abaaoud verplicht heeft om de Fransen op te nemen in de terreur cel die in Parijs de aanslagen moest plegen. In Syrië was speelde Abaaoud trouwens geen vooraanstaande rol. Hij was er enkel aangesteld voor het lijkentransport van geëxecuteerde "ongelovigen". Charaffe en Abaaoud kenden elkaar in elk geval als medestrijders in Syrië. Wat ook opvalt is dat al-Mouadan een heuse bommenmaker toevoegde aan het terreurcommando, een man zonder strafblad die ooit als iobstudent deel uitmaakte van de poetsploeg in het Europese parlement, zelf bevriend met de Fransen van Algerijnse afkomst in het samengestelde commando.

Meer dan een gewetenloze uitvoerder, opgeleid binnen EMNI was Abaaoud niet. Om zijn plan te kunnen uitvoeren voor de aanslagen in Parijs had de van uit Sint-Jans-Molenbeek gestuurde terreur cel nood aan een specialist in explosieven, één van de in Syrië door al-Adnani opgeleide specialisten.

En dat was **Najim Lachraaoui** (25). Hij was de man die al-Mouadan mee stuurde om vanop de achtergrond mee te werken. Van Lachraaoui, afkomstig uit Schaarbeek, is geweten dat hij ooit toegepaste wetenschappen aan de Brusselse ULB universiteit studeerde. Maar na het eerste jaar gaf hij er de brui aan om geneeskunde te gaan studeren. Ook daar kwam niets van in huis omdat hij finaal koos voor een opleiding als elektromecanicus. Begin 2013, kort voor zijn 22ste verjaardag, plots geradicaliseerd, trok hij naar Syrië waar hij zich aansloot bij ISIS. Studenten die hem aan de ULB hebben gekend beschrijven hem als behoorlijk intelligent. Samen met zijn kompaan Abaaoud was hij allicht de enige van het netwerk wiens IQ meer dan het dubbele van zijn schoenmaat bedroeg. Samen met de Zweed **Mohammed Belkaïd** (35) uit Vorst keerde hij in september 2015 uit Syrië terug en strandde in Boedapest waar **Salah Abdeslam** (26) het tweetal met een huurwagen kwam oppikken. Allebei reizen ze met een vals paspoort: Belkaïd onder de naam Samir Bouzid, Lachraaoui onder de naam Soufiane Kayal. Ondertussen waren speciale eenheden uit Frankrijk en België er achter gekomen dat Kayal in werkelijkheid Lachraaoui was. Dat konden ze opmaken uit het DNA dat werd teruggevonden op kleding en op de achtergelaten bommengordel van Salah Abdeslam in Parijs. Het was trouwens hetzelfde DNA dat werd teruggevonden in een huis dat de cel van Lachraaoui eerder had gehuurd in Auvelais en in een appartement in de rue Henri Berger in Schaarbeek. Beide locaties werden gehuurd door een ander lid van het terreurnetwerk, door **Mohamed Bakkali** (28). Auvelais, waar er vooral naar een droge kelder werd gevraagd, moest dienen als opslagplaats voor de kalasnikovs (die Bakkali bezorgde) en voor de bommengordels die bij de aanslagen in Parijs werden gebruikt. In de rue Henri Berger maakte Lachraaoui één van de bommengordels voor Parijs. En even raden welke valse naam Bakkali gebruikte om beide panden te huren? Die van ... Soufiane Kayal. Op 26 november 2015 wordt Bakkali aangehouden. De verhuurders herkennen hem meteen. Dus is het Lachraaoui die hem met valse papieren op pad heeft gestuurd – Lachraaoui, duidelijk de spilfiguur van de aanslagen in Parijs en niet Abaaoud die veeleer slechts de uitvoerder blijkt te zijn.

Ook vonden Franse speurders dat de flat in Saint-Denis die de nicht van Abaaoud, Hasna Aïtboulaçen, had gehuurd, als schuiloord voor onmiddellijk na de aanslagen in Parijs, betaald was geworden door ... Samir Bouzid, dus Belkaïd, die 750 euro op haar rekening overschreef. De Schaarbeekse tak van het Belgisch terreurnetwerk kwam in het vizier van de speurders omdat DNA van Abdeslam werd teruggevonden op minstens twee adressen die door Belkaïd en Lachraaoui als schuilplaats gebruikten. Op 16 maart 2016 planden de speciale eenheden van de politie een huiszoeking in de Driesstraat in Vorst. Daar waren ze net aangekomen toen Belkaïd de politie begon te beschieten. Een scherpschutter op het dak van een huis aan de overkant schoot hem prompt dood. Jihadsspecialist Pieter van Ostaeyen maakte over dit neerschieten van Belkaïd een zeer gevatte opmerking: *"Het feit dat Abdeslam levend gevat werd, is zeker significant, want dat kan tot meer informatie leiden. Maar het uitschakelen van Belkaïd dinsdag in Vorst, was waarschijnlijk toch belangrijker. Belkaïd was veel relevanter. Hij was wellicht een coördinator. Het is natuurlijk mogelijk dat er nog relevante informatie over Abdeslam naar boven komt, maar voorlopig ziet het er toch meer naar uit dat hij slechts een radartje in het hele netwerk was. Ik ben ervan overtuigd dat er nog meer netwerken zijn. Vorst was wellicht ook slechts een van de vele safehouses die ze tot hun beschikking hadden. En dan zijn er natuurlijk ook nog figuren als Mohamed Abrini."* Van de bij de schietpartij ontstane verwarring konden Lachraaoui en Abdeslam gebruik maken om te ontsnappen.

Op maandag 21 maart 2016, daags voor de aanslagen op Zaventem en in de metro van Maalbeek, waren de Belgische veiligheidsdiensten getipt dat Lachraaoui in Brussel zou toeslaan. Alleen dachten ze toen nog dat het op Paasmaandag 28 maart zou gebeuren. Inderdaad, op 21 maart meldde zowel Le Soir als Het Nieuwsblad op hun blog dat Najim Lachraaoui, dringend gezocht werd. Toen luidde het nog dat dit in opdracht van de Brusselse onderzoeksrechter geschiedde die hem verdacht van medeplichtigheid bij de aanslagen in Parijs. Er werd opeens, in opdracht van het parket, zelfs een foto van hem verspreid (zie URL: <http://www.lesoir.be/1157877/article/actualite/belgique/2016-03-21/attentats-paris-police-diffuse-photo-najim-laachraoui>). Vreemd, want voorheen was de naam Lachraaoui nergens gevallen, enkel die van Soufiane Kayal. Veel wijst er op dat parket en veiligheidsdiensten toen al wisten dat de man niet in Parijs, maar goed en wel in Brussel (opnieuw) zou toeslaan. Blijkbaar hadden ze in extremis een gouden tip gekregen. En wie anders dan de drie dagen eerder aangehouden Salah Abdeslam, die koos voor de strategie van de spijtoptant, kon hen die tip hebben gegeven? En ja hoor, op 22 maart – de dag na het gepubliceerde opsporingsbericht – blies Lachraaoui zichzelf samen met bendelid **Ibrahim El Bakraoui** (29) op in de ontvangsthal van de luchthaven van Zaventem. Broer **Khalid El Bakraoui** (27) deed hetzelfde een uur later in een metrostel bij het binnenrijden van de halte Maalbeek. Een derde sporttas vol explosieven, veel krachtiger dan de andere, werd in Zaventem achtergelaten door *de man met het hoedje* naar wie tot 8 april nog steeds werd gezocht.

Het was minstens al op 21 maart, dus een dag vóór de Brusselse aanslagen geweten wie naar alle waarschijnlijkheid zou toeslaan. Toen daags van aanslag een foto verscheen van de drie daders in de luchthaven van Zaventem wisten de veiligheidsdiensten meteen dat de man met het hoedje **Mohammed**

Abrini (31) was. Toen ik dit per 5 april op mijn drie Facebook pagina's plaatste kreeg ik bezoek van twee mannen, opvallend in hun onopvallendheid, die weigerden zich kenbaar te maken en die mij sommeerden het onmiddellijk van Facebook te halen omdat dit het onderzoek in het gevaar bracht. Nu Abrini op 8 april in Anderlecht door de politie van de straat werd geplukt begrijp ik onmiddellijk waarom dit bericht verwijderd diende te worden. De veiligheidsdiensten wilden de hele wereld eerst nog eens tonen tot wat de federale politie in staat was, kwestie van het beschadigd blazoen van België eens mooi op te poetsen. En het mag gezegd de reconstructie van de weg die Abrini volgde van de luchthaven in Zaventem tot voorbij het Meiserplein aan de hand van publieke en private bewakingscamera's was een staaltje van uitstekend speurwerk. Op 7 april hield het federaal parket inderdaad een persconferentie waarbij in detail (aan de hand van verfilmde beelden) werd gereconstrueerd welke weg Abrini te voet heeft gevolgd vanaf 7h58 's morgens op de luchthaven, dwars door het centrum van Zaventem, over het Meiserplein in Schaarbeek en de Leuvensesteenweg tot 9h50, toen is hij het laatst op beelden van bewakingscamera's was te zien op het kruispunt van de Brabançonnellaan en de Notelaarstraat. Onderweg had hij zijn witte regenjas ergens weggegooid om zijn weg te vervolgen in een lichtblauw hemd met ellebooglappen waarvan hij de mouwen had opgestroopt. Ook wist men dat hij bruine schoenen droeg met witte zolen. Zelfs waar ze hem zouden vinden (in een leegstaande garage). Maar zou iets meer transparantie niet veel nuttiger zijn geweest dan het opvoeren van die grootse show? Abrini is dezelfde man die de aanslagen in Parijs hielp voorbereiden door hotels te huren voor de terroristen en auto's heen en terug te rijden tussen Parijs en Brussel. Hij is op weg naar Syrië blijkbaar nooit verder dan Turkije geraakt. Zijn broer Souleymane had meer geluk, hij geraakte wel in Syrië en ... sneuvelde er.

De bompakketten die in Brussel werden gebruikt – vijf in totaal, waarvan slechts drie pasten in de taxi die het drietal Lachraoui, Ibrahim El Bakraoui en Abrini naar Zaventem voerde – werden door de expert in explosieven, die Lachraoui was, vervaardigd op het vijfde verdiep van een flatgebouw aan de Max Roosstraat nummer 4 in Schaarbeek. Dat dit alles aan het licht kwam drie dagen na de arrestatie op 18 maart 2016 van *Salah Abdeslam* (26) – niet meer dan een onbenullige meeloper in het terreurnetwerk van Abaaoud en Lachraoui – is inderdaad geen toeval. Ook dat de federale politie luidop de vraag stelde of de man met het hoedje soms niet de Syriër Naïm al-Hamad was? Maar was dit net niet de naam die de CIA na de aanhouding van Abdeslam liet vallen? Wel wisten ze in Amerika de werkelijke naam niet, dachten ze dat het Naïm al-Hamad was. Zijn echte naam was *Osama Krayem* (24), die van een Zweedse oud-Syriëstrijder, met een crimineel verleden. Die tip kregen de Belgische veiligheidsdiensten tien dagen na de Brusselse aanslagen van de Zweedse veiligheidsdienst Säpo.. Die wist dat hij zich op 20 september 2015 in het gezelschap van ene *Amine Choukry* op het Griekse eiland Leros had aangemeld, en wel onder de valse naam Naïm al-Hamad. De chauffeur van dienst die hen in Griekenland kwam oppikken was het loopjongetje ... Salah Abdeslam. (Op 18 maart 2016 werd Abdeslam trouwens aangehouden samen met Amine Choukry¹³³). De wakkere Zweden vonden het verdacht dat Krayem enkele dagen na de aanslag in Zweden contact opnam met zijn broer Anas. Ze onderschepten het bericht en brachten er hun Belgische collega's van op de hoogte. Krayem was de man die de dag van de aanslag in het metrostation Maalbeek bij de ingang een kort gesprek had met Khalid El Bakraoui die er zich kort daarna zou opblazen. Beiden droegen dan dezelfde rugzak. Kort daarna ontdekten de speurders dat Kayem dat lid was van de terreurgroep Lachraoui dat in City2 de sporttassen liep kopen waarin de bomladingen werden geplaatst. Ook hij werd op 8 april (nu wel in Laken en niet in Schaarbeek) van de straat geplukt om te worden opgesloten.

Het Brusselse IS-terreurnetwerk bestaat dus uit minstens twee cellen: (i) de **Molenbeekse cel** die haatprediker *Khalid Zerkani* (41) rekruteerde bij wat men onverschrokken het grootste krapuul van Molenbeek kan noemen: diegenen waarover heel Molenbeek zich diep schaamt,¹³⁴ om zware criminelen die alles behalve een godsvruchtig leven leidden, die hoerenlopers, drugsverslaafden, en alcoholiekers waren, die leefden van overvallen, diefstallen en het dealen van drugs, die vaak niet meer wisten waarin of waaruit en die als wanhopige *légionnaires* naar Syrië vertrokken om er een nieuw leven te beginnen; en (ii) de **Schaarbeekse cel** rond de onbesproken Lachraoui die zich na zijn terugkeer uit Syrië vanaf september

¹³³ Coukry zat verscholen op dezelfde plek als Abdeslam en werd net als hij in het been geschoten toen hij wilde vluchten. Ook hij werd opgepakt en na verzorging in de gevangenis opgesloten.

¹³⁴ Was het van de redactie van de krant *De Morgen* wel zo verstandig redacteur Douglas De Coninck te laten schrijven dat heel Molenbeek wist waar Salah Abdeslam zich verborgen hield? Uiteindelijk baseerde hij zich daarbij op de uitspraak van welgeteld één enkele vrouw. Dergelijke voorstelling wakkert het "We-Them" gevoel van de twee etnische groepen in Molenbeek alleen maar aan. De werkelijkheid is dat de Molenbeekse moslims opgelucht adem haalden toen Abdeslam eindelijk werd opgepakt. Hulp kreeg hij enkel van zijn beperkte vriendenkring, zeker niet van de hele moslimbevolking. Wie die vriendjes waren, naast de terreurgroep uit Brasschaat? Het ging hooguit om Lazez Abraimi, Mohamed Amri, Hamza Attou (21), Abdeilah Chouaa, Ali Oulkadi (31), en nog een viertal kleinere gamalen uit de entourage van haatprediker Khalid Zerkani. Het is trouwens niet de eerste keer dat Douglas De Coninck uit de bocht gaat. Destijds bleef hij tegen elk rationeel inzicht in de verklaringen van X-1 (Regina Louf) voor volslagen waar aannemen terwijl de gestoorde vrouw fantasmagorische verzinsels voor waar aannam.

2015 omringde met twee totaal verschillende soorten medestanders: enerzijds personen die zo goed als onbekend waren bij het gerecht en anderzijds een paar nog zwaardere criminelen dan die welke Zerkani rondom zich had verzameld. Tussen beide cellen ontstond snel een soort symbiose omdat ze elkaar nodig hadden voor het grotere werk dat al-Shistani hen voor hun terugkeer naar Europa had opgedragen. Opdracht was zoveel mogelijk slachtoffers te maken onder de ongelovigen die volgens een bepaalde lectuur van de Koran moesten worden afgemaakt. Bestond de Molenbeekse cel hoofdzakelijk uit Belgen van Marokkaanse afkomst, dan bestond die uit Schaarbeek hoofdzakelijk uit Belgen van Algerijnse afkomst met een link naar zowel Frankrijk als Nederland. Van kort voor de aanslagen in Parijs werkten beide netwerken continu samen en versmolten ze tot hét Brusselse terreurnetwerk.

Een andere zware jongen naast de broers El Bakraoui was zeker **Abderrahmane Ameroud** (38), de Algerijnse Belg die in 2005 tot zeven jaar cel werd veroordeeld als medeplichtig aan de moord in 2001 op de antitaliban commandant Ahmed Shah Massoud in Afghanistan. Via hem loopt er een link naar de Fransen Reda Kriket en Anis Bahri (zie verder) die minstens een nieuwe aanslag in Parijs aan het voorbereiden waren. Ameroud werd op 25 maart 2016 aangehouden terwijl hij met zijn dochtertje op de tram stond te wachten op het Meiserplein in Schaarbeek. Daarbij werd hij in het been geschoten. De aanhouding had niets te maken met de terreuraanslagen in Brussel, wel met de geplande aanslagen van Kriket.

Met het zichzelf opblazen van Lachraaoui, met het dood schieten van Belkaïd en met het oppakken van Abrini rees de hoop dat voor België het ergste nu wel voor een tijdje voorbij was. De gezamenlijke terreur cellen van Molenbeek en Schaarbeek schenen plots zonder opvolger te zitten voor het aanmaken van gebruiksklare explosieven. Maar snel bleek dit ijdele hoop te zijn. Op 24 maart in Boulogne-Billancourt wordt de Fransman van Algerijnse afkomst **Reda Kriket** (32) aangehouden; drie dagen later in Rotterdam-West zijn landgenoot en kompaan **Anis Bahri** (32). Allebei werden ze bij verstek veroordeeld op het groot Brussels terrorismeproces van 29 juli 2015, de eerste tot tien jaar, de tweede tot twaalf jaar. Allebei waren ze nog voor tal van andere feiten, vooral brutale overvallen, veroordeeld (Kriket in totaal in elf andere processen voor 21 jaar extra, Anis in twee andere processen voor nog eens tien jaar). Kriket wijkt in 2011 met zijn Engelstalige vriendin en hun éénjarig zoontje uit naar Sint-Jans-Molenbeek waar hij onder een valse naam leeft. Daar leert hij via Zerkani niet enkel de broers Abaaoud kennen, maar ook de broers El Bakraoui van de Schaarbeekse cel. Eind 2014 is hij samen met Bahri voor korte tijd in Syrië geweest, maar het tweetal keerde snel terug om in België en Frankrijk hun reeks overvallen te hernemen en, zoals voor hun vertrek al het geval was, een vijfde van de oorlogsbuit (*sic*) af te staan aan Zerkani die daarmee de jihad hielp financieren. Uit teruggevonden bestanden op de PC van Ibrahim El Bakraoui blijkt dat ze contacten hebben met Algerijnse criminelen met wie ze plannen hebben voor een reeks nieuwe aanslagen in Frankrijk, mogelijks ook in Nederland en in België. Bij een golf van huiszoekingen in Rotterdam worden nog twee andere Algerijnen van 43 en 47 jaar opgepakt en opgesloten. Bij de aanhouding van Kriket vinden Franse speurders in zijn schuilplaats nabij Argenteuil een compleet arsenaal aan ingrediënten om explosieven te maken. Men vindt er onder meer 105 gram TATP, een grote hoeveelheid zuurstofwater, drie flessen aceton, ontstekingsmechanismen, 1,3 kilo industriële springstof, stukken staal: allerlei materiaal om precies op dezelfde artisanale manier als Lachraaoui bommen mee te maken.¹³⁵ Er blijft een bang vermoeden dat Lachraaoui de verschillende Algerijnen uit zijn terreurgroep – uitgeweken naar Nederland en Frankrijk – nog vóór zijn dood geleerd heeft hoe explosieven te maken. Dus blijven de verschillende veiligheidsdiensten best op hun hoede voor mogelijk nieuwe grootschalige aanslagen.

Het is goed zich te realiseren dat Lachraaoui met zijn kompanen in de ontvangsthal van de luchthaven van Zaventem veel meer slachtoffers had kunnen maken dan er in Parijs vielen indien (i) de sporttas met de zwaarste lading springstoffen was ontploft vóór de specialisten van de ontmijningsdienst – de grootste helden op Zaventem – die onschadelijk konden maken, en (ii) indien de koffer van de taxi die het drietal naar Zaventem bracht groot genoeg was geweest om vijf sporttassen met springladingen te vervoeren in plaats van drie.

Een andere topfiguur uit het netwerk van Lachraaoui en Belkaïd is uiteraard de eerder aangehaalde Mohamed Bakkali. Die werd op 26 november 2015, na een huiszoeking bij zijn ouders in Ensival bij Verviers, in Brussel aangehouden. In de kelder van een door hem gevonden huis in Auvelais vinden ze een arsenaal aan explosieven. De speurders denken dat Bakkali de maker is. Hijzelf rept er met geen

¹³⁵ Daarnaast vond men in een kluis vijf Kalasjnikovs, een automatisch pistool, zeven handwapens en een massa munitie. Er werden ook valse paspoorten en 7 mobiele telefoons ontdekt. Volgens François Molins, de procureur belast met het onderzoek naar de aanslagen in Parijs, stonden de verdachten op het punt tot actie over te gaan, en waren de 7 telefoons bedoeld om die actie te coördineren. Vergelijk met wat er in de Max Roosstraat in Schaarbeek bij Lachraaoui werd gevonden: “Un important arsenal avait été retrouvé dans l'appartement, notamment 15 kg d'explosif de type TATP, 150 litres d'acétone, des détonateurs et une valise remplie de clous et de vis, ainsi que divers ingrédients servant à la confection d'engins explosifs, avait indiqué le procureur fédéral belge au lendemain des attentats” (La Dernière Heure van 2 maart 2016).

woord over dat Lachraoui de maker is. Hierop geeft Belkaïd Ibrahim El Bakraoui de opdracht Bakkali met grof geweld te gaan bevrijden uit de gevangenis. Dat ontdekken de speurders pas na de aanslagen in Brussel. Alvorens zichzelf op te blazen had Ibrahim immers zijn PC achtergelaten in een vuilnisbak in Schaarbeek. Daarop vonden de speurders tal van terreurplannen terug, onder meer het fameuze plan om Bakkali uit de gevangenis te bevrijden. Beide broers met een bewogen crimineel verleden voelden zich opgejaagd wild en vermoedden dat ze internationaal geseind stonden, zeker Ibrahim die onder condities vrijgelaten werd en die zijn opgelegde condities had geschonden. Bleek achteraf dat dit nooit was gebeurd. Bevreesd dat hij voor het niet naleven van zijn condities zou worden opgepakt om in de gevangenis de rest van zijn straf (nog zes jaar van de tien waarvoor hij veroordeeld was), probeerde in augustus 2015 via Turkije terug te keren naar Syrië maar werd er aangehouden door de Turkse grenspolitie. Hij geraakte er een maand in de cel alvorens uitgewezen te worden. Grote paniek in zowel Nederlandse als Belgische politieke kringen als de Turkse president Recep Tayyip Erdoğan op 23 maart, daags na de aanslagen in Brussel, op de zender CNN aankondigt dat zijn land zowel België als Nederland verwittigde dat Ibrahim El Bakraoui per vliegtuig op weg naar Nederland was na zijn uitwijzing. Het wordt het begin van een weinig verkwikkelijk spektakel. In België willen minister Jambon van Binnenlandse Zaken en Geens van Justitie zelfs hun ontslag indienen. Finaal doen ze dat niet omdat premier Charles Michel hun ontslag weigert. Het lijkt op een politiek spelletje, want volgens de Belgische wetten dienen ministers die het menen hun ontslag in bij de koning, niet voor de schone schijn bij de premier.

Ondertussen blijkt dat België in de zaak rond Ibrahim El Bakraoui in het grote blunderboek het ene hoofdstuk na het andere schreef. In plaats van in de Kamer die opeenstapeling van blunders toe te geven – en eindelijk in te zien dat België in de internationale pers niet steeds ten onrechte wordt afgeschilderd als een *failed state*¹³⁶ – neemt minister Jambon de vlucht naar voren: de regering heeft niet gefaald, Justitie heeft niet gefaald, de staat heeft niet gefaald, de veiligheidsdiensten hebben niet gefaald: niemand heeft gefaald op één enkel individu na, de verbindingsofficier van de Belgische politie in Turkije. En zonder dat de arme man zich kan verdedigen wordt hij op non-actief geplaatst; hij is de enige grote schuldige dat er 31 mensen omkwamen en meer dan 300 werden gewond bij de terreuraanslagen in Brussel. Nochtans verwittigde de verbindingsofficier prompt de Directie voor de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit (DJSOC) die met die informatie weinig meer doet dan de vraag te stellen waarom El Bakraoui in de nabijheid van de Syrische grens werd opgepakt. Toch niet omdat hij er illegaal zat te vissen neem ik aan. Wel reageert de politievakbond VSOA bij monde van Vincent Houssin ziedend op de uitlatingen van Jambon over de verbindingsofficier: *"Belgische politici zijn blijkbaar totaal onfeilbaar. Onze collega wordt aan de schandpaal genageld zonder dat hij zich kan verdedigen."* Daarop wordt de hele zaak maar doorspeeld aan een onderzoekscommissie – één die tegen alle tradities in niet zal worden geleid door een lid van de oppositie, wel door een lid van de meerderheid, wat het straks iets makkelijker maakt om de hele affaire toe te dekken met de mantel van de collegialiteit, mocht dit bij te veel heibel nodig zijn.

In Nederland wordt in de Tweede Kamer een ander bedrijf in het politieke koldertheater opgevoerd. Daar verdedigt premier Mark Rutte zich dat het Turkse schrijven geen melding maakte dat het om een staatsgevaarlijke terrorist ging. Blijkbaar is er op het Torentje geen kaart van Turkije beschikbaar. Was dat wel het geval geweest dan had Rutte geweten dat El Bakraoui opgepakt was bij de Syrische grens en er niet voor een city trip naar toe was gereisd. Daarna ontaardde het debat in de vraag of het om een uitwijzing ging dan wel om een uitzetting. Maar zijn besluit was dat de Nederlandse burger op beide oren mocht slapen, dat Nederland geen fouten had gemaakt.

Helemaal te gek wordt het als op 29 maart uitlekt dat de Amerikaanse FBI op 16 maart 2016 Nederland had verwittigd voor de radicale achtergrond van de broers El Bakraoui. Op de vraag waarom Nederland buurland België niet verwittigde volgt premier Rutte het verslag van zijn Justitieminister Ard van der Steur: België moest van het schrijven van de FBI niet worden verwittigd want de FBI had die informatie uitgerekend van België zelf gekregen. Consternatie in de Brusselse Wetstraat waar minister Jan Jambon verontwaardigd laat weten dat België nooit enig bericht in die zin van de FBI ontving. In een zoveelste couplet van de verbijsterende kolderoperette komt Van der Steur (voor de zoveelste keer) in het oog van de storm. Op 30 maart moet hij toegeven dat mensen van zijn dienst hem verkeerd hebben voorgelicht: de verwittiging van 16 maart kwam niet van de FBI, wel van de NYPD (*New York Police Department*) als was dat een geldig excuus om met de

¹³⁶ Leigh, Sir Michael (2016): *"Commentators have labelled Belgium a 'dysfunctional divided country,' 'an incubator of terror,' and 'a country that operates on the basis of 'linguistic apartheid.' Some have even likened Belgium to Syria and Iraq as failed states. But it is simplistic to blame Belgium for Europe's vulnerability to terrorism. Every major security failure from Pearl Harbor to 9/11 and the Paris attacks last November has been followed by revelations of warnings that were ignored and of raw intelligence that was not evaluated in a timely and effective manner."*

informatie niets te doen. Frank Hendrickx (2016), politiek verslaggever van de Volkskrant, schrijft hierover in zijn rubriek *Binnenhof*:

"Vast staat dat Van der Steur een talent heeft om overzichtelijk ogende zaken te transformeren in hoofdpijndossiers. Eerder deed hij dat bij de geënceneerde foto van Volkert van der G. Een onschuldige lezing van MH17-anatoom George Maat wist hij eveneens om te toveren tot een slepende affaire. Nu slaat Van der Steur wederom toe. Sinds de Turkse president Erdoğan Nederland in verlegenheid bracht met de mededeling dat een van de daders van 'Brussel' in 2015 naar Nederland was uitgezet, slaagt Van der Steur er niet in om zijn relaas op orde te krijgen. Wat is er gebeurd? En waarom? Vorige week zei hij bijvoorbeeld nog tegen journalisten dat Turkije het 'protocol' niet had gevolgd bij de uitzetting. Inmiddels erkent hij dat er helemaal geen protocol is. Wat Nederland precies met de Belgen heeft gedeeld, blijft ook mistig. Waarom Nederland nooit naar Turkije belde om opheldering te vragen over El Bakraoui kan Van der Steur ook niet zeggen. De minister moet nu eindelijk met een degelijk verhaal komen, zegt de oppositie dreigend. Zelfs de coalitie vertoont nerveuze trekjes. De hoop is dat Van der Steur zijn abonnement op foutjes eindelijk heeft opgezegd."

En zo slagen politici, ongeacht het land waarin ze zo talentvol theaterstukjes opvoeren, erin ernstige fouten toe te dekken door ze hokus-pokus te laten verdwijnen in de mist die ze vakkundig spuien. Een mooi staaltje was de circusvertoning die op 7 april 2016 werd opgevoerd in de Tweede Kamer in Nederland. Daar kwam Van der Steur, nu al voor de vijfde keer goed weg en volgde geen ontslag. De hamvraag, waarom niemand op Justitie of op Buitenlandse Zaken maatregelen nam om België op de hoogte te stellen van de boodschap van de NYPD, kwam zelfs helemaal niet meer ter sprake, als wilde men het de arme Van der Steur niet nog moeilijker maken dan hij het al had. En zelden een premier gezien die er zo ongeïnteresseerd bij zat te balen als Mark Rutte deed. Na afloop werd de schone schijn weer schitterend gered met een opgevoerd nummertje van premier en partijgenoot Van der Steur. Op de klemtoon na zeiden beide heren hetzelfde (en eigenlijk niets).

Waar Nederland 's lands reputatie nog hoog wist te houden, ondanks de resem blunders op Justitie, leed België ernstig gezichtsverlies, zoveel dat premier Charles Michel het nodig vond om op een persconferentie van 5 april te verklaren dat België een veilig land is. Dit alles uitgerekend op het moment dat dreigingsniveau 3 van kracht is, dat amper de helft van de metrostations open zijn, en dat Zaventem niet per trein bereikbaar is. Veel gekker kan je het niet bedenken. En aan wat de doorsnee Belg of de modale toerist die illusoire veiligheid plots dankt werd met geen woord gezegd. Dat de Brusselse malaise het gevolg is van 19 baronieën met zes politiezones – iets wat in geen enkele grootstad bestaat – kwam niet eens ter sprake. Nogal wiesdes als uitgerekend de politieke partij van Michel, de MR, eendrachtig met de door hen verfoeide PS, het afschaffen van die politiezones niet bespreekbaar vindt, zelfs niet befluisterbaar.

Toch moet worden erkend dat ondanks alle fouten in de regionale, nationale en internationale communicatie parket en federale politie mooi werk hebben geleverd. De Antwerpse terreur cel rond Fouad Belkacem is voorlopig volledig opgedoekt; de Molenbeekse rond Khalid Zerkani allicht slechts voor een deel; en van de Schaarbeekse cel rond Najim Lachraoui lopen enkel nog een paar Algerijnse randfiguren op vrije voeten. Er werden meer dan honderd terroristen of potentiële terroristen opgepakt. Zo'n *failed state* is België inzake terrorismebestrijding dus toch ook weer niet. Wel hebben we veel te lang van een klein terroristje, dat de ballen niet had zichzelf op te blazen nabij het Stade de France, Europa's grootste terrorist gemaakt. In werkelijkheid weten we niet eens bij wat de fantast Salah Abdeslam in Parijs betrokken was. Veel meer dan hotelarrangementen en transport van huurwagens te regelen heeft hij blijkbaar niet gedaan. En voor zo'n mannetje op flanellen beentjes deed de hele Belgische regering in de broek, waardoor ze zelf continu paniek zaaide in plaats van rustig vastberadenheid te tonen. Te gek werd het wanneer Jan Jambon uitpakte met zijn sloganeske taal dat hij Molenbeek zou uitmesten – neen, niet enkel heel Molenbeek, alles wat ten noorden van de Brusselse Kanaalzone lag. Terwijl gerecht en politie goed werk leverden had de burger veel liever gehoord wat er concreet zou worden ondernomen om de radicalisering van jongeren tegen te houden. Want dat heeft Nederland blijkbaar een flink stuk beter gedaan dan zijn zuiderbuur. Iets wat in de volgende paragraaf nader bestudeerd wordt.

Op 11 april 2016 zorgt de erg beslagen jihadexpert Pieter van Ostaeyen in het Canvas programma *De Afspraak* voor opschudding als hij beweert ernstig te twifelen of de man met het hoedje weldegelijk Abrini is. Als argumenten daarvoor haalt hij onder meer aan: (1) het eigen buikgevoel, (2) de grote onwaarschijnlijkheid dat, zoals Abrini beweert, hij het hoedje aan iemand zou hebben verkocht en (3) de al even verdachte onwaarschijnlijkheid dat hij vrijwel onmiddellijk na zijn aanhouding zelf bekent de man met het hoedje te zijn. Contra-argumenten voor wat Van Ostaeyen beweert zijn (1) dat het DNA van Abrini zowel werd aangetroffen in de Driesstraat in Vorst als in de Max Roosstraat in Schaarbeek, dus in het hol van de aanslagplegers (2) dat het hemd met de

ellenbooglappen – zo het al teruggevonden is – op DNA kan worden gecontroleerd om uitsluitsel te brengen en (3) dat de federale cel van het parket één dag vóór de aanslag in Brussel al wist had dat vier personen (Lachraoui, de broers El Bakraoui én ... Abrini) van plan waren om op Paasmaandag een aanslag te plegen. Wel wisten ze toen nog niet dat blijkbaar een vijfde verdachte, Osama Krayem, bij de aanslag in Maalbeek betrokken was. Dat vernamen ze pas later van de Zweedse inlichtingendienst. Maar dat hij dezelfde rugzak had als Khalid El Bakraoui die er zich in Maalbeek liet mee opblazen blijft inderdaad verdacht. Die rugzak, die waarschijnlijk ook was gevuld met dezelfde instabiele explosieven als die van Khalid El Bakraoui, werd wel nog nergens teruggevonden.

Tijdens dezelfde uitzending vertelt Van Ostaeyen ook dat de Kerstman, predikant Khalid Zerkani, verantwoordelijk was voor de aanwerving van Abrini, maar dat er minstens nog zestig van zijn mannen vrij rondlopen. Dat strookt dan wel niet met wat Van Ostaeyen in februari 2016 op zijn blog schreef, namelijk: "*A most important recruiting cell active in Brussels was the group around Khalid Zerkani. This network was responsible for the recruiting of at least 45 individuals.*" (1) Als hij eerst stelt dat er allicht geen enkele samenwerking was tussen de Antwerpse cel van Belkacem en de Brusselse cel van Zerkani, (2) als hij toegeeft dat op het groot Brussels terrorisme proces naast Zerkani meerdere van zijn rekruten werden opgepakt, (3) hoe kunnen er dan nog 60 van de 45 vrij rondlopen? Hier klopt de rekening dus duidelijk niet.

De ongetwijfeld eerlijke bedoelingen van Pieter van Ostaeyen hebben wel voor gevolg dat bij een deel van de bevolking de onrust opnieuw toeslaat. Wordt het dan geen tijd dat het federaal parket nu eindelijk eens stopt met steeds opnieuw uit te pakken met het excuus dat er *in het belang van het onderzoek* niets kan worden gezegd? De burger heeft op zijn minst recht te weten of het hemd met de ellenbooglappen werd teruggevonden en of daar al dan niet DNA van Abrini werd teruggevonden dan wel van iemand anders. Hoe kan zoiets *in het belang van het onderzoek* verzwegen blijven? Op die manier voedt het parket enkel maar een waslijst van complottheorieën die dan op de sociale media voor waar worden aangenomen. Anderzijds mag het federaal parket er wel mee stoppen voor geruststeller van het burgerlijk geweten te spelen door de indruk te laten dat vrijwel alle terroristen nu zijn opgepakt. Er zitten er nog zo'n 150 in Syrië die met een vals paspoort die ten allen tijde kunnen terug keren. Voorlopig zijn met Belkaïd, Lachraoui en Kriket de enige bekende bommenmakers opgepakt, maar het zal de minister van ... Aanslagen, al-Adnani, niet bijster veel moeite kosten een paar nieuwe bommenmakers naar België of Nederland te sturen, dus de relatieve rust kan best van korte duur zijn.

(h) Radicalisering, deradicalisering en herradicalisering? Nederland boven.

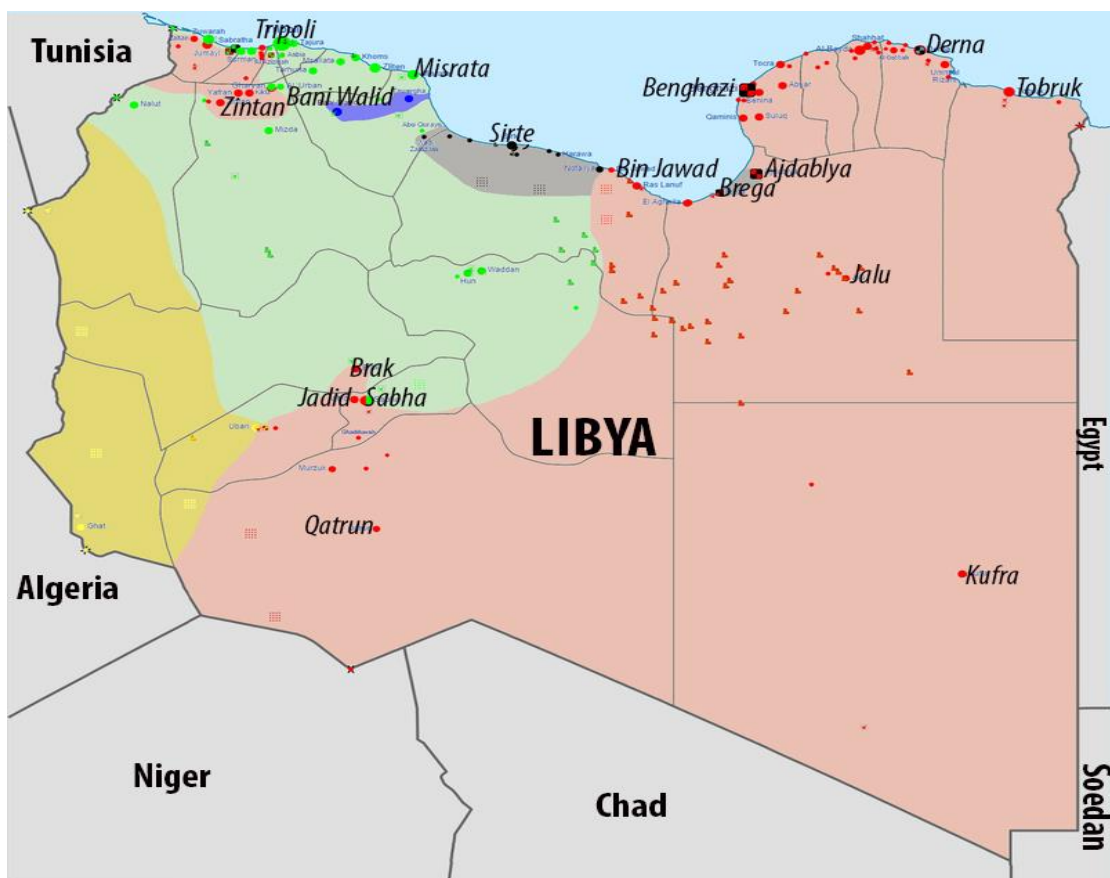
Het fenomeen van de tegencultuur was voorwerp van veelvuldig onderzoek in de sociologie. Een tegencultuur is een subcultuur gekenmerkt door waarden en normen die substantieel verschillen van die welke de weldenkende maatschappij huldigt (dus verschillend van de zogenaamde seculiere *Leitkultur*). De socioloog Theodore Roszak (1969) was de eerste die, kort na de verschillende studentenrevoltes van 1968, het fenomeen een naam gaf en er de oorzaken van bestudeerde. Snel bleek dat er in de loop van de geschiedenis zich een waaier aan tegenculturen heeft gemanifesteerd, vooral in Europa en in Amerika. Voorbeelden zijn *Sturm und Drang* (1770-1790), het Romanticisme (1790-1830), het Bohemianisme (1850-1910), het Decadentisme (1890-1900), het Dadaïsme (1910-1930), de *flapper* cultuur van de *Roaring Twenties* in de Verenigde Staten (1920-1929), de Beat Generation (1945-1965) en de hippie beweging (1964-1975). Vrijwel steeds gaat het om een generatie van jongeren die zich verzet tegen de waarden en normen van vorige generaties.

Nog in bewerking (ca. 10 pp)

9. ONZEKERHEID EN EUROPESE VLUCHTELINGENCRISIS

(a) Vluchtelingenstroom uit Libië

Het **vluchtelingenprobleem** overstijgt het voorlopig onopgeloste conflict met ISIS. Eigenlijk begon het al in 2011 nadat de toenmalige Franse president Nicolas Sarkozy er bij de NAVO op aanstuurde in Libië kolonel Moamar al-Qadhafi van de macht te verdrijven. Net als bij de Tweede Golfoorlog voerden Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten, daarbij geholpen door de voortdurend tendentieuze berichtgeving van Al Jazeera, een waslijst van leugens aan om een militair ingrijpen te rechtvaardigen. Meer op: <http://www.dewereldmorgen.be/artikels/2011/10/20/dood-van-khaddafi-tien-mythes-over-de-oorlog-tegen-libie>. Men kan onmogelijk ontkennen dat de oliebelangen van Frankrijk, van de Verenigde Staten en van het Verenigd Koninkrijk geen rol hebben gespeeld in het *changement de régime* in Libië. Aan de militaire interventie in Libië, die op 24 maart 2011 werd ingezet, namen 28 lidstaten van de NAVO – hoofdzakelijk Europese – deel, naast niet-lidstaten als de Verenigde Arabische Emiraten, Jordanië en Qatar. Zij zijn met zijn allen verantwoordelijk voor de complete chaos die na de brutale opruiming van al-Qadhafi in Sirte (op 20 oktober 2011) ontstond. Net als in Irak gebeurde, nadat de troepen van Saddam Hussein werden ontbonden, leverden de Verenigde Staten massaal wapens aan de opstandelingen, deze keer via Qatar. Het grootste deel van die wapens kwam echter terecht in handen van jihadstrijders die in wreedheid en gruweldaden al-Qadhafi ettelijke keren overtroffen. Wat bij aanvang te vrezen was – en wat Italië en Malta weerhield om aan de coalitie deel te nemen – was dat hierdoor op de Middellandse Zee een vluchtelingenstroom op gang zou komen richting Lampedusa. Hieronder een kaart die de totale chaos in Libië weergeeft na een reeks burgeroorlogen (situatie op 17 augustus 2015).

- Under the control of the Tobruk-led Government and Libyan National Army
- Under the control of the New General National Congress and Allies
- Controlled by ISIS and Ansar al-Sharia
- Controlled by the Mujahedeen Councils of Derna, Benghazi and Ajdabiya
- Under the control of Tuareg forces.

Wat de vluchtelingenstroom richting Italië betreft moet Europa eindelijk eens durven toegeven dat het daarvoor grotendeels zelf verantwoordelijk is. Het verdrijven van al-Qadhafi stond niet enkel hoog op het verlanglijstje van het Amerikaans militair-industrieel complex, maar vooral op dat van de toenmalige Franse president Sarkozy, van wie de populariteit in 2011 sterk was geslonken, en van David Cameron die toch zo graag wou bewijzen dat hij als premier niet moest onderdoen voor zijn socialistische voorganger Tony Blair. Vooral zij hadden nood aan een oppoetsen van hun imago, vooral zij wouden geschiedenis schrijven. Alleen al daarom zouden Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk veel meer vluchtelingen moeten opnemen die via Libië in Italië toestromen – proportioneel meer dan de rest van Europa. Maar ook België mag zich op de borst kloppen, want als eeuwige meeloper aan de hand van Uncle Sam stond het op de eerste rij om gewillig mee te spelen in de plannen van de Amerikaanse *power elite*.

In België trappelde de toenmalige minister van Landsverdediging, de CD&V-er Pieter de Crem, die zijn ambitie om voorzitter van de NAVO te worden moeilijk kon verbergen, van ongeduld om zijn Amerikaanse broodheren van de *power elite* ter wille te zijn, dus stuurde hij met instemming van de regering-Leterme (in lopende zaken), prompt zes F16s van de luchtbasis Araxos in Griekenland richting Libië. In Nederland was het kabinet-Rutte-I veel minder geneigd om mee te spelen in het geopolitieke spel dat Amerika, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk zo graag op touw zetten. Het incident met de Nederlandse marine helikopter in Sirte, waarbij drie militairen door de troepen van al-Qadhafi op 28 februari 2011 gevangen werden genomen om pas in de nacht van 10 op 11 maart, na diplomatiek overleg, te worden vrijgelaten, was van dien aard dat Nederland maar half meespeelde in het geopolitieke spel. Duitsland van zijn kant onthield zich volledig.

Uiteindelijk heeft de uitschakeling van al-Qadhafi de situatie in Libië alleen maar verergerd en in het geheel niets opgelost, wel integendeel. Nu de bewaking van de grenzen een lachertje was geworden kwamen allerlei mensensmokkelaars in actie om vluchtelingen uit Afghanistan, Eritrea, Somalië, Nigeria en Libië de Middellandse Zee via de Libische zeekust naar Italië over te varen. Tijdens de eerste helft van 2015 ging het om ongeveer 66.000 bootvluchtelingen waarvan er 1.867 omkwamen – 1.308 alleen al in april. Volgens cijfers van UNHCR (*United Nations High Commissioner for Refugees*), de in 1950 opgerichte vluchtelingen organisatie van de Verenigde Naties, is het aantal vluchtelingen dat in 2015 vooral via Libië in Italië terechtkwam tegen het jaareinde al opgelopen tot **142.628** (tegen 87.000 in 2014).

(b) De trieste weg naar een nieuw kalifaat van terreur en willekeur

Om iets van de uiterst complexe geopolitieke situatie in Syrië te begrijpen moet men kijken naar de gevolgen van de Tweede Golfoorlog die zonder mandaat van de VN werd gevoerd en in feite uitsluitend om olie en om gewin bij de wederopbouw draaide.

Op 11 oktober 2002 kreeg de Amerikaanse *power elite* het gemakkelijk gedaan dat het Congres instemde met een oorlog tegen Irak. Een groter probleem was wel hoe de oorlog verkocht te krijgen aan de Veiligheidsraad. Want daar liggen de traditionele bondgenoten van Irak, China met Tang Jiaxuan en Rusland met Igor Ivanov, dwars en laat ook hun Franse ambtgenoot van Buitenlandse Zaken, Dominique de Villepin, horen dat hij in de Veiligheidsraad gebruik zal maken van zijn vetorecht mocht president G.W. Bush toch van plan zijn een nieuwe oorlog te ontketen. Het is onwaarschijnlijk dat die drie ministers louter gedreven zijn door solidariteit met de dictator, want de drie landen hebben zware olie-contracten lopen in Irak.

Op 3 april 1991, na het verlies van Irak in de Eerste Golfoorlog, had de Veiligheidsraad met 12 stemmen tegen 1 en onthoudingen van Rusland en China *resolutie 687* goedgekeurd waarbij Irak verplicht werd al zijn chemische, biologische en ballistische wapens (met een reikwijdte van boven de 150 kilometer) te vernietigen. Ook moest Irak instemmen geen nucleaire wapens aan te maken en geregeld VN-inspecteurs toelaten controle uit te oefenen. Op 31 oktober 1998 trok Irak zijn toestemming om nog VN-controles op zijn grondgebied toe te laten in. Daarop begonnen de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk *Operation Desert Fox* waarbij verschillende doelwitten in Irak worden gebombardeerd. Op 17 december 1999 aanvaardde de Veiligheidsraad unaniem *resolutie 1284*, het inspectieprogramma van UNSCOM (onder leiding van Hans Blix) en van UNMOVIC (onder leiding van Mohammed el-Baradei). Van dit alles trekt Saddam Hussein zich niets aan tot op 8 november 2002 de Veiligheidsraad unaniem *resolutie 1441* goedkeurt. Deze keer is het echt menens en kan het regime de resolutie niet langer naast zich neerleggen.

Voor de naar oorlog snakkende trio neocons die dus George W. Bush, Dick Cheney en Donald Rumsfeld, zijn er slechts twee kansen dat ze op basis van resolutie 1441 een oorlog in Irak kunnen beginnen, namelijk (1) of Saddam Hussein weigert alle medewerking, (2) of er worden daadwerkelijk massaver-

nietigingswapens (WMD) gevonden. De tijd dringt want Halliburton heeft al een contract voor de wederopbouw en de oorlog is nog steeds niet begonnen. Een eerste tegenslag is dat Hussein de voorschriften van de resolutie wel opvolgt, een tweede dat noch Blix, noch el-Baradei ook maar het minste spoor vinden van nieuwe chemische wapens, laat staan nucleaire wapens. Hierdoor komen de *global leaders* in ernstige problemen want ze hadden petroleumbedrijven toegezegd dat ze Hussein van de troon zouden stoten zodat goedkope Iraakse aardolie opnieuw in dollars zou kunnen worden betaald, niet langer in euro.

Volgens de gereputeerde Amerikaanse journalist Sidney Blumental wist de CIA minstens al van september 2002 dat er in het geheel geen WMD in Irak te vinden waren. Hierover had Naji Sabri, die minister van Buitenlandse Zaken was in Irak, maar die zich door de Franse Militaire Veiligheid als agent liet betalen, genoeg details doorgespeeld aan de Fransen: de biologische en chemische wapens die in Irak opgestapeld lagen dateerden nog allemaal uit de tijd van de Eerste Golfoorlog en er was nergens een nucleair wapenarsenaal want behalve verarmd uranium dat werd gebruikt voor de versteviging van metalen had Irak in het geheel geen wapenklaar uranium U235. Op 18 september 2002, aldus Blumental, heeft George Tenet president Bush daarover ingelicht. Op 8 oktober 2002, drie dagen vóór het Congres de Irakoorklog goedkeurt, verspreidt Tenet, één van de neocons achter het trio Bush-Cheney-Rumsfeld in een geheime vergadering van de Senaat het gerucht dat Irak met alle gemak de Oostkust van de Verenigde Staten kan aanvallen.¹³⁷ Op 20 november 2002 – VN resolutie 1441 is dan amper twaalf dagen oud – komt Bush naar een NAVO conferentie in Brussel en vertelt hij er dat, zou Hussein niet ontwapenen, Amerika dit wel zal doen als leider van een *coalition of the willing*. Voorlopig zijn het Verenigd Koninkrijk, Polen, Spanje en Italië de enige landen die daar interesse voor betonen. Op 8 december 2002 levert Irak de VN inspecteurs een 12.000 pagina lang dossier met daarin alle gegevens wat waar opgeslagen ligt. Op 27 januari 2003 leveren Blix en el-Baradei hun *eerste wapenrapport* af bij de Veiligheidsraad. Het onderzoek vordert traag maar voorlopig wijst niets er op dat Irak nog steeds bezig zou zijn met de aanmaak van chemische of biologische wapens. Een tweede rapport wordt verwacht tegen 17 februari. Op 5 februari 2003 presenteert Colin Powell, de Amerikaanse Buitenlandminister, in de Veiligheidsraad een rapport dat moet bewijzen dat Irak weldegelijk WMD bezit. Het rapport is integraal gesteund op informatie die Tenet hem doorstuurde. Natuurlijk, aldus Powell, kunnen Blix en el-Baradei niets vinden, de chemische en biologische wapens zitten in grote metalen cilinders die zich bevinden in mobiele militaire laboratoria waar aan het Irakese wapenprogramma verder wordt gewerkt. Powell laat satellietfoto's van grote trucks zien, licht met tekeningen toe hoe die er langs de binnenkant uitzien en voegt eraan toe dat Al Qaeda in Irak bezig is met het uitwerken van een nucleair programma. Ook laat hij bandopnames horen van gesprekken tussen Irakese militairen. Noch Frankrijk, noch Rusland, noch China laten zich overtuigen omdat de bewijzen waarmee Tenet zijn loopjongen Powell heeft opgezadeld doodgewoon niets bewijzen. Enkel Tony Blair is razend enthousiast, volgens hem legde Amerika klinkende bewijzen op tafel.

Op 14 februari 2003 presenteren Blix en El-Baradei hun *tweede wapenrapport* in de Veiligheidsraad. Weer moet er worden toegegeven dat er noch biologische-, noch chemische-, noch nucleaire wapens werden gevonden, en dit na meer dan 400 inspecties. Wel werden er al-Samoud-raketten gevonden met een reikwijdte van meer dan 150 kilometer en mochten slechts drie deskundigen worden ondervraagd. De Amerikanen en de Britten dringen aan op militair ingrijpen. Duitsland, dat nu voorzitter is van de Veiligheidsraad, sluit zich aan bij Frankrijk, Rusland en China en vraagt dat de inspecties worden verder gezet. Binnen de power elite werd afgesproken dat 10 maart de ultieme datum is om met de steun van de Britten een oorlog tegen Irak te beginnen. Op 24 februari 2003 dienen de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en Spanje een voorstel van resolutie (de "*oorlogsresolutie*") in om Irak met militair geweld te ontwapenen omdat het resolutie 1441 en tien vorige resoluties heeft geschonden. Frankrijk, Duitsland, Rusland en China verzetten zich. Frankrijk dient een tegenvoorstel van resolutie in om de inspecties te verlengen. Op 7 maart 2003 – als de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk al 200.000 militairen, 150.000 Amerikaanse en 50.000 Britse, naar de regio aan het sturen zijn – stellen Blix en El-Baradei hun *derde wapenrapport* voor in de Veiligheidsraad. Ondertussen zijn, samen met de grootste hoeveelheid Scud raketten, ook al 34 al-Samoud-raketten vernietigd en kunnen de inspecteurs de deskundigen zien wie ze willen. Resolutie 1441 is dus in geen enkel opzicht meer geschonden.

Nog steeds werden geen WMD, geen chemische of geen biologische wapens gevonden. Wat er nog aangetroffen werd was antrax en zenuwgas dat nog voor de Eerste Golfoorlog was aangemaakt. Voor de neutrale waarnemer wordt het nu wel duidelijk dat Irak in het geheel geen nieuw wapenprogramma heeft. Enkel president Bush en zijn power elite, met in hun spoor premier Blair eerder als een schoothondje dan

¹³⁷ De CIA zou gevonden hebben dat Hussein drones heeft, geladen met gifgas, die hij boven Amerikaans grondgebied kan loslaten. Dit is een kolossale leugen. Pas eind 1998 heeft Boeing plannen om militair inzetbare UAV (drones) te produceren. Aan de economen Vinay Datar en Scott Mathews wordt gevraagd de reële optiewaarde van zo'n investering van 372 miljoen dollar te berekenen, er rekekening mee houdend dat de eerste UAV pas over zeven jaar kunnen klaar zijn. Tenet liegt de Senaat dus koudweg voor dat het regime in Irak jaren voorsprong zou hebben op de Amerikaanse technologie.

als padvinder, weigeren de evidentie toe te geven. Nog dezelfde dag past de Amerikaanse power elite zijn "oorlogsresolutie" aan en krijgt Saddam Hussein nog tot 17 maart om zijn WMD (die hij duidelijk niet heeft) aan de VN-inspecteurs te overhandigen. De Verenigde Staten worden daarbij in de Veiligheidsraad (15 leden) enkel gesteund door het Verenigd Koninkrijk, Spanje en Bulgarije. Dominique de Villepin dreigt ermee dat Frankrijk gebruik zal maken van zijn vetorecht mocht de Veiligheidsraad een nodeloze oorlog in het Midden-Oosten goedkeuren. Igor Ivanov laat doorschemeren dat Rusland hetzelfde zal doen. China lijkt geen veto te zullen uitspreken, maar zal bij een stemming, net als voorzitter Duitsland en als Syrië, ongetwijfeld tegen stemmen. De zes overige leden (Mexico, Pakistan, Chili, Angola, Kameroen en Guinee) hebben nog niets beslist, maar van hen verwacht de Amerikaanse power elite geen steun meer, zeker nadat pogingen om Kameroen en Guinee met economische voordelen te overhalen de zijde van de VS te kiezen mislukken.

Hierdoor komt de power elite in erg nauwe schoentjes te staan nu het onmogelijk lijkt de gedane beloften aan *Halliburton*, *Carlyle Group*, *Enron* en *Unocal* na te komen, terwijl er al 150.000 Amerikaanse militairen zijn aangekomen in Saoedi-Arabië. Op zondag 16 maart 2003 hebben Bush en Blair op de Azoren een topontmoeting in aanwezigheid van de Spaanse premier José Maria Aznar. Als de Veiligheidsraad weigert de Amerikanen en de Britten te steunen dan moeten beide staten maar het *zelfbeschikkingsrecht* inroepen aangezien Irak een reële (*sic*) bedreiging is voor hun bevolking (bedreiging waarmee, met Scud raketten die honderd kilometer verder nog geen doel weten te treffen?) In de nacht van 17 maart 2003 verstuurt president Bush een ultimatum aan het adres van Saddam Hussein: hij en zijn zonen Oedai en Koesai moeten Irak binnen de 48 uur verlaten, zo niet behoudt Amerika het recht om met de hulp van de *coalition of willing forces* Irak binnen te vallen op een willekeurig tijdstip. Bush herhaalt dit in een tv-toespraak uit het Witte Huis.

Deze daad is een **keerpunt in de wereldgeschiedenis**. In amper elf dagen tijd is de wereld opeens compleet veranderd. Een wereldorde die bijna zestig jaar lang werd beheerst door het Handvest van de Verenigde Naties van 1945 wordt door één mannetje, meelopend aan de hand van een onzichtbaar gewaand militair-industrieel complex, omvergegooid. Vanaf nu kunnen staten oorlog voeren zonder toestemming van de Veiligheidsraad, zonder toestemming van de VN. Dat het land met de oudste democratie ter wereld, Engeland, zich daarbij aansluit, dankt het enkel aan de slaafsheid waarmee Tony Blair slippendrager van de Amerikaanse power elite speelt. In volle postmoderniteit, gekend door een toegenomen onzekerheid (kan ik straks de hypotheek op mijn woning nog betalen? Is mijn vrouw er niet van onder met een ander nu ze vast werk heeft? Zitten mijn kinderen niet achter mijn rug aan de drugs? Kan ik 's nachts nog veilig de straat op?), is er nu een levensgrote politieke onzekerheid bij gekomen: voortaan beslist de Amerikaanse *power elite* autonoom tegen wie en waar en waarom er oorlog gevoerd mag worden, over de hoofden van alle burgers heen.

Uiteraard kon Irak een oorlog van 34 landen tegen 1 onmogelijk winnen. Die oorlog heeft niet enkel geleid tot de terechtstelling van de soennitische dictator Saddam Hussein, maar ook tot een complete ontmanteling van het Iraakse leger. Na de oorlog sloot het Amerikaanse industrieel-militair complex wel voor meer dan 25 miljard dollar wapencontracten af met de aan de macht gebrachte marionettenregering van Nouri al-Maliki op het eigenste moment dat een heel nieuw en onervaren leger er nauwelijks mee wist om te gaan. Het beleid van al-Maliki was een ware ramp voor dat jonge nieuwe Iraakse leger. Of zoals de Amerikaanse NSA adviseur Tony Blinken het op 15 oktober 2014 in een interview met CBS News stelde: "*The Iraqi forces, unfortunately, as a result of actions taken by the previous government, were in many aspects hollowed out. They were deprofessionalized. Competent commanders were moved out. Incompetent ones were moved in based on loyalty to the government.*" Ondertussen voerde de visceraal sjjiitische al-Maliki een bewind van repressie tegen alles wat soennitisch is. Hierin zagen oud-leden van de verboden Ba'ath partij, allen topmilitairen uit de republikeinse garde van Hussein, een uitgelezen kans tot **weerwraak** – *a fortiori* nadat president Obama in 2011 de laatste Amerikaanse militairen uit Irak had teruggetrokken.

Gewezen militairen van Saddams leger verzamelden zich rond de terreurgroep van Abu Musab al-Zarqawi, een oud-moedjahedien die in Afghanistan had mee gevochten tegen de Sovjet-bezetter. In confrontaties met goed getrainde ex-militairen van Saddam sloeg het onervaren nieuwe Iraakse leger met zijn tinnen soldaatjes meerdere keren op de vlucht, waarbij de gesofisticeerde Amerikaanse wapens en tanks zo maar in handen vielen van de Al Qaeda militias rond al-Zarqawi. Zo ontstond de eerste zwaarbewapende terreurgroep uit de Iraakse geschiedenis.

De Amerikaanse neoconservatieven, die zich krom hebben geijverd om in Irak toch maar een nodeloze Tweede Golfoorlog te ontketen, hebben achteraf ongetwijfeld gelijk gekregen dat de opvolger van George W. Bush, president Barack Obama, ongelofelijk heeft geblunderd toen hij in december 2011 de laatste Amerikaanse troepen uit Irak wegtrok. Ondertussen hadden goed bewapende terroristen al vijf jaar eerder **ISI** uitgeroepen: de *Islamitische Staat Irak*, een terreurgroep waartegen het onervaren Iraakse leger uit het post-Saddam tijdvak, ondanks zijn overvloed aan Amerikaanse wapens, niet opgewassen was.

Amerikaanse generaals hebben achteraf beschouwd gelijk gekregen dat er minstens 24.000 tot 36.000 Amerikaanse gevechtseenheden in Irak hadden moeten zijn gebleven om het nieuwe jonge Iraakse leger bij te staan in zijn strijd tegen de soennitische terreurgroep die ISI sinds 2006 geworden was. Toen in 2011 de Arabische Lente in de meeste moslimlanden doodgewoon de verkeerde kant op ging, en het duidelijk werd dat ze nog niet rijp waren voor een democratisch bewind, maakte Obama een nieuwe blunder toen hij in Syrië rebelligroepen ging steunen tegen het regime van Bashar al-Assad. Hierdoor kon de terreurgroep ISI, geleid door uitsluitend soennitische Irakezen uit het regime van Saddam Hussein, in het oosten van Syrië voet aan huis krijgen en sprak men niet langer van ISI, nu wel van **ISIS** (de *Islamitische Staat van Irak en Syrië*) dat op **29 juni 2014** het zelfverklaarde grensoverschrijdende **kalifaat** uitriep. Zo is het kalifaat de postume wraak geworden van Saddam Hussein.

Met de oprichting van de *Islamitische Staat* (**IS**) wilden de soennitische salafisten vooral een einde maken aan de gevolgen van het **Picot-Sykes verdrag** van 1916, dat de restanten van het Ottomaanse Rijk nog voor de ineenstorting ervan al op papier verdeelde onder Frankrijk, Groot-Brittannië en Rusland. Meer hierover vindt men in Appendix I. Ten tijde van het kalifaat bestonden er geen landsgrenzen binnen het Osmaanse Rijk. Toen die er na de Grote Oorlog wel kwamen was het kalifaat van de Ottomaanse sultans (kalifaat dat standhield sinds de dood van de profeet in 622) ten dode opgeschreven. Als er nu een nieuw kalifaat kwam, negentig jaar na de verdwijning van het Ottomaanse, dan moesten de grenzen, vastgelegd in het Picot-Sykes verdrag, definitief verdwijnen. Een vrije doorgang van Irak naar Syrië, afgedwongen door de terreurgroep ISIS, werd, na de oprichting van het kalifaat, gevierd als was het het definitieve einde van wat Picot en Sykes ooit onderling hadden bedisseld.

De salafistische lezing van de Koran maakte het mogelijk dat ISIS zich te buiten ging in een terreur die Maximilien Robespierre uit het postrevolutionaire Frankrijk van de jaren 1790 degradeerde tot een koorknaap. Onthoofdingen (meer dan 1.000 in amper vier maanden tijd), kruisigingen, stenigingen, levend begraven worden, gijzelnemingen, amputaties: het maakte plots deel uit van een in bloed ondergedompelde *sharia* zoals die door de zelfverklaarde kalief Ibrahim (voorheen **Abu Bakr al-Baghdadi** met zijn krijgsnaam, in werkelijkheid Ibrahim Awad Ibrahim Ali al-Badri al-Samarra) werd gedecreteerd. De man zat een tijd jaar gevangen in een Amerikaans strafkamp en leefde na zijn vrijlating, als eensklapse emir, een ondergedoken bestaan, ver verwijderd van pers en camera's. Had Obama eind 2008 iets beter geluisterd naar zijn Amerikaanse adviseurs in plaats van naar de marionet al-Maliki dan had de klus al lang geklaard kunnen zijn. ISI was toen, na een reeks aanvaringen met de *Sons of Iraq* van de auto-defensieve groep *Awaking Anbar*, nog niet eens 1.250 man sterk, had toen vrijwel nog geen Amerikaanse wapens buitgemaakt op de tinnen soldaatjes van al-Maliki, en kon zo onder de voet worden gelopen had Obama een paar Amerikaanse brigades naar de Iraakse provincie Anbar gestuurd. Maar in plaats van troepen te sturen liet hij begaan, erger nog hij stopte plots iedere hulp aan de *Sons of Iraq* omdat de sektarisch denkende al-Maliki hen als soennieten verdacht had gemaakt bij de administratie van Obama.

Men dient zich te realiseren wat het zelfverklaarde kalifaat in werkelijkheid is. Het is bovenal een reactie van gewezen gewetenloze Iraakse soennitische militairen uit de entourage van de terechtgestelde Saddam Hussein, militairen die op de eerste plaats wraak wilden nemen op het sectaire beleid gevoerd door een sjiitische marionet van de Verenigde Staten die mocht regeren over Irak. Omdat de Verenigde Staten onder president Obama veel te lang treuzelden om de marionet van het trio George Bush jr, Donald Rumsfeld en Dick Cheney – al-Maliki dus – aan de kant te schuiven, proberen die militairen, die met zijn allen ooit opgesloten zaten in de strafkampen van diezelfde al-Maliki, zich na hun vrijlating te reorganiseren in de restanten van de ondertussen verboden **Ba'ath partij**. Net als hun vroegere leider, Saddam Hussein, geven de meesten geen zak om religie, maar misbruiken ze de islam om na hun vrijlating de macht te heroveren. Ze beloven de eenheid onder alle moslims (de zogenaamde *Ummah*) te herstellen en de *sharia* terug in te voeren, maar dat moet dan wel de jihadistisch-soennitische islam zijn omdat die van de sjiieten geen islam zou zijn, niet die van de profeet – doodgewoon een ketterij van ongelovigen. In werkelijkheid zijn ze bovenal geïnteresseerd in de verovering van grondgebied en macht. Ze maken bewust misbruik van de religie om zoveel mogelijk militanten aan te werven om hun leven te geven voor de jihad, voor de *Heilige Oorlog* tegen wat ze de westerse kruisvaarders noemen. Om hun strijd een religieus tintje te geven laten ze bij monde van de Syriër **Abu Mohammad al-Adnani al-Shami** in naam van de zelfbenoemde kalief Ibrahim het kalifaat uitroepen.

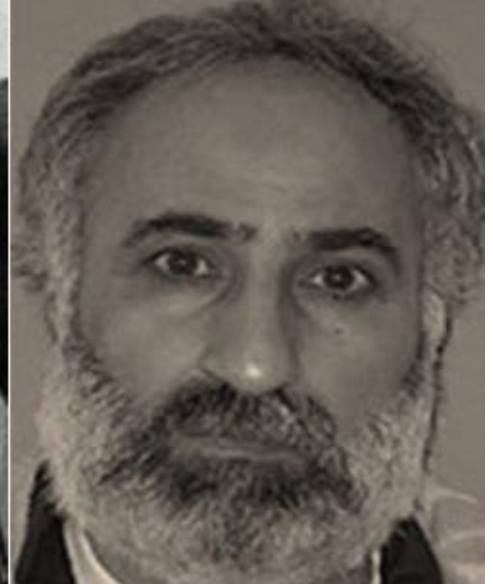
Daartoe halen ze een onnozelaar van onder het stof, een dromer die ze de moslimbevolking laten wijsmaken dat hij een rechtstreekse afstammeling van de profeet Mohammed zou zijn: **Abu Bakr al-Baghdadi**. Hem laten ze allerlei religieus gewauwel uitkramen en plaatsen ze zogezegd aan het hoofd van hun grensoverschrijdende organisatie. In werkelijkheid leeft hij als een mol onder de grond en heeft hij binnen hun militaire organisatie vrijwel geen macht. Van de mislukte Arabische lente in Syrië, die uitdraait op een complete burgeroorlog, maken ze gebruik om een historische blunder recht te zetten: het Picot-Sykes akkoord van 1916 dat Syrië afsplitste van Irak.

Fadel Ahmed Abdullah al-Hiyali, alias **Haji Mutazz**
†15.05.2015

Abu Nabil al-Anbari, alias **Abul Mughirah al Qahtani**
†13.11.2015

Abdul Rahman Mustafa al-Qaduli alias **Abu Ala al-Afri**
†24.03.2016

De eigenlijke leider is Fadel Ahmed Abdullah al-Hiyali een Iraakse Turkmeen die luitenant-kolonel is geweest in de Republikeinse Garde van Saddam Hussein en hoofd van de militaire inlichtingendienst. Hij is de strateeg van de terreurgroep. Bij zijn vrijlating uit *Camp Buca* opereert hij onder de kriegsnaam Abu Muslim al-Turkmani. In zijn onmiddellijke entourage noemen ze hem **Haji Mutazz**. Hij is het die, naarmate er meer grondgebied onder controle van de groep komt, instaat voor de benoeming van de gouverneurs in de door ISIL gecontroleerde provincies, ook voor de benoeming van zij die schaduwgouverneurs moeten worden in de nog te veroveren gebieden. Hij wordt ook de architect van de olieleveringen aan zowel Turkije als ... Israël. Hiervoor tekent hij drie bevoorradingsroutes uit. Als Amerika op **23 september 2014** begint met een reeks **bombardementen** zorgt hij voor een structuur waarbij per post er een opvolger en een opvolger van een opvolger klaar staat voor het geval kopstukken van de groep mochten sneuvelen. De gedachte een nieuw kalifaat uit te roepen komt van hem omdat het een gedroomd middel is om een reserve van zelfmoordterroristen aan te leggen – een reserve die mikt op jonge bekeerlingen die het makkelijkst te manipuleren zijn. Hij distantieert zich al snel van alles wat naar Al Qaeda ruikt, inzonder van het al-Nusra Front. Het veroveren van grondgebied vindt hij veel belangrijker dan het organiseren in het wilde weg van aanslagen zoals Osama Bin Laden deed. De rechterhand van Haji Mutazz is een andere oudgediende van Saddam Hussein, de vroegere majoor-generaal **Abu Nabil Ali al-Anbari**, eveneens van Iraaks-Turkmeense afkomst. Hij krijgt de verantwoordelijkheid over de bezette gebieden in Syrië, terwijl Haji Mutazz die over de bezette gebieden in Irak waarneemt. Het kalifaat is nog geen vijf maanden oud als de CIA het gerucht verspreidt dat hij is omgekomen (zogezegd op 7 november 2014). In werkelijkheid ging het om **Abu Ayman al-Iraqi**, een vroegere kolonel uit het Iraakse leger die hij als plaatsvervanger had aangesteld. In werkelijkheid wordt al-Anbari pas op 13 november 2015 bij een luchtbombardement omgebracht. Eén dag eerder was **Mohammed Emwazi**, de gemaskerde beul Jihadi John op de videofilmpjes met onthoofdingen, eenzelfde lot beschoren. Een half jaar eerder al, op 15 mei 2015, sneuvelde de sterke man van IS, Haji Mutazz. Zijn vervanger wordt de Georgiër **Tarkhan Batirashvili** (met kriegsnaam Abu Omar al-Shisani) die 500 ervaren Tsjetsienen met zich meebracht. Batirashvili werd jarenlang gesteund door de Amerikaanse veiligheidsdiensten ten tijde van de Russisch-Georgische oorlog en is een uitmuntend strateeg in guerrillaoorlogen. Hem stuurde Haji Mutazz destijds naar Syrië waar hij ettelijke keren successen behaalt in de strijd tegen het Syrische leger. Voor Poetin is Batirashvili - in Georgië een levende legende – een ware nachtmerrie en zowat staatsvijand nummer 1.

Noq voór hij sneuvelde benoemde Haji Mutazz een plaatsvervanger voor het geval Abu Bakr al-Baghdadi mocht omkomen bij één van de Amerikaanse bombardementen, iemand die niet enkel een geoefend militaire strateeg is, maar ook een goede islamoloog. Dat dit geen overbodige luxe was bleek op 7 november 2014 toen de kalief gewond werd bij een bombardement. Als plaatsvervanger opteert Haji Mutazz voor een Turkmeen, voor de 56-jarige Abdul al-Rahman Mustafa al-Qaduli, beter gekend onder de naam **Abu Ala al-Afri**. Hij is niet enkel een bekwaam islamoloog, maar bijzonder gevaarlijk omdat hij verzoening predikt met de restanten van Al Qaeda in Syrië, met Jabhat al-Nusra. Daardoor is hij als virtuele kalief eindeloos gevaarlijker dan de werkelijke kalief. Op 18 maart 2015 ziet het er een tijd naar uit dat hij diens plaats zal innemen wanneer Abu Bakr al-Baghdadi zwaargewond geraakt bij een Amerikaans bombardement boven Nineveh. Daarbij geraakt al-Baghdadi **verlamd**. Van zodra de CIA er (op 22 april 2015) lucht van krijgt dat de veel bekwaamere Abu Ala al-Afri klaar staat om aan het hoofd van het kalifaat te komen wordt er 7 miljoen dollar losgeld op zijn hoofd geplakt. Bovendien streeft hij – die al sinds 2012 in Syrië verblijft – naar een bredere basis voor de militaire leiding: de Syrische bevolking staat niet te springen voor troepen die uitsluitend door Irakezen worden geleid. Binnen het Pentagon realiseert men zich snel dat Abu Ala al-Afri een versterking betekent voor ISIS, en openen de jacht op hem. Na 22 april wordt er dus met man en macht jacht gemaakt op Abu Ala al-Afri. Dat zou op 12 mei 2015 met succes bekroond zijn – althans als men de berichten verspreid door het Iraakse ministerie van Defensie wil geloven. Meer dan een hoax was het bericht evenwel niet. In werkelijkheid was hij druk in de weer de nefaste gevolgen te overzien van de eerste grondoperatie van de Verenigde Staten in Syrië. Daarbij werd op 16 mei 2015 **Abu Sayyaf** gedood, zijn vrouw gevangen genomen, en ettelijke computerbestanden meegenomen. Hij, een Tunesiër, was binnen IS samen met zijn landgenoot **Tariq bin al-Tahar bin al-Falih al-'Awni al-Harzi** verantwoordelijk voor het aanwerven van Tunesische jihadi. Ze waren daarbij bijzonder succesvol: geen ander land stuurde zoveel buitenlandse jihadisten naar Syrië als zijn Tunesië, 6.000 of 594 per miljoen inwoners. Binnen ISIS hield Tariq bin al-Tahar de lijst van alle kandidaten-kamikazes bij en was hij de eindverantwoordelijke voor alle zelfmoordaanslagen. Hij werd op 16 juni 2015 met een drone omgebracht.

Adnan Latif Hamid al-Sweidawi al-Dulaimi, alias Abu Ayman al-Iraqi
†07.11.2014

Fathi ben Awn ben Jildi Murad al-Tunisi, alias Abu Sayyaf
†16.05.2015

Tarkhan Batirashvili alias Abu Omar al-Shisani
†14.03.2016

In Syrië en in Irak past de Verenigde Staten op de leiders van IS dezelfde tactiek toe als al eerder toegepast op de leiders van Al Qaeda: ze werden één na één gedood. In maart 2016 worden Tarkhan Batirashvili (op 14 maart) en Any Ala a-Afri (op 24 maart) uitgeschakeld. Van zij die ooit de leiders van het kalifaat waren blijven in april 2016 enkel de verlamde kalief en zijn Syrische woordvoerder Mohammad al-Adnani in leven. De laatste geraakte bij een raketaanval in januari 2016 zwaargewond en werd sindsdien niet meer gehoord.

(c) De geopolitieke tegenstellingen in het Syrisch conflict

Dat er al bij al weinig vooruitgang wordt geboekt in Syrië komt door de tegenstellingen tussen de lidstaten die deel uitmaken van de *coalition of the willing forces*. Het is trouwens niet logisch dat de

Verenigde Staten, die meer wapens bezitten dan de rest van de wereld en die twee derden van alle oorlogswapens produceren (SIPRI) een coalitie van liefst 62 landen nodig heeft om een prutslegertje van nog geen 45.000 manschappen in de pan te hakken. De Qatarese propaganda zender *Al Jazeera* had het kort na het uitroepen van het kalifaat op 29 juni 2014 over een troepensterkte van ISIS van 80.000 man – een cijfer dat fel werd overdreven. De CIA hield het per 12 september 2014 op minimum 20.000 en maximum 31.500 ISIS-strijders. Eind december 2015) maakte TSG (de in de Verenigde Staten gevestigde *The Sofan Group*) een meer precieze becijfering van het aantal **buitenlandse jihadisten** dat eind december 2015 meestreed aan de zijde van IS(IS). Daarbij kwamen de groep aan een totaal van 31.500 (gesneuvelden en teruggekeerden meegerekend) met zulke herkomst als:

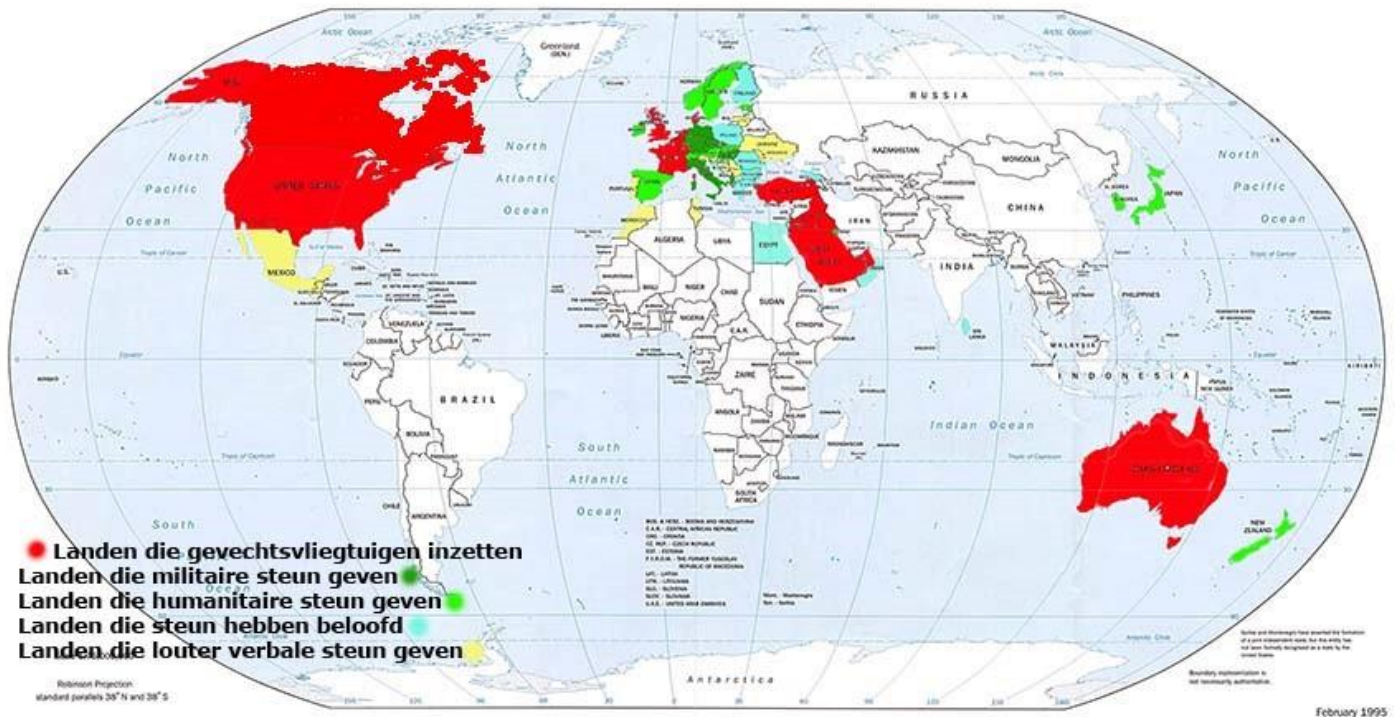
- Tunesië	6.000 (594 per miljoen inwoners)
- Jordanië	2.000 (252 per miljoen inwoners)
- Saoedi-Arabië	2.500 (91,42 per miljoen inwoners)
- België	589 (52,55 per miljoen inwoners)
- Turkije	2.100 (25,73 per miljoen inwoners)
- Frankrijk	1.700 (25,64 per miljoen inwoners)
- Marokko & Algerije	2.000 (25,11 per miljoen inwoners)
- Rusland	2.400 (16,85 per miljoen inwoners)
- Midden-Oosten	4.140 (excl. Turkije, Jordanië, Syrië en Irak; 15,66 p/miljoen)
- Nederland	230 (13,53 per miljoen inwoners)
- Vroegere Sovjet Republi	2.300 (excl. Rusland; 12,92 per miljoen inwoners)
- Balkan landen	875 (12,20 per miljoen inwoners)
- Verenigd Koninkrijk	760 (11,92 per miljoen inwoners)
- Duitsland	760 (9,38 per miljoen inwoners)
- Rest West-Europa	1.300 (excl. UK, F, D, B en NL; 5,65 per miljoen inw.)
- Zuid-Oost Azië	900 (1,45 per miljoen inwoners)
- Verenigde Staten	280 (0,88 per miljoen inwoners)
- Overige landen	740

In totaal komen ze uit **86 verschillende landen**. Hoe groter het aantal IS-strijders per miljoen inwoners – zeer uitgesproken in Tunesië, in Jordanië, in Saoedi-Arabië, in België, in Turkije en in Frankrijk – hoe slechter de radicalisering in het desbetreffende land werd aangepakt. Het aantal buitenlandse jihadstrijders in wat de Islamitische Staat wordt genoemd bedroeg begin 2014 nog geen 10.000, twee jaar later al het driedubbele. Van alle IS-strijders samen, binnenlandse (circa 30.000) en buitenlandse (circa 31.500), zouden volgens de Amerikaanse staatssecretaris van Defensie, Anthony Blinken, in een interview met CNN, sedert de Amerikaanse bombardementen in september 2014 zeker 10.000 *gesneuveld* zijn. Meer precieze bronnen houden het op 1 gesneuvelde op 7, dus op $61.500/7 \approx 8.800$ (waarvan 4.500 buitenlanders). Voorts zou van de buitenlandse strijders – van de 31.500 waarover TSG het dus had – ongeveer 1 op 4 ondertussen zijn *teruggekeerd*. Dat correspondeert minstens met een kleine 8.000 personen (van wie er meer dan 750 naar West-Europa terugkeerden). Houdt men met dit alles rekening dan zijn er eind 2015 ongeveer **44.700 strijders** in dienst van IS onder wie **19.000 buitenlanders**. Het gaat dus om een relatief klein terroristenleger dat in principe makkelijk kan worden verslagen, zeker nu het kalifaat in steeds nauwere schoentjes komt te staan en de ene nederlaag na de andere lijdt. De eigenlijke terugkeer van zgn. Syriëstrijders is eigenlijk pas laat, eind 2014, op gang gekomen, waardoor het ultieme kwaad dat het salafisme is zich toen nog niet over 86 landen had verspreid. Hadden de Amerikanen, die verantwoordelijk waren voor alle ellende in Irak bij het voeren van een totaal nodeloze Tweede Golfoorlog, eind 2014 grondtroepen naar de Islamitische Staat gestuurd, dan was een vernietiging van IS, zoals die nu wordt bepleit door Obama, Hollande, Poetin en Cameron, nog mogelijk geweest. Nu heeft de kanker van het jihadistisch salafisme zich al over minstens 86 landen verspreid en moet er naast de oorlog in Syrië nog een binnenlandse strijd tegen het terrorisme worden gevoerd.

Van de 62 coalitiepartners zijn er slechts vijftien die gevechtsvliegtuigen hebben ingezet. Van hen hebben Saoedi-Arabië, Qatar en Turkije ISIS duidelijk gesteund, hoezeer ze dit ook mogen ontkennen. Ze werden er door het gezag voerende CENTCOM alleen bijgehaald om de schijn te hoog te houden dat het geen strijd is van enkel de westerse landen tegen de Islamitische Staat. Andere Aziatische landen die gevechtsvliegtuigen hebben ingezet zijn de Verenigde Arabische Emiraten, Irak, Jordanië, en Bahrein. In Europa zorgen Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Denemarken, Nederland en België (die laatste twee volgens een beurtrol) voor straaliaaers. Het valt trouwens op dat Europa, dat nog steeds geen eigen Europees leger heeft, en dat al sinds het aflopen van de Tweede Wereldoorlog militair gaat schuilen onder de Amerikaanse paraplu, het enige continent is dat hondstrouw achter de plannen

van de Verenigde Staten aan holt. Enkel Rusland met een eigen agenda (inclusief de Krim), Wit-Rusland, Letland en Montenegro doen niet mee met de Amerikaanse coalitie. Van het Amerikaanse continent nemen enkel de Verenigde Staten en Canada actief deel aan de strijd. Van Oceanië is enkel Australië met gevechtsvliegtuigen aanwezig, van Afrika niemand.

De Verenigde Staten en zijn partners zijn op de eerste plaats naar Syrië getrokken als gedoodverfd tegenstanders van de autocratische Syrische president Bashar al-Assad. Op 24 december 2015 lekt *The Wall Street Journal* dat de CIA en het Amerikaans militair-industrieel complex in de burgeroorlog

een unieke kans zagen om Assad aan de kant te schuiven. Ze waren er in 2011 van overtuigd dat de Syrische burgeroorlog zou leiden in het regime van Assad. Er werden zelfs al Syrische legerofficiërs aangeduid waarmee onderhandeld kon worden om Assad sneller ten val te brengen. De geplande coup mislukte echter toen de eenheid binnen het Assad regime veel sterker bleek dan de CIA en het militair-industrieel complex hadden verwacht. Ook Turkije, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk wilden boven alles Assad weg, al zullen de laatste twee hun positie wijzigen na de november aanslagen in Parijs. Op 27 november 2015 verbaast de Franse minister van Buitenlandse Zaken Laurent Fabius de wereld en zichzelf met de radiomededeling op RTL dat Frankrijk een rol ziet voor het Syrische regime in de strijd tegen Daesh. Wel voegt hij er fijntjes aan toe dat Assad onmogelijk de toekomst van zijn volk kan zijn. Op 5 december 2015 gaat Fabius nog een stap verder en is de bocht van 180 graden voltooid. In een interview met de krant *Le Progrès de Lyon* zegt hij: "De strijd tegen Daesh (IS) is beslissend, maar zal slechts volledig doeltreffend zijn als de Syrische en regionale krachten zich verenigen. Hoe is dat mogelijk zolang Bashar al-Assad, die zoveel gruwelijkheden heeft begaan en die een deel van de bevolking tegen heeft, president is? Een eengemaakt Syrië betekent een politieke overgang. Dat wil niet zeggen dat Bashar al-Assad moet vertrekken voor die overgang, maar wel dat er garanties moeten zijn voor de toekomst" (vertaling uit *De Morgen*). Van een gemis aan kontradictie kan men de socialistische troepen van president Hollande in geen geval verdenken.

Hiermee komt Frankrijk plots tegemoet aan de stelling die Rusland en Iran verdedigen, namelijk dat Assad in het zadel moet blijven tot IS verslagen is, om te vermijden dat in volle oorlog er een chaos ontstaat waarvan vooral IS, het Vrije Syrische Leger (FSA), Jabhat al-Nusra en het door Saoedi-Arabië gesteunde *Jaish al-Islam* (het Leger van de Islam). Rusland is helemaal niet geïnteresseerd in de positie van Assad, iemand die het in geen geval eeuwig te vriend wil houden, wel in zijn strategische positie in Latakia en Tartus, waar het een militaire basis heeft. Dat Hezbollah en Iran, twee aardsvijanden van Israël, aan de zijde van Rusland meestrijden is symptomatisch voor de geopolitieke tegenstellingen in het Syrisch conflict, want daarmee wordt er aan de grens tussen Syrië en Israël – in de Golanhoogvlakte die Israël al sedert 1991 bezet – een nu *de facto* internationaal erkende dam opgeworpen tegen de barbaren van IS voor wie de verovering van Jeruzalem het ultieme doel is.

En dan zijn er nog de hoogoplopende spanningen tussen Rusland en Turkije – spanningen die een gevolg zijn van neerhalen door ISIS van een Russisch passagiersvliegtuig. Inderdaad, op **31 oktober 2015**, om 7h57 's morgens plaatselijke tijd, stijgt in Sharm-El-Sheikh (Egypte) de Airbus A321 van de Russische luchtvaartmaatschappij *Metrojet* op voor een vlucht naar Sint-Petersburg, met aan boord 217 passagiers (op drie Oekraïners na allen Russen) en 7 bemanningsleden. Om 8h14 heeft **vlucht 7K9268** al een hoogte van 31.000 voet bereikt (9.000 meter) als het toestel boven de *Sinaï woestijn* plots van de radar verdwijnt. De berichtgeving van wat er precies gebeurde is verwarrend. Aanvankelijk luidt het dat de piloot melding heeft gemaakt van technische problemen met het toestel, maar dat wordt dit door de Egyptische vluchtleiders tegengesproken. Er werd geen noodsignaal uitgezonden. De eerste berichten duiken op dat het toestel in volle vlucht in stukken vloog. Zo ontstaat het vermoeden dat het vliegtuig met luchtafweer is neergehaald. De verdenking gaat onmiddellijk in de richting van de Tsjetsjeense terreur cel die in de Sinaï aanwezig is. De Russische autoriteiten bevestigen die geruchten niet en willen wachten tot de zwarte dozen zijn teruggevonden. Ondertussen worden 45 ambulances gestuurd naar de plaats waar het toestel is neergestort. Daar ligt het toestel in talloze brokstukken verspreid en wordt onmiddellijk vastgesteld dat **224 personen** zijn omgekomen. Het is neergekomen in een militaire zone die voor journalisten ontoegankelijk is. Nog voor de middag circuleren geruchten dat het neerhalen van het vliegtuig een vergeldingsactie is voor de Russische bombardementen boven het kalifaat. Kort na de middag bevestigt de Russische minister van Transport, Maxime Sokolov, dat IS de aanslag opeist. Ondertussen is één van de zwarte dozen al teruggevonden, ondanks de barre weersomstandigheden in de Sinaï. De aanslag wordt inderdaad vrijwel onmiddellijk opgeëist door ene **Abu Osama al-Masri**, hoofd van de Sinaï afdeling van ISIS. Op 5 november 2015 komt in het Verenigd Koninkrijk de zogenaamde *Cobragroep* bijeen en concludeert dat er weldegelijk een bom aan boord werd gebracht in het laadruim van de Airbus en dat die in volle vlucht tot ontploffing is gebracht. De Britse premier David Cameron lekt dit in een voorzichtig persbericht. Eén dag later bevestigt BBC het nieuws. Ondertussen hebben de meeste luchtvaartmaatschappijen hun vluchten naar Sharm-El-Sheikh afgelast en worden enkel lege vliegtuigen naar de luchthaven gevlogen om er de gestrande toeristen op te halen. Ze moeten wel zonder bagage aan boord gaan. De leegloop in Sharm-El-Sheikh is een ramp voor de plaatselijke horecasector aldaar.

Op 9 november 2015 deelt de politie in de Egyptische hoofdstad Caïro mee dat ze een kopstuk van de terreurgroep *Ansar Beit al-Maqdis* ("Helpers van Jeruzalem"), een lokale moslimterreurgroep die trouw heeft gezworen aan IS, in een vuurgevecht heeft gedood. Het is die groep die de verantwoordelijkheid voor de aanslag heeft opgeëist. "De man zou betrokken geweest zijn bij de onthoofding van een Kroaat die voor een Frans bedrijf in Egypte werkte. Hij zou ook verantwoordelijk zijn voor een mislukte aanslag op minister van Binnenlandse Zaken Mohammed Ibrahim en verschillende dodelijke aanslagen met Egyptische soldaten als doelwit," aldus *deredactie.be*. Het duurt nog tot 17 november 2015 het hoofd van de geheime diensten in Rusland, Alexander Bortnikov, bevestigt dat het vliegtuig werd neergehaald door een bom van ongeveer 1 ton TNT die aan boord ontplofte. Een duidelijk aangeslagen Vladimir Poetin laat weten dat niets Rusland zal beletten de schuldigen voor de aanslag te vinden, waar op de planeet ze zich ook mogen schuilhouden. De Russische veiligheidsdiensten loven 50 miljoen dollar uit (47 miljoen euro) voor informatie die leidt tot de identificatie van de terroristen die de bom tot ontploffing hebben gebracht. Dezelfde dag worden in Sharm-El-Sheikh twee luchthavenmedewerkers door de Egyptische veiligheidsdiensten aangehouden. Zij hebben tegen betaling een pakje aan boord gebracht, zonder te weten wat erin zat. Ze vertellen de onderzoekers dat ze dachten dat het gewoon om een hoeveelheid drugs ging. Elf dagen later, op 28 november 2015, publiceert het propagandablad *Dabiq* van ISIS in nummer 12/1 triomfantelijk een foto van een blikje frisdrank vol explosieven als dat wat aan boord van het vliegtuig werd gebracht.

Als reactie op het neerhalen van het Russische passagiersvliegtuig boven de Sinaïwoestijn drijft Rusland de beschietingen en bombardementen boven Syrië hoog op. Zo worden vijftien olieraffinaderijen rond Deir ez-Zor, in handen van IS, platgebombardeerd. Ook rond Homs en rond Aleppo wordt er intensief gebombardeerd. Hierbij belanden de ongeveer één miljoen **Turkmenen** die in Syrië wonen – in een gebied dat zich uitstrekt van Latakia, over Aleppo, Homs en Hama, tot de Golanhoogvlakte – in een schier uitzichtloze situatie: ze worden niet alleen aangevallen door de reguliere troepen van Assad enerzijds en door allerlei jihadisten anderzijds, maar nu blijkbaar ook door de Russen. Hiermee stijgt de spanning tussen Turkije en Rusland tot een ongeziene hoogte. De Turkse premier Davutoğlu klaagt bij zijn voornaamste NATO-partner, de Verenigde Staten, dat de Russische bombardementen op stellingen van het FSA de Turkmenen zonder verweer achterlaat. Hierdoor lopen de spanningen tussen de Verenigde Staten en Rusland – die al hoog waren na de Russische annexatie van de Krim en na het neerhalen van vlucht MH17 – nog verder op. Als de Russen ook de olietankwagens op weg naar de Turkse grens in hele kolonnes vernietigen – is voor Turkije het hek compleet van de dam. Zo is het een publiek geheim dat de zoon van de grote Turkse moslimbroeder, Bilal Erdoğan via zijn Maltese rederij *BMZ Group* de door ISIS gestolen olie tegen een derde tot een kwart van de Londense marktprijs opkoopt. Zo krijgt de moordenaarsbende IS voortdurend nieuwe financiële middelen in handen om het terrorisme verder te

verspreiden, vooral in het noorden van Libië waar ISIS ondertussen al meer dan 2.000 jihadisten heeft zitten. Blijkbaar floreren de zaken naar hartenlust want in de loop van september 2015 koopt de groep nog twee tankers en telt daarvoor 36 miljoen dollar neer. Het neerhalen op **24 november 2015** van een Russische Su-24 die 17 seconden lang boven het Turkse luchtruim zou hebben gevlogen moet tegen die achtergrond worden gezien. Als beide piloten zich met hun schietstoel weten te redden wordt de eerste (volgens Russische bronnen) op de grond doodgeschoten en is (volgens Turkse bronnen) de tweede bij de val verongelukt. Het laat zich raden dat het hier om een pure vergeldingsactie ging. Desnoods heeft Recep Tayyip Erdoğan er een derde wereldoorlog voor over om zijn materiële belangen te vrijwaren. Een aantal westerse waarnemers noemen hem een groter vergif voor de wereldvrede dan de Iraakse militairen die het salafisme misbruiken om desnoods overal ter wereld aanslagen te laten plegen in naam van IS.

Als Rusland dreigt met harde sancties gaan Erdoğan en zijn premier **Ahmet Davutoğlu** onmiddellijk schuilen onder de veilige paraplu van de NAVO en laten ze de hele wereld horen dat wie Turkije aanvalt meteen ook de Verenigde Staten aanvalt. In het Syrisch conflict heeft Erdoğan een compleet andere agenda dan zijn westerse bondgenoten. In plaats van ISIS te bombarderen bombardeert het met zijn F16's de Koerden in het noorden van Syrië, uitgerekend de Koerden die Obama en Merkel militair steunen en die naast het FSA beschouwd worden als natuurlijke bondgenoten en grondtroepen in het Syrisch conflict. Begin september 2015 verklaarde de Gentse moraalfilosoof Etienne Vermeersch nog dat IS "met wortel en tak" moet vernietigd worden, en dat de Verenigde Staten daarbij desnoods grondtroepen moet inzetten. Dat had hij dan wel beter een jaar eerder gezegd, niet nadat de salafistische kanker zich met de terugkeer van 8.000 Syriëstrijders al had uitgezaaid in 86 landen. Deradicaliseren is plots veel belangrijker geworden dan het militaire eindspel dat Amerikanen en Russen nu begonnen zijn. Waar men Vermeersch wel volmondig gelijk in kan geven is zijn opmerking dat Turkije uit die militaire strijd moet wegblijven.

De aanslagen van 13 november 2015 hebben er wel voor gezorgd dat een reeks andere spanningen, die tussen andere strijdende coalitiepartners, werden afgezwakt. Zo worden de plooiën tussen Frankrijk en Rusland gladgestreken. Op 25 november 2014 weigerde president Hollande naar aanleiding van de annexatie van de Krim nog het eerste van twee marineschepen van de Mistralklasse aan Rusland te leveren. Maar nu wil Frankrijk een hechte coalitie tussen Rusland en het westen om een heuse coalitie tegen Daesh op de been te brengen. Op 15 november 2015 voeren tien Franse gevechtsvliegtuigen een eerste vergeldingsactie uit in ar-Raqqah waarbij én een rekruteringscentrum van IS, én een commandocentrum én een trainingskamp én een wapenopslag worden vernietigd. Twee dagen later bombarderen Franse straaljagers in het Hawija district (op 55 kilometer van Kirkuk) stellingen van Daesh waarbij een paar dozijn jihadstrijders worden gedood – onder hen de viceminister van Informatie **Salam Islamil Nijm**. Nog een dag later worden 44 IS militanten opgeblazen in Deir-ez-Zor bij gezamenlijke aanvallen van Franse en Russische vliegtuigen. Het gezamenlijk optreden van Franse en Russische gevechtsvliegtuigen zorgt ervoor dat Daesh in Syrië steeds meer terrein verliest nu het Syrische leger, gesteund door Russische vliegtuigen, het ene petroleumveld na het andere herovert op Daesh.

Op 26 november 2015 beslist de Duitse Veiligheidsraad op basis van artikel 51 van het VN-Handvest zes verkenningsvliegtuigen in te zetten in de strijd tegen Daesh, met daarnaast nog een refueling Airbus A310 MRTT. Ook wordt een fregat naar de Middellandse Zee gestuurd dat het Franse vliegdekschip Charles de Gaulle zal escorteren. Op 2 december 2015 geeft het Britse parlement toelating om ook bombardementen boven Syrië uit te voeren in de strijd tegen Daesh. Tot dan toe werden Britse gevechtsvliegtuigen enkel ingezet boven Irak.

Maar het belangrijkste gevolg van de aanslagen in Parijs is wel dat er een duidelijke ommekeer kwam in de houding van de Verenigde Staten met betrekking tot de toekomst van president Bashar al-Assad. Tot voor de gebeurtenissen in Parijs stonden Washington en Moskou over dat punt lijnrecht tegenover elkaar. Amerika wilde Assad – de vijand van NAVO-bondgenoot Turkije – weg om de strijd tegen Daesh te kunnen winnen, terwijl Rusland altijd de stelling verdedigde dat Assad minstens aan de macht moest blijven tot Daesh verslagen was om een machtsvacuüm in Syrië te vermijden. De kentering komt er op 1 december na een ontmoeting tussen de presidenten Obama en Hollande. Na afloop suggereert Obama dat de toekomst van Assad niet langer primordiaal is in de strijd tegen Daesh. Op 5 december 2015 verklaart Laurent Fabius, de Franse minister van Buitenlandse Zaken dan plots dat het vertrek van Assad niet langer primordiaal is. "Een eengemaakt Syrië betekent een politieke overgang. Dat wil niet zeggen dat Bashar al-Assad moet vertrekken voor die overgang, maar wel dat er garanties moeten zijn voor de toekomst," vertelt Fabius aan de Franse krant *Le Progrès de Lyon*. Dat impliceert echter niet dat Frankrijk zal meestrijden aan de zijde van het Syrische leger: "Het is evenwel niet mogelijk om samen te werken met het Syrische leger zolang Bashar al-Assad aan het hoofd staat, maar vanaf het moment dat er een politieke

overgang is geweest en al-Assad niet meer aan het hoofd staat, kunnen we ons associëren met het Syrische leger.” Op 17 december 2015, aan de vooravond van een internationaal overleg over de Syrische burgeroorlog in New York laat John Kerry, de Amerikaanse minister van Buitenlandse Zaken horen dat Assad nog even mag aanblijven in afwachting dat IS wordt verslagen. Er is dus weldegelijk een toenadering merkbaar tussen beide grootmachten met betrekking tot de toekomst van Assad.

(d) Toestand in Syrië sinds oprichting kalifaat en het vluchtelingenprobleem

Sinds 22 september 2014 tot 9 december 2015 voerden de Verenigde Staten en coalitiepartners 5.534 bombardementen boven Irak en 2.846 boven Syrië. Aanvankelijk hadden die bombardementen nauwelijks invloed, vermits ze de opgang van ISIS niet leken te kunnen stoppen. Daarin is na het begin van de Russische bombardementen (vooral in het noordwesten van Syrië) duidelijk verandering gekomen. Tot voor het begin van de Russische bombardementen boven Syrië verloor Daesh enkel grondgebied in het noorden aan Koerdische YPG die er in de loop van augustus 2015 in slaagden de omgeving van Tal Abyad aan de Turkse grens te heroveren op ISIS. Hierdoor gaat een belangrijke smokkelroute naar Turkije voor IS verloren.

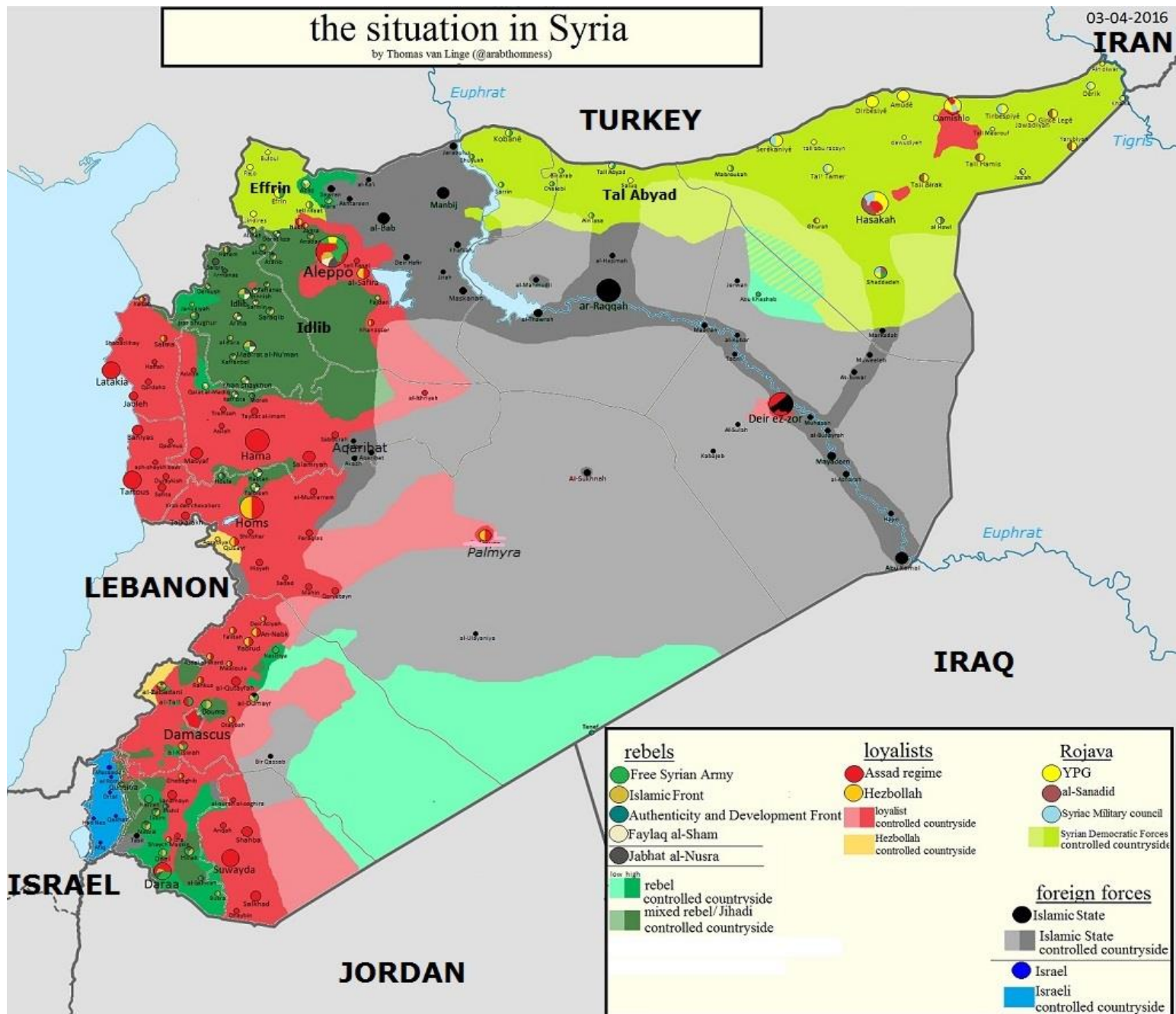
Tussen 30 september 2015 en 31 oktober 2015 zijn de eerste Russische bombardementen hoofdzakelijk gericht op de omgeving in het noordoosten van hun basis Latakia in de provincie Idlib, een gebied dat het Syrische leger midden 2013 verloor aan rebellen van Jabhat al-Nusra, van de *Jaish al-Fath Coalition* (Islamitisch Front) en van het FSA. Tussen 21 maart en 15 juni 2014 werd al eens hevig strijd geleverd tussen circa 4.000 rebellen (gesteund door Turkije) en het Syrische leger om het gebied te heroveren. Daarbij sneuvelden toen volgens het SOHR (*Syrian Observatory for Human Rights*) 582 rebellen en 571 soldaten van het Syrische leger. Onder de gesneuvelde rebellen noteerde men zulke kopstukken van Al Qaeda als **Ibrahim bin Shakram** en **Abu Safiya al-Masri**. Het Syrische leger claimde toen de overwinning omdat het 45 heuvels had heroverd op de rebellen, maar het grootste deel van het noordoosten van Syrië bleef in handen van het aan Al Qaeda gelinkte Jabhat al-Nusra, van het Islamitisch Front en van het FSA. De eerste maand van Russische bombardementen boven Syrië waren hoofdzakelijk bedoeld waren als steun aan het regime van president Assad en veel minder bedoeld het door ISIS gecontroleerde gebied in de Eufraat vallei te treffen. Met uitzondering van bombardementen op ar-Raqqah, Deir ez-Zor en Palmyra werden hoofdzakelijk stellingen van Jabhat al-Nusra, van het Islamitisch Front en van het door Amerika bewapende FSA in de provincie Idlib gebombardeerd.

Een ernstig keerpunt in de strijd tegen Daesh volgt drie dagen na het neerhalen van een Russische lijnvlucht boven de Sinai. Toen had president Poetin de plegers van de laffe aanslag bezworen dat hij ze zou vernietigen, waar ook ze zich op deze planeet zouden bevinden. Op dinsdag 3 november 2015 worden vanaf Russische tanks, gevestigd in Latakia (Syrië), niet enkel tientallen kruisraketten van het type TOS-1A afgevuurd op het noordoosten van Syrië, maar neemt het aantal bombardementen boven door ISIS gecontroleerd gebied opeens gevoelig toe. Nu wordt bijvoorbeeld de zelfverklaarde hoofdstad van het kalifaat, ar-Raqqah, plots herhaaldelijk gebombardeerd, intens vanaf 6 november 2015. Hierbij worden zowel Sukhoi Su-34 en Su-24M straaljagers ingezet die vertrekken van een Russische oorlogsbodem in de Kaspische Zee. Daarbij vallen 42 doden: 15 IS-militanten en 27 burgers. Op 3 december 2015 meldt de Britse krant *Daily Express* dat Poetin plannen heeft om 150.000 troepen naar Syrië te sturen om er de Islamitische Staat te vernietigen. De beschietingen van de provincie Idlib met TOS-1A raketten vanop tanks zijn plots niet langer bedoeld om president Assad te steunen, maar wel om de terreurgroep ISIS financieel een genadeslag toe te brengen. Nu worden de bombardementen bij de noordelijke grens tussen Syrië en Turkije hoofdzakelijk gericht op de smokkelroutes van Daesh naar Turkije. TOS-1A raketten zijn een soort geleide vlammenwerpers. Waar ze neerkomen ontwikkelen ze een warmte van meer dan duizend graden en zuigen ze er alle zuurstof weg.

Na de aanslagen in Parijs gaan de bombardementen op stellingen van ISIS in Syrië plots fors de hoogte in, zowel die van Rusland als die van de Verenigde Staten & partners. Het aantal Russische bombardementen beperkt zich plots niet langer tot de provincie Idlib, maar breidt zich uit tot verschillende door ISIS bezette gebieden. Op 15 november 2015 droppen Franse gevechtsvliegtuigen twintig bommen op het hoofdkwartier van IS in ar-Raqqah. Op 17 november 2015 lanceert Rusland minstens negen (andere bronnen hebben het over twintig) kruisraketten op hetzelfde ar-Raqqah waarbij meerdere administratieve centra en wapenopslagplaatsen worden vernietigd. Op 23 november – dag dat de eerste slachtoffers van de aanslag in Parijs worden begraven – komt het vliegdekschip *Charles de Gaulle* aan in de Perzische Golf en volgen onmiddellijk nieuwe bombardementen op de virtuele hoofdstad van het kalifaat. Op 2 december 2015 start de

operatie Chammal waarbij Franse Mirage 2000s en Rafales in zes dagen tijd met succes 32 stellingen van Daesh uitschakelen. Vanaf 3 december 2015 noteert men ook de eerste Britse bombardementen boven Syrië, hoofdzakelijk rond de olievelden van Omar. Hierbij wordt Daesh compleet in het defensief gedrukt.

Geen wonder dat Turkije onmiddellijk zijn beklag maakt bij NAVO-bondgenoot Amerika door er op te wijzen dat de Russische beschietingen ook slachtoffers maken bij de gematigde rebellen van het door Obama gesteunde FSA. Bedoeling van Erdoğan is een wig te drijven tussen beide grootmachten, de Verenigde Staten en Rusland toe. Maar het is Sergei Lavrov, de diplomatiek bijzonder handige Russische minister van Buitenlandse Zaken, die de Turkse lont uit het kruitvat haalt, door met de Verenigde Staten af te spreken dat Rusland vanaf nu geen stellingen van het FSA meer zal beschieten.

Daarvan profiteren strijdkrachten uit Syrisch Koerdistan om op te rukken in de richting van ar-Raqqah waar Daesh burgers als menselijk schild inzet om een overrompeling te voorkomen. Nabij de stad Suluk worden negen IS-strijders tijdens het oprukken van YPG troepen gedood. Op 25 december 2015 droppen Russische aëfvechtsvliegtuigen bommen op een huis in Ghouta (nabij Damascus) waar een vergadering aan de gang is van rebellenleiders van het door Saoedi-Arabië

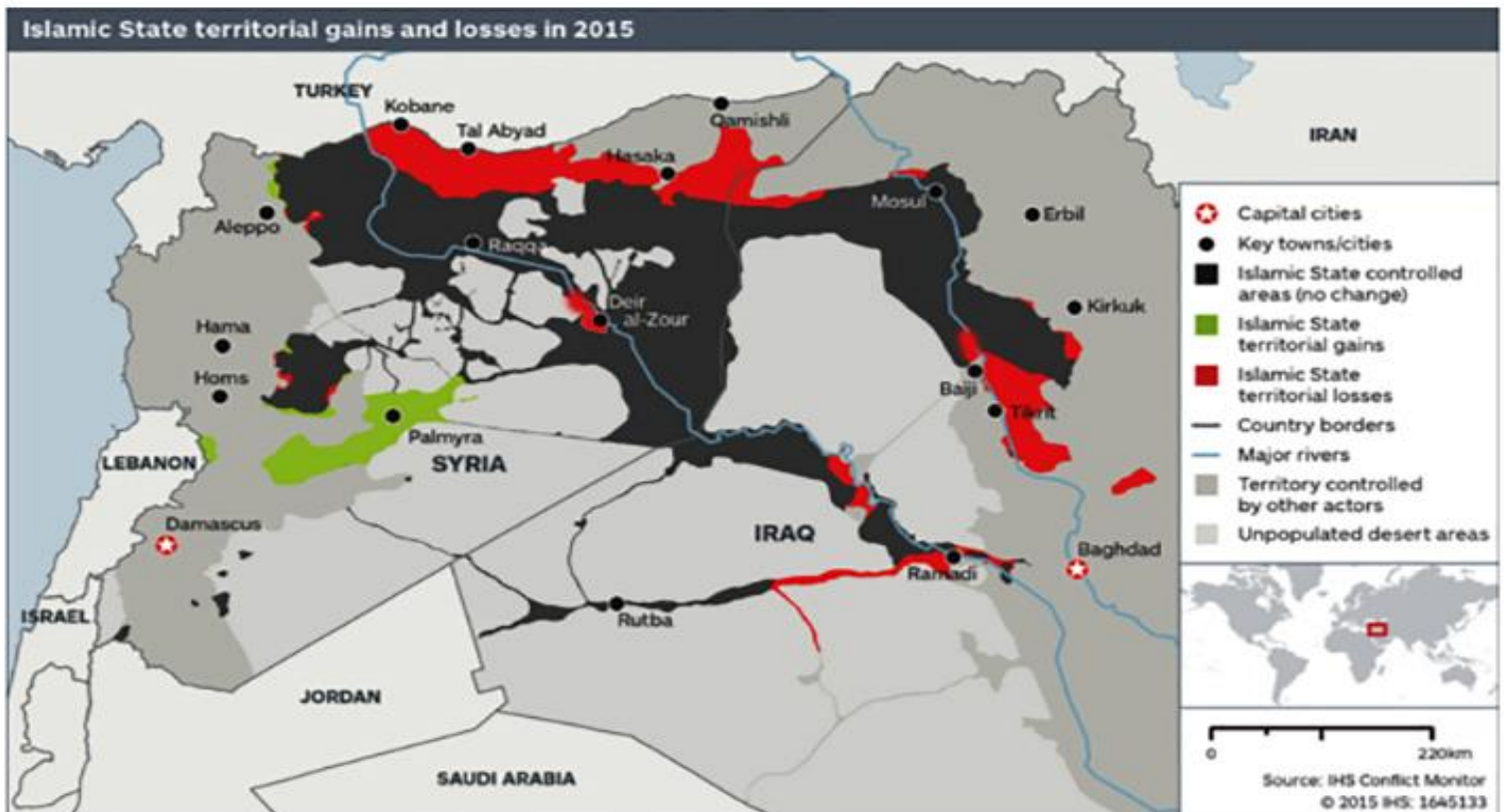
gesteunde *Jaish al-Islam* (het Leger van de Islam). Daarbij komen een aantal kopstukken om, onder hen ook de 44-jarige leider **Zahran Alloush**.

Op 9 december 2015 boekt het Syrische leger een belangrijke psychologische overwinning als rebellen verplicht worden de stad Homs te verlaten – uitgerekend de stad waar de Syrische revolutie begon. In Homs was de wijk Waer nog steeds onder controle van ongeveer 2.000 rebellen die langs alle kanten ingesloten waren na een serie bombardementen door Russische kruisraketten. Op 1 december kwamen de Syrische regering en de rebellen onder toezicht van de Verenigde Naties overeen dat de bombardementen op de wijk zouden worden gestaakt als de rebellen en hun familie bereid waren de wijk te verlaten. Volgens het SOHR werd om 4h in de ochtend met de evacuatie begonnen en vertrokken de eerste bussen, ingeleid door het regime, in de richting van ar-Raqqah. Iets soortgelijks gebeurt op 25 december 2015 met de IS-militanten die Damascus moeten verlaten. Ook zij worden in bussen weggevoerd. Een dag later gaat de enige stuwdam die ISIS nog controleerde, de Tishrin Dam, die bij ar-Raqqah de twee zijden van de Eufraat verbindt, verloren. In de loop van maart 2016 heroveren Russische troepen de historische stad Palmyra op ISIS dat er bij zijn terugtrekking massa's voetmijnen achterlaat.

Uit bovenstaande kaart van 3 april 2016 blijkt dat ISIS een steeds kleiner gebied in Syrië daadwerkelijk volledig controleert (het donkergrijs gebied in de vallei van de Eufraat). Het betreft een grondgebied dat nauwelijks groter is dan wat de Koerden van YPG en PKK in het noorden van Syrië en van Irak volledig onder controle hebben (het geelgroene gebied). En op onderstaande kaart ziet men dat het kalifaat in de loop van 2015 gekrompen is. Alle bronnen zijn het erover eens dat de salafistische terreurorganisatie Islamitische Staat (vooral) in de loop van de tweede helft van 2015 serieus terrein heeft verloren. Het studiebureau *Jane's Group* uit Cambridge, UK, een afdeling van IHS met hoofdzetel in Colorado, becijferde dat het grondgebied dat IS per 15 december 2015 controleert geslonken is van 90.800 km² tot 78.000 km², dat is een verlies van 12.800 km² of van **14 procent**. Opvallend is dat de grote terreinwinst geboekt door de Koerden die ondertussen bijna dubbel (186 procent) zo groot is dan bij het begin van 2015. Het deel dat het regime van president Assad controleert is, ondanks alle militaire steun van Rusland en ondanks de veelvuldige Russische bombardementen, in de loop van het jaar nog verder gekrompen. Op 23 december 2015 beschuldigde *Amnesty International* Rusland ervan de elementaire mensenrechten bij die bombardementen te hebben geschonden door onder meer het gebruik van clusterbommen waarvan minstens 200 burgers het slachtoffer werden. Ook zouden niet-militaire doelen door de Russen zijn aangevallen.

Het groene deel op onderstaande kaart – die de situatie op 15 december 2015 weergeeft – is ondertussen voor het kalifaat weer verloren gegaan na de herovering van Palmyra met behulp van de Russische troepen. Ook de petroleumraffinaderij in Baiji, de grootste in Irak, is ondertussen volledig onder controle gekomen van de coalitietroepen. De drie voornaamste petroleumroutes richting Turkije zijn nu – vooral dankzij de Amerikaanse bombardementen, onderbroken. Die van Baiji over Mosoel, langs de bedding van de Tigris in Irak, is ten noorden van datzelfde Mosoel onderbroken door Koerdische troepen. Die van Ramadi in Irak, langs de bedding van de Eufraat, is ten noorden van Deir ez-Zor in Syrië, richting Turkije, onderbroken. En die van Ramadi naar Rutbah (Irak) en via Palmyra (Syrië) richting Turkije is nu eveneens versperd. Volgens Columb Strack, analist van IHS, ging er in de loop van de drie eerste maanden van 2016 nog eens acht procent van het door IS gecontroleerde grondgebied verloren, wat het totaal verlies sinds begin 2015 op **22 procent** brengt. Vooral het verlies van de drie smokkelroutes voor olie in de richting van Turkije heeft ISIS in een diepe financiële crisis gedompeld.¹³⁸

¹³⁸ "In Syrië - aldus IHS - verloren de jihadisten veel terrein in het noordoosten van Syrië boven Raqqah en Deir al-Zor, waar de Syrische Democratische Strijdkrachten (SDF) met de steun van Amerikaanse en Russische luchtaanvallen konden oprukken, en in het westen, waar het regime-Assad is opgerukt tot 5 km van de historische stad Palmyra, die midden 2015 in handen van de IS-jihadisten viel. Een strategisch belangrijk verlies voor IS volgens IHS is de grensovergang Tal Abyad, de belangrijkste link tussen Turkije en de zelfverklaarde IS-hoofdstad Raqqah. Sindsdien ziet IHS steeds meer aanwijzingen dat IS het financieel moeilijker heeft. In Irak verloren de jihadisten van IS veel terrein rond Ramadi, ten westen van Bagdad, en rond Tikrit, ten noorden van de hoofdstad." *Knack*, 16 maart 2016.

Controlled Territory December 2015 Change since January 2015

Iraqi Government	128,000 km ²	+ 6%
Islamic State	78,000 km ²	- 14%
Iraqi Kurds	61,300 km ²	+ 2%
Syrian Government	30,000 km ²	- 16%
Syrian Kurds	15,800 km ²	+ 186%
Syrian Sunni rebels	13,000 km ²	+ 1%

Source: IHS Conflict Monitor

In Syrië heeft het aanhoudend geweld ervoor gezorgd dat in vijf jaar tijd een kleine vijf miljoen Syriërs hun land zijn ontvlucht. Nog eens 7,6 miljoen andere mensen zijn in Syrië zelf op de vlucht. Volgens de UNHCR (2016) vroegen tussen het begin van de burgeroorlog in april 2011 tot op 11 april 2016 in totaal om **4.837.208** Syriërs asiel aan in het buitenland, van wie **935.008** in Europa en **3.902.200** in de buurlanden (hoofdzakelijk Turkije, Libanon, Jordanië en Egypte)¹³⁹. Van die laatste zaten er volgens de UNHCR eind maart 2016 489.538 in kampen. Voor het ganse jaar 2015 zijn er **681.596** die in Europa asiel aanvraagden. In 2014 ging het slechts om 151.030. In Nederland ging het voor 2015 om **39.733** tegen 21.810 een jaar eerder. In België om **27.377** tegen 14.130 in 2014. Politici van rechtse signatuur hebben die cijfers schromelijk overroepen. Op een bepaald moment had Geert Wilders (PVV) het in de Tweede Kamer over 250.000 vluchtelingen als men er de Eritreeërs, Irakezen, de Afghanen, de Pakistani en andere vluchtelingen bij optelde,¹⁴⁰ en over het dubbele als straks overige gezinsleden de overtocht zouden maken. Naarmate de toestand in de vluchtelingenkampen en in de opvanglanden in het Midden-

¹³⁹ In de buurlanden gaat het in Jordanië om 630.000 op een bevolking van 6,5 miljoen, in Libanon om 1,2 miljoen op een bevolking van 4,5 miljoen en in Turkije om 2 miljoen op een bevolking van 79,4 miljoen.

¹⁴⁰ In 2015 waren er in totaal **63.728** asielaanvragen in Nederland. Naast de 39.733 aanvragen van Syriërs waren er nog 7.390 aanvragen uit Eritrea, 3.010 uit Irak, 2.550 uit Afghanistan, 2.490 van staatlozen en 8.985 overige. Vluchtelingenwerk Nederland had het over 70.570. In België ging het in 2015 om **39.065** vluchtelingen in het totaal die asiel aanvraagden.

Oosten dramatisch verslechterde is de vluchtelingenstroom richting Europa (concreet: richting Griekenland) sinds midden 2011 op gang gekomen om vanaf juli 2015 in een echte stroomversnelling terecht te komen. Volgens cijfers van de UNHCR kwamen voortdurend meer vluchtelingen via de Egeïsche Zee in Griekenland terecht. In 2011 ging het amper om 6.190 Syrische vluchtelingen, in 2012 om 24.325, in 2013 om 40.450, in 2014 om 151.030, in 2015 om **681.596** van wie 98.229 in de eerste helft van het jaar en 583.367 in de tweede deel van het jaar, met een hoogtepunt in de maanden oktober (159.219) en november (126.024). Daarna daalt het aantal vluchtelingen tot 72.392 in december en 31.417 in januari 2016. Van de Syrische vluchtelingen was ruim 80 procent op de vlucht voor de bomvaten van Assad en 20 procent voor de gruweldaden van ISIS. Het grootste deel van die Syrische vluchtelingen komt uit Turkije, een kleiner deel uit Jordanië waar de situatie uitzichtloos is geworden; in mindere mate uit de kampen in Libanon. Verder maakten ongeveer 121.535 Irakezen de oversteek van de Egeïsche Zee op weg naar Griekenland. De rest is vooral afkomstig uit Afghanistan (178.230), Eritrea en Somalië.

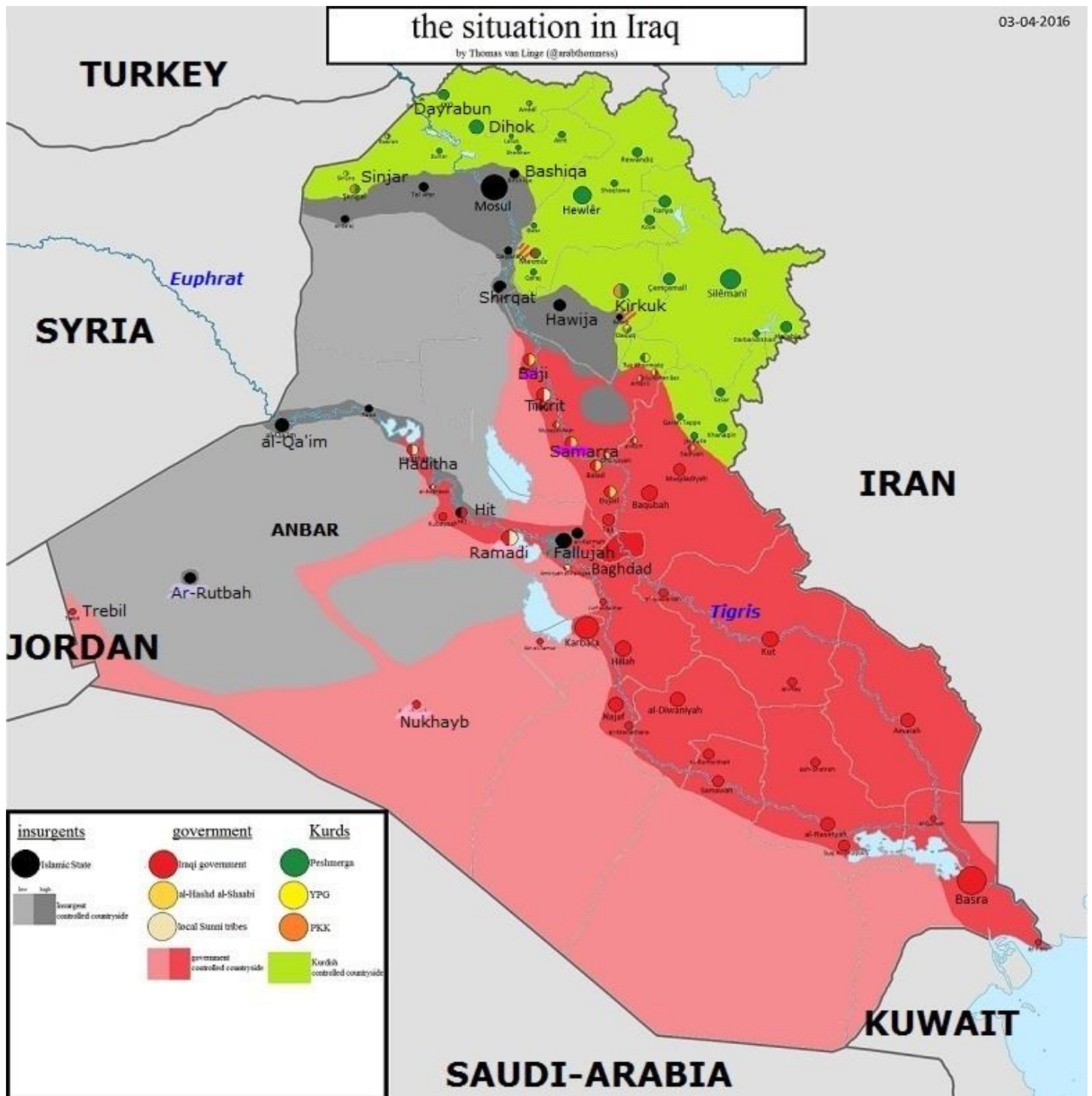
De Belgische schaduwpremier Bart de Wever (N-VA) heeft mooi klagen dat Griekenland de achterdeur van Schengen laat open staan door het Protocol van Dublin niet te respecteren en dat het de vluchtelingen naar de rest van Europa laat vertrekken in plaats van ze daar te houden, maar wat heeft zijn minister van Financiën, Johan van Overtveldt, gedaan om Griekenland te helpen de vluchtelingen ter plaatse te houden? Toen datzelfde Griekenland financieel werd leeggemolken om de Europese banken te sparen, koos hij binnen de Eurogroep, onder leiding van zijn Nederlandse collega Jeroen Dijsselbloem – een socialist nota bene – de zijde van de *hardliners* die bezig waren de zakken van de Grieken helemaal leeg te schudden. Lees hierover mijn bijdrage in Appendix II van mijn laatste tekst over de structureel-economische crisis: <http://www.docdroid.net/rR0qHA9/appendix-2.docx.html>.

Het is overduidelijk dat Europa ook veel te weinig heeft gedaan om de opvang van de vluchtelingen in de regio (lees: Jordanië en Libanon) financieel te steunen. In Jordanië bijvoorbeeld, met 630.000 Syrische vluchtelingen, is de situatie compleet uitzichtloos geworden. Daar heerst een hoge werkloosheid zodat het er de vluchtelingen verboden is werk te zoeken. Bijzonder bedenkelijk is dat de hulporganisaties die voor de UNCHR werken voor 2015 behoefte hadden aan 6,5 miljard euro, maar dat half september nog maar 2,5 miljard euro daarvan aan de Verenigde Naties werd betaald. Hierdoor heeft een derde van de Syrische vluchtelingen in de Jordaanse kampen in de hele maand september geen enkele voedselhulp meer kunnen krijgen. Moet het dan verwonderen dat de vluchtelingenstroom dezelfde maand spectaculair is toegenomen? De normale weg voor die wanhopige mensen zou nooit Europa zijn geworden als de corrupte prinsen uit buurland Saoedi-Arabië hulp hadden willen bieden. Maar die bombarderen liever uitgehongerde armen in Jemen dan bij te dragen tot een oplossing voor het steeds acuter wordende vluchtelingen crisis. Voorts hebben ze jarenlang soennitische jihadistrijders gefinancierd en van wapens voorzien – ook al ontkennen corrupte prinsen en sjeiks dat nu (net als in Qatar) met klem. Nochtans blijft Saoedi-Arabië tot op vandaag de jihadististen van *Jaish al-Islam* militair en financieel steunen.

(e) Het kerende tij in Irak en de vluchtelingenstroom uit Irak

Bij het uitroepen van het kalifaat bezette ISIS in Irak nog zowat de hele vallei van de Eufraat van de grensovergang in **al-Qa'im** tot in **Fallujah**. Het innemen van de grensovergang bij al-Qa'im werd gevierd als waren Syrië en Irak nu opnieuw een eenheid: het werd voorgesteld als een triomf van het Picot-Sykes akkoord van 1916 niets nog overbleef. Meer dan pure propaganda was het niet want in 2015 behield het kalifaat van de weg naar Fallujah enkel nog woestijnzand over omdat vanaf Haditha het hele lintvormig gebied langs de Eufraat terug onder controle van het Iraakse leger kwam. Enkel Fallujah zelf bleef nog een IS-enclave midden door Irak heroverd gebied. Maar ook van de hele strook langs de Tigris vallei, die liep van de grensovergang tussen Syrië en Irak, in **Davrabun** tot iust voor Bagdad, over Mosoel, Baiji, Tikrit en Samarra kon maar een deel in handen van Daesh blijven, van Mosoel tot Shirqat, maar eens daar voorbij, vanaf Baiji, kwam alles weer onder controle van het Iraakse leger. In het noorden hadden de Koerden de grensovergang van Davrabun heroverd tot voorbij Dihok. De inzet van 1.500 Amerikaanse militaire instructeurs in Irak begon in de loop van 2015 weldegelijk vruchten af te werpen. Het Iraakse leger was al lang niet meer dat van de tinnen soldaatjes uit de hoogdagen van al-Maliki. Het was eindelijk weer strijdbaar geworden en kon het, gesteund door Amerikaanse bombardementen, steeds meer grondgebied op Daesh heroveren. President Obama sprak begin december 2015 van een verlies van liefst 40 procent bezet gebied in Irak sinds het begin van de bombardementen op 22 september 2014 – cijfer dat overdreven is. Wel werd de grootste petroleumraffinaderij in **Baiji** volledig ontzet en boekten de Peshmerga, vechtend met lichte wapens, gekregen van Amerika en Duitsland, steeds meer terreinwinst in het noorden van Irak, uitgerekend het gebied van de grootste petroleumvelden. Op

13 november 2015 slaagen ze er in de hele streek rond **Sinjar** (Sengal in het Koerdisch), die al een jaar in handen van Daesh was, weer stevig in handen te krijgen.

In het gebied dat vooral door Yezidi's wordt bewoond, en waar de terreurgroep IS een ware slachtpartij aanrichtte, waarbij zelfs 500 vrouwen en kinderen levend werden begraven, ontdekt men in de daarop volgende dagen het ene massagraf na het andere. De herovering van Sinjar is een rake klap voor de terreurgroep omdat die hierdoor controle verliest over de weg die Mosoel met ar-Raqqaah verbindt. Wapenleveringen aan de bezetters van **Mosoel**, de tweede grootste stad in Irak, worden hierdoor problematisch en de kansen dat de Koerden Mosoel opnieuw zullen veroveren nemen ernstig toe. Op 15 november 2015 worden de eerste Peshmerga opgemerkt in **Bashiqa**, een voorstad van Mosoel. Tot hun stomme verbazing botsen ze er begin december op ... Turkse militairen die er jihadistische training geven hoe ze ... de Koerden kunnen verslaan. Dat bewijst nog maar eens de dubbele agenda van president Erdoğan die van het conflict misbruik maakt om een geheel eigen strijd te voeren, wars van de bedoelingen van zijn Amerikaanse NAVO-partner die net de Koerden

in het noorden van Irak bewapent om met eigen grondtroepen te strijden tegen Daesh en het virtuele kalifaat. De Iraaks-Koerdische leider **Masoud Barzani** maant hierop de Iraakse minister van Buitenlandse Zaken Ibrahim al-Jaafari klacht neer te leggen bij de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties als blijkt dat er ongeveer 150 Turkse instructeurs op Iraaks grondgebied zijn zonder dat het land hiervoor toestemming zou hebben gegeven, laat staan erom heeft gevraagd. Als de Veiligheidsraad de Turkse president om uitleg vraagt heeft hij het vergoelijkend over een geval van "miscommunicatie". Tot een resolutie die Turkije veroordeelt komt het evenwel niet. Wel maant president Obama zijn Turkse collega aan spanningen met Irak te vermijden. Wat daarna met de 150 Turkse militairen in Irak is gebeurd werd nooit opgehelderd.

Eigenlijk controleert de Islamitische Staat in Irak in april 2016 nog enkel een lintvormig aantal steden langs (a) de Tigris (van Mosoel tot Shirqat en Hawiia meer naar het oosten, maar het gedeelte van Baiji, Tikrit en Samara, verder naar het zuiden kwamen opnieuw onder controle van het Iraakse leger) en langs (b) de Eufraat (van al-Qa'im bij de Syrische grens tot Rawa). De herovering van **Haditha** door het Iraakse leger betekent echter dat ook de weg van **al-Qa'im** tot Fallujah niet langer ononderbroken in handen is van ISIS. Op de kaart lijkt het dat Daesh nog steeds controle heeft over de hele provincie **Anbar**, maar in werkelijkheid is dat één dorre woestijn beneden de Eufraat, een woestijngebied waar, enkel nog ar-Rutbah onder controle van de barbaren van ISIS staat. Zelfs de hoofdstad Ramadi ging voor Daesh verloren.

Op 8 december 2015 boekt het Iraakse leger, gesteund door bombardementen van Amerikaanse, Franse en Britse gevechtsvliegtuigen – ook door sjiiitische strijders uit Iran – zijn tweede grote overwinning van het jaar. De eerste dateert van 2 april 2015 toen het Iraakse leger de stad **Tikrit**, geboorteplaats en thuisbasis van Saddam Hussein, grotendeels kon bevrijden. Toen werden in de daaropvolgende week niet minder dan twaalf massagraven ontdekt, met daarin het stoffelijke overschot van 1.700 Iraakse soldaten die een jaar eerder werden omgebracht. Het was de eerste aanwijzing dat het tijdperk van een Iraaks leger met niets dan tinnen soldaatjes tot het verleden behoorde. De tweede overwinning van het Iraakse leger was de bevrijding van het grootste deel van **Ramadi** in de soennitische driehoek. Daar kon het Iraakse leger de jihadstrijders van Daesh volkomen omsingelen om zo het grootste deel van de stad weer onder controle te krijgen. Hiermee werd de bevoorrading van de laatste bezettingstroepen in Fallujah quasi onmogelijk nu op de weg van al-Qa'im naar Fallujah na de onderbreking bij Haditha weer volledig onder Iraakse controle kwam. Alles laat vermoeden dat na Ramadi ook Fallujah gedoemd is om te vallen.

Van 15 tot 18 december 2015 proberen de terreurtroepen van Daesh de herovering van het steeds meer geïsoleerde Mosoel te doorbreken met een grootschalige aanval op de Koerdische troepen rond de voorstad Bashiqa. Terroristen van Daesh vielen de Koerden aan langs drie kanten tegelijk. Daarbij kwamen 67 Canadese militairen plots tussen twee IS-fronten te zitten. Ze hadden geluk dat Canadese F-18s, later geholpen door Amerikaanse gevechtsvliegtuigen, op het juiste ogenblik beide IS-fronten tegelijk bombardeerden. De aanval – de zwaarste sinds begin juli 2015 – loopt uit op een zware nederlaag voor Daesh. Bij de mislukte aanval sneuvelen volgens Amerikaanse bron minstens 180 IS-strijders en tientallen Koerden. Maar na de mislukte aanval konden de Peshmerga verder oprukken in de richting van Mosoel. In Irak kon het Iraakse leger wel niet beletten dat de historische stad **Hit** op 13 december 2014 in handen viel van Daesh. De ommuurde stad aan de Eufraat die meer dan drie duizend jaar oud is, en die een centrale marktplaats in Babylon was, werd ondertussen door meer dan 180.000 Irakezen ontvlucht. Daarvan kwam een deel via mensensmokkelaars in Griekenland terecht. Op 11 april 2016 heroverde het Iraakse leger Hit.

Uit Irak zijn in de loop van 2015 **121.535** personen naar Europa gevlucht. Dat is behoorlijk minder dan het aantal Afghanen die in de loop van hetzelfde jaar naar Europa is gevlucht: 178.230. Van de Iraakse vluchtelingen vroegen er in 2015 **3.010** asiel aan in Nederland, **7.790** in België. Voor de Afghaanse vluchtelingen ging het in hetzelfde jaar om 2.550 in Nederland en 7.099 in België. In heel Irak zijn volgens de UNHCR 3,2 miljoen mensen voor het geweld van ISIS op de vlucht. Dat zouden er een half miljoen meer kunnen zijn mocht het Iraakse leger, ondersteund door luchtaanvallen van de coalitie, een begin maken met de ontzetting van Mosoel. Het Iraakse leger heeft ook nog steeds geen controle over de provincie Anbar. Hoezeer dit waar is werd op 22 en 25 september 2015 nog bewezen toen de UNHCR twee tentenkampen voor Iraakse vluchtelingen uit Anbar heeft moeten opzetten in de nabijheid van Bagdad. Daar is voorlopig plaats voor 3.500 mensen. Van de ontheemden in Irak leven er 96.913 in allerlei vluchtelingenkampen. In de twee kampen van Domiz alleen al noteert men 48.077 ontheemden en nog eens 21.023 in de kampen van Darashakran en Kawergosk. Wel noteert men sinds half 2015 tot eind maart 2016 een terugkeer van ongeveer 40.000 expats naar Irak, vooral naar die gebieden die weer onder controle zijn van het Iraakse leger. Eind maart 2016 noteerde men **246.123** Iraakse vluchtelingen in het buitenland.

(f) Europa gaat op flanellen benen naar Canossa

Er zijn duidelijk twee verschillende vluchtelingenstromen naar Europa. Allebei lopen ze over zee, de ene met bestemming Italië voor hoofdzakelijk Afrikaanse vluchtelingen uit Eritrea, Somalië en Libië die vooral uit Libië richting Lampedusa zijn vertrokken; de andere met bestemming Griekenland voor hoofdzakelijk Syrische vluchtelingen uit Turkije en uit de kampen van Jordanië en Libanon, en voor hoofdzakelijk Afghaanse en Iraakse vluchtelingen (die voor het grootste deel economische asielzoekers zijn, geen oorlogsvluchtelingen). Daarom nog even de beschikbare cijfers voor 2015 op een rijtje met de situatie midden september:

- (a) Vluchtelingen die in Italië toekwamen: **142.628** (voornamelijk op de vlucht voor burgeroorlogen in Libië, Somalië, Eritrea; in mindere mate uit Soedan, Nigeria, Syrië en Afghanistan). In 2014 waren dat er nog 170.100; in 2013 waren het er 141.484.
- (b) Vluchtelingen die in Griekenland toekwamen tussen 1 januari 2015 en 31 maart 2016: **855.529** van wie 528.764 Syriërs (circa 125.000 die voornamelijk de kampen in Jordanië en Libanon zijn ontvlucht, circa 323.000 op de vlucht voor de vatenbommen van Assad en circa 80.000 op de vlucht voor de gruweldaden van IS), 121.535 hoofdzakelijk sjiiitische Irakezen, zogezeqd op de vlucht voor het geweld van IS en andere terreurgroepen; 178.230 uit Afghanistan, een groot deel economische gelukzoekers en 24.300 anderen voornamelijk op de vlucht voor het geweld in Afghanistan, Eritrea, Somalia.
- (c) Daarnaast kwamen ongeveer **2.100** vluchtelingen via de Middellandse Zee Europa binnen langs Spanje en **100** langs Malta.

In het totaal gaat het tot midden september om 433.200 vluchtelingen, cijfer dat daarna nog tot oktober 2015 fors steeg, om daarna veel trager te stijgen, en om op 31 maart 2016 te belanden bij **1.000.357** vluchtelingen van wie volgens de IOM (*International Migration Organization*) tussen 1 januari 2015 en 31 maart 2016 er in een jaar tijd minstens 3.750 verdronken. Van die meer dan een miljoen vluchtelingen kwam **97 procent** over zee naar Europa. Dat is vier keer meer dan in de loop van 2014. Toch is dit slechts bevolking van 508,2 miljoen is dit toch amper **0,20 procent** van de totale EU28 bevolking amper **0,13 procent** van de hele Europese bevolking van 742,5 miljoen. Al bij al een habbekrats, maar toch slaakt een deel van die gehersenspoelde Europese bevolking, opgezweept door een (extreem)rechts discours, nu al jammerklachten dat Europa om zeep is, dat het nooit nog goedkomt, dat het oude continent ten dode is opgeschreven en andere jeremiades, als hadden ze met zijn allen Oswald Spenglers *Der Untergang des Abendlandes* (1918) zitten lezen naast zulke populistische kranten als De Telegraaf of Het Laatste Nieuws. Dat het hier gaat om de dummies van de bevolking of om broekschijters van nature hoeft nauwelijks betoog.

Nu wordt beweerd dat het *Wir schaffen das* van **Angela Merkel** om 800.000 vluchtelingen op te nemen in Duitsland het verkeerde signaal was. Objectieve politieke waarnemers, stijl Rudy Vranckx, merken terecht op dat dit een **moedige beslissing** was van Mutti Merkel en niet, zoals Wilders in Nederland en Bart de Wever in België – daarbij tegengesproken door zijn staatssecretaris Theo Francken – het stelden dat die uitlating van Merkel de oorzaak was van een ware stroomversnelling. De toegenomen vluchtelingenstroom richting Europa is integendeel een gevolg geweest (1) van enerzijds de sterk toegenomen bombardementen door zowel Rusland, Amerika en Frankrijk sedert 30 september 2015 (a fortiori sedert de aanslag en van 13 november in Parijs die tot een opbod in de bombardementen hebben geleid), (2) van anderzijds het schaamteloos droppen van vatenbommen door het regime van Assad, en (3) ten slotte van de voortdurend toenemende terreur van de Islamitische Staat en van de lukrake willekeur van zijn sharia-rechters.

Vroegere Oostbloklanden, met Hongarije en Bulgarije op kop, daarna gevolgd door Slovenië, Servië en Macedonië, zijn daarop begonnen met het afsluiten van hun grenzen waardoor het voorgestelde spreidingsplan van de Europese Commissie een lege doos werd.

Inzake het vluchtelingenvraaastuk staat Europa in grote lijnen een oplossing voor om meer geld te geven aan de opvangstaten (Turkije, Jordanië en Libanon) zodat vluchtelingen er in betere omstandigheden kunnen leven. Van Turkije verwacht de Europese Unie dat het de mensensmokkelaars hard aanpakt en dat het met zijn kustwacht de overtocht van vluchtelingen naar de Griekse eilanden kan stoppen. Hiervoor heeft de EU 3 miljard euro veil. Maar Turkije is duidelijk een probleem. Nu Erdoğan na de hervverkiezingen van 1 november 2015 een voldoende grote meerderheid heeft om het staatsbestel te hervormen, wordt steeds duidelijker dat hij niet geïnteresseerd is in het verslaan van ISIS, wel in het terugdringen van de Koerden die naar zijn

mening de echte terroristen zijn en die hij in het noorden van Irak geregeld met luchtbombardementen bestookt. En uiteraard staat hij helemaal vooraan in het rijtje van staatshoofden die in Syrië Assad van de troon willen stoten. Als de Koerdische vredesactivist **Tahir Elçi** op zaterdag 28 november 2015 in de provincie Diyarbakir in het zuiden van Turkije een toespraak houdt, en er nogmaals herhaalt dat de PKK géén terroristische groepering is, wordt hij tijdens de toespraak met een kogel in het hoofd dood geschoten. Linkse kranten suggereren dat dit op het bevel van Erdoğan zou zijn gebeurd. Dat is erg onwaarschijnlijk. Veel waarschijnlijker is dat dit een gevolg is van de haatcampagne die Erdoğan op weg naar de (her)verkiezingen tegen de Koerdische PKK lanceerde. Het waren immers diezelfde Koerden die ervoor hadden gezorgd dat zijn AKP partij geen meerderheid had behaald bij de parlementsverkiezingen van 7 juni 2015, waardoor Erdoğan zijn plannen niet kon doorvoeren om als verkozen president meer macht naar zich toe te trekken. Het valt trouwens op dat het voor journalisten in Turkije zeer gevaarlijk is om ook maar één woord goed te zeggen over de Koerden, omdat dit beschouwd wordt als staatsgevaarlijke samenwerking met een terroristische organisatie. In september werd de Nederlandse journaliste **Frederike Geerding** nog aangehouden en het land uitgezet na een reportage over de Koerdische activisten.

De Turkse premier Ahmet Davutoğlu is bij wijze van spreken al onderweg naar Brussel om er te onderhandelen over de 3 miljard van de EU, als het nieuws doordringt dat Erdoğan en zijn bende hardnekkige pogingen ondernemen om de evidentie de kop in te drukken dat de Grote Moslimbroeder wapens levert aan IS. Daarvan heeft de krant *Cumhuriyet* een foto van januari 2014 gepubliceerd die bewijst dat het regime van Erdoğan inderdaad wapens levert aan de jihadisten van Daesh. Alvorens naar Brussel te vertrekken worden de journalist **Erdem Gul** en hoofdredacteur **Can Dundar** die dit aanklaagden opgepakt en in de gevangenis opgesloten. Ze riskeren levenslange opsluiting. Net als zou dat in internationale kringen de twijfel kunnen wegnemen dat Turkije bijzonder vuil spel speelt in de strijd tegen Daesh. Eerder in de loop van de week, op dinsdag 24 november 2015, werd duidelijk hoe gevaarlijk Erdoğan is voor het verstoren van de wereldvrede. Toen werd een Russische straaljager Su-24 uit de lucht geschoten omdat hij **17 seconden** over Turks grondgebied had gevlogen. Dat het inderdaad slechts om 17 seconden ging gaf Erdoğan letterlijk toe op de buis. Hoe dat te rijmen valt met zijn bewering dat de Russische piloten tien waarschuwingen kregen in 17 seconden is een raadsel. Eerder al liet Erdoğan de NAVO, waarvan Turkije lid is, bijeenroepen wegens een eerdere schending van zijn luchtruim. Het Kremlin reageerde woedend en eiste dat Turkije zich zou verontschuldigen, maar de Grote Moslimbroeder, zot van eigenglorie, repliceerde dat niet Turkije zich moest verontschuldigen, wel Rusland. Toen Poetin uitpakte met een reeks economische sancties en het vrije verkeer van burgers tussen beide landen ophief, veranderde de toon van de Grote Moslimbroeder en liet hij horen het incident te betreuren.

In de strijd tegen Daesh is het Turkije van Erdoğan de grote stoorzender die van Obama's *coalition of the willing* een schertsvertoning heeft gemaakt. Hetzelfde geldt ook voor Saoedi-Arabië, één van de grootste afnemers van Amerikaanse wapens, dat net als Turkije de terreurgroep veel te lang is blijven en de rebellen van *Jaish al-Islam* nog steeds steunt. Van Saoedi-Arabië is geweten dat zijn leiders inzake islam zweren bij het (soennitisch) **wahhabisme**, dat is een strekking die aanleunt bij het (soennitisch) **iihadistisch salafisme** dat het terreurregime van de Islamitische Staat de bevolking oplegt in de door Daesh gecontroleerde gebieden. Het wahhabisme is zoals de drie vormen van salafisme een fundamentalistische conservatieve vorm van het soennisme. Wahhabisme, teruggaand op de leer van **Mohammed ibn Abd al-Wahhaab** (1703 -1792), is een vorm van salafisme, maar salafisme is geen vorm van wahhabisme. Salafisten verwijten wahhabieten dat ze aan persoonsverheerlijking van hun leermeester doen. Vooral Osama Bin Laden, en met hem heel al-Oaeda, was een hardnekkig tegenstander van het koningswahhabisme van de Saoedi's. Hoewel het fundamentalistisch wahhabisme, in tegenstelling tot het iihadistisch salafisme niet openlijk geweld predikt wordt het in Europa op kosten van de corrupte Saoedische prinsen in de door hen gefinancierde moskeeën verspreid. Op die manier draagt dit gepredikte wahhabisme bij tot de radicalisering van jongeren zoals dat gebeurt in Molenbeek en in de Haagse Schilderswijk. Economische belangen zorgen ervoor dat het Westen geen vuist durft te maken tegen Saoedi-Arabië dat royaal investeert in Europa en waarvan hetzelfde Europa afhankelijk is voor zijn olietoevoer. Dat Saoedi-Arabië jaarlijks een honderdtal homo's onthoofdt, dat er nog handen en voeten bij wijze van straf worden afgehakt, dat alles wordt toegedekt met de mantel van de kapitalistische liefde. In die toegeeflijkheid staat vooral N-VA op de eerste rij om de Saoedische investeringen in de Antwerpse haven niet in de weg te staan. Want die zijn, op vijf jaar tijd goed voor 900 hele arbeidsplaatsen, juist als zou dat een oplossing zijn ("Jobs! Jobs! Jobs!") voor de meer dan 600.000 werklozen in België.

Op dezelfde manier gaat Europa op **29 november 2015** plat op de buik voor Turkije – een Turkije dat met de regelmaat van een klok de mensenrechten schendt, dat willekeurig journalisten oppakt en in gevangenschappen stopt, dat een continu gevaar is voor de wereldvrede: ook dat wordt graag

vergeven als Erdoğan en de zijnen straks maar willen helpen de vluchtelingenstroom richting Europa in te dijken. Op de Europees-Turkse top in Brussel zijn van Angela Merkel tot François Hollande, van Mark Rutte tot Charles Michel, alle regeringsleiders bijeen in een vergadering geleid door EU-president Donald Tusk. In ruil voor 3 miljard euro, die in schijven zal worden betaald, moet Turkije niet enkel voor een betere kustbewaking zorgen, het moet ook het ook beletten dat er nog meer vluchtelingen naar Europa te komen. Voorts moeten de leefomstandigheden in de Turkse opvangkampen worden verbeterd door er scholing, werk en gezondheidszorg aan te bieden.

Het plan vereist wel enige *fine tuning* alvorens het kan worden aangenomen. Daarvoor zorgt vooral **Diederik Samson**, de leider van de Nederlandse sociaaldemocraten. Sinds hij het op 28 januari 2016 voorstelde in *de Volkskrant* spreekt men inderdaad van het Plan-Samson, maar het is net zo goed het plan van Mark Rutte. Met het Nederlandse EU-voorzitterschap op 1 januari in zicht organiseerde premier Rutte al half december 2015 een bijeenkomst met bondskanselier Angela Merkel, met de Zweedse premier Stefan Löfven, en met Europees Commissaris Frans Timmermans om een uitweg te vinden voor de Europese vluchtelingen crisis. Dat mondde een dikke twee maanden later uit in wat Rutte graag het Plan-Samson liet noemen. Het vertrekt van de gedachte, die in de Tweede Kamer bij de asielerklaring van september werd gelanceerd door VVD-voorzitter Halbe Zijlstra, namelijk dat er moest worden gezocht naar opvang in de buurlanden van Syrië. Het was tevens een antwoord op een plots niet langer gastvrij Nederland, opgezwepen door het islamofobe oproep van Geert Wilders om massaal burgerverzet, "geweldloos en democratisch" te plegen tegen de "islamitische asieltsunami". In feite zijn Wilders en zijn landelijk burgerplatform *AZC-Alert* de verpersoonlijking van **de postmoderne angst voor de vreemdeling**. Zelfs al zou het niet gaan om 58.000 vluchtelingen, zoals Samson de *Volkskrant* vertelde maar om de 63.728 volgens de telling van UNHCR, en zelfs al zouden alle 63.728 vluchtelingen islamiet zijn, dan nog ging het amper om **0,37 procent** van de Nederlandse bevolking. De postmoderne angst voor de vreemdeling¹⁴¹ aanziet dit meteen als een tsunami. Of hoe Wilders een kleine rimpeling op het water eindeloos uitvergroet tot een heuse tsunami. Moet het dan verwonderen dat een totaal misleide bevolking zo ver gaat – zoals in Heers gebeurde – om de auto van staatssecretaris Klaas Dijkhoff te bekogelen en om zich schor te schreeuwen dat hij behoort tot het rot van de straat?

Het Plan-Samson is eenvoudig: Turkije moet beletten dat steeds nieuwe vluchtelingen (die geloven in de sinterklaasverhaaltjes van de mensensmokkelaars) bij hun aankomst op Lesbos, Chios, Kos of een ander Grieks eiland onderdak krijgen. Ze moeten "per kerende veerboot" naar Turkije worden teruggestuurd. In ruil daarvoor zal Europa evenveel legale Syrische vluchtelingen opvangen als er werden teruggestuurd. Hij schuift een cijfer van 150.000 tot 250.000 per jaar naar voor. Vermits het initieel plan van de voorzitter van de Europese Commissie Jean-Claude Juncker, om de vluchtelingen evenwichtig te spreiden over de lidstaten van de EU28, werd afgeschoten door de Visegrad-landen (Hongarije, Polen, Slowakije en Tsjechië), later gevolgd door de Balkanlanden, wil Samson dat de overgevlogen Syrische vluchtelingen op vrijwillige basis worden opgenomen door een kopgroep van minstens tien landen. Daarbij vernoemde hij naast Nederland expliciet Duitsland, Zweden, Oostenrijk, Frankrijk, Spanje, Italië en Portugal. Hij gaat ervan uit dat het plan vluchtelingen zal ontmoedigen om nog langer de gevaarlijke overtocht van Turkije naar Griekenland te maken, zodat er een eind zal komen aan de talloze verdrinkingen.

In België wordt het plan tijdens een uitzending van de *7de Dag* op zondag 31 januari enthousiast onthaald door SP.A-voorzitter John Crombez. "(Hij) is er voorstander van om in Turkije asielaanvragen te onderzoeken, zodat wie daar een 'neen' krijgt, weet dat hij niet aan de overtocht moet beginnen. Dat moet leiden tot gecontroleerde migratie. Vluchtelingen die Europa bereikt hebben, zouden volgens hem niet teruggestuurd worden", aldus *De Standaard*. Ook de Brusselse socioloog Mark Elchardus laat weten wel iets te vinden van het Plan-Samson. Maar Crombez wordt snel teruggefloten door zijn eigen partij. De linkse socialist van de (Belgische) PVDA sabelen het

¹⁴¹ Uit de *Volkskrant* van 15 september 2015: "AZC-Alert pleit voor opvang in de regio, want Nederland kan het volgens de organisatie niet meer aan. De aantallen lopen op, de politiek verzuimt een maximum te noemen, vinden ze. Volgens (Anita) Hendriks (AZC-Alert) is het overzicht volledig weg. 'We weten niet wat we binnenhalen. Er zitten IS-strijders tussen, mensen met valse paspoorten, en de mannen zijn oververtegenwoordigd. Dat hoef ik jullie toch niet te vertellen?' zegt ze, hoorbaar geërgerd. Hendriks wijst naar mediaberichtgeving over verkrachtingen in Duitse opvangkampen. 'Onze angsten komen niet uit de lucht vallen, ze zijn gegrond.' Door de zorgen omtrent de massaal groeiende opvang weg te wuiven, verdwijnt het draagvlak in de samenleving, waarschuwde ook Halbe Zijlstra (VVD) donderdag in Pauw. 'Dan zeggen we als politiek tegen al die mensen die zich zorgen maken: we begrijpen u niet.' Het zou voor veel mensen volgens AZC-Alert al heel wat schelen als ze betrokken werden bij de besluitvorming en meer voorlichting en informatie kregen. Zo vertelt Hendriks van dat ze een paar weken geleden ambulances en een traumahelikopter richting het lokale azc zag gaan, gevolgd door doodse stilte vanuit het COA. 'De wildste verhalen gingen daarna rond, en daar worden mensen nog onzekerder van'."

plan genadeloos neer (Max van Cauwenberge, 2016). Te rechterzijde vindt vooral Bart de Wever het plan niet ver genoeg gaan. Hij weigert nog langer van vluchtelingen te spreken eens ze een veilig land (*sic*), Turkije, hebben bereikt. Ook is hij een hardnekkig voorstander van het sluiten van de grenzen en bewondert daarbij de moedige beslissing van de Hongaarse premier Viktor Orban. Ook is hij gewonnen voor het terugschroeven van de Conventie van Genève, waar veel economische gelukzoekers misbruik van zouden maken.

Over de ellendige situatie van de Syrische, Iraakse en Afghaanse vluchtelingen in de kampen in Jordanië en Libanon wordt in het Plan-Samson met geen woord gerept. Die hebben blijkbaar geen gezondheidszorg, geen scholing en geen werk nodig, want die kunnen daar niet weg richting Turkije, niet weg richting Griekenland. Dat is dan de manier waarmee de Europese Unie omspringt met de Conventie van Genève.

18 maart 2016, de dag dat de Europese wanhoop toeslaat en dat een continent, in de greep van de postmoderne angst, schaamteloos zijn ziel verkoopt aan een neofascistisch regime. Met van links naar rechts Commissievoorzitter Jean-Claude Juncker, de Turkse loopjongen (Ahmet Davutoğlu) van de neofascistische Führer, Europees president Donald Tusk en EU-voorzitter Mark Rutte. Of drie Europese politieke mugjes met in hun midden een strontvlieg. Waar zijn ze heen de olifanten die tussen 1947 en 1957 de Europese kar trokken, politieke monumenten als Paul-Henri Spaak, Jean Monnet, Robert Schuman, Winston Churchill, Konrad Adenauer, Altiero Spinelli, en de Nederlanders Sicco Mansholt en de te vroeg vergeten Johan Willem Beyen? Ze zijn niet meer en zagen hun geesteskind, geërfd door haast niets dan mugjes, jaar na jaar wegwijnen in besluiteloosheid of verkeerde inschattingen van de toekomst.

De Europese staatshoofden maken zich klaar om op 7 maart een definitief akkoord af te sluiten met Turkije als op 5 maart de populairste krant van het land, *Zaman*, op bevel van Erdoğan onder curatele wordt geplaatst. De krant is eigendom van de beweging rond de invloedrijke imam Fethullah Gülen. Tot in 2013 nog een regeringsgezinde krant komt ze daarna geregeld in botsing met Erdoğan, onder meer in december 2013 na het geven van een tip aan gendarmes dat de Veiligheidsdienst MIT op weg was naar Syrië met een lading wapens bestemd voor jihadisten – transport dat effectief door de getipte gendarmes werd opgepakt. Een objectieve krant was *Zaman* zeker niet, wel een krant die excelleerde in hypocrisie nadat ze van kamp wisselde. Ook stond ze voorheen jaren achter het oppakken van antiregeringsgezinde journalisten. Officieel werd de krant onder curatele geplaatst omdat ze samenspande met de Koerdische PKK, volgens Erdoğan en zijn AKP-partij een terroristische organisatie. Over het onder staatscontrole plaatsen haastte premier Davutoğlu zich te verduidelijken (*sic*) dat het onder beheer plaatsen van *Zaman* een pure beslissing van het gerecht was, iets waarmee de politiek echt niets te maken had. Hierover schrijft Peter Edel (2016), ooit redacteur bij de Engelse versie van de krant: “Wie dat gelooft heeft meer dan een pakje boter op het hoofd. Van een onafhankelijk justitieapparaat is in Turkije immers al lang geen sprake meer. Eerst werd justitie gecontroleerd door de Gülen-beweging, nu door de AKP. Aanklagers hebben maar te doen wat die partij van hen verlangt. Ook het laatste EU-voortgangsrapport wees op de

greep die de AKP-regering op justitie heeft." Op maandag, de dag van de top, verschijnt de krant en opent met een uitgebreide lofbetuiging aan het adres van president Erdoğan. Een linkse krant is in één weekend tijd plots een conservatief-rechtse krant nadat de hele redactie wandelen werd gestuurd. Het is maar één van de vele schandalen dat illustreert dat Erdoğan persvrijheid gedegradeerd heeft tot persslavernij. Maar in het belang van de deal kijken alle Europese onderhandelaars zedig de andere kant op.

Zo laag is het eens zo fiere Europese continent dus gezonken dat het één van zijn opperste waarden, de persvrijheid, spontaan vergeet als het moet worden gered door een land met een dubieuze faam. En dit alles terwijl datzelfde Europa met zijn verouderende bevolking – een bevolking die in het Duitsland van Merkel jaar na jaar krimpt! – nog niet eens in staat is om – och arme – voor **0,20 procent** van zijn bevolking aan vluchtelingen op te vangen, terwijl een economisch veel zwakker land als Turkije 2,5 miljoen vluchtelingen kan opvangen, **3,16 procent** van zijn bevolking ofte 16 keer meer. Bij het afsluiten van de deal kruipt datzelfde Europa, waarover iedere weldenkende burger zich alleen nog kan schamen, heel diep onder het stof op weg naar zijn ontorende knieval in Canossa. Hoeveel meer eer dan Catharina Blum verloor het (door de vluchtelingencrisis uiteen gespeelde) oude continent niet bij het ondertekenen van die deal? De ondertekening verliep in twee fases. Over die van 7 maart 2016 schreef De Redactie.be (2016a): *"De 28 Europese staatshoofden en regeringsleiders zijn het niet eens geraakt over een oplossing van de vluchtelingencrisis. De Europese top kon geen eensgezind antwoord formuleren op de voorstellen en eisen van de Turkse premier Davutoğlu. De regeringsleiders zouden rond 23 uur opnieuw gaan samenzitten om te bekijken over welke punten er wel verder gepraat zou kunnen worden, en welke niet. Davutoğlu stelde voor om alle vluchtelingen die in Griekenland aankomen terug in Turkije op te nemen. In ruil zouden de Europese landen op een legale manier de opvang van Syrische vluchtelingen moeten organiseren. In ruil vroeg de Turkse premier wel drie miljard euro extra (drie miljard meer dan de drie miljard die al werd aangeboden – jpv) voor de opvang van vluchtelingen in Turkije. Hij vroeg ook om de onderhandelingen over een toetrede van Turkije tot de EU te versnellen en wilde dat Turken vanaf juni visumvrij naar Europa zouden kunnen reizen. De Europese leiders waren verrast door het voorstel van Davutoğlu en raakten het onderling niet eens. Zo is het niet duidelijk of de ruiloperatie van vluchtelingen wel legaal is en is het ook niet duidelijk hoe de ruil praktisch georganiseerd kan worden. Bovendien verzette de Hongaarse premier Viktor Orban zich tegen het idee om Syrische vluchtelingen in Europa te hervestigen".*

Op 18 maart zitten de onderhandelaars nog rond de tafel als president Erdoğan het ogenblik opportuun acht om ze openlijk te schofferen. *"Terwijl er in Brussel onderhandeld wordt over de rol van zijn land in de vluchtelingencrisis, haalt de Turkse president Tayyip Erdoğan zwaar uit naar Europa. Hij vindt dat Europa Turkije de les niet moet lezen over mensenrechten in de migratiecrisis. Dat heeft hij gezegd in een officiële toespraak die live op televisie werd uitgezonden. Europa moet eerst naar zichzelf kijken voor het zegt wat Turkije moet doen. Erdoğan voegde eraan toe dat Europa 'in een mijnenveld danst' door direct of indirect terreurgroepen te steunen. Daarmee verwijst hij naar de Koerdische arbeiderspartij PKK. Europa gedraagt zich 'oneerlijk en niet oprecht' tegenover de terreurgroepen in zijn land, vindt Erdoğan. 'Er is geen enkele reden om te denken dat de bom die in Ankara ontploft is op een dag niet in een stad van Europa kan ontploffen.' Turkije zal volgens Erdoğan enkel naar Europa luisteren wanneer de kritiek terecht is. De timing van de uithaal van Erdoğan naar Europa is opmerkelijk want Europees president Tusk, commissievoorzitter Juncker en de Nederlandse premier Rutte onderhandelen op dit moment met de Turkse premier Davutoğlu over de aanpak van de vluchtelingencrisis en de rol van Turkije daarin"* (De Redactie.be, 2016b).

De onderhandelingen van 18 maart vatte De Redactie.be, (2016c) als volgt samen: *"De Europese leiders hebben een akkoord bereikt met Turkije over de aanpak van de vluchtelingencrisis. Dat hebben de Tsjechische en Finse premiers getweet. De leiders hebben het ontwerpakkoord dat Europees president Donald Tusk met de Turkse eerste minister Ahmet Davutoğlu had bereikt goedgekeurd. Het akkoord bepaalt dat alle vluchtelingen die na zondag 20 maart op de Griekse eilanden aankomen naar Turkije terug worden gestuurd. Europa gaat in ruil Syrische vluchtelingen laten overkomen uit Turkse kampen. Het is nog niet duidelijk welke landen hen zullen opnemen, wel dat het op vrijwillige basis gebeurt. Dat betekent waarschijnlijk dat de Oost-Europese landen niet zullen meedoen. Voorts is er afgesproken dat het hoofdstuk begroting van de onderhandelingen over de toetreding van Turkije tot de EU wordt geopend. Cyprus, dat andere hoofdstukken blokkeert heeft laten weten geen bezwaar te hebben.*

Binnen de week zal ook bepaald worden welke vluchtelingenprojecten in Turkije zullen worden gefinancierd met de drie miljard euro die de EU eerder al had beloofd. De EU en Turkije gaan ook werk maken om Turkse burgers tegen de zomer visumvrij naar Europa te laten reizen. Ook alle juridische kwesties zijn uitgeklaard. De EU engageert zich er formeel toe het Europees recht, het internationaal recht en de Conventie van Genève niet te schenden en elke vluchteling individueel te registreren. De vluchtelingen zullen ook niet collectief uitgewezen worden naar Turkije. Gisteravond beslisten de 28 staatshoofden en regeringsleiders

van de EU nog geen gemeenschappelijk standpunt over de aanpak van de vluchtelingencrisis op papier te zetten, maar gaven Tusk, Juncker en Rutte wel een mandaat om vanochtend de Europese standpunten toe te lichten aan Davutoğlu en de ultieme onderhandelingen op te starten. De hele voormiddag hebben Tusk, Davutoğlu en commissievoorzitter Juncker overlegd. Die onderhandelingen liepen uit, maar uiteindelijk kwamen ze toch tot een ontwerpakkoord. Ze stellen onder meer voor alle vluchtelingen die na zondag 20 maart op de Griekse eilanden aankomen naar Turkije terug te sturen. De 28 staatshoofden en regeringsleiders werd gevraagd de tekst integraal goed te keuren. Na een korte beraadslaging is dat ook gebeurd."

Ondertussen is de Balkanroute definitief gesloten, zitten er ongeveer 40.000 vluchtelingen in Idomeni opgesloten bij de grens tussen Griekenland en Macedonië en worden ze er brutaal bestookt met traangas en rubberkogels als ze proberen te ontsnappen. Toch hebben een maand na het ingaan van de deal met Turkije internationale waarnemers twijfels of die deal wel duurzaam is. Ook wordt gevreesd dat er via de Middellandse Zee een nieuwe smokkelroute zal ontstaan richting Italië. Hoe wankel het schaamteloze akkoord met Turkije is werd op 14 april 2016 nog maar eens bewezen door de dreigtaal die de Turkse minister van EU-Zaken **Volkan Bozkir** liet horen tijdens zijn bezoek aan Wenen in een interview met de krant *Hürriyet*. Daaruit bleek inderdaad dat Turkije veel meer geïnteresseerd is in de onmiddellijke afschaffing van de visumplicht voor Turken die naar Europa reizen dan in het onmiddellijke lidmaatschap van de EU. Bozkir ergerde er zich aan dat van het visumvrij reizen naar Europa door de EU blijkbaar op de lange baan wordt geschoven. In niet verkeerd te verstane woorden maakte hij duidelijk dat als de EU de afschaffing van de visumplicht niet dringend toeliet, het akkoord met Europa over de Syrische vluchtelingen in Griekenland beter meteen kon worden geschrapt. Over dit akkoord (waarbij Europa straks zes miljard euro moet afdokken) zei hij: "Dit was een koopje" (Algemeen Dagblad, 2016). Als einddatum voor het verdwijnen van de visumplicht stelde Bozkir eind juni 2016 voorop. Op die dreigende taal werd prompt gerepliceerd door Kati Pri die namens de EU het Turkse dossier over de toelatingsvoorwaarden tot lidmaatschap onderzoekt. Volgens haar was het niet mogelijk de visumplicht al in juni af te schaffen technisch onmogelijk. In het rapport dat ze dezelfde dag aan het Europese Parlement overmaakte merkte ze het gebrek aan persvrijheid in Turkije op. Ook verwees ze de volkerenmoord op honderdduizenden Armeniërs in de nadagen van het Ottomaanse rijk. Dat Turkije nog steeds deze genocide weigert te erkennen stuitte in het rapport van Pri op kritiek. Verbolgen liet Bozkir meteen weten dat hij haar rapport prompt in de prullenbak had gegooid omdat de woorden "Armeense genocide" erin voorkwamen. Hij stelde dat de vluchtelingendeal met de clausule over de afschaffing van de visumplicht moest losgekoppeld worden van de toelatingsvoorwaarden voor lidmaatschap van de Europese Unie.

Waren er dan geen betere alternatieven denkbaar dan sloop te gaan met het Turkije van de erg onbetrouwbare autocratische leider Erdoğan en zijn AKP-partij? Allicht wel. De EU had bijvoorbeeld een akkoord kunnen sluiten met de UNHCR om op **minstens twee veilige UNHCR-registratiekantoren ter plaatse** (één in het noorden van Syrië, bijvoorbeeld in Latakia of Tartus, en een tweede in het noorden van Irak, bijvoorbeeld in Dihok of Domiz) daar EU-ambtenaren controle te laten doen of ingediende asielaanvragen al dan niet gewettigd zijn, in plaats van Griekenland daarmee op te zadelen. Geeft de EU positief advies dan zouden de kandidaat-vluchtelingen van de VN een (niet te vervalsen) *tijdelijk vluchtelingen-paspoort* kunnen krijgen om de EU binnen te komen. De vluchtelingen die geen directe familie binnen de EU hebben zouden niet zelf kunnen beslissen naar welk land ze willen vluchten: geen *window shopping à la carte*. Het hoofd van de EU-delegatie moet zelf het land naar waar ze willen reizen aanduiden, te kiezen uit de lijst van EU-landen die vrijwillig¹⁴² willen meewerken aan het UNCHR-plan (zonder dat er quota zijn). Wie Europa illegaal binnenkomt, dus **zonder** het voorlopig VN-visum zou nergens in de EU-asiel kunnen krijgen en prompt worden teruggestuurd van zodra ontdekt. Het overvliegen naar het land waarvoor men tijdelijk asiel kreeg zou op kosten van de EU gebeuren, waardoor mensensmokkelaars het gras van onder de voeten wordt gemaaid. Eens ter plaatse moet het land van aankomst uiteindelijk beslissen of het voorlopige,, door de UNCHR toegekende asiel uiteindelijk wordt verleend of niet (met beroepsmogelijkheid). Het alternatieve plan zou de EU een flink pak minder kosten dan de zes miljard euro die nu wordt doorgesluisd naar een neofascistisch regime als het Turkse. Bovendien zou Europa niet langer kunnen worden gechanteerd om een visumvrije inreis van allerlei Turken te garanderen.

Een heikel punt is natuurlijk waar in Syrië een veilig UNCHR-registratiekantoor kan gevestigd worden zonder mee te spelen in het zeer perverse oorlogsspel van de Syrische dictator Assad. De veiligste

¹⁴² EU-lidstaten die niet bereid zijn een representatief aantal asielzoekers op te vangen, en daardoor minder kosten hoeven te maken voor de omvang van vluchtelingen – allicht alle vroegere Oostbloklanden – zullen wel gedwongen worden een grotere bijdrage te leveren voor de financiering van de UNCHR-deal.

plaatsen lijken dan wel Latakia en Tartus waar Rusland een militaire basis aan de Middellandse Zee heeft, stevig beveiligd tegen zowel de oppositie, tegen Jabhat al-Nusra en tegen ISIS. De UNCR-registratiekantoren moeten genieten van hetzelfde extraterritorialiteitsprincipe als ambassades. Hun inplanting zou moeten geschieden in het kader van VN-resolutie 2254 en van de diplomatieke onderhandelingen bij de implementering daarvan. Een probleem daarbij is zeker de Koude Oorlogsretoriek die opnieuw de kop kwam opsteken na het conflict rond Oekraïne, zeker na de eenzijdige annexatie van de Krim door Rusland op 16 maart 2014.

Die Koude Oorlogsretoriek bereikte een kookpunt op de VN-vergadering van 25 september 2015 waar de Amerikaanse president **Barack Obama**, verbolgen over de annexatie van de Krim, al bij de opening uitpakte met de bewering dat Rusland een grotere bedreiging voor de wereldvrede is dan ISIS. In de Veiligheidsraad leidde dit tot een woedende uitval van **Sergej Lavrov**, de Russische minister van Buitenlandse Zaken. Hij verweet de Verenigde Staten en zijn slaafse EU-bondgenoot dat zij weinig meer zijn dan de **valse hoeders van de democratie**. Het ondersteunen van een staatsgreep in Oekraïne bestempelde Lavrov als een ongeoorloofd ingrijpen in binnenlandse aangelegenheden, tegen dat deel van de bevolking dat enkel de eigen taal en de eigen cultuur veilig wilde stellen. Die ingreep was volgens Lavrov een schending van het VN-charter en van de akkoorden van Helsinki. Lavrov noemde het Amerikaanse optreden tegen ISIS een vorm van interventionisme die niet had mogen kunnen zonder toelating van de Veiligheidsraad. Hij voegde er aan toe: *"Washington heeft openlijk uitgedrukt dat het het recht heeft om overal eenzijdig geweld te gebruiken om zijn belangen te verdedigen. (...) De militaire tussenkomsten zijn de norm geworden, ondanks de armzalige resultaten van de militaire operaties die de laatste jaren gevoerd zijn."* Ook de voormalige Sovjetpresident, **Mikail Gorbatsjov**, was *not amused* met Obama's scherpe aanval op Rusland in de Veiligheidsraad. Op 27 september 2014 veroordeelde hij in scherpe bewoording de Amerikaanse wens om geheel alleen de wereldheerschappij uit te oefenen. *"Er is maar één wezenlijke dreiging in de wereld, en dat is de aanspraak op wereldheerschappij van Washington"*, zei Gorbatsjov op de Russische radiozender RSN. *"Wat Obama deed was geen politieke dialoog, maar een belediging"*.

De Amerikaanse verbale agressie tegen Rusland hield natuurlijk verband met de beslissing van **Vladimir Poetin** dat Russische olie of aardgas voortaan in roebels moest worden betaald, niet langer in dollars. In een wereldeconomie waar de gouden standaard sinds 1973 werd afgeschaft, en waar de petrodollar dé reservemunt bij uitstek is, wordt de positie van die dollar daardoor onder neerwaartse druk gezet. Toch nog niet vergeten dat de Tweede Golfoorlog een reactie was tegen Saddam Hussein toen hij besliste dat Iraakse olie voortaan in euro moest worden betaald? Zal het dan verwonderen dat de Verenigde Staten al vanaf de tweede dag van de bombardementen boven Syrië en Irak de olievelden viseerde die ISIS zich toeëigende. Uiteraard is dit geen toeval. Worstelend met een tekort aan olie moet de Verenigde Staten via het door hem geïnstalleerde regime van **Haider al-Abadi** een mogelijk petroleumdeficit veilig stellen. **In de "oorlog" tegen de Islamitische Staat gaat het dus niet enkel om een "oorlog" tegen jihadistisch-salafistisch terrorisme, maar ook om een oorlog om olie.** Maar ook Rusland speelt geopolitieke spelletjes in Oekraïne, spelletjes die om de belangen van Gazprom draaien. Zowel in de Krim als in Oost-Oekraïne (Donetsk en Luhansk) werden er recentelijk grote gasvoorraden gevonden, voorraden waarvoor reeds contracten werden afgesloten met BP en Standard Oil. Dus wilde Poetin voorkomen dat die lucratieve contracten in westerse handen vielen. Of nog, de hypocrisie is langs beide zijden van de twee grootmachten schering en inslag.

Dit alles heeft diepe wonden geslagen en zou door de Verenigde Staten ertoe kunnen bewegen Latakia of Tartus te weigeren als "veilige plek" voor het Syrische UNHCR-registratiekantoor. En dit omdat beide steden gemakkelijk kunnen worden geassocieerd met twee dingen waarmee Amerika zich liefst niet vereenzelviqt, lees (i) een misdadig regime als dat van Assad die zijn eigen volk bombardeert en (ii) het Russische regime dat (in het corrupte Oekraïne van president Porosienko) solo slim heeft gespeeld door zich te mengen in de binnenlandse aangelegenheden van een ander land. En als het Plan-Samson gedoemd is om te mislukken zou het beter zijn een Plan B in reserve te houden als men wil beletten dat een despoot (al lijkt *neofascist* een beter woord) als Erdoğan in ruil voor het opvangen van de vluchtelingen steeds hogere eisen zal gaan stellen. Bedenklijk is in elk geval dat **Angela Merkel**, op aansturen van Erdoğan aanvaard heeft, dat de Duitse (flauwe) komiek Jan Böhmmermann voor de rechter wordt gesleurd omwille van satirische rijmelaarij waarmee waarschijnlijk alleen Duitsers kunnen lachen.

Is dit dezelfde vrouw die in januari 2015 nog mee opstapte in de *Je suis Charlie* betooging en toen nog virulent opkwam voor de vrijheid van mening als één van de heiligste Europese waarden? Haar verdediging dat de Duitse wet het beledigen van vreemde staatshoofden strafbaar stelt is een uiterst zwak argument, haar politieke grandeur onwaardig. De aangehaalde wet werd na 1949 niet meer toegepast. Hoe wanhopig moet het uiteenvallende Oude Continent niet zijn om zoiets te aanvaarden, om plots te gaan samenwerken met een neofascist aan wie Europa de sleutels van de eigen achterdeur heeft afgegeven? Het Europa van grote *funding fathers* is na hun dood inderdaad verworpen tot de onderwereld van de postmoderne angst voor de vreemdeling. Met de knieval voor de laatste moslimbroeder (aldus Jef Lambrecht, 2009) in de zaak-

Böhmermann verloor het laatste politieke trekpaard van Europa, dat na het verdwijnen van Europees president **Herman van Rompuy** nog overbleef, haar eens zo sterke ruggegraat. Zij en van Rompuy waren de laatste grote politici die waardig waren in de schaduw te staan van Europa's grote voorvaders: Spaak, Monnet, Schuman over Churchill tot Beyen en Mansholt. De vrouw die ooit zo moedig was om in haar dooie eentie kordaat te stellen "Wir schaffen das" werd na het Keulse schandaal op Oudejaarsnacht langzaam een prooi van de postmoderne angst voor de vreemdeling. En het deed er niet toe als achteraf bleek dat de verkrachters en bepotelaars van Duitse vrouwen niet de Syrische vluchtelingen waren, maar bendes van dronken of gedrogeerde Marokkaanse jongeren, de politie had eerst de feiten maar niet moeten minimaliseren uit schrik dat het koren op de molen zou zijn van racistische bloed- en bodemidioten die hun postmoderne angst verscholen achter de stoere kreten dat de bedreigde *Volkssubstanz* in geen geval mag verloren gaan.

In 1876, vijf jaar voor zijn dood, publiceerde de Parijzenaar Emile de Girardin het boek *La honte de l'Europe*. Onvoorwaardelijk libertijn die de democratische vrijheid hoog in het vaandel droeg, werd hij vijf keer tot volksvertegenwoordiger gekozen. Daarnaast was hij vanaf 1836 grondlegger van *La Presse*, een kwaliteitskrant naar gelijkenis met de Britse *Times*. Daarin nam hij dagelijks, als feuilleton, romans op van zulke hoog aangeschreven schrijvers als Honoré de Balzac, François René de Chateaubriand, Alphonse de Lamartine en George Sand. In *La honte de l'Europe* fulmineert hij tegen de Franse en Britse regering die beslisten een lening toe te kennen aan de 32ste sultan van Turkije, Abdülaziz, die plannen heeft het kalifaat te moderniseren naar westers model. Maar van Abdülaziz was in politieke kringen geweten dat hij een grote verkwister was. Als hij dan in 1876 na een staatsgreep, met de hulp van de nationalistische Jong-Turken wordt opgevolgd door Murat V, en diezelfde Murat V nog hetzelfde jaar als krankzinnig wordt afgezet, vindt Girardin het ontegenelijk lichtzinnig dat Frankrijk aan dat soort verkwisters, die louter aan zichzelf denken – en nog niet eens investeren in de bestrating van Istanbul – geld wil lenen. Bovendien vindt hij de islam intolerant en haat hij de onafgebroken oorlogen tegen de ongelovigen vanwege de moslims. Hij vindt hun Koran compleet achterhaald en iets wat misschien paste bij de 15de eeuw, maar hoe genaamd niet bij de 19de eeuw. Zaken doen met het Ottomaanse rijk vond hij moreel verwerpelijk en de Europese grootmachten onwaardig, liefst 140 jaar vóór Europa bij de Turken op de schoot kroop.¹⁴³ Maar dat we Girardin nog steeds niet vergeten zijn komt minder door dat boek dan wel door een uitspraak in een vroeger boek, in *La politique universelle*, waarin het beroemde citaat voorkomt: "*Gouverner c'est prévoir, et ne rien prévoir c'est courir à sa perte*" (Girardin, 1852).

En allicht is net dat wat er fundamenteel misloopt in Europa. Hoe is het mogelijk dat het vijf jaar heeft geduurd alvorens Europa ook had voor de vluchtelingencrisis ten gevolge van de Syrische burgeroorlog. Feitelijk kwam Angela Merken vijf jaar te laat met haar "*Wir schaffen das*". Ze heeft gewacht tot er al meer dan vier miljoen Syrische vluchtelingen rond dwaalden in Turkije, Jordanië en Libanon alvorens in actie te komen. Zo maar eensklaps 800.000 vluchtelingen opnemen zorgt voor gigantische problemen – problemen die er niet zouden geweest zijn indien ze vooruitziend was geweest en de opvang gespreid had over vijf jaar. Maar ook die tweede Europese politicus die het waard is in de schaduw van de grote Europese voorvaders te staan, Herman van Rompuy, maakte als Europees president fouten door een foutieve inschatting van de geopolitieke politiek van Turkije. Dat een gestoorde provocateur als de Britse onafhankelijke Nigel Farage hem naar het hoofd slingerde "*You have the charisma of a damp rag and the appearance of a low grade bank clerk*" illustreert perfect hoe embryonaal het politiek inzicht van de oproerkraaiër was. Dat was inderdaad zowat het laatste wat iemand van de bekwame Van Rompuy kon beweren. Had hij het nog gezegd over de opvolger van Van Rompuy, over Donald Tusk, dan had het hem allicht geen boete van 2.400 pond gekost, maar hooguit een tiende daarvan. Maar dat Van Rompuy niet van het kaliber van een Spaak, van een Schuman of een Adenauer was, bewees hij met zijn inschatting van Turkije. Voor

¹⁴³ In een bijdrage van Amis et Passionnés du Père-Lachaise (2010) lezen we over het boek: "Dans son livre *La Honte de l'Europe*, Émile de Girardin affirme que l'Empire ottoman remet en question la paix du monde. Pour le démontrer, il s'appuie sur les articles du Times, un journal anglais. Il récuse la politique de la *Sublime Porte* qui selon lui ne tient aucun de ses engagements. Girardin s'oppose donc au prêt important de la France à l'Empire Ottoman puisqu'il ne sert qu'au sultan. Il dénonce la « démence héréditaire et incurable des Sultans » aptes seulement à dépenser inutilement : « ces sultans qui dépensent follement les millions de l'Angleterre et de la France ». Il affirme qu'avec cet argent les sultans préférèrent construire de nouveaux palais au lieu de développer et augmenter les voies de communication, les voies de transport, et les échanges. Il regrette que cet argent ne serve pas même à paver les rues de Constantinople mais aux caprices des sultans qui jouent à « se construire des palais qu'ils démolissent après les avoir bâtis ».

Il qualifie l'Islam de religion intolérante, alléguant que « le Coran ne repose que sur une guerre éternelle aux infidèles, le Coran défend aux croyants de s'arrêter dans leur carnage et dans leur conquête avant que le monde entier ait été soumis à l'islamisme ». Émile de Girardin va jusqu'à dire que les Turcs ne se sont pas modernisés et qu'ils en sont toujours à un état de leur société semblable à ce qui était quatre siècles auparavant, c'est-à-dire au XVe siècle (puisqu'il écrit son livre en 1876)."

hij Europees president werd was hij een hardnekkig tegenstander van de toetreding van Turkije tot de Europese Unie. In 2004 zei hij daar nog over *"An enlargement [of the EU] with Turkey is not in any way comparable with previous enlargement waves. Turkey is not Europe and will never be Europe. But it's a matter of fact that the universal values which are in force in Europe, and which are also the fundamental values of Christianity, will lose vigor with the entry of a large Islamic country such as Turkey."* Maar eens Europees president, veranderde hij binnen het jaar wel grondig van mening. Zo zei hij op 23 december 2010: *"Turkish reform efforts have delivered impressive results." He continued "Turkey plays an ever more active role in its neighborhood. Turkey is also a full-standing member of the G-20, just like five EU countries and the EU itself. In my view, even before an outcome of the negotiations, the European Union should develop a close partnership with the Turkish Republic."*

Dit is een ernstige inschattingsfout geweest tegenover een regime (i) dat de Armeense genocide is blijven ontkennen, (ii) dat zich geen raad weet met de Koerden, (iii) dat jaren geld heeft verdiend aan het opkopen van door ISIS gestolen olie, (iv) dat onder Erdoğan de erfenis van Kemal Atatürk compleet heeft verkwanseld, (v) dat tijdens de postmoderniteit evolueerde in de richting van een autocratie, (vi) dat de elementaire persvrijheid niet respecteert en (vii) dat door zijn conflict met Rusland en door zijn voortdurende opmerkingen dat wie Turkije aanvalt Amerika aanvalt, een ernstige bedreiging voor de wereldvrede is. Dat de Europese leiders van nu de autocraat aan het hoofd van zo'n bedenkelijk regime hebben verheven tot poortwachter van Europa is een eclatant bewijs dat Europa zijn laatste grote politieke leiders kwijt is.

(g) Diplomatieke oplossing voor Syrische burgeroorlog, maar wat daarna?

Op vrijdagavond 18 december 2015 komen de ministers van Buitenlandse Zaken van de vijf landen met vetorecht in de Veiligheidsraad – Kirby voor de Verenigde Staten, Lavrov voor Rusland, Fabius voor Frankrijk, William Hague (die elf dagen later zal aftreden om te worden vervangen door Philipp Hammond) voor het Verenigd Koninkrijk en Yang Jiechi voor China – overeen over een nieuwe resolutie voor de burgeroorlog in Syrië. Alle voorgaande resoluties over die kwestie botsten voorheen altijd weer op een veto van Rusland en China en kwamen nooit verder dan een reeks humanitaire maatregelen. Deze keer echter wordt het pad geëffend voor een mogelijks duurzame oplossing. Alles wat werd afgesproken op de *Conferentie van Wenen* van 14 november 2015, het zogenaamde **stappenplan**, wordt op 18 december bevestigd in **VN-resolutie 2254** (die nog wel moet worden geïmplementeerd):

- Er komt binnen de zes maanden, te rekenen vanaf de goedkeuring van de resolutie, in Syrië een *overgangsregime* waarbij de regering en de gematigde oppositie afspraken dienen te maken over de toekomst van het land.
- Het overgangsregime moet leiden tot een staakt-het-vuren tussen regime en gematigde oppositie.
- De Verenigde Naties worden opgeroepen een bemiddelende rol te spelen in de onderhandelingen tijdens de overgangsperiode.
- VN-secretaris Ban Ki-Moon moet een monitoringmechanisme uitwerken dat bepaalt hoe er zal worden toegezien op het naleven van een staakt-het-vuren.
- Zes maanden na de goedkeuring moet er een overgangsregering worden gevormd.
- Na achttien maanden moeten er nieuwe verkiezingen worden gehouden.

De achterliggende bedoeling van de resolutie is natuurlijk dat Rusland nu eens ophoudt de oppositie (een myriade van rebellengroepen) in de provincie Idlib met bommen te bestoken, en dat in het hele westelijk deel van Syrië vrede komt. Een voorlopige struikelblok blijft de tegenstelde mening over Assad: hem willen de Amerikanen meteen weg terwijl de Russen het daarvoor nog te vroeg vinden, bevreesd dat zijn uitschakeling tot nog meer chaos zal leiden. Daarbij willen de grootmachten én het Syrische leger én de Koerdische YPG en PKK, én het Vrije Syrische leger als grondtroepen inzetten om in het oosten van Syrië – beschermd door luchtaanvallen van de grootmachten – korte metten te maken met ISIS en met Jabhat al-Nusra. Het ziet ernaar uit dat dit het **eindspel** in **Syrië** aanzienlijk kan verkorten. Ook in **Irak** is het einde van IS in zicht. Daar is het inmiddels versterkte leger, in het noorden geholpen door de Peshmerga, bezig de belegering van het omsingelde Mosoel voor te bereiden. Een ietwat overmoedige premier Haider al-Abadi beweert op 28 december 2015 in een televisietoespraak dat 2015 het jaar van de bevrijding was en kondigt meteen aan dat IS in de loop van 2016 in zijn land definitief zal worden verslagen. De

complete herovering van Ramadi – die meer dan waarschijnlijk gevolgd zal worden door een algehele zuivering van het lager gelegen Fallujah – was inderdaad de voorbereiding van de genadeslag die het Iraakse leger – daarbij gesteund door bombardementen door de Amerikaanse coalitie – IS wil toebrengen. Ondertussen spartelen allerlei kliekjes van terroristen nog tegen: in Homs, in Syrië, op 28 december 2015 nog met een aanslag van meerdere zelfmoordterroristen die er 32 doden en 90 gewonden maakten.

Voor zover men al van een winnaar kan spreken in de strijd tegen IS zijn dat wel de Koerden die bij de vredesonderhandelingen, gespreid over Syrië en Irak, waarschijnlijk een eigen staat – Koerdistan – uit de brand zullen slepen, een staat die in oppervlakte groter zal zijn dan de verslagen Islamitische Staat momenteel is.

Meer dan een voorontwerp van een VN-resolutie is het stappenplan evenwel niet, het moet eerst nog worden besproken met de betrokken partijen in de Veiligheidsraad, dus niet alleen met de Verenigde Staten, Rusland en Turkije, maar ook met het regime-Assad, en met de oppositie (dat zijn alle rebellengroepen behalve ISIS en Jabhat al-Nusra). De gesprekken worden geleid door de Zweeds-Italiaanse diplomaat **Staffan de Mistura** (foto) die al in juni 2014 door Ban Ki-Moon werd aangesteld als VN-vredesgezant voor Syrië.

De eerste bijeenkomst op 1 februari 2016 loopt bijzonder stroef. Drie dagen vóór de vergadering wordt de oppositie ontboden in Ryad (wat een zoveelste bewijs is welke rol Saoedi-Arabië speelt in het Syrisch conflict). Daar wordt beslist dat, als de oppositie al naar Genève gaat, ze er zal optreden onder de benaming HCN (*High Negotiations Committee*) met als zegsmannen *Salem al-Meslet* voor HCN, *Mohamed Alouche* voor het salafistische *Jaish al-Islam* en de ex-premier van Syrië *Riyad Farid Hijab*. Het HNC vertegenwoordigt een myriade aan strijdende rebellen van zeer divers pluimage met als enig gemeenschappelijk punt op de agenda dat ze de autocratische president Assad zo spoedig mogelijk weg willen. De vertegenwoordigers van het regime-Assad, zijn *Wael al-Halak* (de vroegere minister van Volksgezondheid) en *Bashar al-Jaafari*.

Na de vergadering in Ryad laten de onderhandelaars van HCN op 29 januari weten niet naar Genève te zullen komen als er niet onmiddellijk aan een reeks humanitaire eisen is voldaan en als Rusland er niet mee ophoudt hen in de provincie Idlib te bombarderen. De fijne diplomaat die de Mistura is slaagt erin ze toch in Genève te krijgen, zij het niet in het Paleis van de Verenigde Naties, maar wel in een hotel waar hij parallelle gesprekken met ze zal voeren. Veel levert het niet op omdat Turkije weigert te onderhandelen als de Koerden niet worden weggestuurd en omdat Saoedi-Arabië zich door Oman zal laten vertegenwoordigen omdat Iran mee aan tafel zit – hetzelfde Iran waarmee de Saoedi diplomatieke betrekkingen hebben verbroken nadat hun ambassade door de woedende menigte in Teheran kort en klein werd geslagen als protest tegen de terechtstelling op 6 januari 2016 van Nimr al-Nimr - de sjiiitische sjeik uit Saoedi-Arabië die een beducht tegenstander was van het corrupte koningsregime. Toch weigert de Mistura om van een mislukking te spreken en hij stelt

de grootmachten voor om op 11 februari de violen gelijk te stemmen op een spoedvergadering in München.¹⁴⁴

Bij de vergadering in München komen John Kirby en Sergej Lavrov overeen dat een staakt-het-vuren de enige uitweg is om diplomatieke onderhandelingen met betrekking tot de burgeroorlog in Syrië te laten slagen. Op 26 februari komt de Veiligheidsraad bijeen en wordt een resolutie unaniem goedgekeurd dat alle partijen, zowel het regime-Assad als de oppositie, de Koerden, Turkije, de Verenigde Staten en Rusland, vanaf tien uur 's avonds een staakt-het-vuren zullen respecteren. Uiteraard geldt dit niet voor de gebieden die worden gecontroleerd door ISIS en Jabhat al-Nusra.¹⁴⁵ Het feit dat vrijwel onmiddellijk na 11 februari er massaal humanitaire hulp werd geboden tot in de afgelegen gebieden was blijkbaar voldoende om ook het HCN over de streep te halen. Onmiddellijk na de vergadering roept de Mistura alle partijen op voor nieuwe vredesonderhandelingen op 7 maart.

De tweede diplomatieke onderhandelingsronde begint in Genève met een week vertraging en duurt van 14 tot 24 maart. De Mistura vindt het nog te vroeg om een plenaire sessie te houden en blijft bij zijn tactiek van parallelle gesprekken. Op 15 maart zorgt Poetin voor een verrassing als hij beslist het grootste deel van zijn luchtvloot uit Syrië terug te trekken. Hij voegt meteen de daad bij het woord want een dag later komen de eerste bombardementsvliegtuigen Su-34 en transportvliegtuigen Tu-154 al aan op de militaire basis van Voronej in het zuidwesten van Rusland. Dat kondigt de Russische VN-onderhandelaar *Dmitri Peskov* niet zonder trots aan op de bijeenkomst in Genève. Volgens internationale waarnemers is dit een zet om president Assad aan te zetten tot meer spoed bij de onderhandelingen. Ook is het een aanwijzing dat Rusland niet van plan is om Assad tot in de eeuwigheid te ondersteunden. Ondertussen houdt het zeer broze staakt-het-vuren redelijk stand ook al wordt het meerdere malen geschonden omdat binnen de oppositie meerdere jihadististen van Jabhat al-Nusra meestrijden aan de zijde van *Jaïsh al-Islam*. De diplomatieke onderhandelingen gaan vooral rond de twee voornaamste punten in het stappenplan, namelijk hoe de overgangperiode van zes maanden concreet zal worden ingevuld en over het feit dat er binnen de achttien maanden na de goedkeuring van de nieuwe resolutie vervroegde verkiezingen moeten worden gehouden. Assad werd in 2014 herverkozen voor een periode van zeven jaar en zou in principe ten vroegste in 2021 van het politieke terrein kunnen verdwijnen. Wel laat de Syrische onderhandelaar *Bashar al-Jaafari* verstaan dat Assad kan instemmen met vervroegde verkiezingen, maar dan enkel nadat Daesh eerst is verslagen, en op voorwaarde dat de meerderheid van de Syrische bevolking hiermee instemt. De oppositie, waar de Syrische ex-premier *Riyad Farid Hijab* duidelijke ambities laat zien om de toekomstige president van Syrië te worden, vindt de toegeving van *Bashar al-Jaafari* weinig meer dan een schertsvertoning omdat hij de strijd tegen Daesh en zijn kalifaat desnoods nog vijf jaar kan rekken. Anderzijds lijkt *Riyad Farid Hijab* – iemand die straks uit de hand moet eten van de corrupte Saoedi-Arabische prinsen – niet onmiddellijk de gewenste vervanger van Assad. Hij is weinig meer dan de pion die Saoedi-Arabië wil inzetten om meer controle te verwerven in het Midden-Oosten. Met hem aan het hoofd krijgen de Syriërs dan allicht geen bomvaten meer over het hoofd, maar wel de wahhabistische onverdraagzaamheid die geen plaats overlaat voor democratie

¹⁴⁴ *Le Point International* schrijft hierover op 4 februari 2016: "Après six jours de discussions avec le régime d'une part, l'opposition d'autre part, de tergiversations et de rendez-vous annulés ou reportés, l'émissaire de l'ONU Staffan de Mistura a annoncé une « pause » dans le processus de discussions sur la Syrie, censé enclencher une solution politique pour mettre un terme au conflit. « J'ai conclu, après une première semaine de discussions préparatoires, qu'il y a encore du travail à faire, non seulement par nous, mais par toutes les parties prenantes » à la crise syrienne, a déclaré Staffan de Mistura, renvoyant la balle dans le camp des grandes puissances du Groupe international de soutien à la Syrie, qui doivent se réunir le 11 février à Munich. Le diplomate onusien s'est refusé à parler d'« échec » et a déclaré avoir fixé la date du 25 février pour une reprise des discussions. Mais celle-ci semble tout sauf certaine.

L'opposition syrienne « ne reviendra pas à Genève tant que ses demandes sur le volet humanitaire ne seront pas satisfaites », a déclaré son coordinateur *Riad Hijab* lors d'une conférence de presse à Genève. Le Haut Comité des négociations (HCN), qui regroupe des politiques et des représentants des groupes armés, réclame l'arrêt des bombardements russes, la libération de détenus, et la levée des sièges d'une quinzaine de villes en Syrie, où, selon l'ONU, près de 500 000 personnes vivent coupées d'aide humanitaire et médicale."

¹⁴⁵ *Le Point International* schrijft hierover op 27 februari 2016 : "La résolution réclame une nouvelle fois un accès humanitaire « libre, sûr et rapide » en Syrie, en particulier pour les quelque 4,6 millions de Syriens bloqués dans des zones assiégées ou difficiles à atteindre. Le Conseil réaffirme aussi la nécessité d'un processus de négociations menant à une transition politique. Il demande au médiateur de l'ONU Staffan de Mistura de convoquer « dès que possible » une nouvelle session de négociations de paix et invite le gouvernement et l'opposition syrienne à y participer « de bonne foi ». Le cessez-le-feu a été accepté en principe par le régime et l'opposition ainsi que par les milices kurdes opérant dans le nord de la Syrie. Mais il exclut les puissants groupes djihadistes État islamique (EI) et Front al-Nosra (branche syrienne d'Al-Qaïda) qui contrôlent de larges pans du territoire syrien. Une précédente trêve annoncée à l'initiative de Washington et de Moscou avait été ignorée par les belligérants. Une « task force sur le cessez-le-feu » en Syrie a tenu sa première réunion vendredi à Genève pour discuter des modalités d'application du cessez-le-feu."

en vrijheid. Zoveel is wel duidelijk dat Damascus de militaire strijd tegen Daesh veel belangrijker vindt dan een diplomatieke overwinning die een einde moet stellen aan het bloedvergieten in Syrië, waar na vijf jaar burgeroorlog al 270.000 doden vielen. De Mistura heeft zich hierover op de vergadering behoorlijk boos gemaakt.¹⁴⁶ Heel even ontstaat er ook verwarring als de Franse kwaliteitskrant *Le Monde* reveleert dat tijdens de VN-top **Federica Mogherini**, hoofd van de Europese diplomatie, op woensdag 23 maart, totaal onaangekondigd, een bezoek brengt aan de vergadering, en er niet enkel praat met *Ryad Farid Hijab*, de vertegenwoordiger van de Syrische oppositie, maar ook met *Bashar al-Jaafari* als onderhandelaar voor het regime-Assad.¹⁴⁷

Op 31 maart 2016 geeft Assad inderdaad zelf toe dat hij bereid is om zijn mandaat vervroegd op te zeggen zoals VN-resolutie 2254 dat wil, maar anderzijds verwerpt hij met klem het voorstel van de oppositie dat hijzelf tijdens de overgangsperiode geen enkele rol mag spelen. Hij blaast warm en koud tegelijk. Trouwens wie gelooft deze dictator nog die jarenlang zijn eigen bevolking heeft gebombardeerd en die blijft geloven dat hij de vervroegde presidentsverkiezingen finaal wel zal winnen. Het is trouwens zonneklaar dat aftreden voor Assad geen optie is. Hoe kan dezelfde man straks bij vrije verkiezingen de president van alle Syriërs worden nadat hij er meer dan een miljoen naar het buitenland deed vluchten en zorgde voor nog eens 7,6 miljoen ontheemden in eigen land? En nadat hij op 27 februari nog plechtig beloofde dat hij het door de VN geëiste staakt-het-vuren scrupuleus zou naleven is net hij diegene die dat akkoord op de meest flagrante manier schendt als hij op 1 april in oostelijk Goutha, in Deir al-Assafir, dat onder controle staat van *Jaish al-Islam*, hun hoofdkwartier bombardeert. Daarbij komen volgens SOHR in Londen 33 mensen om, onder hen 9 vrouwen en 12 kinderen. Als de Veiligheidsraad om opheldering vraagt bij een derde bijeenkomst met Staffan de Mistura vindt de dictator een zoveelste middel om de bijeenkomst te vertragen: op 13 maart zijn er immers parlementsverkiezingen in het deel van Syrië dat hij nog onder controle heeft en vijf van zijn onderhandelaars nemen aan die verkiezingen deel. Net alsof iemand in zijn parlement nog iets anders mag doen dan de president op luid applaus te verwelkomen. De Mistura wordt op die manier verplicht de derde onderhandelingsronde voor het implementeren van VN-resolutie 2254 te verdagen tot 14 april.

Het eindspel voorbereiden is geen overbodige luxe

¹⁴⁶ *Le Monde* van 24 maart 2016 : "Le message que Federica (Mogherini – jpv) et moi donnons est que le terrorisme est une priorité, mais la priorité des priorités est que, pour combattre le terrorisme, il faut trouver une solution politique en Syrie. La balle est dans le camp de ceux qui se plaignent du terrorisme. Nous leur disons : "que diriez-vous de nous aider à résoudre politiquement la crise en Syrie ?" Vous verrez qu'alors nous serons en mesure de nous focaliser sur Daech (acronyme de l'organisation Etat islamique), et ainsi, nous aiderons à la fois la Syrie et l'Europe."

¹⁴⁷ *Le Monde* van 24 maart 2016 : "La venue de la chef de la diplomatie européenne, Federica Mogherini, à Genève, mercredi 23 mars, pour exhorter les délégations du régime et de l'opposition à s'engager pleinement dans les négociations pour une transition politique, a été pour le moins inattendue. Sa rencontre avec le chef de la délégation gouvernementale, le diplomate Bachar Al-Jaafari, a pris de court les chancelleries des pays membres de l'Union européenne. Mme Mogherini ne les a pas consultées sur l'opportunité d'organiser cette première rencontre officielle avec un représentant de haut niveau du régime syrien depuis la rupture des relations diplomatiques avec Damas. (...) Les chancelleries européennes n'ont pas été informées au préalable de la décision de Mme Mogherini de rencontrer Riyad Hijab, le coordinateur général du Haut Comité des négociations (HCN), qui représente la plupart des formations politiques et armées de l'opposition, et surtout Bachar Al-Jaafari, le chef de la délégation gouvernementale et ambassadeur de la Syrie auprès des Nations unies. L'Union européenne appelle depuis cinq ans au départ du pouvoir du président Bachar Al-Assad, qu'elle considère comme responsable des maux de son peuple. (...) Cette rencontre a été interprétée par Damas comme un changement d'orientation de la politique européenne. « C'est une première rencontre directe avec le Haut-Représentant de l'Union européenne » depuis plusieurs années, s'est félicité Bachar Al-Jaafari, le chef de la délégation du gouvernement syrien. Cela signifie que « les attaques de Bruxelles ont ouvert les yeux des Européens sur la nécessité de changer de grille de lecture et de faire de la lutte contre le terrorisme une priorité », a-t-il assuré.

« Il n'y a pas de changement de la position de l'UE sur le régime syrien », a rétorqué Mme Mogherini devant la presse, tout en se refusant à réitérer l'appel au départ du président syrien, Bachar Al-Assad. « Quand j'insiste sur l'importance d'une transition politique, je pense que je suis suffisamment claire », a-t-elle justifié, en soulignant que l'UE continuerait de soutenir l'opposition. La chef de la diplomatie européenne s'est, par ailleurs, défendue d'avoir discuté avec M. Jaafari de la lutte contre le terrorisme ou de la levée des sanctions européennes contre le gouvernement syrien, comme ce dernier l'a affirmé à la presse. « Nous n'avons discuté que du processus onusien », a assuré Federica Mogherini, ajoutant que « tous les échanges n'avaient pas été consensuels ». Mme Mogherini et M. de Mistura ont fermement rejeté la demande faite par la délégation gouvernementale que la « lutte contre le terrorisme » passe avant les discussions sur la transition politique en Syrie." URL : http://www.lemonde.fr/international/article/2016/03/24/syrie-visite-surprise-de-la-chef-de-la-diplomatie-europeenne-a-geneve_4889668_3210.html.

Een nederlaag van ISIS, van Jabhat al-Nusra, en van andere rebellengroepen zal ongetwijfeld leiden tot een **verhoogde terugkeer** van Syriëstrijders naar Europa. Zolang ISIS aan de macht blijft is die uitstroom beperkt: alleen zij die de kalief zweren in het buitenland aanslagen te zullen plegen mogen tot nog toe terugkeren en krijgen hun origineel paspoort terug. Deserteurs worden doodgewoon onthoofd of neergeschoten. Waarnemers van het Syrisch Observatorium van de Mensenrechten (SOHR) bevestigden op 29 december 2015 dat IS in anderhalf jaar tijd **420 eigen medestrijders** heeft geëxecuteerd toen ze met een vals paspoort wilden terugkeren naar hun land van herkomst. *"Ook berekende SOHR dat IS meer dan 3.700 mensen heeft geëxecuteerd onder meer door ze te onthoofden, dood te schieten, van hoge gebouwen af te gooien of te stenigen. Onder de 3.700 slachtoffers zijn ruim 2.000 burgers onder wie 106 vrouwen en 77 kinderen. IS zou bovendien 1.277 gevangen strijders van andere partijen in de burgeroorlog om het leven hebben gebracht. De schattingen van het in Engeland gevestigde SOHR gelden over het algemeen als betrouwbaar,"* aldus De Morgen.

Als IS in het eindspel finaal wordt verslagen keren straks meer dan 3.000 jihadisten terug naar West-Europa, circa 600 naar de Balkan en ongeveer 4.000 naar Rusland en de vroegere Sovjetrepublieken. Omdat nagenoeg geen van ze nog een eigen paspoort heeft (dat moesten ze bij aankomst afgeven) is er nu al een bloeiende handel aan de gang in gestolen blanco Syrische en Iraakse paspoorten. De vernietiging van het kalifaat krijgt straks een ongewenst gevolg, namelijk dat de stroom teruggekeerde jihadisten sterk stijgt, dat ze overal in Europa zullen moeten onderduiken en dat een aantal onder hen zich met nieuwe terreuraanslagen in West-Europa, in de Balkan en in Rusland zullen willen wreken om door middel van steeds nieuwe terreuraanslagen op westerse "kruisvaarders" wraak te nemen voor de vernietiging van hun droomkalifaat.

Alleen is het knullige Europa weer eens niet klaar mocht het eindspel snel afgelopen zijn. Er zou tijdens de diplomatieke VN onderhandelingen onder leiding van Staffan de Mistura moeten worden overeengekomen dat landen die jihadstrijders op hun grondgebied hebben ze een speciaal en niet te vervalsen uitreispaspoort moeten meegeven met daarop hun vingerafdrukken. Door de Europese Commissie zou dringend een **antiterrorisme richtlijn** moeten worden uitgevaardigd die bepaalt dat iedere uit de EU vertrokken en teruggekeerde jihadist (niet enkel die uit Syrië en Irak, maar ook diegene die aansloten bij Boko Haram, bij de Libische tak van IS en bij al-Shabaab) die in een lidstaat van de EU28 gevonden wordt **zonder geldig uitreisvisum** prompt in hechtenis moet worden genomen in afwachting dat de strafrechter een uitspraak doet. De minimum straf voor **illegaal terugkeren** zou in alle lidstaten **niet-samendrukbaar minimaal tien jaar** moeten zijn, en dit voor lidmaatschap aan een terroristische organisatie. Voorts zou de gesnapte teruggekeerde jihadist minimaal ook worden bestraft met extra tien jaar terbeschikkingstelling van de regering en **met verlies van alle sociale voordelen**. Wie wel terugkeert met een geldig uitreisvisum zou zich binnen de 72 uur na de terugkeer verplicht moeten melden bij de politie als hij of zij niet tot de minimumstraf wil veroordeeld worden. Het zal dan aan het oordeel van de strafrechter worden overgelaten of die persoon, die op legale wijze terugkeerde, al dan niet in voorlopige hechtenis moet worden genomen. Veroordeelde jihadisten zouden samen in één centrale gevangenis moeten worden opgesloten, en dit in een speciale goed bewaakte afdeling, zonder contact met andere gevangenen uit andere afdelingen. Ook zouden ze in die gesloten afdeling moeten worden begeleid door gespecialiseerde *deradicaliseringsambtenaren* met grondige kennis van het salafisme, willen ze ter beschikkingstelling van de regering ontlopen. Die maatregel, gekoppeld aan een zeer strenge Europese richtlijn inzake minimale bestraffing, zou op zijn minst kunnen bijdragen dat terroristische aanslagen op Europees grondgebied tot een minimum worden beperkt. Uit te sluiten zijn ze echter niet, zeker niet als het gehersenspoelde fundamentalisten betreft die zichzelf graag opblazen. Tegen georkestreerde waanzin kan geen enkel land zich afdoend wapenen.

APPENDIX I: HET PICOT-SYKES AKKOORD VAN 1916

Wil men inzicht krijgen hoe de verschillende staten in Klein- en Midden-Azië zijn ontstaan dan is noodzakelijk stil te staan bij de ondergang van het Ottomaanse Rijk (dat officieel het Osmaanse Rijk werd genoemd). Tot de Grote Oorlog van 1914 waren er feitelijk maar drie staten in Klein-Azië en het Midden-Oosten: het Osmaanse Rijk, Perzië en Arabië. De Ottomanen waren er nooit in geslaagd het Arabische schiereiland volkomen onder controle te krijgen. Ze konden wel de kuststrook langs de Rode Zee in het westen en die langs de Perzische Golf in het oosten in hun macht krijgen, maar nooit het binnenland van Arabië. Het zuiden van het Arabische schiereiland (nu Jemen, de Verenigd Arabische Emiraten, Oman en Qatar) was Brits koloniaal gebied wat verklaart dat Britse troepen de hele Grote Oorlog lang aanwezig waren in het Midden-Oosten.

Het Osmaanse Rijk ontstond in 1453 en groeide snel uit tot een wereldmacht die zich uitstreckte van Noord-Afrika, over de Balkan, tot het Midden-Oosten. Aan het hoofd ervan stond een sultan met het statuut van een keizer die ook waakte over een grensoverschrijdend kalifaat. Tijdens de tweede helft van de 19de eeuw was de afkalving van het Ottomaanse sultanaat al begonnen toen het de controle verloor over de noordkust van Afrika en zeker toen het in 1882 Egypte verloor aan de Britten. Aan democratische hervormingen van het sultanaat kwam in 1878 een einde toen de 34ste sultan van het rijk, **Abdülhamit II** het parlement ontbond en een eigen autocratisch bewind installeerde. Toch kon dat de verdere afkalving van het Ottomaanse Rijk¹⁴⁸ niet stoppen, ook niet na een massale afslachting van de Armeniërs van 1894 tot 1896 – Armeniërs die streefden naar een onafhankelijke staat. Het autocratisch bewind van Abdülhamit II werd gekenmerkt door een reeks contrarevoluties waarbij het *Comité voor Eenheid en Vooruitgang* de heftigste oppositiebeweging werd. Het zal nog duren tot juli 1908 alvorens de sultan de grondwet herstelt en onder druk van het Comité voor Eenheid en Vooruitgang, het parlement weer samenroept. Maar als hij in 1909 belooft het kalifaat te herstellen en een op de sharia gesteund rechtssysteem in te voeren zal hij door het Comité tot troonafstand worden gedwongen en wordt hij als sultan opgevolgd door zijn broer **Mehmet V**. Veel macht heeft die niet meer en uiteindelijk kan hij enkel nog de grootvizier (premier) en de Sjeik ul-Islam, de hoogste islamgeestelijke in het rijk, benoemen. Het recht om het parlement te ontbinden wordt hem ontnomen.

Na zware verliezen in de twee Balkanoorlogen (1912-1913) werd duidelijk dat de Osmaanse gedachte aan een multinational en multireligieus rijk veeleer fictie dan realiteit was. De Albanezen bijvoorbeeld verkozen als moslims een eigen nationaliteit in plaats van een Osmaanse. Binnen het sultanaat tekenden twee strekkingen zich af: een *pan-islamitische* die streefde naar een groot Turks rijk onder islamitisch gedachtegoed en het *panturkisme* dat streefde naar een vereniging van alle Turkse volkeren onder Osmaans bestuur. Bij de verkiezingen van april 1912 had het Comité door middel van geweld en intimidatie 269 van de 275 parlementszetels veroverd en werd het omgevormd tot de Vrijheids- en Eenheidspartij. Van de nederlaag in de Eerste Balkanoorlog profiteerden **Djemal Pasja**, **Talaat Pasja** en **Enver Pasja** – alle drie lid van de Vrijheids- en Eenheidspartij – om een staatsgreep te plegen en een dictatuur op te leggen. Onder die dictatuur grijpt trouwens de Armeense genocide plaats die hen na de oorlog fataal zal worden. Talaat Pasja, die tijdens de Grote Oorlog grootvizier was, zal in 1921 door een jonge Armeniër worden doodgeschoten; Enver Pasja, die tijdens de oorlog minister van Oorlog was en opperbevelhebber van het leger zal in 1921 om het leven komen, allicht neergeschoten door een Armeense leider van een sovjet-regiment; en Djemal Pasja, die na de oorlog bij verstek ter dood werd veroordeeld, zal in 1922 door Armeense Dshnak-leden omwille van zijn rol in de Armeense genocide worden vermoord.

Bij het uitbreken van de Grote Oorlog zal Enver Pasja de zijde kiezen van de Centralen (Duitsland, Oostenrijk-Hongarije en Bulgarije) tegen de geallieerden van de Entente die beschouwd werden als kolonialistische imperialisten. Kon de slag om het Suezkanaal in januari 1916, na zeer zware verliezen, door het Ottomaanse Rijk nog wel worden gewonnen, dan werd de strijd in het Midden-Oosten compleet verloren, waarbij alle Arabische gebieden voor het rijk verloren gingen. Deze volslagen nederlaag inspireerde een aantal diplomaten om in volle oorlog al te speculeren hoe de Arabische gebieden van het Osmaanse Rijk na de oorlog onder de overwinnaars verdeeld zouden worden. Na maanden van voorbereiding door de Franse diplomaat **François Georges-Picot** en zijn Britse collega Sir **Mark Sykes** wordt op **16 mei 1916** in Downing Street het geheim **Picot-Sykes akkoord** ondertekend door Sir **Edward Grey**, staatssecretaris van het Foreign Office namens de Britse regering, en door **Paul Calbon**, de Franse ambassadeur in Londen namens de Franse regering. Een vertegenwoordiger van de Russische tsaar en van de Italiaanse regering stemmen in met het geheim akkoord.

Er werd overeengekomen (1) dat Frankrijk de Turkse provincie Adana in Cilicië en de hele westelijke kuststrook van het huidige Syrië tot en met het huidige Libanon onder direct Frans bestuur moest krijgen (de donkerblauwe zone op de kaart), (2) dat Frankrijk zowat het hele huidige Syrië tot en met een deel van het noordoosten van Irak als mandaatgebied moest verwerven (de bleekblauwe zone op de kaart), (3) dat de Britten heel Mesopotamië, inclusief het huidige Koeweit, langs de Perzische grens onder direct Brits bestuur moesten krijgen (het rode gedeelte op de kaart), (4) dat de rest van het huidige Irak tot Kirkûk en heel

¹⁴⁸ De opgang en ondergang van het Ottomaanse imperium kan worden afgelezen van een interactieve kaart die de evolutie van 1300 (pre-Ottomaanse Rijk) tot 1923 (ontstaan van de republiek Turkije) die in 28 stappen groei, hoogtepunt, afkalving en ondergang weergeeft. Die interactieve kaart vindt men op het internet door te surfen naar:

http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rise_and_Fall_of_the_Ottoman_Empire_1300-1923.gif

Transjordanië (het noordelijk deel van het huidige Jordanië) onder Brits mandaat moesten komen (het roze gedeelte op de kaart), (5) dat de Britten rechtstreekse controle moesten krijgen over de havens van Haifa en Accra in Palestina en dat de rest van Palestina, tot Gaza, onder een internationaal toezicht moest komen (het paars gedeelte op de kaart) en (6) dat Rusland Konstantinopel kreeg en in het oosten het grondgebied van Armenië (dat laatste in groene kleur op de kaart).

Dat geheim akkoord druiste wel in tegen een eerdere toezegging die de Britse hoge commissaris in Caïro, Sir **Henry McMahon**, in 1915 had gedaan tegenover sjarief **Hoessein bin Ali** die over het sultanaat Hidjaz (met Medina en Mekka) regeerde. Wanneer Hoessein ermee instemde de zijde van de Britten te kiezen, ondanks het feit dat hij beheerder was van het Osmaanse Mekka en Medina, zouden de Britten ervoor garant staan dat er na de oorlog een groot Arabisch rijk ontstond dat zich uitstrekte van Arabië tot de Arabische rest van het Midden-Oosten. Sjarief Hoessein, een rechtstreekse afstammeling van de profeet Mohammed, en een charismatisch leider met groot gezag, geloofde die afspraak en koos vanaf dan de zijde van de Entente in plaats van die van de Centrale Mogendheden. Hij steunde openlijk de Arabische opstandelingen tegen het Osmaanse Rijk – rijk dat hij laag op had omdat geen van de 35 sultans ooit de hadj naar Mekka hadden meegemaakt (waarmee bewezen geen goede moslims te zijn).

Het duurt nog tot november 1917 alvorens het geheim Picot-Sykes verdrag uitlekt. In Rusland heeft de gevangene tsaar Nicolas II ondertussen troonafstand moeten doen na de Oktoberrevolutie van 1917. De bolsjewistische gouverneur van Sint-Petersburg ontdekt in de archieven van Sergej Sazonov, de vroegere minister van Buitenlandse Zaken, inderdaad een kopie van het Picot-Sykes verdrag en Leo Trotski, de nieuwe

commissaris voor Buitenlandse Zaken, laat bij de leiders van het Osmaanse Rijk navraag doen naar meer uitleg. Die contacteren Sjarief Hoessein van Mekka met de vraag of hij, die goede contacten onderhoudt met de Britten, er meer van weet. De bal gaat aan het rollen en het geheim verdrag wordt wereldnieuws. Drie dagen nadat het nieuws al werd gepubliceerd in de *Izvestia* en in de *Pravda* bereikte het ook de westerse wereld. De *Manchester Guardian* van maandag 26 november 1917 publiceert onder de titel *Russia and Secret Treaties, Terms Published* als eerste het verhaal dat zowat de hele Arabische wereld zal verbazen, ook al omdat het melding maakt van het feit dat het kalifaat moet worden afgezonderd van Turkije.

Hierdoor zitten de Britten in een ongemakkelijke spagaatpositie omdat ze enerzijds wel de pest hebben aan de Fransen en hun haatdragende premier Georges Clemenceau maar hem niet kunnen laten vallen, en omdat ze anderzijds via McMahon beloftes hebben gedaan waarvan Sykes niets afwist bij het opstellen van het verdrag. Maar ook in de Palestijnse kwestie hebben ze tegenstrijdige beloften gemaakt. Enerzijds heeft David Lloyd George, toen nog *Chancellor of the Exchequer*, op 9 november 1914 – dus amper vier dagen na de oorlogsverklaring aan het Osmaanse Rijk – beloftes gedaan het Zionisme te steunen mocht Groot-Brittannië zeggenschap over Palestina krijgen, maar anderzijds konden de Britten vanaf 1915-1916 rekenen op de steun van de Arabische opstandelingen tegen de Osmaanse dictatuur van de drie Pasja's – dit als gevolg van de overeenkomst tussen McMahon en Hoessein van Hidjaz, een gebied ten westen van het Arabische schiereiland (toen nog Arabië, nog niet Saoedi-Arabië), palend aan de Rode Zee. In 1916 houdt het sultanaat Hidjaz trouwens op nog langer een onderdeel te zijn van het Osmaanse Rijk en wordt het een onafhankelijk koninkrijk. Op dat moment bestaat het Midden-Oosten nog steeds maar uit vier staten: het Osmaanse Rijk, Perzië, Arabië (inclusief Mesopotamië) en het nieuwe koninkrijk **Hidjaz** (zie de niet gecursiveerde namen van staten op de kaart). In 1920 zal de vroegere sjarief Hoessein bin Ali er tot koning worden uitgeroepen. Ondertussen had zijn zoon **Faisal** de Arabische opstand tegen het Ottomaanse imperium geleid en konden de Britten hem om de bewezen diensten niet over het hoofd zien als straks het Osmaanse Rijk moest worden verdeeld.

In november 1917 worden de contradicties in de Britse toezeggingen voor wat er na afloop van de Grote Oorlog zal gebeuren nog een flink stuk complexer nadat de Britse minister van Buitenlandse Zaken **Arthur Balfour** in een brief aan de Britse bankier en Joodse Zionist Lord **Lionel Walter Rotschild** beloftes had gedaan dat de Britse regering inspanningen zou doen om van Palestina een thuishaven voor Joden zou maken. Die **Balfour Declaratie** stond inderdaad haaks op wat aan de sjarief Hoessein was beloofd dat de Britten de Arabische oppositie tegen het Osmaanse rijk voor hun diensten zouden belonen met één groot Arabisch rijk. Maar hoe moest het dan met de Arabieren in Palestina?

In het Osmaanse rijk was sultan Mehmet V, die weinig meer was dan een randje bladergoud rond wat ooit een keizerlijke titel was, op 3 juli 1918 overleden, en werd hij opgevolgd door zijn broer **Mehmet VI 'Vahiddedin'** die vlug mocht ervaren dat het dictatoriaal triumviraat van Enver Pasja, Talaat Pasja en Djemal Pasja zijn laatste macht aan het verliezen was in zijn binnenlandse strijd tegen de Nationalisten-leider **Mustafa Kemal**. Toen, kort nadat Mehmet VI aan de macht kwam, Istanbul door geallieerde troepen werd bezet, waren de drie Pasja's bij wijze van spreken al hun koffers aan het pakken en was het Mustafa Kemal die er niet aan dacht zich over te geven aan de Britten. Enver Pasja kon inderdaad niet beletten dat zijn inderhaast samengestelde *Army of Islam* in Kaukasus de oorlog definitief aan het verliezen was. Hij werd dan ook op 4 oktober 1918 door Mehmet VI ontslagen als minister van Oorlog en opperbevelhebber van het leger. Tien dagen later werd ook de regering van premier Talaat Pasja ontbonden. In de ogen van Mehmet VI had het Osmaanse Rijk de oorlog definitief verloren nu zowel Jeruzalem, Istanbul en Bagdad door geallieerde troepen werden bezet en de slag om de Kaukasus verloren was. Tot grote woede van Mustafa Kemal capituleerde Mehmet VI op **30 oktober 1918** waarbij hij de vernederende voorwaarden van de Britten aanvaardde. In de ogen van Mustafa Kemal was hij een landverrader, maar allicht hoopte hij op clementie van de Britten bij de vredesonderhandelingen. Twee dagen later, op 1 november vluchtten, de drie Pasja's, die onmiddellijke aanhouding vreesden, gezamenlijk naar het buitenland.

De ontmanteling van het Osmaanse Rijk (1918-1920)

Nu het Ottomaanse Rijk definitief verslagen was kon het moeilijk anders of het geheim akkoord van Picot-Sykes moest worden uitgevoerd. Enkel het Russisch deel van het akkoord was niet meer van toepassing nu de tsaar en heel zijn familie door de bolsjewisten op 17 juli 1918 in de kelders van het Ipatjev-huis in Jekaterinaburg werden vermoord en hun met zuur verbrande lijken in een mijnschacht werden gedumpt. Hierdoor kon **Armenië** dat in de Oudheid ooit een koninkrijk was, in de Middeleeuwen een emiraat, al op **28 mei 1918** een autonome republiek worden, nog voor met de uitvoering van het Picot-Sykes akkoord werd begonnen. Toch verliep de door beide diplomaten in 1916 geplande verdeling van het ingestorte Ottomaanse imperium wegens de Britse toezeggingen aan sjarief Hoessein allesbehalve vlot. Voorts was de verdeling niet naar de zin van de Amerikaanse president **Woodrow Wilson** die vond dat de postkoloniale mogelijkheden hun bevoegdheid te buiten gingen aangezien de plaatselijke bevolking niet werd geraadpleegd bij de verdeling van het Ottomaanse Rijk: het zelfbeschikkingsrecht der volkeren was inderdaad ver zoek in het Picot-Sykes verdrag. Meer dan verbale druk was dit niet, want in werkelijkheid trokken de Amerikanen zich bitter weinig aan van de verdeling van de Osmaanse erfenis.

Bovendien hielden die plannen op geen enkel punt rekening met de desiderata van Griekenland. Dat land werd in 1456 onderdeel van het Ottomaanse imperium en kon pas in 1829, althans voor wat het zuidelijk deel

betrof, onafhankelijk worden van het Osmaanse Rijk. Dat deel werd een constitutionele monarchie. Het noordelijk deel met Macedonië en Thracië bleef wel Ottomaans bezit. Het werd de aanleiding tot de Grieks-Turkse oorlog die tot 1922 heeft geduurd. Omdat Griekenland aan Britse zijde had meegestreden in de Grote Oorlog – maar pas nadat die hen Konstantinopel als oorlogsbuit hadden voorgespiegeld – formuleerde premier **Eleutherios Venizelos** op de **Vredesconferentie van Versailles** (18 januari 1919 tot 21 januari 1920) wel eisen inzake de Turkse kuststrook aan de Egeïsche Zee, onder meer over het hele kustgebied rond Smyrna. Op die eisen kon door de Britten niet worden ingegaan omdat de verdeling van het Osmaanse Rijk nog steeds niet was uitgevoerd.

Dat gebeurde uiteindelijk in twee grote stappen. Ongemakkelijk door de Amerikaanse druk van president Wilson die een tussenkomst van de Volkenbond bepleitte alvorens de mandaatgebieden te verdelen, besloten de Fransen en de Britten het Picot-Sykes akkoord uit te voeren op een inderhaast bijeengeroepen **Conferentie van San Remo** (16-21 april 1920). Hierbij waren ook vertegenwoordigers uitgenodigd van Italië, Japan en België. Daarbij kreeg Groot-Brittannië een mandaat over de nieuwe staat **Mesopotamië** die later Irak zou worden genoemd. Ook werd overeengekomen dat **Palestina** en **Transjordanië** Britse mandaatgebieden zouden worden. Onder druk van de Britse premier Lloyd George werd aanvaard dat Palestina een thuishaven voor de Joden zou worden waarmee de Balfour Declaratie kracht van wet kreeg. De exacte modaliteiten van de splitsing tussen Palestina en Transjordanië zouden later worden geregeld. Frankrijk kreeg **Syrië** en **Libanon** als mandaatgebieden en zag af van wat nu het petroleumrijke deel van Noordoost Irak is geworden na een onderling akkoord met de Britten dat de petroleumopbrengsten daarna gedeeld zouden worden. Vijf nieuwe staten, ook al waren het mandaatgebieden die de Volkenbond nog moest goedkeuren, impliceerde ook dat er nieuwe staatshoofden moesten komen.

Voor Syrië was dat problematisch omdat de leider van de Arabische Revolutie, **Faisal bin Hoessein el-Achimi Eljai**, zoon van Hoessein bin Ali, sjarief van Mekka en ondertussen koning van Hidjaz, al op 7 maart 1920 door de Arabieren werd uitgeroepen tot koning van *Bilad al-Cham* (Groot-Syrië) dat qua grondgebied overeenstemt met wat nu Syrië, Libanon, Jordanië en Palestina zijn. Maar aangezien één deel van Bilad al-Cham (Syrië en Libanon) na de Conferentie van San Remo een Frans mandaatgebied was geworden, en aangezien een ander deel ervan (Jordanië en Palestina) na dezelfde conferentie Brits mandaatgebied was geworden, was de positie van Faisal als koning van Bilad al-Cham onhoudbaar geworden. Nadat de Franse premier Clemenceau had beslist dat Frankrijk mordicus zijn rechten over Syrië wilde uitoefenen kon er niet langer sprake zijn van het koninkrijk Bilad-al-Cham. Toen Faisal niet wilde wijken stuurde Frankrijk 9.000 troepen, inclusief tanks en vliegtuigen naar Damascus, waar het 19 kilometer ten westen van Damascus, op **23 juli 1920** tot de **Slag van Maysaloen** komt en het 3.000 man sterke Arabische leger (met een verouderde uitrusting) moeiteloos wordt verslagen. Die dag wordt Faisal als (enige) koning van Syrië afgezet en komt het mandaatgebied tot **1946** definitief in Franse handen. Pas dan, en na herhaaldelijke opstanden tegen de Franse “bezetter” wordt Syrië onafhankelijk met **Hashim al-Atassi** als eerste democratisch verkozen president.

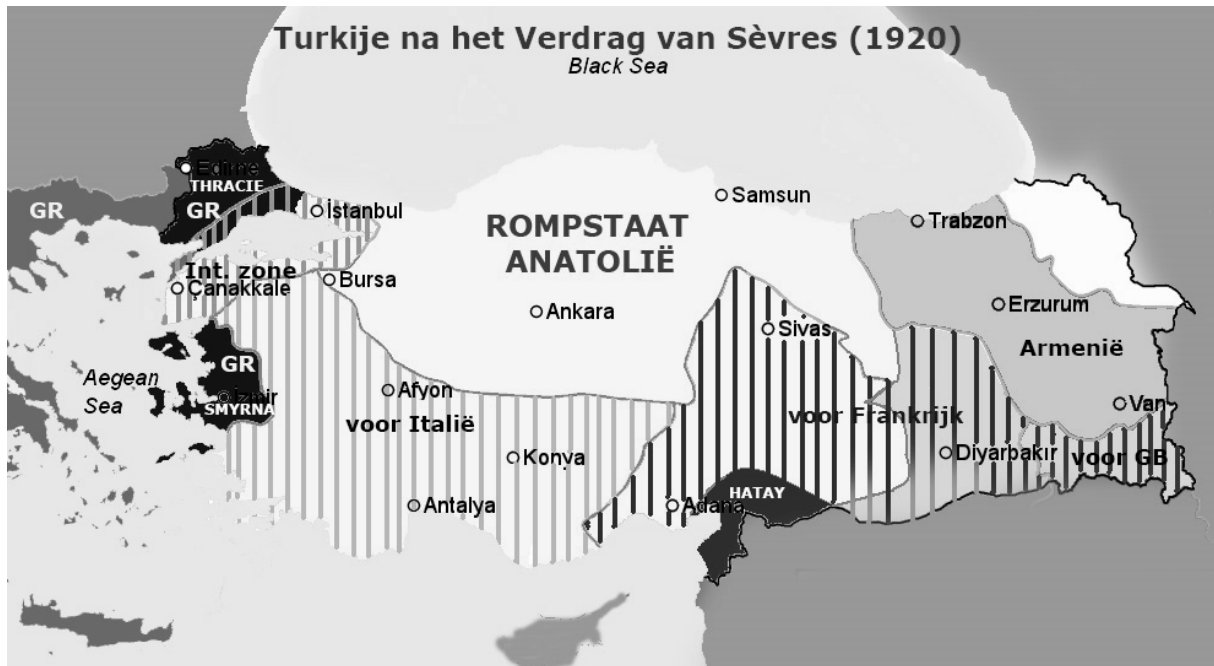
Van Libanon maken de Fransen *Le Grand Liban* en net als in Syrië wordt het hoogste ambt er vanaf 1920 overgenomen door de eenarmige generaal **Henri Gouraud** die er de Hoge Commissaris voor Syrië en Libanon wordt. In tegenstelling tot Syrië krijgt Libanon, dat in praktijk bestuurd wordt door Maronitische christenen, vanaf 1926 een eigen grondwet en een eigen president, en wordt het vanaf dan *La République Libanaise* maar het zal nog duren tot **1943** alvorens het land een onafhankelijke republiek wordt.

Voor sjarief Hoessein van Mekka, de koning van Hidjaz, is de slag van Maysaloen het klinkklare bewijs dat de koloniale mogendheden hem tijdens de Grote Oorlog schaamteloos hebben bedrogen. Hij was ervan overtuigd dat er na de oorlog één groot Arabisch Rijk zou komen dat bestond uit Arabië, Mesopotamië en Groot-Syrië (Bilad al Cham). Vooral de Britten werden hierbij met de vinger gewezen. Om niet helemaal gezichtsverlies te leiden in de Arabische kwestie besliste premier Lloyd George om, na een jaar ballingschap, **Faisal bin Hoessein el-Achimi Eljai** uit te roepen tot koning van Mesopotamië dat vanaf 1921 **Irak** wordt genoemd. Maar het zal nog duren tot **1932** alvorens Irak onafhankelijkheid verwerft en niet langer een Brits mandaatgebied is. De andere zoon van sjarief Hoessein, **Abdullah bin Hoessein** wordt door de Britten uitgeroepen tot emir van **Transjordanië**. Met Britse steun bouwt hij zich het machtigste leger van heel het Midden-Oosten uit: het Arabisch Legioen. Als Transjordanië in **1946** onafhankelijk wordt roept hij zichzelf uit tot koning van Jordanië, nadat hij de Westelijke Jordaanoever bij Transjordanië heeft aangehecht. Hij zal vruchteloos proberen Palestina bij zijn rijk aan te hechten. Een andere poging om Groot-Syrië te herstellen zal mislukken.

In het dunbevolkte mandaatgebied **Palestina** (amper 750.000 inwoners, hoofdzakelijk Arabieren) stellen de Britten in 1920 Sir **Herbert Samuel** als Hoge Commissaris aan. Hij was het die in 1914 van Lloyd George de toezegging kreeg dat de Britten erover zouden waken dat het land een tehuis van alle Joden kon worden. Dit leidde tot voortdurende spanningen, zeker toen na 1933, nadat Adolf Hitler in Duitsland de macht had veroverd, massaal veel Joden naar Palestina uitweken. Het werd het begin van de Arabische Oorlog (1933-1936) tegen de Britten. Het zal nog duren tot **14 mei 1948** alvorens **David Ben Goerion** de onafhankelijke staat **Israël** uitroept.

De mandaatgebieden Syrië, Libanon, Irak, Transjordanië en Palestina worden in 1922 door de Volkenbond erkend met de bedoeling er onafhankelijke staten van te maken tegen wel gepreciseerde data

Wat niet geregeld werd op de Conferentie van San Remo was het lot van twee Arabische gebieden die voorheen tot het Osmaanse Rijk behoorden, maar die door het Picot-Sykes akkoord wel aan de Britten werden toegewezen. Het eerste was **Koeweit**. Daar koos **Salim al-Mubarak al-Sabah**, de negende sjeik aan het hoofd van Koeweit, bij het uitbreken van de Grote Oorlog, de zijde van de Ottomanen. De Britse blokkade van het land in 1914 dwong hem er wel toe het geweer van schouder te veranderen, toen Koeweit een Brits protectoraat werd. Die Britse bescherming bleek achteraf zeker geen overbodige luxe omdat de Saoedi's, na de ineenstorting van het Ottomaanse imperium in 1918, het land met geweld wilden inpalmen. Het duurt nog tot **1961** alvorens Koeweit een onafhankelijke constitutionele monarchie wordt. Het wordt in 1963 het eerste Arabische land met vrije parlementaire verkiezingen. Het schiereiland **Qatar** in oostelijk Arabië aan de Perzische Golf was al sedert 1538 een onderdeel van het Ottomaanse imperium. Na de ineenstorting daarvan wordt het een Brits protectoraat. Het duurt nog tot **1971** alvorens het dunbevolkte land met een overweldigende meerderheid aan gastarbeiders en een nijpend tekort aan vrouwen onafhankelijk wordt als een absolute monarchie.

Uiteindelijk valt het Osmaanse Rijk uiteen in negen staten: Turkije, Hidjaz, Armenië, Syrië, Libanon, Irak, Transjordanië, Koeweit en Qatar. Daarvan wordt Armenië al in 1920 een Sovjetrepubliek en zal Hidjaz in 1926 een onderdeel worden van wat voorheen Arabië heette maar sinds 1926 **Saoedi-Arabië**. Ten zuiden van het Arabische Schiereiland zijn **Jemen**, **Oman** en de **Verenigde Arabische Emiraten**, die nooit tot het Osmaanse Rijk hebben behoord, dan nog steeds Britse protectoraten, net als de eilandjes van **Bahrein** in de Perzische Golf. Bestond Klein- en Midden-Azië voor het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog slechts uit drie staten – het Osmaanse Rijk, Arabië en Perzië – dan zal het na het uitvoeren van de Picot-Sykes akkoorden een lappendeken worden met dertien onafhankelijke staten.

Osmaanse Rijk wordt Turkije (1920-1924)

Wat in San Remo niet werd geregeld was wat er nu moest gebeuren met het restant van het Osmaanse Rijk, dus met **Turkije**. Hiervoor werd op **10 augustus 1920** een regeling getroffen met het **Verdrag van Sèvres**. Daarbij werd Turkije ingedeeld in negen zones onder controle van Griekenland, Italië, Frankrijk, en Groot-Brittannië. Van het Ottomaanse Rijk bleef opeens nog slechts een Rompstaat Anatolië rond Ankara over.

Toen sultan Mehmet VI het akkoord aanvaardde begonnen de Turkse Nationalisten, onder leiding van Mustafa Kemal, een hardnekkige strijd tegen zowel de zwakke Ottomaanse heersers als tegen Griekenland dat Smyrna en Thracië bezet hield. Aan de Koerden beloofde Mustafa Kemal een onafhankelijke staat als ze hem hielpen Mehmet VI te verdrijven. Het verdrag werd nooit geratificeerd en Frankrijk en Italië trokken snel hun bezettingstroepen terug uit de hen aangewezen zone. Op 9 september 1922 kwam er een eind aan de **Grieks-Turkse Oorlog (1918-1922)** toen de Griekse generaals Nikolaos Trikoupis en Georgis Grivas, beter bekend als generaal Digenis, allebei krijgsgevangen werden genomen en de Griekse troepen aan het muiten sloegen. Oost-Thracië en Smyrna werden weer Turks bezit, de Zee van Marmara (via de Bosporus verbonden met de Zwarte Zee) kwam na het verdrijven van de Grieken opnieuw als een Turkse binnenzee in eigen handen. Hiervan profiteerde Mustafa Kemal om Mehmet VI, die onderdanig aan de Britten het Verdrag van Sèvres aanvaardde, op **1 november 1922** als staatshoofd te ontslaan. Ook wist Mustafa Kemal op **24 juli 1923** de **Vrede van Lausanne** af te dwingen waardoor er geen sprake meer was van de fameuze Rompstaat Anatolië, maar wel van een veel groter Turkije dat, op Alexandretta (later Hatay genoemd) na, zijn huidige grenzen verwierf, inclusief het op de Russen herwonnen Armenië. Mustafa Kemal werd

door de ondertekenaars als nieuw staatshoofd van Turkije erkend. Van de eerder beloofde onafhankelijke staat Koerdistan was na het verdrag van Lausanne niets meer te merken. Het duurde nog tot **6 augustus 1924** alvorens het verdrag officieel werd bekrachtigd en Turkije dat werd wat van het Osmaanse Rijk overbleef.

In 1938 beslist Frankrijk de provincie Alexandretta die ondertussen **Hatay** werd genoemd – provincie die het in 1920 samen met Syrië als mandaatgebied verworven – onafhankelijkheid te schenken onder Frans-Turkse militaire supervisie. De meerderheid van de plaatselijke bevolking wilde immers noch bij een Arabische staat, noch bij een soennitische staat als Syrië behoren. Op **2 september 1938** wordt de onafhankelijke republiek Hatay uitgeroepen. President wordt het Turkse parlamentslid **Tayfur Sökmén**, premier zijn collega **Abdurrahman Melek**. Op 29 juni 1939, na een gemanipuleerd referendum, wordt de republiek opgeheven en wordt het een Turkse provincie.

De lange weg van 632 naar laatste kalifaat (1924)

Onmiddellijk na de dood van de profeet Mohammed in Medina op **8 juni 632** moest zijn nalatenschap zowel religieus als politiek worden geregeld. Politiek gezien was die nalatenschap een **kalifaat**, een grensoverschrijdende staat die alle moslims verenigde in de *Oemma*: de wereldwijde islamitische gemeenschap. Aan het hoofd van een kalifaat stond een **kalief**, de opvolger van de profeet, Gods vertegenwoordiger op aarde. Van een kalief werd vereist dat hij een afstammeling van de profeet Mohammed was. Na de dood van Mohammed werd **Abu Bakr as-Siddiq**, schoonvader en vriend van Mohammed nog de dag van zijn overlijden met grote haast vrijwel unaniem tot eerste kalief gekozen door de metgezellen van de profeet (de *shahaba*) en door de beschermheren van de moslims in Medina (de *ansaar*). Het toevoegsel "as Siddiq" werd door Mohammed aan zijn naam gevoegd en betekent: "Hij die bevestigt". Hij werd schoonvader van de profeet toen hij in 622 zijn zevenjarige dochter **Aïsja** aan de toen 52-jarige profeet ten huwelijk aanbood. Het huwelijk zou pas twee of drie jaar later zijn geconsumeerd.

Als Abu Bakr in 634 sterft benoemt hij op zijn sterfbed **Omar ibn al-Chattab** als opvolger. Hij was de schoonvader van Mohammed (die twaalf keer was getrouwd en op een bepaald moment negen vrouwen had). Omar breidde het tweede kalifaat uit tot een wereldrijk met Palestina, Syrië, Irak en Egypte als voornaamste veroveringen. Toen hij in 644 naar de hadj in Mekka trok werd hij door een Perzische slaaf neergestoken en overleed hij vier dagen later. Zelf had hij zes mogelijke opvolgers aangesteld van wie vier zich terugtrokken. Uiteindelijk stelde de commissie van zes **Uthman ibn Affan** als derde kalief aan omdat hij alle voorwaarden uit de Koran en de soenna accepteerde, terwijl zijn tegenstander Ali ibn Abu Talib die voorwaarden wel zei te zullen accepteren met uitzondering van beslissingen volgens eigen inzichten.

Uthman, die trouwde met twee dochters van de profeet, breidde het kalifaat verder uit door Byzantium en Perzië aan te hechten. In 656 trokken zeshonderd Egyptische militairen naar Ali ibn Abu Talib in Medina. Die verzekerde hen dat hun plannen om kalief Uthman te vermoorden zondig waren, waarop hij twee van zijn zonen naar huize Uthman stuurde om de kalief te beschermen. Veel hielp het niet want drie Egyptische militairen konden doordringen tot het huis van de derde kalief en vermoordden hem met negen dolksteken. Uthman was ook de kalief die de Koran zeker stelde van elke vorm van verandering of verlies van de tekst.

Na zijn dood benoemde de commissie **Ali ibn Abu Talib** tot zijn opvolger. Hij was een rechtstreekse afstammeling van de profeet: zijn moeder, Fatima, was een dochter van Mohammed, en beviel van hem in

de Ka'aba in Mekka. Hij was dus de kleinzoon van Mohammed die hem later adopteerde als zoon. Hij wordt beschouwd als de beste leerling van Mohammed en de enige van de metgezellen die door de profeet werd ingewijd in de esoterische leer. De vier eerste profeten zijn de enige die worden beschouwd als **Vier Rechtgeleide Kaliefen**. Volgens de sjiïeten en de alawieten is Ali de eerste kalief en niet Abu Bakr. Daarvoor hebben ze een waslijst van argumenten. Vooral een aantal teksten die suggereren dat de profeet hem had uitverkozen als zijn opvolger. Ali veroorzaakt het eerste **schisma** binnen de moslimgemeenschap. Het zal ook leiden tot de wat in 661 zou uitgroeien tot eerste burgeroorlog tussen moslims. Eerder al zwoer de derde vrouw van de profeet, Aïsja met twee vroegere metgezellen van de profeet tegen Ali samen. Ze richtten een eigen leger op dat in 656 verslagen werd in de *Slag van de Kameel*. Daarbij werden de twee complotterende metgezellen gedood en Aïsja gevangengenomen en terug naar Medina gevoerd waar ze tot haar dood onder huisarrest wordt geplaatst.

Omdat Ali ogenschijnlijk niet genoeg inspanningen deed om de moordenaars van zijn voorganger te vatten kwam de gouverneur van Damascus, de eerder door Uthman benoemde **Moe'awija**, in 657 in opstand tegen Ali, maar ook zijn leger werd verslagen. Toch schonk Ali hem vergiffenis en mocht hij als Omajjaad zijn functie behouden. Die vergevingsgezindheid is niet naar de zin van *kharidjieten*, de rebellen, die een burgeroorlog (*fitna*) beginnen tegen de Omajjaden uit Damascus. In 661 wordt kalief Ali in Kufa trouwens vermoord door een kharidjiet.

Voor de sjiïeten lag het voor de hand dat de oudst overlevende zoon **Hasan ibn Ali** in Kufa zijn vader als kalief zou opvolgen, maar op bevel van Moe'awija, die zich als kalief in Damascus laat uitroepen, wordt hij door zijn eigen vrouw vermoord. Tussen 661 en 750 leveren de Omajjaden **veertien kaliefen** in Damascus. Die worden door de sjiïeten niet erkend. Zij beschouwen de twaalf imams die Ali opvolgen, en minstens regeren tot 868, als de ware opvolgers van de profeet. Naarmate de Omajjaden zich steeds meer interesseren in wereldse luxe en steeds minder in geloofszaken groeit het verzet tegen het **kalifaat van Damascus**.

Dat in weelde badend kalifaat is een doorn in het oog van de Perzische Abassiden die vanaf 747 het kalifaat van Damascus niet langer erkennen, ook al omdat de kaliefen van Damascus, in tegenstelling tot de Abassiden, niet rechtstreeks van de profeet afstammen. Het komt tot een open oorlog tussen de Abassiden en de Omajjaden waarbij **Abu Abbas al-Saffah** zichzelf in 750 tot kalief uitroept en alle nog levende Omajjaden laat uitroeien. Dat wordt het begin van het **kalifaat van Bagdad** en wordt beschouwd als het einde van de Oemma. Tot 1258 leverden de Abassiden liefst **37 kaliefen** met zetel in Bagdad. Vanaf 946 hadden de kaliefen van Bagdad alleen nog een ceremoniële macht nadat sjiïeten uit het westen van Perzië de macht hadden veroverd. Vanaf dan tot 1258 stonden alle soennitische kaliefen onder controle van de sjiïeten.

Daaraan komt een einde als de Mongolen Bagdad verwoesten en er de laatste kalief, **Al-Musta'sim** en al zijn familieleden op ceremoniële wijze vermoordden. Ondertussen hebben Turkse Mammelukken de macht over het moslim rijk overgenomen en wordt het vanaf 1261 bestuurd uit Caïro. Zij benoemen er tot 1517 de **18 kaliefen** van het **Kalifaat van Caïro**, allemaal Abassiden die niet de geringste politieke macht hebben.

Ondertussen is het Osmaanse Rijk, gesticht door **Osman Gazi** in 1300 uitgegroeid tot een wereldrijk dat vanaf 1453 met de verovering van Konstantinopel en de val van het Byzantijnse Rijk (het zgn. Oost-Romeinse Rijk) een wereldmacht is geworden die zich steeds verder uitbreidt in Europa en die vanaf nu geregeerd wordt door de sultans met zetel in Istanbul. In 1517 beslist de 9de sultan van het gecentraliseerde Ottomaanse imperium, **Yavuz Sultan Selim**, die dat jaar de Mammelukken versloeg, dat het Kalifaat van Caïro zal worden vervangen door het **Ottomaanse Kalifaat**. De emir van Mekka zal hem in 1517 uitroepen tot de nieuwe kalief en beschermheer van de heilige plaatsen Mekka en Medina. Vanaf nu zijn alle sultans van het Osmaanse rijk **alle 28 de nieuwe kalief** – in 1648 zelfs de ... zesjarige **Mehmet IV**, de 18de sultan – en dit tot de afzetting van Mehmet VI, de 36ste en laatste sultan, op 1 november 1922. Lange tijd is geen van hen is echt geïnteresseerd in religieuze aangelegenheden, wat onder meer wordt bewezen door het feit dat niet één van hen de hadj meemaakt.

Onder **Sultan Süleyman I** (1520-1566), de 10de sultan, bereikt het Osmaanse Rijk zijn grootste uitbreiding toen hij een militair conflict met het Habsburgse Rijk aandurfde en akkoorden sloot met West-Europese staten, onder meer Frankrijk en de Noordelijke Nederlanden, om de macht van de Habsburgers in te tomen. Na hem begint de **afkalving** van het Ottomaanse imperium als niet langer de meest bekwame zoon van een sultan zijn opvolger wordt, maar de oudste zoon. Vanaf dan worden broeder- en zustermoorden in het Osmaanse Rijk schering en inslag. Hiermee werd trouwens al voor 1648 – toen de erfopvolging naar de oudste zoon van de sultan ging – al begonnen. Zo liet **Mehmet III**, de 13de sultan, die in 1595 aan de macht kwam zijn negentien broers en meer dan twintig zussen allemaal wurgen. Vanaf 1648 tot de komst van **Selim III** (de 28ste sultan) in 1789 werd het rijk bestuurd door onbekwamen en verzwakte de militaire macht van de Ottomanen. Hij probeerde in het rijk een Nieuwe Orde te installeren, door onder meer een leger uit te bouwen op Europese leest. In 1807 wordt hij echter afgezet door zijn neef **Mustafa IV** (de 29ste sultan) die Selim III liet vermoorden, maar in 1808 werd opgevolgd door zijn broer **Mahmut II** (de 30ste sultan) die hem op zijn beurt laat vermoorden. Hijzelf lijdt nederlagen tegen Griekenland en tegen Rusland en werd verplicht zijn leger te hervormen in de stijl die Selim III had gewild. Zijn zoon **Abdülmeccit I** kwam in 1839 als 31ste sultan van het Ottomaanse Rijk aan de macht en zette de modernisering van het rijk verder door. Door het *Decreet van de Rozentuin* zullen Christenen en Joden door de overheid en Justitie op dezelfde manier worden behandeld als de moslims. Bij zijn dood in 1861 zet zijn broer **Abdülaziz** als 32ste sultan de modernisering van het rijk verder door een onderwijs naar westers model door te voeren. Zijn verkwistend leven wordt hem

echter fataal en in 1876 zal hij worden opgevolgd door **Murat V**, de oudste zoon van Abdülmecit I. Hij komt door een staatsgreep met de steun van de nationalistische Jong-Turken aan de macht, maar wordt door hen nog hetzelfde jaar als krankzinnig aan de kant geschoven, en opgevolgd door zijn broer **Abdülhamit II** als 34ste sultan. Die zal wel een nieuwe democratische grondwet goedkeuren, maar zal vanaf 1878 tot zijn afzetting in 1909 als een dictator regeren. Hij wordt opgevolgd door zijn broer **Mehmet V** die door de nationalisten nog enkel zal worden geduld en geen enkele macht meer zal behouden. Als hij in 1918, na de val van het Ottomaanse Rijk, overlijdt wordt zijn broer **Mehmet VI** de 36ste en laatste sultan. Als die slaafs het Verdrag van Sèvres aanvaardt, dat het eertijdse wereldrijk reduceert tot de piepkleine rompstaat Anatolië, wordt dit voor de leider van de Nationalisten, Mustafa Kemal, het sein om op 1 november 1922 het sultanaat definitief af te schaffen.

Tot de komst van Abdülaziz in 1861 hebben de Ottomaanse sultans weinig belang gehecht aan hun status van kalief omdat ze meer zagen in een pan-Turkse invulling van hun bevoegdheid dan in een pan-islamitische. Hijzelf, zijn broer, en zijn vier zonen, die de zes laatste sultans van het Osmaanse rijk zullen worden, zullen aan de status van kalief een nieuwe invulling proberen te geven, al ware het maar om hun verlies aan wereldlijke macht te compenseren met een grotere religieuze macht. Na het uitbreken van de Grote Oorlog riep de politiek machteloze Mehmet V in zijn hoedanigheid van kalief nog op tot de **jihad** van alle moslims tegen de Britse, de Franse en de Russische vijand. Maar veel effect had dit niet omdat tal van moslims meestreden in de vijandelijke legers.

Na de afzetting van Mehmet VI en de opheffing van het Ottomaanse sultanaat werd **Mustafa Kemal** algemeen erkend als de nieuwe leider van Turkije. Na de Vrede van Lausanne werd hij op **29 oktober 1923** de eerste president van de seculiere republiek Turkije met Ankara als hoofdstad. De *Turkse Nationale Vergadering* besliste op 18 november 1922 dat, ondanks het verdwijnen van het sultanaat, het kalifaat mocht blijven voortbestaan. Kroonprins **Abdülmecit II**, een volle neef van de vier vorige sultans, werd tot kalief uitgeroepen, zij het zonder de geringste politieke macht. Op **3 maart 1924** besliste de Turkse Nationale Vergadering het kalifaat definitief af te schaffen omdat dit niet te rijmen viel met de secularisering die Mustafa Kemal aan het doorvoeren was. De laatste kalief werd verplicht Turkije te verlaten en trok zich terug in Parijs. De scheiding van Kerk en staat impliceerde (1) de afschaffing van het kalifaat, (2) het sluiten van de traditionele religieuze scholen (de zgn. *medrese*); (3) de afschaffing van de fez (hoofddeksel met kwast) voor mannen en van de sluier voor vrouwen; (4) invoering van het burgerlijk huwelijk en afschaffing van de polygamie door invoering van een nieuw burgerlijk wetboek en een nieuw wetboek van strafrecht in 1926; (5) de invoering in 1928 van het Latijnse alfabet dat het Arabisch-Turkse moest vervangen; (6) de invoering van actief en passief stemrecht voor vrouwen in 1934; (7) de invoering van familienamen naar westers model in 1934 en (8) de invoering van zondag als wettelijke vakantiedag in 1935. Dat hij als liefhebber van alcoholische drank – hij stierf trouwens aan levercirrose – het alcoholverbod ophief en voorstander was van westerse muziek werd hem door vele moslims al even kwalijk genomen als zijn afschaffing van het kalifaat.

Hij maakte van Turkije een moderne westerse staat gesteund op een soort staatskapitalisme waarbij grote ondernemingen staatseigendom werden en waarbij buitenlands kapitaal zoveel mogelijk werd gemeden. Hij blijft tot op vandaag een legendarische nationale held op wie het geven van kritiek verboden blijft.

Pogingen om het kalifaat te herstellen

Na de opheffing van het kalifaat op 3 maart 1924 vond sjarief **Hoessein bin Ali**, koning van Hidjaz, dat hem, als geestelijke leider in hoog aanzien, het recht toekwam het kalifaat verder te zetten. Al sedert de 15de eeuw waren er pogingen om een **Sjariefiaans Kalifaat** te stichten, maar tegen een wereldmacht als het Osmaanse Rijk waren de emirs van Mekka – allen Hasjemieten – niet opgewassen. Die poging om het kalifaat te herstellen werd in 1925 al in de kiem gesmoord toen **Abdul Aziz Ibn Saud** de heilige plaatsen in Mekka en Medina bezette, zichzelf uitriep tot koning van Hidjaz, en het koninkrijk toevoegde aan wat daarna Saoedi-Arabië werd. Hierdoor werden de Hasjemieten na zevenhonderd jaar bewaking van de heilige plaatsen, voorgoed uit Mekka en Medina verdreven. De Saoedi waren te veel geïnteresseerd in wereldse macht om enige belangstelling voor het kalifaat aan de dag te leggen. Ook de zonen van Hoessein bin Ali, toch rechtstreekse afstammelingen van profeet Mohammed, die respectievelijk regeerden over Irak en over Transjordanië, waren niet geïnteresseerd in een voortzetting van het kalifaat, al was het maar omdat het kalifaat sinds de val van Damascus in 750, al lang geen weerspiegeling meer was van de Oemma.

Eerder al had de **Khilafat Movement** (1919-1924) na het verdrag van Versailles inspanningen gedaan om het kalifaat te redden mocht het Ottomaanse Rijk volkomen verdwijnen. De beweging werd opgezet door moslims uit Brits-Indië met de bedoeling de Britse regering ertoe aan te zetten op zijn minst het kalifaat te redden bij de ondergang van het Osmaanse Rijk. Na de Vrede van Sèvres en de Vrede van Lausanne zakte de beweging in elkaar. De Britten zelf hadden niet de geringste interesse in een islamitisch kalifaat.

Nog eerder, van 1804 tot 1903 bestond op een deel van het huidige grondgebied aan de Sokoto-Rima rivieren in Nigeria het **Kalifaat Sokoto**, dat een kalifaat van de *Fulbe* was, een islamitisch nomadenvolk dat in 1809 onder **Usman dan Fodio** een jihad tegen de plaatselijke heersers was begonnen. De sultan van Sokoto noemde zichzelf een kalief, die eigenlijk door geen van de koloniserende mogendheden werd erkend. In

1903 begon de Britse generaal **Frederick Lugard** een open oorlog tegen de nieuwe sultan van de hoofdstad Sokoto en schafte hij het kalifaat af (maar niet de titel van sultan van Sokoto).

Vanaf 1908 is er ook sprake van het **Ahmadiyya Kalifaat**. Het beroept zich op de hindoe **Mirza Ghulam Ahmad** (1835-1908) die voorhield dat Jezus Christus niet aan het kruis is gestorven, maar na een lange coma herstelde in Kasjmir waar hij op zoek ging naar de verloren stammen van Israël. Hij beweert dat Allah met hem begon te communiceren, en dat Allah hem uitriep tot de grote hervormer (*Mujaddid*), dat de *Mahdi* en de *Messias* één persoon zijn, en dat hij door Allah werd uitgeroepen tot Messias. Mocht dit waar zijn, dan was de profeet Mohammed niet de laatste profeet zoals de Koran volhoudt. Daarom wordt zijn leer door de moslims als een ketterij aanzien. Rond zijn geschriften ontstond na zijn dood de Ahmadi beweging (de *Ahmadiyya Moslim Gemeenschap*). Zijn eerste opvolger wordt **Hakeem Noor-ud-Din** die zichzelf in 1908 uitriep tot *Khalifatul Masih I*, opvolger van de Messias, en zich vestigde in Rabwah in het noordoosten van het latere Pakistan (dat pas in 1947 een onafhankelijke staat wordt). Hij wordt tussen 1914 en 1965 opgevolgd door **Mirza Basheer ud-Din** als *Khalifatul Masih II*, een zoon van Ahmad. Vanaf dan is in Mekka de leer van Ahmad in het geheim onislamitisch genoemd en vanaf 1947 worden de Ahmadi in Pakistan vervolgd. Er volgen nog drie andere kaliefen die zich vanaf 1982 terugtrekken in Londen. De laatste *Khalifatul V* is **Mirza Masroor Ahmad** die sinds 2003 de laatste kalief van de Ahmadi is. Geen van de vijf had ooit een omgrensd kalifaat. Het zijn spirituele zonderlingen die alles behalve de Oemma onder moslims wisten te garanderen.

Het is het wachten tot 1970 alvorens de islamitische stichting **Milli Görüs** met afdelingen in Duitsland en Nederland (30.000 leden in Nederland!), vrijwel uitsluitend Turkse immigranten, opnieuw interesse betoont in de Oemma van het kalifaat. Daarvan splitst in 1984 het **Verband islamischer Vereine und Gemeinde** zich af onder leiding van **Cemaladdin Kaplan**, die al gauw de bijnaam *Khomeini van Keulen* krijgt. Zijn zoon, imam **Metin Kaplan** noemt zichzelf sedert 1995 zoon van de moefti en kalief van het **Kalifaat van Keulen** (**Kalifaatstaat**). Het wordt een paramilitaire organisatie met 1500 strijders, van wie 1300 in Duitsland. Metin Kaplan richt zich tegen de Turkse republiek en had plannen om in 1998 bij de 75ste verjaardag van de Turkse republiek het mausoleum op te blazen waarin Kemal Atatürk begraven ligt. Als in mei 1997 de jonge Turkse dokter **Halil Ibrahim Sofu** zichzelf uitroept tot kalief van Berlijn ordonneert Metin Kaplan zijn paramilitaire troepen hem te vermoorden. Als dat effectief gebeurt wordt Metin Kaplan in 1999 gearresteerd. En pas nadat de Turkse overheid bevestigd heeft dat hij niet de doodstraf zal krijgen wordt hij aan Turkije uitgeleverd waar hij levenslang opgesloten zal blijven.

Van Metin Kaplan is geweten dat hij contact zocht met **Osama Bin Laden**, in feite de enige die sinds de Sovjet-Russische bezetting van Afghanistan in 1979 plannen koestert om de Oemma onder de moslims te herstellen en een nieuw wereldwijd erkend kalifaat te stichten. Met dat doel richt hij de terreurgroep **Al Qaeda** op. Uit die terreurgroep zal in 2006 de soennitische terreurgroep ISI (Islamitische Staat Irak) ontstaan waar **Abu Bakr al-Baghdadi**, die zich laat noemen naar de eerste kalief Aboe Bakr, Al Qaeda zal overvleugelen om op **29 juni 2014** het kalifaat **Islamitische Staat** uit te roepen en zichzelf tot **kalief Ibrahim**, beweerend dat hij een rechtstreekse afstammeling van de profeet Mohammed is en de wettige opvolger van de laatste rechtmatige kalief, kroonprins **Abdülmeçit II**. Hij acht het als zijn taak met geweld de gevolgen van het Picot-Sykes akkoord te vernietigen en een nieuw grensoverschrijdend kalifaat op te richten. Ondertussen heeft de leider van de terreurgroep **Boko Haram**, **Abubakar Shekau** in september 2014 het **Kalifaat van Nigeria** uitgeroepen. Net als Abu Bakr al-Baghdadi is hij ervan overtuigd dat er straks een wereldwijd kalifaat moet komen dat alle ongelovigen, die zich weigeren tot de islam te bekeren, moet afslachten. In wreedheid moet Boko Haram in niets onderdoen voor ISIS. Het bezet ondertussen al een aantal steden in het noorden van Nigeria. Waar ISIS zich baseerde op het erfgoed van Al Qaeda, lijkt Boko Haram zich te inspireren op het erfgoed van de Afghaanse Taliban die de Afrikaanse terreurgroep sinds 2009 zijn gaan versterken.

Oostende
2 januari 2016-24 april 2016

10. BIBLIOGRAFIE

- Adler, Freda (1975), *Sisters in Crime. The Rise of the New Female Criminal*, New York: McGraw-Hill.
- Al-Bukhari, Mohammad ibn Ismail (ca. 810), *Sahih Bukhari* (naar het Engels vertaald door Muhammad Muhsin Khan), Chicago, IL: Kazi Publications Inc., 1995, 9 delen.
- Al-Haija, Imam Abul Hussain Muslim bin (ca. 874), *Sahih Muslim*. Chicago, IL: Kazi Publications Inc., 1976 (Naar het Engels vertaald door Abdul Hamid Siddiqi), 4 delen.
- Algemeen Dagblad (2016), "Turkse minister dreigt met streep door deal met EU", 14 april, URL: <http://www.ad.nl/ad/nl/36281/Vluchtelingenstroom-West-Europa/article/detail/4282410/2016/04/14/Turkse-minister-dreigt-met-streep-door-deal-met-EU.dhtml>.
- Allam, K.F. (2014). *Il Jihadista della porta accanto. Isis, Occidente*. Milano: Piemme.
- Allport, Gordon W. (1954), *The Nature of Prejudice*. Garden City, NJ: Doubleday Anchor Books.
- Amis et Passionnés du Père-Lachaise (2010), "Publicistes – Journalistes – Littérateurs: Girardin Emile de (1806-1881), 12ième division ", URL: http://www.appl-lachaise.net/appl/article.php3?id_article=3002.
- Anselme, Michel (1993), "Le lien sécuritaire: Mettre en ordre le désordre quotidien", *Revue Internationale d'Action Intercommunautaire*, **30** (70), pp. 29-30.
- Austin, William G. en Stephen Worchel (eds), *The Social Psychology of Intergroup Relations*. Monterey, CA: Brooks-Cole.
- Baratta, Alessandro (1985), "Die kritische Kriminologie und ihre Funktion in der Kriminalpolitik", *Kriminalsoziologische Bibliografie*, **12**, (49), pp. 38-51.
- Barth, Fredrik (ed) (1969), *Ethnic Groups and Boundaries. The Social Organization of Culture Difference*. Long Grove, ILL: Waveland Press, 1998 (e-boek).
- Berry, John W. en Rudolf Kalin (1995), "Multicultural and ethnic attitudes in Canada: An overview of the 1991 National Survey", *Canadian Journal of Behavioural Science/Revue canadienne des sciences du comportement*, **27** (3), pp. 301-320.
- Boehm, Rudolf (1968), *Vom Gesichtspunkt der Phänomenologie. Husserl Studien*. Den Haag: Martinus Nijhoff.
- Bogaert, Linda (2006), "Zet de Koran aan tot geweld?" URL: http://www.cie.ugent.be/bogaert/bogaert23.htm#8_12.
- Bogaert, Linda (2008), "Was profeet Mohammed een 'pedofiel'? Onderzoek naar Aïsja's huwlijksleeftijd", URL: <http://www.cie.ugent.be/bogaert/bogaert39.htm>.
- Böhm, Max Hildebert (1917), "Manzipation und Machtwille im modernen Judentum", *Der Jude: Eine Monatsschrift*, **5/6**, pp. 371-378.
- Böhm, Max Hildebert (1932), *Das eigenständige Volk. Volkstheoretische Grundlagen der Ethnopolitik und Geisteswissenschaften*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht.
- Bolzman, Claudio en Rosita Fibbi (1991), "Collective assertion strategies of immigrants in Switzerland", *International Sociology*, **6**(3), pp. 321-341.
- Borger, Julien (2015), "Abdelhamid Abaaoud: dead Paris terror planner leaves behind countless what-ifs. Any relief at his elimination is coupled with frustration that he wasn't found earlier and fears of who will replace him", *The Guardian*, 19 november, URL: <http://www.theguardian.com/world/2015/nov/19/abdelhamid-abaaoud-dead-paris-terror-leader-leaves-behind-countless-what-ifs>.
- Boschman, Sanne (2012), *Sterke regionale verschillen in vruchtbaarheid naar herkomstgroepering*. Delft: Planbureau voor de Leefomgeving & Onderzoeksinstituut OTB.
- Branscombe, Nyla R., Michael T. Schmitt en Richard D. Harvey (1999), "Perceiving pervasive discrimination among African Americans: Implications for group identification and well-being", *Journal of Personality and Social Psychology*, **77** (1), pp. 135-149.
- Brock-Utne, Birgit (1989), *Feminist Perspectives on Peace and Peace Education*. New York, NY: Pergamon.
- Buijs, Frank J., Froukje Demant en Atlef Hamdy (2006), *Strijders van eigen bodem. Radicale en democratische moslims in Nederland*. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Burke, Jason (1998), "Taliban Prepare for Civilian Rule", *The Independent*, 21 augustus. URL: <http://www.independent.co.uk/taliban-pepare-for-civilian-rule-1173015.html>.

- Butter, Ewoud (2014), "Nederlanders, buitenlanders, allochtonen: de cijfers", *Republiek Allochtonië*, URL: <http://www.republiekallochtonie.nl/nederlanders-buitenlanders-allochtonen-de-cijfers>.
- Carach, Carlos, Pete Framson, Kaye Thomas e.a. (1995) "Explaining fear of crime in Queensland", *Journal of Quantitative Criminology*, **11** (3), pp. 271-287.
- Cauwenberge, Max van- (2016), "Vluchtelingen terug in zee duwen? Plan-Samson is op drie punten problematisch", PVDA, 5 februari 2016. URL: <http://pvda.be/artikels/vluchtelingen-terug-zee-duwen-plan-samsom-op-drie-punten-problematisch>.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2006), *Bevolkingstrends, Statistisch kwartaalblad over de demografie van Nederland*, Heerlen/Voorburg: CBS, Jaargang **53** (3).
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2007), *Bevolkingstrends, Statistisch kwartaalblad over de demografie van Nederland*, Heerlen/Voorburg: CBS, Jaargang **54** (3).
- Cohen, Anthony P. (ed) (2000), *Signifying Identities: Anthropological Perspectives on Boundaries and Contested Values*. London: Routledge.
- Coleman, David A. (1994) "Trends in fertility and intermarriage among immigrant population in western Europe as measures of integration", *Journal of Biosocial Science*, **26**, pp. 107-121.
- Cornish Derek B. en Ronald V. Clarke (1986), *The Reasoning Criminal: Rational Choice Perspectives on Offending*, New York, NY: Springer Verlag.
- Cornish Derek B. en Ronald V. Clarke (2001), "Crime as Rational Choice", in: Cote, Suzette (Ed.) (2001), *Criminological Theories Bridging the Past to the Future*, Thousand Oaks, CA/Londen/New Dehli: Sage Publications, pp. 291-296.
- Cote, Suzette (ed) (2002), *Criminological Theories Bridging the Past to the Future*. Thousand Oaks, CA/Londen/New Dehli: Sage Publications.
- Covington, Jeanette en Ralph B. Taylor (1991), "Fear of crime in urban residential neighborhoods: Implications of between- and within-neighborhood sources for current models", *Sociological Quarterly*, **32** (2), pp. 231-249.
- Crawford, A. (ed.) (1996), *Crime and Insecurity. The Governance of Safety in Europe*, Cullompton: Willan Publishing.
- Cohen, Anthony P. (1985), *The Symbolic Construction of Community*. Londen: Routledge and Kegan.
- Coolsaet, Rik (2015). 'Wat drijft de Syriëstrijder?', *Samenleving en Politiek*, **22**(2): pp. 4-13.
- Couvo, Antti en Carita Lockmer (2013), "Imagine all the Neighbours: Perceived Neighbourhood Ethnicity, Interethnic Friendship Ties and Perceived Ethnic Threat in Four Nordic Countries", *Urban Studies*, **50** (16), pp. 3305-3322.
- Curie D., B. MacLean en Dragan Milovanovic (eds) (2003), *Struggle for Equality. Rethinking the Administration of Justice*. Toronto/Ontario: Garamond Press.
- Dagevos, Jaco, Mérove Gijsberts en Carlo van Praag (eds) (2003), *Rapportage Minderheden 2003. Onderwijs, arbeid en sociaal-culturele integratie*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dahrendorf, Ralf (1964), *Homo Sociologicus. Ein Versuch zur Geschichte, Bedeutung und Kritik der Kategorie der sozialen Rolle*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften, Auflage: 17, 2010.
- Daly, Kathleen en Meda Chesney-Lind (1988), "Feminism and Criminology", *Justice Quarterly*, **V**, pp. 497-538.
- Daly, Kathleen en Meda Chesney-Lind (2001), "Feminism and Criminology", in: Cote, Suzette (Ed.) (2002), *Criminological Theories Bridging the Past to the Future*. Thousand Oaks, CA/Londen/New Dehli: Sage Publications, pp. 267-276.
- Davis, Angela Y. (1975), *With my Mind on Freedom. An Autobiography*. New York, NY: Bantam Books
- Deflem, Mathieu (1992), "Kritische theorie, misdaad en (de)criminalisering: Jürgen Habermas als criminoloog", *Panopticum*, **12**, n° 4, pp. 330-351.
- De Redactie.be (2016a), "Nog geen akkoord tussen EU en Turkije", 7 maart 2016, URL: <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/politiek/1.2593539>.
- De Redactie.be (2016b), "Erdogan: 'Europa is niet eerlijk en oprecht'", 18 maart 2016, URL: <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.2604356>.
- De Redactie.be (2016c), "Akkoord over vluchtelingen tussen EU en Turkije is rond", 18 maart 2016, URL: <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.2604261>.
- Deira, Shari (2013), „Driekwart Nederlandse moslims vindt Syrië-gangers helden“, *Elsevier*, 28 mei, URL: <http://www.elsevier.nl/Nederland/nieuws/2013/5/Driekwart-Nederlandse-moslims-vindt-Syrie-gangers-helden-1266504W/>.

- Demant, Froukje, Willem Wagenaar en Jaap van Donselaar (2009), *Monitor Racisme & Extremisme. Derasicaliseren in de Praktijk*. Amsterdam/Leiden: Anne Frank Stichting/Universiteit Leiden, Pallas Publications.
- Donselaar, Jaap G. van- (1997), *Monitor Racisme en Extreem Rechts. Eerste Rapportage*. Leiden: Universiteit Leiden, Leids Instituut voor Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek.
- Donselaar, Jaap G. van- en Peter R. Rodriguez (eds) (2008), *Monitor Racisme en Extreem Rechts. Achtste Rapportage*. Amsterdam/Leiden: Anne Frank Stichting, Onderzoek en Documentatie/Universiteit Leiden, Departement Bestuurskunde, Pallas Publications.
- Duffy, Bob (2013), "Perils of Perception: Perception Gaps", Ipsos Mori, URL: http://www.slideshare.net/psosMORI/perils-of-perception-perception-gaps/2-Ipsos_MORI_Kings_College_LondonBobby
- Duin, Koen van- en Lenny Stoeldraijer (2013), *Kernprognose 2013-2060: Tijdelijk minder geboorten*, Heerlen/Voorburg: CBS.
- Duin, Koen van-, Lenny Stoeldraijer, Han Nicolaas, Jeroen Ooijevaar en Arno Sprangers (2015), *Bevolkingstrends. Kernprognose 2015-2060: Hoge bevolkingsgroei op korte termijn*, Heerlen/Voorbrug: CBS, 2015/19.
- Durkheim, Émile (1912), *Les formes élémentaires de la vie religieuse : le système totemique en Australie*. Parijs: Presses Universitaires de France, 5de druk, 2003.
- Duroselle, Jean-Baptiste (1990), *Europe – A History of its Peoples*. Harmondsworth: Penguin.
- Eck, Diana (2001), *A New Religious America*. San Francisco, CA: Harper.
- Edel, Peter (2012), *De diepte van de Bosporus, een politieke biografie van Turkije*. Antwerpen: Uitgeverij Epo.
- Edel, Peter (2016), "Turkse krant Zaman onder staatscontrole geplaatst", *De Wereld Morgen*, 8 maart, URL: <http://www.dewereldmorgen.be/artikel/2016/03/08/turkse-krant-zaman-onder-staatscontrole-geplaatst>.
- Eggerickx, T., C. Kesteloot, M. Poulain et al. (1999), *De allochtone bevolking in België*. Brussel: Nationaal Instituut voor de Statistiek.
- Elchardus, Mark (2004), *Sociologie*. Brussel: Vrije Universiteit Brussel, 2 delen.
- Elchardus, Mark en Ignace Glorieux (2003), *De symbolische samenleving*. Tielt : Uitgeverij Lannoo.
- Elchardus, Mark, Saskia de Groof en Wendy Smits (2003), *Onveiligheidsgevoelens: een literatuurstudie*. Brussel: VUB Press (Studie uitgevoerd in opdracht van de Koning Boudewijnstichting).
- Elchardus, Mark en Wendy Smits (2002), *Anatomie en Oorzaken van het Wantrouwen*. Brussel: VUB Press.
- Eriksen, Thomas Hylland (2015), *Fredrik Barth, an Intellectual Biography*. New York, NY: Pluto Press.
- Elchardus, Mark en Wendy Smits (2003), "Bedreigd, kwetsbaar en hulpeloos. Onveiligheidsgevoel in Vlaanderen 1998-2002", in: Vlaamse Gemeenschap (2003), *Vlaanderen Gepeild*. Brussel: Vlaamse Gemeenschap, pp. 99-136.
- Emerson, Michael (ed)(2009), *Ethno-Religious Conflict in Europe. Typologies of Radicalization in Europe's Muslim Communities*. Brussel: Centre for European Policy Studies.
- Eriksen, Thomas Hylland (2010), *Ethnicity and Nationalism. Anthropological Perspectives*. New York, NY: Pluto Press (Third enlarged edition).
- Eriksen, Thomas Hylland (1993), *Us and Them in Modern Societies. Ethnicity and Nationalism in Mauritius, Trinidad and Beyond*. Oxford: Oxford University Press.
- Feinman, Clarice (1980), *Women in the Criminal Justice System*. New York, NY: Praeger.
- Ferraro, Kenneth F. (1995), *Fear of Crime. Interpreting Victimization Risk*. Albany, NY: State University of New York.
- Fuller, John R. (1998), *Criminal Justice. A Peacemaking Perspective*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Gainey, Randy R. en Carol L. Seyfrit (2001), "Fear of crime among rural youth: testing the generality to rural areas", *Sociological Focus*, **34** (3), pp. 269-286.
- Garssen, Joop, Han Nicolaas en Arno Sprangers (2006), "Demografie van de allochtonen in Nederland", in: Centraal Bureau voor de Statistiek (2006), *Bevolkingstrends, Statistisch kwartaalblad over de demografie van Nederland*, Heerlen/Voorburg: CBS, **53** (3), pp. 96-117.
- Garssen, Joop en Han Nicolaas (2008), "Fertility of Turkish and Moroccan women in the Netherlands; adjustment to native level within one generation", *Demographic Research*, **19**, pp. 1249-1280.
- Gibbs, John J. (1995), "Peace from Moment to Moment", *Peace Review*, **7**, pp. 449-455.
- Girardin, Emile de- (1852), *La politique universelle, décrets de l'avenir*. Brussel-Gent-Leipzig/Londen: C. Muquardt/Chez Dulau et Cie.

Girardin, Emile de- (1876), *La honte de l'Europe*. Parijs : E. Plon & Cie, imprimeurs-éditeurs, 2ème.

Gonzalez, Karina Velasco, Maykel Verkuyten, Jeroen Weesie en Edwin Poppe (2008), "Prejudice towards Muslims in The Netherlands: Testing integrated threat theory", *British Journal of Social Psychology*, **47**, pp. 677-689.

Groen, Janny (2013), "Driekwart Nederlandse moslims vindt Syriëgangers helden", *De Volkskrant*, 28 mei, <http://www.volkskrant.nl/buitenland/driekwart-nederlandse-moslims-vindt-syrie-gangers-helden~a3448325/>.

Guillaume, Alfred (1955), *The Life of Muhammad. A Translation of Ishaq's Sirat Rasûl Allah. With Introduction and notes by A. Guillaume*. Oxford: Oxford University Press, 1998, 13th edition.

Hale, Dona C. (1996), "Fear of Crime. A Review of Literature", *International Review of Victimology*, **4**, pp. 79-150.

Harris, M. Kay (1991), "Moving into the New Millenium: Toward a Feminist Vision of Justice", in: Pepinsky, Harold Eugen en Richard Quinney (eds) (1991), *Criminology as Peacemaking*, Bloomington, IN: Indiana University Press, pp. 83-97.

Hegel, Georg Wilhelm Friedrich (1807), *System der Wissenschaft. Erster Theil: Phänomenologie des Geistes*. Bamberg und Würzburg: Joseph Anton Goebhardt.

Hendrickx, Frank (2016), "Het Binnenhof: 30 maart 2016", *De Volkskrant*. URL: <http://www.volkskrant.nl/politiek/het-binnenhof-30-maart-2016~a4272575/>.

Herten, Marieke van – en Ferdy Otten (2007), "Naar een nieuwe schatting van het aantal islamieten in Nederland", in: Centraal Bureau voor de Statistiek (2007), *Bevolkingstrends, Statistisch kwartaalblad over de demografie van Nederland*, Heerlen/Voorburg: CBS, Jaargang **54** (3), pp. 48-53.

Hertogen, Jan (2014), "Moslims in België van 6,3 % naar 6,5 % van de bevolking", URL: <http://www.dewereldmorgen.be/blog/janhertogen/2014/10/08/moslims-in-belgie-van-63-naar-65-van-de-bevolking>.

Hirsi Ali, Ayaan (2015), *Ketters pleidooi voor een hervorming van de islam*. Amsterdam: Uitgeverij Augustus (paperback).

Hitler, Adolf (1925), *Mein Kampf. Eine kritische Edition*. (Christian Hartmann, Othmar Plöckinger, Roman Töppel, Thomas Vordemayer, Hrsgb), München: Institut für Zeitgeschichte, 2016, 2 Banden.

Hogg, Michael A. (2006), "Uncertainty-Identity Theory", *Advances in Experimental Social Psychology*, **39**: pp. 69-126.

Hogg, Michael A., David K. Sherman, Joel Dierselhuis, Angela T. Meitner en Graham Moffitt (2007), "Uncertainty, entitativity, and group identification", *Journal of Experimental Social Psychology*, **43** (1), pp. 135-142.

Hogg, Michael A. en Graham M. Vaughan (2010), *Social Psychology*. Essex: Pearson Education Limited.

Hulsman, Louk (1982), *Afscheid van het strafrecht. Een pleidooi voor zelfregulering*. Baarn: Het Wereldvenster, 1986.

Hulsman, Louk (1986), "Critical criminology and the concept of crime", *Contemporary Crises*, **10**, pp. 63-80.

Husserl, Edmund (1936a), *The Crisis of European Sciences and Transcendental Phenomenology. An Introduction to Phenomenological Philosophy*. Evanston, ILL: Northwestern University Press, 1970 (translation by David Carr).

Husserl, Edmund (1936b), "The Crisis of European Sciences. Part IIIB: The Way into Transcendental Philosophy and Psychology", *Philosophy Archive@marxists.org*, 2012, URL: <https://www.marxists.org/reference/subject/philosophy/works/ge/husserl2.htm>.

Ishaak, Ibn (ca 767), *Het Leven van Mohammed*. Amsterdam: Uitgeverij Bulaaq, 2015, 3de, geannoteerd door Wim Raven, gebaseerd op de tekst van Guillaume, Alfred (1998).

Jacobsen, Hans-Adolf (1959), 1939-1945. *Der Zweite Weltkrieg in Chronik und Dokumenten*. Darmstadt: Wehr und Wissen Verlagsgesellschaft.

Japin, Arthur (2016), "In beeld: Syrische vluchtelingen in Nederland", *National Geographic*. URL: <http://www.nationalgeographic.nl/galerij/in-beeld-syrische-vluchtelingen-in-nederland>.

Jenkins, Richard (1986) "Social anthropological models of inter-ethnic relations". In Rex, John en David Mason (eds) (1986), *Theories of Race and Race Relations*, Cambridge, UK: Cambridge University Press, pp. 170-86.

Kanan, James W. en Matthew V. Pruitt (2002), "Modelling fear of crime and perceived victimization risk: the (in)significance of neighbourhood integration", *Sociological Inquiry*, **72** (4), pp. 527-548.

Kelsay, John (1993), *Islam and War*. Louisville: Westminster/John Knox Press.

- Khan, Ali en Hisham Ramadan (2011), *Contemporary Iljtihad; Limits en Controversies*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Knopp, Fay Honey (1991), "Criminality Solutions to Sexual Violence: Feminist/Abolitionist Perspectives", in: Pepinsky, Harold Eugen en Richard Quinney (Eds.) (1991), *Criminology as Peacemaking*, Bloomington, IN: Indiana University Press, pp. 181-193.
- Kury, Helmut en Theodore Ferdinand (1997), "The victim's experience and fear of crime", *International Review of Victimology*, **5** (2), pp. 93-140.
- Lambrecht, Jef (2009), *De heilige wereldoorlog : halfweg de kruistocht tegen het moslimterrorisme*. Leuven: Van Halewyck.
- Lambrecht, Jef (2015), *IS, het nieuwe terrorisme van Daesh en de ondergang van de Moslimbroederschap*. Leuven: Van Halewyck.
- Leemhuis, Fred (1989), *De Koran. Een weergave van de betekenis van de Arabische tekst in het Nederlands*. Houten: Unieboek.
- Leigh, Sir Michael (2016), "Belgium in no failed state", *De Morgen*, 5 april. URL: <http://www.demorgen.be/opinie/belgium-is-no-failed-state-b966d88f/>.
- Leman, Johan (2016), "De groei naar militant, militair jihadisme", *Justitie en Veiligheid*, **4**, maart, pp. 1-16.
- Levin, Shana en Colette van Lair (eds) (2006), *Stigma and group inequality: Social psychological approaches*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Levin, Shana, Colette van Laar en Jim Sidanius (2003), "The effects of ingroup and outgroup friendships on ethnic attitudes in college: A longitudinal study", *Group Processes and Intergroup Relations*, **6**, pp. 76-92.
- Liska, Allen E. en William Baccaglini (1990), "Feeling safe by comparison: Crime in the newspapers", *Social Problems*, **XXXVII** (3), pp. 360-374.
- Lohninger, Hans (1999), *Teach/Me Data Analysis*. Springer-Verlag, Berlin-New York-Tokyo, 1999. URL: http://www.vias.org/tmdatanaleng/cc_timeser_arima_setup.html.
- Mann, Coramae Richey (1984), *Female Crime and Delinquency*. Tuscaloosa, AL: University of Alabama Press.
- Mann, Coramae Richey (1987), "Racism in the Criminal Justice System. Two Sides of a Controversy: The Reality of a Racist Criminal Justice System", *Criminal Justice Research Bulletin*, **3**, pp. 1-5.
- Mann, Coramae Richey (1993), *Unequal justice: A question of color*. Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Mann, Coramae Richey en Marjorie S. Zatz (eds) (1998), *Images of Color, Images of Crime*, Los Angeles, CA: Roxbury Publishing.
- May, David C. (2001), "The effect of fear of sexual victimization on adolescent fear of crime", *Sociological Spectrum*, **21**, pp. 141-174.
- McCoy, H. Virginia, John D. Wooldredge, Francis T. Cullen e.a. (1996), "Life style of the old and not so fearful: life situation and older person's fear of crime", *Journal of Criminal Justice*, **24** (3), pp. 191-205.
- McDermott, M. Joan (1994), "Criminology as Peacemaking. Feminist Ethics and the Victimization of Women", *Women & Criminal Justice*, **5**, pp. 21-44.
- Mesch, Gustavo S. (2000), "Women's fear of crime: the role of fear of crime for well-being of significant others", *Violence and Victims*, **15** (3), pp. 323-336.
- Milovanovic, Dragan (1986), "Juridico-linguistic communicative markets: Towards a semiotic analysis", *Contemporary Crises*, **10**, pp. 281-304.
- Milovanovic, Dragan (1988), "Jailhouse lawyers and jailhouse lawyering", *International Journal of Sociology of Laws*, **16**, pp. 455-475.
- Milovanovic, Dragan (2003), "Rethinking Subjectivity in Law and Ideology", in: Curie D., B. MacLean en Dragan Milovanovic (eds) (2003), *Struggle for Equality. Rethinking the Administration of Justice*. Toronto/Ontario: Garamond Press.
- Moors, Hans, Lenke Balogh, Jaap van Donselaar en Bob de Graaff (2009), *Polarisatie en radicalisering in Nederland. Een verkenning van de stand van zaken in 2009*. Tilburg: Universiteit van Tilburg, IVA.
- Morgan, Jan (2015), "Proof that Islam is Evil, Violent, and Intolerant – Straight from the Koran", URL: <http://janmorganmedia.com/2014/05/proof-islam-evil-violent-intolerant-straight-koran/>.
- Moscovici, Serge en Marisa Zavolloni (1969), "The Group as Polarizer of Attitudes", *Journal of Personality and Social Psychology*, **12** (2), pp. 125-135.
- Moyer, Imogene L. (ed) (1992), *The changing roles of women in the criminal justice system: Offenders, victims and professionals*. Prospect Heights, IL: Waveland.

- Moyer, Imogene L. (ed) (2001), *Criminological theories. Traditional and nontraditional voices and themes*. Thousand Oaks, CA/Londen/New Dehli: Sage Publications, pp. 242-293.
- Muisenbergh, M. Van den- (2011), "Geboorteregeling door allochtone vrouwen", Nijmegen: UMC St-Radboud.
- Müller, Thaddeus en Tamar Fischer (2015), "Feeling Unsafe in a Multicultural Neighborhood: Indigenous Inhabitants' Perspectives", *British Journal of Criminology*, **55** (4), pp. 790-810.
- Neumann, Iver B. en Jennifer M. Welsh (1991) "The Other in European selfdefinition: A critical addendum to the literature on international society". *Review of International Studies*, **17** (4), pp. 327-348.
- Noppe, Jo en Edith Lodewijckx (2012), "De gekleurde samenleving. Personen van vreemde herkomst in Vlaanderen", *Studiedienst van de Vlaamse Regering*, **3**, pp. 1-13.
- Oskamp, Stuart (ed) (2000), *Reducing Prejudice and Discrimination. The Claremont Symposium on Applied Social Psychology*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers.
- Ostaeyen, Pieter van- (2015), *Van kruistochten tot kalifaat*. Turnhout: Pelckmans.
- Ostaeyen, Pieter van- (2016), *Musings on Arabism, Islamicism, History and current affairs*. URL: <https://pietervanostaeyen.wordpress.com/2016/04/>.
- Pan, Christoph (1972), *Grundelemente zur Theorie der Ethno-Soziologie*. In: Veiter, Theodor (ed) (1972), *System eines Internationalen Volksgruppenrechts. Teil 2: Innerstaatliche, regionale und universelle Struktur eines Volksgruppenrechts*, Wenen/Stuttgart: Braumüller.
- Pan, Christoph en Beate Sibylle Pfeil (2000), *Die Volksgruppen in Europa. Ein Handbuch*, Ethnos Bd 56, Wenen: Braumüller (Ethnos Bd 56).
- Pan, Christoph en Beate Sibylle Pfeil (2002), *Minderheitenrechte in Europa. Handbuch der europäischen Volksgruppe*. Zweite, überarbeitete und aktualisierte Auflage, Wenen/New York, NY: Springer Verlag, 2006 (Bd 2).
- Pan, Christoph en Beate Sibylle Pfeil (eds) (2006), *Zur Entstehung des modernen Minderheitenschutzes in Europa. Handbuch der europäischen Volksgruppen*. Wenen/New York, NY: Springer Verlag, (Bd 3).
- Pepinsky, Harold Eugen en Richard Quinney (eds) (1991), *Criminology as Peacemaking.*, Bloomington, IN: Indiana University Press.
- Pettigrew, Thomas F. en Linda R. Tropp (2006), "A Meta-Analytic Test of Intergroup Theory", *Journal of Personality and Social Psychology*, **90** (5), pp. 751-783.
- Pew Global Project Global Attitudes (2005), *Support for Terror Wanes Among Muslim Publics. Islamic Extremism: Common Concern for Muslim and Western Publics*. URL: <http://pewglobal.org/reports/display.php?ReportID=248>.
- Praag, Carlo van- (ed) (2006), *Marokkanen in Nederland: Een profiel*, Den Haag: Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NiDi)
- Quid, Johnny (2014), "WTF! Helpt moslims vindt foltering en ISIS okee", 16 december, URL: http://www.geenstijl.nl/mt/archieven/2014/12/waterboarding_in_the_name_of_love.html.
- Quinney, Richard (1998), *For the Time Being. Ethnography of Everyday Life*, Albany, NY: State University of New York Press.
- Quinney, Richard en John Wildeman (1991), *The Problem of Crime. A Peace and Social Justice Perspective*. Mountain View, CA: Mayfield.
- Raes, Godfried-Willem (s.d.), "KKK, de Koran kritisch en korrekt. Kanttekeningen en aanmerkingen bij de Koran", URL: http://www.logosfoundation.org/g_texts/koran.html
- Rafter, Nicole en Elena Natakizia (1981), "Marxist Feminism: Implications for Criminal Justice ", *Crime and Delinquency*, **27**, pp. 81-98.
- Ramos, Miguel R., Clare Cassidy, Stephen Reicher en S. Alexander Haslam (2012), "A longitudinal investigation of the rejection-identification hypothesis", *The British Journal Of Social Psychology/The British Psychological Society*, **51** (4), pp. 642-660.
- Rex, John en David Mason (eds) (1986), *Theories of Race and Race Relations*, Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Roemer, John E. (1996), *Egalitarian Perspectives: Essays in Philosophical Economics*, Cambridge, MA: Cambridge University Press.
- Roemer, John E. (2001), *Political Competition. Theory and Applications*, Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Rossem, Jean Pierre van- (2015), *Algemene theorie van de lanqdurige economische crises. De kop van de crisis maar waar is de staart?* Pdf-versie in 3 bestanden. <https://www.docdroid.net/KwMYxO9/economie->

[crisis-deel-1-pp-1-140.docx.html](http://www.docdroid.net/oaEUIAX/economie-crisis-deel-2a-pp-141-318-herzien.docx.html); <https://www.docdroid.net/oaEUIAX/economie-crisis-deel-2a-pp-141-318-herzien.docx.html>; <https://www.docdroid.net/j4qPWHd/economie-crisis-deel-2b-pp-319-472-8-of-100.docx.html>.

Rossem, Jean Pierre van- (2016), *Onzekerheid: Overleeft God Occam's Razor?* Complete PDF versie: <https://www.docdroid.net/WIJ0vh2/god.docx.html>.

Roszak, Theodore (1969), *The Making of a Counter Culture: Reflections on the Technocratic Society and Its Youthful Opposition*. New York, NY, Doubleday.

Roy, Olivier (2009). "Al-Qaeda in the West as a Youth Movement: The Power of a Narrative", in: Emerson, Michael (ed)(2009), *Ethno-Religious Conflict in Europe. Typologies of Radicalization in Europe's Muslim Communities*. Brussel: Centre for European Policy Studies, pp. 11-26.

Rusman, Floor (2014), "73 Procent van Nederlandse moslims steunt jihad. Dit zei PVV-Kamerlid Machiel de Graaf in het Kamerdebat van vorige week", *NRC.nl*, 10 juli, URL: <http://www.nrc.nl/next/2014/07/10/73-procent-nederlandse-moslims-steunt-jihad-1399492>.

Savelkoul, Michael, Peer Scheepers, Jochem Tolsma en Louk Hagendoorn (2011), "Anti-Muslim Attitudes in The Netherlands: Tests of Contradictory Hypotheses Derived from Ethnic Competition Theory and Intergroup Contact Theory", *European Sociological Review*, **27** (6), pp. 741-758.

Sayyid, Salman (2014). *Recalling the Caliphate: Decolonization and World Order*. London: Hurst Publications.

Schmeets, Hans en Ronald van der Bie (eds) (2009), *Religie aan het begin van de 21ste eeuw*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Schmeets, Hans en Saskia te Riele (2009), "Religie in het perspectief van sociale samenhang", in: Schmeets, Hans en Ronald van der Bie (eds) (2009), *Religie aan het begin van de 21ste eeuw*. Den Haag: Centraal Bureau voor de Statistiek, pp. 7-11.

Schnabel, Paul (2004), *Een eeuw van verschil. Van achterstelling tot zelfontplooiing: de dynamiek van het gelijkheidsideaal*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Schoorls, Jeanette (2006), "Demografische gegevens", in: Praag, Carlo van- (ed) (2006), *Marokkanen in Nederland: Een profiel*, Den Haag: Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NiDi), pp. 3-13.

Scimecca, Joseph A. (1991), "Conflict Resolution and a Critique of 'Alternative Dispute Resolution' in: Pepinsky, Harold Eugen en Richard Quinney (eds) (1991), *Criminology as Peacemaking*, Bloomington, IN: Indiana University Press, pp. 263-279.

Shore, Cris (2000), *Building Europe: The Cultural Politics of European Integration*. Londen: Routledge.

Simon, Rita James (1975), *The Contemporary Woman and Crime*. Rockville, MD: National Institute of Mental Health.

Skogan, Wesley G. en Michael G. Maxfield (1981), *Coping with Crime. Individual and Neighborhood Reactions*. Beverly Hills, CA: Sage.

Smith, Anthony D. (1995), *Nations and Nationalism in a Global Era*. Cambridge, MA: Polity.

Stanko, Elizabeth A. (1990), *Everyday Violence. How Women and Men Experience Sexual and Physical Danger*. Londen: Pandora Press.

Steffensmeier, Darrell J. (1978), "Crime and the Contemporary Women. An Analysis of Changing Levels of Female Property Crime 1960-1975", *Social Forces*, **57**, pp. 566-584.

Stephan, Walter G. en Cookie White Stephan (2000), "An Integrated Threat Theory of Prejudice", in: Oskamp, Stuart (ed) (2000), *Reducing Prejudice and Discrimination. The Claremont Symposium on Applied Social Psychology*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, pp. 23-45.

Stephan, Walter G. en Cookie White Stephan (2001), *Improving Intergroup Relations*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications Inc.

Stuart, Henri en Dragan Milovanovic (2001), "Constitutive Criminology. The Maturation of Critical Theory", in: Cote, Suzette (ed.) (2002), *Criminological Theories Bridging the Past to the Future*. Thousand Oaks, CA/Londen/New Dehli: Sage Publications, pp. 242-249.

Taha, Mahmoed Mohammed (1987), *The Second Message of Islam*. Syracuse: Syracuse University (postuum).

Tajfel, Henry (1970) "Social identity and intergroup discrimination", *Scientific American*, 223, pp. 96-102.

Tajfel, Henri (1974), "Social identity and intergroup behaviour", *Social Science Information*, **13** (2), pp. 65-93.

Tajfel, Henri en John C. Turner (1979), "An Integrative Theory of Intergroup Conflict", in: Austin, William G. en Stephen Worchel (eds), *The Social Psychology of Intergroup Relations*. Monterey, CA: Brooks-Cole.

- Tajfel, Henri en John C. Turner (1986), "The social identity theory of intergroup behaviour", in: Worchel Stephen en William G. Austin (eds), *Psychology of Intergroup Relations*. Chicago, IL: Nelson-Hall, pp. 7-24.
- Taylor, Ralph B. en Margaret Hale (1986), "Testing alternative models of fear of crime", *The Journal of Criminal Law and Criminology*, **77** (1), pp. 151-189.
- Theeuwes, J.J.M. en B.C.J. van Velthoven (1994), "Een economische visie op de ontwikkeling van de criminaliteit", *Justitiële verkenningen*, **20** (8), pp. 42-65.
- Theeuwes, J.J.M. en J.M. de Winter (1998), *Econometrische evaluatie 'prognose sanctiecapaciteit'*, Amsterdam: Stichting voor economisch onderzoek van de Universiteit van Amsterdam (SEO).
- Theeuwes, J.J.M. en M.J.M. Kerkhofs, m.m.v. Budil-Nadvorníková, H. en B.C.J. van Velthoven (1998), *Een economische visie op de ontwikkeling van de criminaliteit 1950-1995*, Amsterdam: SEO (Stichting voor Economisch Onderzoek der Universiteit van Amsterdam, onderzoek in opdracht van het ministerie van Justitie (WODC).
- Tönnies, Ferdinand (1887), *Gemeinschaft und Gesellschaft*. Leipzig: Fues's Verlag, 1912, 2nd edition.
- Turner, John C., Michael A. Hogg, Penelope J. Oakes, Penelope, Stephen D. Reicher en Margaret S. Wetherell (1987), *Rediscovering the social group: A self-categorization theory*. Cambridge, MA, US: Basil Blackwell.
- UNHCR (2016), *Syria Regional Refugee Response, Inter-agency Information Sharing Portal*. URL: <http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>.
- Vedder, Paul, Mitch van Geel, Erlijn Wenink en Wendy Zwaansdijk (2012), *Polarisatie tussen autochtoon Nederlandse en islamitische jongeren: Totstandkoming, signalering en interventie*. Leiden: Universiteit Leiden Faculteit der Sociale Wetenschappen, paper.
- Veiter, Theodor (ed) (1972), *System eines Internationalen Volksgruppenrechts*. Wenen/Stuttgart; Braumüller.
- Veldhuis Tinka M. en Edwin Bakker (2007), "Causale factoren van radicalisering en hun onderlinge samenhang", *Vrede & Veiligheid*, **36** (4), pp. 447-470.
- Veldhuis Tinka M. en Edwin Bakker (2009), "Muslims in the Netherlands : tensions and violent conflict", in: Emerson Michael (ed)(2009), *Ethno-religious Conflict in Europe: Typologies of Radicalisation in Europe's Muslim Communities*. Brussels: Centre for European Policy Studies. 2009, pp. 81 - 108.
- Venhaus, John M. Matt (2010), "Special Report. Why Youth Join al-Qaeda", *United States Institute of Peace*, **236** (May), pp. 1-20.
- VluchtelingenWerk Nederland (2015), *Vluchtelingen in getallen 2015*. Amsterdam: Landelijk Bureau VluchtelingenWerk Nederland.
- Weber, Max (1921a), *Wirtschaft und Gesellschaft. Grundriss der verstehende Soziologie*. Tübingen: J.C.B. Mohr, 1956 (postuum).
- Weber, Max (1921b), *Economy and Society. An Outline of Interpretive Sociology*. (Edited by Guenther Roth and Claus Wittich). Berkeley CA, Los Angeles CA, Londen: University of California Press, 1978 (postuum).
- Winkel, F.W. en A. Van der Wurff (1990), *Angst voor Criminaliteit. Theorie, Onderzoek, Interventie*, Amsterdam/Lisse: Swets & Zeitlinger.
- Wilbanks, William (1987), *The Myth of a Racist Criminal Justice System*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole.
- Wiley, Shaun, Delysha Lawrence, Jessica Figueroa, en Rosanna Percontino (2013), "Rejection-(Dis)identification and Ethnic Political Engagement Among First-Generation Latino Immigrants to the United States", *Cultural Diversity and Ethnic Minority*, **19** (3), pp. 310-319.
- Wilson, Harriet (1980), "Parental Supervision: a Neglected Aspect of Delinquency", *British Journal of Criminology*, **20**, pp. 315-327.
- Wilson, Nanci Koser (1991), "Feminist Pedagogy in Criminology", *Journal of Criminal Justice Education*, **2**, pp. 81-93.
- Worchel Stephen en William G. Austin (eds), *Psychology of Intergroup Relations*. Chicago, IL: Nelson-Hal.
- Wurff, A.W.I.M. van der-, L. Van Stallduinen en P. Stringer (1989), "Fear of crime in residential environments: Testing a social psychological model", *Journal of Social Psychology*, **129** (2), pp. 141-160.
- Yelvington, Kevin (1991) "Ethnicity as practice? A comment on Bentley", *Comparative Studies in Society and History*, **33** (1), pp. 158-68.
- Young, Vernetta D. (1989), *Criminal Justice in the Twenty-First Century. The Removal of the Mantle of Silence Surrounding Race*. Albany, NY: Paper presented at the Twentieth Anniversary Conference School of Criminal Justice.
- Young, Vernetta D. en Helen Taylor Greene (1995), "Pedagogical Reconstruction. Incorporating African American Perspectives into the Curriculum", *Journal of Criminal Justice Education*, **6**, pp. 84-104

Zani, B., E. Cicognani en C. Albanesi (2001), "Adolescent's sense of community and feeling of unsafety in the urban Environment", *Journal of Community and Applied Social Psychology*, **2** (6), pp. 475-489.

Zatz, Marjorie S. en Coramae Richey Mann (eds) (1998), *Images of color, images of crime*. Los Angeles, CA: Roxbury Publishing.

Zatz, Marjorie S. en Coramae Richey Mann (1998), "The Power of Images" in: Mann, Coramae Richey en Marjorie S. Zatz (eds.) (1998), *Images of Color, Images of Crime*, Los Angeles, CA: Roxbury Publishing, pp.1-12.

Jean Pierre van Rossem (°1945) is een econometrist van opleiding die studeerde aan de Gentse universiteit en aan de Wharton School van UPenn. Hij is de motor achter de libertijnse Denktank Daniel Huet. Na een exuberant leven boordenvol excessen trok hij zich in de herfst van zijn leven terug op zijn werkkamer om er een uitgebreide studie te schrijven over de postmoderne samenleving. Dit boek is deel 2 in een reeks van acht.

Van Rossem is gewezen volksvertegenwoordiger, ex-eigenaar van een F1 team, ex-miljardair, en werd ooit tot vijf jaar cel veroordeeld voor fiscale fraude. Het Hof van de Rechten van de Mens sprak hem daarvan vrij in 2004.

Met de doorbraak van de postmoderne maatschappij, in het westen op gang gekomen midden de jaren 1970, is de rol van de vreemdeling in de samenleving grondig veranderd. In de late jaren 1950, toen Nederland en België een nijpend tekort aan arbeidskracht hadden, sloten de regeringen van beide landen akkoorden af met Marokko en Turkije om het nijpend tekort aan arbeidskracht aan te vullen. Bedoeling was dat die gastarbeiders na verloop van tijd naar hun land van herkomst zouden terugkeren. Velen van de eerste generatie bleven echter hier waarmee de islam zijn intrede deed in onze westerse samenleving. Verre van een godsdienst van vrede te zijn stonden de zgn. Medina-verzen in de Koran bol van geweld. Dat zou niet storend zijn geweest indien een deel van de kinderen en kleinkinderen van de oorspronkelijke gastarbeiders, op zoek naar een eigen identiteit, zich niet zijn gaan vastklampen aan de Koran. Terwijl meer dan de helft van de ingeweken moslims zo goed als nooit nog de moskee bezoekt deed een klein deel van de ontspoorde jongeren dat wel en gingen ze zich kleden als de profeet die ze in detail nabootsten. Hierdoor vervreemdden ze zich compleet van de westerse samenleving. We spreken dan in Nederland van 35.000 van het miljoen moslims, in België van hoogstens 5.000 van de 700.000 moslim, een marginale groep die aanhangers werd van het zogenaamde salafisme waardoor ze de vreemdelingen onder de vreemdelingen werden. Zolang ze zich beperkten tot het zuivere salafisme waren ze geen gevaar voor de samenleving. Dat gevaar gold vooral zij die zich beriepen op het politiek salafisme dat de springplank werd naar het jihadistisch salafisme. In Nederland ging het om maximum 2.500 van de salafi's. In België, dat nagenoeg geen zuiver salafisme kende, waren het er bijna 5.000. Reken daarbij dat Nederland, in samenwerking met pedagogen van verschillende universiteiten vrij vroeg methodes ontwikkelde om radicalisering tegen te gaan en dat België, zelfs na de aanslagen in Brussel nog steeds geen soortgelijke aanpak begon, en men beseft dat de postmoderne angst voor de vreemdeling in Nederland normaal kleiner had moeten zijn dan in België, ware het niet dat Geert Wilders er de angst kunstmatig aanwakkert door totaal leugenachtige cijfers uit zijn botten te slaan. Nu steeds meer jihadstrijders het kalifaat verlaten neemt met het extremisme de angst voor terrorisme toe. Aan het slot van dit boek wordt gezocht hoe de situatie in het steeds grotere verliezen lijdende kalifaat evolueert, en wat er gedaan kan worden tegen de ondergedoken en teruggekeerde jihadisten uit inmiddels 86 landen, van wie er ook een aantal, vooral Algerijnen, in Nederland zijn ondergedoken. Dit is een boek, in begrijpelijke taal, dat eenieder zou moeten gelezen hebben.